

This is a digital copy of a book that was preserved for generations on library shelves before it was carefully scanned by Google as part of a project to make the world's books discoverable online.

It has survived long enough for the copyright to expire and the book to enter the public domain. A public domain book is one that was never subject to copyright or whose legal copyright term has expired. Whether a book is in the public domain may vary country to country. Public domain books are our gateways to the past, representing a wealth of history, culture and knowledge that's often difficult to discover.

Marks, notations and other marginalia present in the original volume will appear in this file - a reminder of this book's long journey from the publisher to a library and finally to you.

Usage guidelines

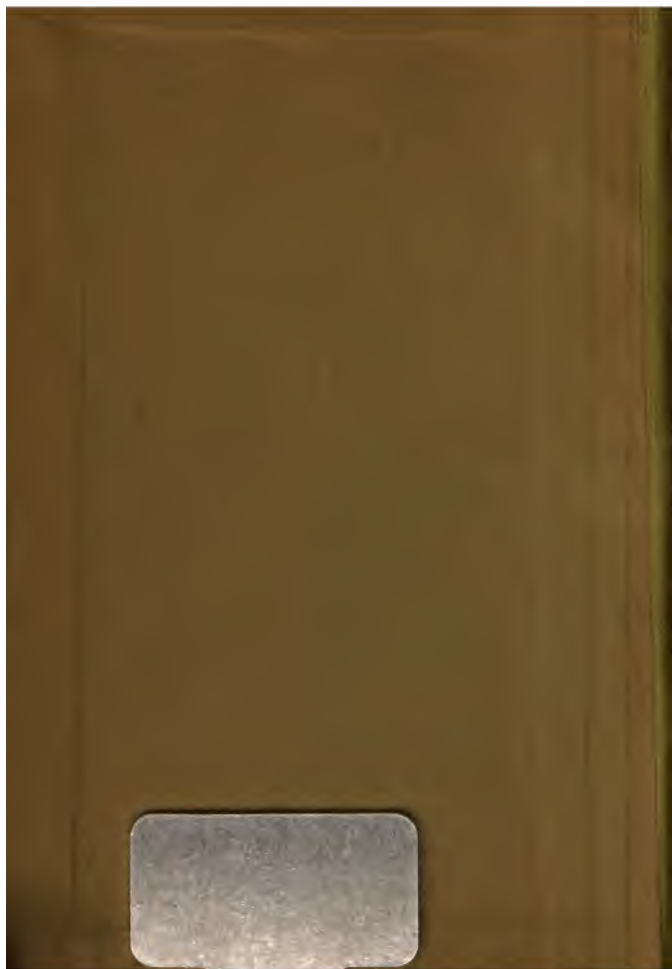
Google is proud to partner with libraries to digitize public domain materials and make them widely accessible. Public domain books belong to the public and we are merely their custodians. Nevertheless, this work is expensive, so in order to keep providing this resource, we have taken steps to prevent abuse by commercial parties, including placing technical restrictions on automated querying.

We also ask that you:

- + *Make non-commercial use of the files* We designed Google Book Search for use by individuals, and we request that you use these files for personal, non-commercial purposes.
- + *Refrain from automated querying* Do not send automated queries of any sort to Google's system: If you are conducting research on machine translation, optical character recognition or other areas where access to a large amount of text is helpful, please contact us. We encourage the use of public domain materials for these purposes and may be able to help.
- + *Maintain attribution* The Google "watermark" you see on each file is essential for informing people about this project and helping them find additional materials through Google Book Search. Please do not remove it.
- + *Keep it legal* Whatever your use, remember that you are responsible for ensuring that what you are doing is legal. Do not assume that just because we believe a book is in the public domain for users in the United States, that the work is also in the public domain for users in other countries. Whether a book is still in copyright varies from country to country, and we can't offer guidance on whether any specific use of any specific book is allowed. Please do not assume that a book's appearance in Google Book Search means it can be used in any manner anywhere in the world. Copyright infringement liability can be quite severe.

About Google Book Search

Google's mission is to organize the world's information and to make it universally accessible and useful. Google Book Search helps readers discover the world's books while helping authors and publishers reach new audiences. You can search through the full text of this book on the web at <http://books.google.com/>

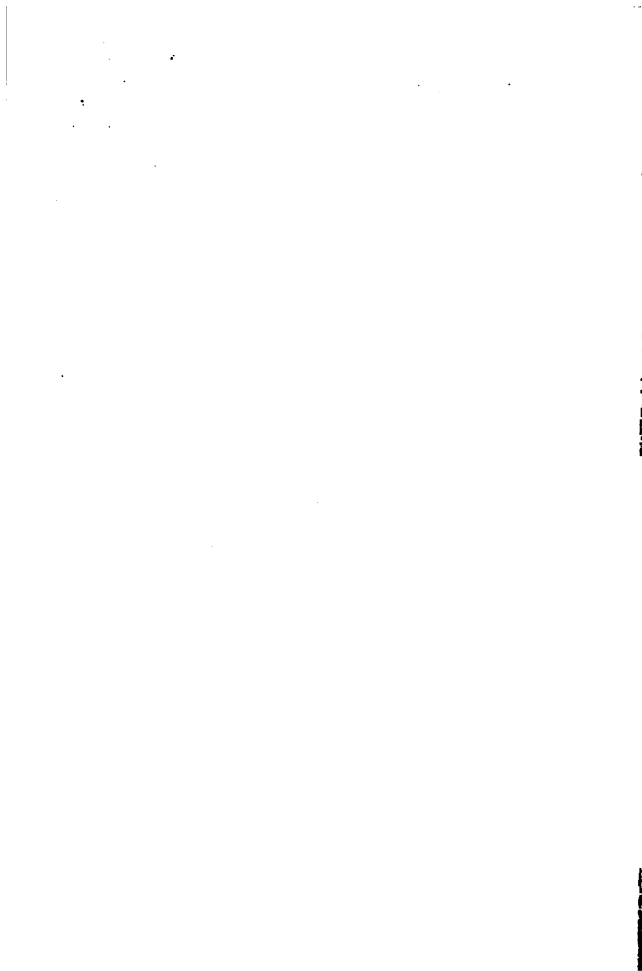

NTS
WPA
Source

**L. ANNAEI SENECAE
TRAGOEDIAE.**

**AD
OPTIMORUM LIBRORUM FIDEM
ACCURATE EDITAE.**

EDITIO STEREOTYPA.

**LIPSIAE
EX OFFICINA CAROLI TAUCHNITZ.
1835.**

Hand

1. No subject

7-10

L. ANNAEI SENECAE
T
FRAG O E D I A E.

AD
OPTIMORUM LIBRORUM FIDEM
ACCURATE EDITAE.

EDITIO STEREOTYPÆ

LIPSIAE

SUNTIBUS ET TYPIS CAROLI TAUCHNITII.

1835

P. D. A.

NTY
(1835)

S. D. A.

THE NEW YORK
PUBLIC LIBRARY
790151 A

ASTOR, LENOX AND
TILDEN FOUNDATIONS
R 1935 L

HOW W. J. J.
J. J. J.
J. J. J.

H E R C U L E S

F U R E N S.

DRAMATIS PERSONAE.

IUNO.

HERCULES.

LYCUS.

MEGARA

AMPHITRYON.

THESEUS.

CHORUS THEBANORUM.

ARGUMENTUM.

Lycus a Creonte, Herculis socero, rege Thebano, propter scelera in exilium missus, absente iam Hercule apud Inferos, ut inde Eurysthei iussu peteret Cerberum (ubi et Theseum in vinculis detentum, qui cum Pirithoo descenderat ad rapiendam Proserpinam, liberavit) occasionem oblatam arripit, et, per seditionem Creonte cum duobus filiis caeso, regnum Thebanum occupat. Megaram Herculis uxorem ad nuptias sollicitat, abnuenti vim parat. Opportune reversus, Hercules Lycum ceterosque illius factionis interficit. Haec tam feliciter gesta Iuno non ferens immittit illi furorem, quo correptus uxorem suam cum liberis interficit. Quod ubi ad se reversus intellexit, doloris impatientiâ vix Amphitryonis atque Thesei precibus detentus, ne sibi mortem inferret, cum Theseo Athenas purgandus proficiscitur.

ALIUD ARGUMENTUM HIERONYMI BALBI.

- Maximus Alcides Stygio remeabat ab orbe
Victor, Tartareumque canem sub vincla trahebat.
Sed Iuno, irarum nondum veterumque dolorum
Immemor, anguliferam nigranti sede Megaeram
5 Excitat: illa faces Phlegethontis ab amne petitas
Corpus in Herculeum iacit, instillatque venenum.
Tum vero Alcides, furiis accensus amaris,
Saevit, inops animi, et-geminos cum coniuge natos
(Proh scelus!) ante aras indignâ morte peremit.
10 Ast ubi Gorgoneos male sanâ mente furores
Expulit, et dirum novit mens conscia crimen.
Ingemît, invisam cupiens abrumpere vitam.
-

ACTUS PRIMUS.

IUNO sola.

Iuno Iovis furta, pellices, nothos, Herculem autem machine stomachatur, qui ab Inferis reversus obiectâ insaniam uxorem et liberos occidit.

SOROR Tonantis (hoc enim solum mihi
Nomen relictum est), semper alienum Jovem
Ac templa summi vidua deserui aetheris
Locumque, coelo pulsa, pellicibus dedi
Tellus colenda est: pellices coelum tenent. 5
Hinc Arctos altâ parte glacialis poli
Sublime classes sidus Argolicas agit;
Hinc, quâ tepentî vere laxatur dies,
Tyriae per undas vector Europae nitet;
Illinc timendum ratibus ac ponto gregem 10
Passim vagantes exserunt Atlantides.
Ferro minaci hinc terret Orion deos:
Suasque Perseus aureus stellas habet.
Hinc clara gemini signa Tyndaridae micant.
Quibusque natis mobilis tellus stetit. 15
Nec ipse tantum Bacchus, aut Bacchi parens,
Adiere Superos: ne qua pars probro vacet,
Mundus puellae sarta Gnessiacae gerit.
Sed vetera querimur: una me dira ac fera
Thebana nuribus sparsa tellus impiis 20
Quoties novercam fecit? Escendat licet,
Meumque victrix teneat Alcmene locum;
Pariterque natus astra promissa occupet,
In cuius ortus mundus impendit diem,
Tardusque Eoo Phoebus effulsit mari, 25
Retinere mersum iussus Oceano iubar

Non sic abibunt odia: vivaces aget
Violentus iras animus, et saevus dolor
Aeterna bella pace sublatâ geret. —

- 30 Quae bella? Quidquid horridum tellus creat
Inimica; quidquid pontus aut aër tulit
Terribile, dirum, pestilens, atrox, ferum;
Fractum atque domitum est; superat et crescit
malis,

Iraque nostrâ fruitur; in laudes suas

- 35 Mea vertit odia. Dum nimis saeva impero:
Patrem probavi, gloriae feci locum.
Quâ Sol reducens, quâque deponens diem
Binos propinquâ tingit Aethiopas face,
Indomita virtus colitur, et toto deus

- 40 Narratur orbe. Monstra iam desunt mihi;
Minorque labor est Herculi iussa exequi,
Quam mihi iubere; laetus imperia excipit.
Quae fera tyranni iussa violento queant
Nocere iuveni? Nempe pro telis gerit,

- 45 Quae timuit et quae fudit: armatus venit
Leone et hydra. Nec satis terrae patent:
Effregit ecce! limen inferni Iovis,
Et opima victi regis ad Superos refert.
Parum est reverti: foedus Umbrarum perit.

- 50 Vidi ipsa, vidi, nocte discussâ Inferum
Et Dite domito, spolia iactantem patri
Fraterna. Cur non victum et oppressum trahit
Ipsam catenis paria sortitum Iovi,
Ereboque capto potitur et reteggit Styga?

- 55 Patefacta ab imis Manibus retro via est,
Et sacra dirae Mortis in aperto iacent.
At ille, rupto carcere Umbrarum, ferox
De me triumphat, et superbificâ manu
Atrum per urbes ducit Argolicas canem.

- 60 Viso labantem Cerbero vidi diem,
Pavidumque solem; me quoque invasit tremor,

HERCULES FURENS. ACT. I. 7

Et terna monstri colla devicti intuens,
 Timui imperasse. Levia sed nimium queror;
 Coelo timendum est, regna ne summa occupet,
 Qui vicit ima. Sceptra praeripiet patri, 65
 Nec in astra lentâ veniet, ut Bacchus, viâ:
 Iter ruinâ quaeret, et vacuo volet
 Regnare mundo. Robore experto tumet,
 Et posse coelum viribus vinci suis
 Didicit ferendo: subdidit mundo caput, 70
 Nec flexit humeros molis immensae labor,
 Mediusque collo sedit Herculeo polus;
 Immota cervix sidera et coelum tulit,
 Et me prementem. Quærit ad Superos viam.
 Perge, ira, perge, et magna meditantem opprime! 75
 Congredere! manibus ipsa dilacera tuis!
 Quid tanta mandas odia? Discedant ferae;
 Ipse imperando fessus Eurystheus vacet;
 Titanas ausos rumpere imperium Iovis
 Emitte; Siculi verticis laxa specum: 80
 Tellus gigante Doris excusso tremens
 Supposita monstri colla terrifici levat;
 Sublimis alias Luna concipiat feras.
 Sed vicit ista. Quaeris Alcidae parem?
 Nemo est, nisi ipse: bella iam secum gerat. 85
 Adsint ab imo Tartari fundo excitae
 Eumenides; ignem flammeae spargant comae;
 Viperea saevae verbera incutiant manus.
 I nunc, superbe, coelitem sedes pete!
 Humana tenne! Iam Styga et Manes, ferox, 90
 Fugisse credis? Hic tibi ostendam Inferos!
 Revocabo in altâ conditam caligine
 Ultra nocentum exilia discordem deam,
 Quam munit ingens montis oppositi specus!
 Educam et imo Ditis e regno extraham, 95
 Quidquid relictum est! Veniat invisum Scelus,
 Suumque lambens sanguinem Impietas ferox,

Errorque, et in se semper armatus Furor
Hoc, hoc ministro noster utatur dolor.

- 100 Incipite, famulae Ditis: ardentem citae
Concutite pinum, et agmen horrendum anguibus
Megaera ducat, atque luctificâ manu
Vastam rogo flagrante corripiat trabem!
Hoc agite: poenas petite violatae Stygis!
- 105 Concutite pectus! acrior mentem excoquat;
Quam qui caminis ignis Aetnaeis furit!
Ut possit animum captus Alcides agi,
Magno furore percitus: nobis prius
Insaniendum est. Iuno, cur nondum furis?
- 110 Me, me, sorores, mente deiectam mea
Versate primam, facere si quidquam adparo
Dignum novercâ. Iam odia mutantur mea
Gnatos reversus videat incolumes, precor,
Manuque fortis redeat. Inveni diem,
- 115 Invisa quo nos Hercules virtus iuvet:
Me pariter et se vincat, et cupiat mori
Ab Infegis reversus. Hic prosit mihi,
Iove esse genitum. Stabo, et, ut certo exeant
Emissa nervo tela, librabo manum,
- 120 Regam furentis arma, pugnanti Herculi
Tandem favebo. Scelere perfecto licet
Admittat illas genitor in coelum manus.
Movenda iam sunt bella: clarescit dies,
Ortuque Titan lucidus croceo subit.

CHORUS THEBANORUM.

Chorus e Thebanis a descriptione ortus diei, magnatum curas studiaque damnat, Herculem audaciae in laboribus subeundis tazat, vitae denique humilis laudat tranquillitatem optatque.

- 125 Iam rara micant sidera prono
Languida mundo; nox victa vagos
Contrahit ignes luce renatâ;

Cogit nitidum Phosphōros agmen, Signum celsi glaciale poli Septem stellis Arcades ursae	130
Lucem verso tēmone vocant; Iam caeruleis evectus aquis Titan summā prospicit Oetā; Iam Cadmeis inclyta Bacchis	
Adpersa die dumeta rubent, Phoebique fugit reditura soror Labor exoritur durus, et omnes Agitat curas, aperitque domos.	135
Pastor gelidā cana pruina Grege dimisso pabula carpit, Ludit prato liber aperto	140
Nondum ruptā fronte iuventus; Vacuae reparant ubera matres; Errat cursu levis incerto	
Molli petulans hoedus in herbā; Pendet summo stridula ramo Pennasque novo tradere soli	145
Gestit, querulos inter nidos Thracia pellex: turbaque circa Confusa sonat, murmure mixto	150
Testata diem; carbasa ventis Credit dubius navita vitae, Laxos aurā complente sinus; Hic, exesis pendens scopulis,	
Aut deceptos instruit hamos; Aut suspensus spectat pressā Praemia dextrā: sentit tremulum	155
Linea piscem. Haec, innocuae quibus est vitae Tranquilla quies, et laeta suo	160
Parvoque domus, spes et in agris. Turbine magno Spes sollicitae Urbibus errant trepidique Metus	

- Ille superbos aditus regum
165 Durasque fores, expers somni,
Colit; hic nullo fine beatas
Componit opes, gazis inhians,
Et congesto pauper in auro est.
Illum populi favor attonitum,
170 Fluctuque magis mobile vulgus,
Aurâ tumidum tollit inani:
Hic, clamosi rabiosa fori
Iurgia vendens, improbus iras
Et verba locat. Novit paucos
175 Secura quies, qui, velocis
Memores aevi, tempora nunquam
Reditura tenent. Dum fata sinunt,
Vivite laeti: properat cursu
Vita citato, volucrique Die
180 Rota praecipitis vertitur anni.
Durae peragunt pensa Sorores,
Nec sua retro fila revolvunt.
At gens hominum fertur rapidis
Obvia fati, incerta sui;
185 Stygias ultro quaerimus undas.
Nimium, Alcide, pectore forti
Properas moestos visere Manes:
Certo veniunt ordine Parcae.
Nulli iusso cessare licet,
190 Nulli scriptum proferre diem:
Recipit populus urna citatos.
Alium multis gloria terris
Tradat, et omnes fama per urbes
Garrula laudet, coeloque parem
195 Tollat et astris; alius curru
Sublimis eat: me mea tellus
Lare secreto tutoque tegat.
Venit ad pigros cana senectus;
Humilique loco, sed certa, sed et

HERCULES FURENS. ACT. II. 11

Sordida parvae fortuna domus 200
Alte virtus animosa cadit.

Sed moesta venit crine soluto
Megara, parvam comitata gregem,
Tardusque senio graditur Alcidae parens.

ACTUS SECUNDUS.

MEGARA, AMPHITRYON.

Megara absentiam Herculis deflet enumeratis ipsius aerumnis. Lyci vim et insolentiam conqueritur. Despondentem animum Megaram et desperantem consolatur Amphitryon.

MEG. O magne Olympi rector et mundi arbiter, 205
Iam statue tandem gravibus aerumnis modum,
Finemque cladi! Nulla lux unquam mihi
Secura fulsit; finis alterius mali
Gradus est futuri. Protinus reduci novus
Paratur hostis. Antequam laetam domum 210
Contingat, aliud iussus ad bellum meae.
Nec ulla requies, tempus aut ullum vacac,
Nisi dum iubetur. Sequitur a primo statim
Infesta Iuno: numquid immunis fuit
Infantis aetas? Monstra superavit prius, 215
Quam nosse posset. Gemina cristati caput
Angues ferebant ora; quos contra obviis
Reptavit infans; igneos serpentium
Oculos remisso lumine ac placido intuens,
Artos serenae vultibus nodos tulit, 220
Et, tumida tenera guttura elidens manu,
Prolusit hydrae. Maenali pernix fera,
Multo decorum praeferens auro caput,
Deprensa cursu est. Maximus Nemeae timor
Pressus lacertis gemuit Herculeis leo. 225

- Quid stabula memorem dira Bistonii gregis,
Suisque regem pabulum armentis datum?
Solitumque densis hispidum Erymanthi iugis
Arcadia quātere nemora Maenaliū sueni?
- 230 Taurumque centum non levem populis metum?
Inter remotos gentis Hesperiae greges
Pastor triformis littoris Tartessii
Peremtus, acta est praeda ab occasu ultimo;
Notum Cithaeron pavit Oceano pecus.
- 235 Penetrare iussus solis aestivi plagas,
Et adusta medius regna quae torret dies,
Utrumque montes solvit: abrupto obīce
Latam ruenti fecit Oceano viam.
Post haec, adortus nemoris opulenti domos,
- 240 Aurifera vigilis spolia serpentis tulit.
Quid? saeva Lernae monstra, numerosum malum,
Non igne demum vicit et docuit mori?
Solitasque pennis condere obductis diem
Petiit ab ipsis nubibus Stymphalidas?
- 245 Non vicit illum caelibis semper tori
Regina gentis vidua Thermodontiae:
Nec ad omne clarum facinus audaces manus
Stabulis fugavit turpis Augiae labor.
Quid ista prosunt? Orbe defenso caret.
- 250 Sensere terrae pacis auctorem suae
Abesse terris. Prosperum ac felix scelus
Virtus vocatur; sontibus parent boni;
Ius est in armis, opprimit leges timor.
Ante ora vidi nostra truculentā manu
- 255 Gnatos paterni cadere regni vindices,
Ipsamque Cadmi nobilis stirpem ultimam
Occidere; vidi regium capitis decus
Cum capite raptum. Quis satis Thebas fleat?
Ferox deorum terra, quem dominum trenis;
- 260 E cuius arvis eque foecundo sinu
Strioto iuventus orta cum ferro stetit;

Cuiusque muros natus Amphion love
 Struxit, canoro saxa modulatu trahens;
 In cuius urbem non semel divam parens
 Coelo relicto venit? Haec, quae coelites 265
 Recepit, et quae fecit, et (fas sit loqui)
 Fortasse faciet, sordido premitur iugo!
 Cadmea proles civitasque Amphionis,
 Quo decidistis? tremitis ignavum exulem,
 Suis carentem finibus, nostris gravem? 270
 Qui scelera terrâ quique persequitur mari,
 Ac saeva iustâ sceptrâ confringit manu,
 Nunc servit absens, fertque quae ferri vetat,
 Tenetque Thebas exul Herculeas Lycus.
 Sed non tenebit: aderit et poenas petet, 275
 Subitusque ad astra emerget! Inveniet viam,
 Aut faciet! Adsis sospes et remees, precor,
 Tandemque venias victor ad victam domum!
 Emerge, coniux, atque dispulsas manu
 Abrumpe tenebras! Nulla si retro via, 280
 Iterque clausum est: orbe diducto redi,
 Et quidquid atrâ nocte possessum latet,
 Emitte tecum! Dirutis qualis iugis
 Praeceptis citato flumini quaerens iter
 Quondam stetisti, scissa cum vasto impetu 285
 Patuere Tempe (pectore impulsus tuo
 Huc mons et illuc cecidit, et rupto aggero
 Novâ cucurrit Thessalus torrens viâ):
 Talis parentes, liberos, patriam petens,
 Erumpe, rerum terminos tecum efferens; 290
 Et quidquid avida tot per annorum gradus
 Abscondit aetas, redde; et oblitos sui
 Lucisque pavidos ante te populos age.
 Indigna te sunt spolia, si tantum refers,
 Quantum imperatum est. Magna sed nimium loquor 295
 Ignara nostrae sortis. Unde illum mihi,
 Quo te tuamque dexteram amplectar, diem,

- Reditusque lentos nec mei memores querar?
 Tibi, o deorum ducter, indomiti ferent
- 300 Centena tauri colla; tibi, frugum potens,
 Secreta reddam sacra; tibi mutâ fide
 Longas Eleusin tacita iactabit faces
 Tum restitutas fratribus rebor meis
 Animas, et ipsum regna moderantem sua
- 305 Florere patrem. Si qua te maior tenet
 Clausum potestas: sequimur. Aut omnes tuo
 Defende reditu sospes, aut omnes trahe! —
 Trahes, nec ullus eriget fractos deus.
 ΑΜΡΗ. O socia nostri sanguinis, castâ fide
- 310 Servans torum natosque magnanimi Herculis,
 Meliora mente concipe, atque animum excita!
 Aderit profecto, qualis ex omni solet
 Labore, maior. ΜΕΓ. Quod nimis miseri volunt,
 Hoc facile credunt, ΑΜΡΗ. Imo quod metuunt
 nimis,
- 315 Nunquam moveri posse nec tolli putant:
 Prona est timori semper in peius fides.
 ΜΕΓ. Demersus ac defossus et toto insuper
 Oppressus orbe, quam viam ad Superos habet?
 ΑΜΡΗ. Quam tunc habebat, cum per arentem
 plagam
- 320 Et fluctuantes more turbati maris
 Abiit arenas, bisque discedens fretum
 Et bis recurrens; cumque desertâ rate
 Deprensus haesit syrtilum brevibus vadis,
 Et puppe fixâ mariâ superavit pedes.
- 325 ΜΕΓ. Iniqua raro maximis virtutibus
 Fortuna parcit. Nemo se tuto diu
 Periculis offerre tam crebris potest.
 Quem saepe transit casus, aliquando invenit.
 Sed ecce! saevus ac minas vultu gerens
- 330 Et qualis animo est, talis incessu venit,
 Aliena dextrâ soepra concutiens Lycus.

LYCUS. MEGARA. AMPHITRYON.

Lycus, Thebis a Creonte in exilium missus, Hercule ad Inferos profecto, caeso Creonte cum filiis, quo regnum occupatum sibi firmet, Megarae nuptias ambit, abnuenti vim minatur.

LYC. Urbis regens opulenta Thebanæ loca,
 Et omne quidquid uberi cingit solo
 Obliqua Phocis, quidquid Ismenos rigat,
 Quidquid Cithaeron vertice excelso videt, 335
 Et bina findens Isthmos exilis freta,
 Non vetera patriæ iura possideo domus
 Ignavus heres: nobiles non sunt mihi
 Avi, nec altis inclytum titulis genus;
 Sed clara virtus. Qui genus iactat suum, 340
 Aliena laudat. Rapta sed trepidâ manu
 Sceptra obtinentur; omnis in ferro est salus.
 Quod civibus tenere te invitis scias,
 Strictus tuetur ensis. Alieno in loco
 Haud stabile regnum est; una sed nostras potest 345
 Fundare vires, iuncta regali face
 Thalamisque, Megara: ducet e genere inclyto
 Novitas colorem nostra. Non equidem reor
 Fore ut recuset ac meos spernat toros.
 Quod si impotenti pertinax animo abnuet 350
 Stat tollere omnem penitus Herculeam domum.
 Invidia factum ac sermo popularis premet?
 Ars prima regni posse ad invidiam pati.
 Tentemus igitur: fors dedit nobis locum:
 Namque ipsa, tristi vestis obtentu caput 355
 Velata, iuxta praesides adstat deos,
 Laterique adhaeret verus Alcidae sator.
 MÆG. Quidnam iste, nostri generis exitium ac lues,
 Novi parat? Quid tentat? LYC. O clarum trahens
 A stirpe nomen regiâ, facilis mea 360
 Parumper aure verba patienti excipe.

Si aeterna semper odia mortales gerant,
 Nec coeptus unquam cedat ex animis furor,
 Sed arma felix teneat, infelix paret:

- 365 Nihil relinquent bella; tum vastis ager
 Squalebit arvis; subditâ tectis face
 Altus sepultas obruet gentes cinis.
 Pacem reduci velle victori expedit,
 Victo necesse est: particeps regno ven
 370 Sociemur animis! pignus hoc fidei cape:
 Continge dextram! — Quid truci vultu siles?
 MEG. Egone ut parentis sanguine adpersam
 manum

Fratrumque geminâ caede contingam? Prius
 Extinguet Ortus, referet Occasus diem

- 375 Pax ante fida nivibus et flammis erit,
 Et Scylla Siculum iunget Ausonio latus;
 Priusque multo vicibus alternis fugax
 Euripus undâ stabit Euboicâ piger.
 Patrem abstulisti, regna, germanos, larem,
 380 Patriam: quid ultra est? Una res superest mihi,
 Fratre ac parente carior, regno ac lare:
 Odium tui, quod esse cum populo mihi
 Commune doleo: pars quota ex illo mea est?
 Dominare tumidus! spiritus altos gere!
 385 Sequitur superbos ultor a tergo deus.
 Thebana novi regna. Quid matres loquar
 Passas et ausas scelera? quid geminum nefas,
 Mixtumque nomen coniugis, gnati, patris?
 Quid bina fratrum castra? quid totidem rogos?
 390 Riget superba Tantalus luctu parent,
 Moestusque Phrygio manat in Sipylo lapis.
 Quin ipse, torvum subrigens cristâ caput,
 Illyria Cadmus regna permensus fugâ,
 Longas reliquit corporis tracti notas.
 395 Haec te manent exempla. Dominare, ut lubet,
 Dum solita regni fata te nostri vocent.

- LYG. Agedum, efferatas, rabida, voces amove,
 Et disce regum imperia ab Alcide pati.
 Ego rapta quamvis sceptrā victrici geram
 Dextrā, regamque cuncta sine legum metu, 400
 Quas arma vincunt: pauca pro causā loquar
 Nostrā. Cruento cecidit in bello pater?
 Cecidere fratres? Arma non servant modum,
 Nec temperari facile nec reprimi potest
 Stricti ensis ira; bella delectat cruor. — 405
 Sed ille regno pro suo, nos improba
 Cupidine acti. — Quaeritur belli exitus,
 Non causa. Sed nunc pereat omnis memoria.
 Cum victor arma posuit, et victum decet
 Deponere odia. Non ut inflexo genu 410
 Regnantem adores, petimus; hoc ipsum placet,
 Animo ruinas quod capis magno tuas.
 Es rege coniux digna: sociemus toros.
 MEG. Gelidus per artus vadit exsanguis tremor.
 Quod facinus aures pepulit? Haud equidem horruī, 415
 Cum pace ruptā bellicus muros fragor
 Circumsonaret; pertuli intrepide omnia:
 Thalamos tremisco; capta nunc videor mihi.
 Gravent catenae corpus, et longā fame
 Mors protrahatur lenta: non vincet fidem 420
 Vis ulla nostram; moriar, Alcide, tua!
 LYC. Animosne mersus Inferis coniux facit?
 MEG. Inferna tetigit, posset ut supera adsequi.
 LYC. Telluris illum pondus immensae premit.
 MEG. Nullo premetur onere, qui coelum tulit. 425
 LYC. Cogere. MEG. Cogi qui potest, nescit mori.
 LYC. Effare, thalamis quod novis potius parem
 Regale munus? MEG. Aut tuam mortem, aut meam.
 LYC. Morière, demens? MEG. Coniugi occur-
 ram meo.
 LYC. Scepтрone nostro potior est famulus tibi? 430
 MEG. Quot iste famulus tradidit reges neci!
 SEN. TRAG. B

LYC. Cur ergo regi servit, et patitur iugum?

MEG. Imperia dura tolle, quid virtus erit?

LYC. Obici feris monstrisque virtutem putas?

435 MEG. Virtutis est domare, quae cuncti pavent,

LYC. Tenebrae loquentem magna Tartarae premunt.

MEG. Non est ad astra mollis e terris via.

LYC. Quo patre genitus coelitem sperat domos?

AMPH. Miseranda coniux Herculis magni sile:

440 Partes meae sunt reddere Alcidae patrem
Genusque verum. Post tot ingentis viri
Memoranda facta, postque pacatum manu,
Quodcunque Titan ortus et labens videt,
Post monstra tot perdomita, post Phlegram impio

445 Sparsam cruore, postque defensos deos,
Nondum liquet de patre? mentimur Iovem?
Iunonis odio crede. LYC. Quid violas Iovem?
Mortale coelo non potest iungi genus.

AMPH. Communis ista pluribus causa est deis.

450 LYC. Famuline fuerant ante quam flierent dei?

AMPH. Pastor Pheraeos Delius pavit greges....

LYC. Sed non per omnes exul erravit plagas....

AMPH. Quem profuga terra mater errante edidit.

LYC. Non monstra saevas Phoebus aut timuit feras.

455 AMPH. Primus sagittas imbuit Phoebi draco.

LYC. Quam gravia parvus tulerit ignoras mala?

AMPH. E matris utero fulmine electus puer

Mox fulminanti proximus patri stetit.

Quid, qui gubernat astra, qui nubes quatit?

460 Non latuit infans rupis Idaeae specus?

Sollicita tanti pretia natales habent,

Semperque magno constitit nasci deum.

LYC. Quemcunque miserum videris, hominem scias.

AMPH. Quemcunque fortem videris, miserum neges.

HERCULES FURENS. ACT. II. 19

L Y C. Fortem vocemus, cuius ex humeris leo, Donum puellae factus, et clava excidit, Fulsitque pictum veste Sidoniâ latus? Fortem vocemus, cuius horrentes comae Maduere nardo? Laude qui notas manus Ad non virilem tympani movit sonum	465
Mitrâ ferocem barbarâ frontem premens? Α Μ Ρ Η. Non erubescit Bacchus effusus tener Sparsisse crines, nec manu molli levem Vibrare thyrsus, cum parum forti gradu. Auro decorum syrma barbarico trahit:	470 475
Post multa virtus opera laxari solet. L Y C. Teuthrantis hoc fatetur eversi domus, Pecorumque ritu virginum oppressi greges. Hoc nulla Iuno, nullus Eurystheus iubet: Ipsius haec sunt opera. Α Μ Ρ Η. Non nosti omnia:	480
Ipsius opus est caestibus fractus suis Eryx, et Eryci iunctus Antaeus Libys, Et qui hospitali caedē manantes foci Bibere iustum sanguinem Busiridis. Ipsius opus est, vulnere et ferro obviis.	485
Mortem coactus integer Cycnus pati; Nec unus unâ Geryon victus manu. Eris inter istos, qui tamen nullō stupro Laesere thalamos. L Y C. Quod Iovi, hoc regi licet:	490
Iovi dedisti coniugem: regi dabis, Et te magistro non novum hoc discet nurus, Etiam viro probante meliorem sequi. Sin copulari pertinax taedis negat: Vel ex coactâ nobilem partum feram.	495
Μ Μ Γ. Umbrae Creontis et penates Labdaci, Et nuptiales impii Oedipodae faces, Nunc solitâ vestro fata coniugio date! Nunc, nunc, cruentae regis Aegypti nurus, Adeste, multo sanguine infectae manus!	500
Deest una numero Danaïs: explebo nefas.	

LYC. Coniugia quoniam pervicax nostra abnuis,
Regemque terras: sceptrum quid possint, scies.

Complectere aras: nullus eripiet deus
Te mihi; nec, orbe si remolito queat

505 Ad supera victor numina, Alcides, vehi.
Congerite silvas! templa supplicibus suis
Iniecta flagrent! coniugem et totum gregem
Consumat unus igne subiecto rogos!

ΑΜΡΗ. Hoc munus a te, genitor Alcidae, peto;

510 Rogare quod me deceat: ut primus cadam.

LYC. Qui morte cunctos luere supplicium iubet,
Miserum veta perire, felicem iube.

Ego, dum cremandis trabibus adcrescit rogos,

515 Sacro regentem maria votivo colam.

ΑΜΡΗ. Proh numinum vis summa, proh coelestium
Rector parensque, cuius excussis tremunt
Humana telis, impiam regis feri

Compesce dextram! — Quid deos frustra precor?

520 Ubique es, audi, gnate! — Cur subito labant
Agitata motu templa? cur mugit solum?

Infernus imo tonnit e fundo fragor.

Audimur: est, est sonitus Herculei gradus!

CHORUS THEBANORUM.

Actoris partes Chorus officiumque viriliter defendit, precibus Amphitryonis adspirans Herculis reditum vovet, idque arguit Orphei exemplo.

O fortuna viris invida fortibus,

525 Quam non aequa bonis praemia dividis!

„Eurystheus facile regnet in otio;

„Alcmena genitus bella per omnia

„Monstris exagitet coeliferam manum:

„Serpentis reseceat colla feracia;

530 „Deceptis referat mala sororibus,

- Prospectus pateat lucis, et invius
 Limes det faciles ad Superos vias!
 Immites potuit flectere cantibus
- 570 Umbrarum dominos et prece supplici
 Orpheus, Eurydicen dum repetit suam.
 Quae silvas et aves saxaque traxerat,
 Ars, quae praebuerat fluminibus moras,
 Ad cuius sonitum constiterant ferae:
- 575 Mulcet non solitis vocibus Inferos,
 Et surdis resonat clarius in locis.
 Deslent Eurydicen Threïciae nurus?
 Deslent et lacrimis difficiles dei,
 Et, qui fronte nimis crimina tetrica
- 580 Quaerunt, ac veteres excutiunt reos,
 Flentes Eurydicen iuridici sedent.
 Tandem mortis, ait „Vincimur,“ arbiter:
 „Evade ad Superos; lege tamen datâ:
 „Tu post terga tui perge viri comes;
- 585 „Tu non ante tuam respice coniugem,
 „Quam cum clara deos obtulerit dies,
 „Spartanique aderit ianua Taenari.“
 Odit verus amor nec patitur moras:
 Munus dum properat cernere, perdidit.
- 590 Quae vinci potuit regia cantibus,
 Haec vinci poterit regia viribus.

ACTUS TERTIUS.

HERCULES.

*Solem ceterosque deos precatur veniam Hercules, quod
 insus Cerberum Superis invium traxerit.*

O lucis almae rector et coeli decus,
 Qui alterna curru spatia flammifero ambiens,

Illustre laetis exseris terris caput,
 Da, Phoebe, veniam, si quid illicitum tui 595
 Videre vultus: iussus in lucem extuli
 Arcana mundi. Tuque, coelestūm arbiter
 Parensque, visus fulmine opposito tæge;
 Et tu, secundo maria qui sceptro regis,
 Imas pete undas! Quisquis ex alto adspicit 600
 Terrena, facie pollui metuens novā,
 Aciem reflectat, oraque in coelum erigat,
 Portenta fugiens. Hoc nefas cernant duo,
 Qui advexit et quae iussit. In poenas meas
 Atque in labores non satis terrae patent: 605
 Iunonis odio vidi inaccessa omnibus,
 Ignota Phoebo, quaeque deterior polus,
 Obscura diro spatia concessit Iovi;
 Et, si placerent tertiae sortis loca,
 Regnare potui. Noctis aeternae chaos 610
 Et nocte quiddam gravius, et tristes deos
 Et fata, vici; morte contemptā redi.
 Quid restat aliud? Vidi et ostendi Inferos.
 Da, si quid ultra est. Tam diu pateris manus
 Cessare nostras, Iuno? Quae vinci iubes? 615
 Sed templa quare miles infestus tenet,
 Limenque sacrum terror armorum obsidet?

MEGARA, AMPHITRYON, HERCULES,
 THESEUS.

Herculem reducem gratatur Amphitryon. Illi quaerenti narrat, quo in loco res sint. Dum Hercules proficiscitur ad occidendū Lycum, Theseus rogatus ab Amphitryone exponit, quae apud Inferos gesserit Hercules.

AMPH. Utrumne visus vota decipiunt meos,
 An ille domitor orbis et Graiūm decus
 Tristi silentem nubilo liquit domum? 620
 Estne ille natus? Membra laetitia stupent.

- O gnate, certa, at sera, Thebarum salus,
Teneone in auras editum, an vanâ fruor
Deceptus umbrâ? tune es? — Agnosco toros
- 625 Humerosque, et alto nobilem trunco manum.
HERC. Unde iste, genitor, squalor, et lugubribus
Amicta coniux? Unde tam foedo obsiti
Paedore nati? quae domum clades gravat?
- AMPH. Socer est peremtus; regna possedit Lycus?
- 630 Gnatos, parentem, coniugem leto petiti.
HERC. Ingrata tellus, nemo ad Herculeae domus
Auxilia venit? vidit hoc tantum nefas
Defensus orbis? Cur diem questu tero?
Mactetur hostis. THES. Hanc ferat virtus notam,
- 635 Fiatque summus hostis Alcidae Lycus?
Ad hauriendum sanguinem inimicum feror.
HERC. Theseu, resiste: ne qua vis subita ingruat.
Me bella poscunt. Differ amplexus, parens;
Coniuxque, differ: nunciet Diti Lycus,
- 640 Me iam redisse. THES. Flebilem ex oculis fuga,
Regina, vultum; tuque nato sospite
Lacrimas cadentes reprime: si novi Herculem,
Lycus Creonti debitas poenas dabit.
Lentum est, dabit: dat; hoc quoque est lentum:
dedit,
- 645 AMPH. Votum secundet, qui potest, nostrum deus,
Rebusque lapsis adsit! O magni comes
Magnanime nati, pande virtutum ordinem:
Quam longa moestos ducat ad Manes via;
Ut vincla tulerit dura Tartareus canis.
- 650 THES. Memorare cogis acta securae quoque
Horrenda menti. Vix adhuc certa est fides
Vitalis aurae, torpet acies luminum,
Hebetesque visus vix diem insuetum ferunt.
AMPH. Pervince, Theseu, quidquid alto in pectore
- 655 Remanet pavoris, neve te fructu optimo
Frauda laborum. Quae fuit durum pati,

Meminisse dulce est: fare casus horridos.
 THEB. Fas omne mundi, teque dominantem, precor,
 Regno capaci; teque, quam totâ irrita
 Quaesivit Aetnâ mater: ut iura abdita 660
 Et operta terris liceat impune eloqui.
 Spartana tellus nobile attollit iugum,
 Densis ubi aequor Taenarus silvis premit;
 Hic ora solvit Ditis inuisi domus,
 Hiatque rupes alta, et immenso specu 665
 Ingens vorago faucibus vastis patet,
 Latumque pandit omnibus populis iter.
 Non caeca tenebris incipit primo via;
 Tenuis relictæ lucis a tergo nitor
 Fulgorque dubius solis afflicti cadit, 670
 Et ludit aciem. Nocte sic mixtâ solet
 Præbere lumen primus aut serus dies.
 Hinc ampla vacuis spatia laxantur locis,
 In quæ omne mersum pereat humanum genus.
 Nec iræ labor est: ipsa deducit via. 675
 Ut saepe puppes æatus invitas rapit:
 Sic pronus ær urget atque avidum chaos,
 Gradumque retro flectere haud unquam sinunt
 Umbrae tenaces. Intus immensi sinus
 Placido quieta labitur Lethe vado, 680
 Demitque curas; neve remeandi amplius
 Pateat facultas, fletibus multis gravem
 Involvit amnem, qualis incertâ vagus
 Maeander unda ludit, et cedit sibi
 Instatque, dubius, littus an fontem petat. 685
 Palus inertis foeda Cocyti iacet.
 Hic vultur, illic luctifer bubo gemit,
 Omenque triste resonat infauitæ strigis;
 Horrent opacâ fronde nigrantes comæ,
 Taxo imminente; quam tenet segnis Sopor, 690
 Famesque moesta tabido rictu iacens;
 Pudorque serus conscius vultus tegit;

- Metus, Pavorque, Funus, et frendens Dolor,
 Aterque Luctus sequitur, et Morbus tremens,
 695 Et cincta ferro Bella; in extremo abdita
 Iners Senectus adiuvat baculo gradum.
 AMPH. Estne aliqua tellus Cereris aut Bacchiferax?
 THES. Non prata viridi laeta facie germinant;
 Nec adulta leni fluctuat Zephyro seges;
 700 Non ulla ramos silva pomiferos habet:
 Sterilis profundi vastitas squalet soli,
 Et foeda tellus torpet aeterno situ,
 Rerumque moestus finis et mundi ultima;
 Immotus aër haeret, et pigro sedet
 705 Nox atra mundo; cuncta moerore horrida,
 Ipsaque Morte peior est Mortis locus.
 AMPH. Quid? ille, opaca qui regit sceptro loca,
 Quâ sede positus temperat populos leves?
 THES. Est in recessu Tartari obscuro locus,
 710 Quem gravibus umbris spissa caligo adligat.
 A fonte discors manat hinc uno latex:
 Alter quieto similis (hunc iurant dei),
 Tacente sacram devehens fluvio Styga:
 At hic tumultu rapitur ingenti ferox,
 715 Et saxa fluctu volvit, Acheron, invius
 Renavigari. Cingitur duplici vado
 Adversa Ditis regia, atque ingens domus
 Umbrante luco tegitur. Hic vasto specu
 Pendent tyranni limina; hac umbris iter;
 720 Haec porta regni. Campus hanc circa iacet,
 In quo superbo digerit vultu sedens
 Animas recentes. Dira maestas deo,
 Frons torva, fratrum quae tamen speciem gerat
 Gentisque tantae: vultus est illi Iovis,
 725 Sed fulminantis. Magna pars regni trucid
 Est ipse dominus, cuius adspectum timet,
 Quidquid timetur. AMPH. Verane est fama, Inferis
 Tam sera reddi iura, et oblitos sui

Sceleris nocentes debitas poenas dare?

Quis iste veri rector atque aequi arbiter? 730

THE S. Non unus altâ sede quaesitor sedens
ludicia trepidis sera sortitur reis.

Aditur illo Gnossius Minos foro;

Rhadamanthus illo; Thetidis hæc audit socer.

Quod quisque fecit, patitur: auctorem scelus 735

Repetit, suoque premitur exemplo nocens.

Vidi cruentos carcere includi duces,

Et impotentis terga plebeia manu

Scindi tyranni. Quisquis est placide potens,

Dominusque vitæ servat innocuas manus, 740

Et incruentum mitis imperium regit,

Animæque parcit: longa permensus diu

Felicitis ævi spatia, vel coelum petit,

Vel laeta felix nemoris Elysi loca,

Iudex futurus. Sanguine humano abstine, 745

Quicumque regnas: scelera taxantur modo

Maiore vestra. ΑΜΡΗ. Certus inclusos tenet

Locus nocentes? utque fert fama, impios

Supplicia vinclis saeva perpetuis domant?

THE S. Rapitur volucris tortus Ixion rota; 750

Cervice saxum grande Sisyphæa sedet;

In amne medio faucibus siccis senex

Sectatur undas: adluit mentum latex;

Fidemque cum iam saepe decepto dedit,

Perit unda in ore; poma destituunt famem; 755

Praebet volucris Tityos aeternas dapes;

Urnasque frustra Danaïdes plenas gerunt;

Errant furentes impiae Cadmeïdes;

Terretque mensas avida Phineas avis.

ΑΜΡΗ. Nunc ede nati nobilem pugnam mei. 760

Patrui volentis munus an spoliū refert?

THE S. Ferale tardis imminet saxum vadis,

Stupent ubi undae, segne torpescit fretum.

Hunc servat amnem cultu et adspectu horridus,

- 765 Pavidosque Manes squalidus gestat, senex.
Impexa pendet barba; deformem sinum
Nodus coercet; concavae lurent genae,
Regit ipse conto portitor longo ratem.
Hic onere vacuam littori puppim adplicans
- 770 Repetebat umbras: possit Alcides viam,
Cedente turba. Dirus exclamat Charon:
„ Quo pergis audax? Siste properantem gradum!“
Non passus ullas gnatus Alcmena moras.
Proprio coactum navidam conto domat,
- 775 Scanditque puppem. Cymba populorum capax
Succubuit uni: sedit, et gravior ratis
Utrumque Lethen latere titubanti bibit.
Tum victa trepidant monstra, Centauri truces,
Lapithaeque multo in bella succensi mero.
- 780 Stygiae paludis ultimos quaerens sinus,
Foecunda mergit capita Lernaes labos.
Post haec avari Ditis adparet domus.
Hic saevus umbras territat Stygius canis,
Qui trina vasto capita concutiens sono
- 785 Regnum tuetur. Sordidum dabo caput
Lambunt colubrae; viperis horrent iubae;
Longusque tortâ sibilat caudâ draco;
Par ira formae. Sensit ut motus pedum
Attollit hirtas angue vibrato comas,
- 790 Missumque captat aure subrecta sonum,
Sentire et umbras solitus. Ut propior statit
Iove natus: antro sedit incertus canis,
Et uterque timuit. Ecce! latratu gravi
Loca muta terret; sibilat totos minax
- 795 Serpens per armos; vocis horrendae fragor
Per ora missus terna felices quoque
Exterret umbras. Solvit a laeva feros
Tunc ipse rictus, et Cleonaeum caput
Opponit, ac se tegmine ingenti clepit;
- 800 Victrice magnum dextera robur gerens

HERCULES FURENS. ACT. III. 29

Huc nunc et illuc verberare adsiduo rotat,
 Ingeminat ictus. Domitus infregit minas
 Et cuncta lassus capita submisit canis,
 Antroque toto cessit. Extimuit sedens
 Uterque solio dominus, et duci iubet; 805
 Me quoque petenti munus Alcidae dedit.
 Tunc gravia monstri colla permulcens manu
 Adamante texto vinxit. Oblitus sui
 Custos opaci pervigil regni canis
 Componit aures timidus, et patiens trahi, 810
 Herumque fassus, ore submisso obsequens,
 Utrumque cauda pulsat anguifera latus.
 Postquam est ad oras Taenari ventum, et nitor
 Percussit oculos lucis ignotae bono,
 Resumit animos vinctus; et vastas furens 815
 Quassat catenas; pene victorem abstulit,
 Pronumque retro vexit et movit gradu.
 Tunc et meas respexit Alcides manus:
 Geminis uterque viribus tractum canem,
 Ira furentem et bella tentantem irrita, 820
 Intulimus orbi. Vidit ut olarum aethera,
 Et pura nitidi spatia conspexit poli,
 [Oborta nox est, lumina in terram dedit,]
 Compressit oculos et diem invisum expulit
 Aciemque retro flexit, atque omni petit 825
 Cervice terram; tum sub Herculeo caput
 Abscondit umbra.

Densa sed laeto venit
 Clamore turba, frontibus laurum gerens,
 Magnique meritas Herculis laudes canit.

CHORUS THEBANORUM.

*Chorus Herculis victoriam ex inferis reportatam canit, et
 ceteras illius laudes admiscet.*

Natus Eurystheus properante partu 830

- Iusserat mundi penetrare fundum :
Deerat hoc solum numero laborum ,
Tertiae regem spoliare sortis .
Ausus est coecos aditus inire ,
835 Ducit ad Manes via qua remotos .
Tristis , et silva meduenda nigra ,
Sed frequens magna comitante turba .
Quantus incedit populus per urbes
Ad novi ludos avidus theatri :
840 Quantus Elëum ruit ad Tonantem ,
Quinta cum sacrum revocavit aestas ;
Quanta , cum longae redit hora nocti ,
Crescere et somnos cupiens quietos .
Libra Phoebeos tenet aequa currus ,
845 Turba secretam Cererem frequentat ,
Et citi tectis properant relictis
Attici noctem celebrare mystae : .
Tanta per campos agitur silentes .
Turba ; pars tarda gradiens senecta .
850 Tristis , et longa satiata vita ;
Pars adhuc currit melioris aevi ,
Virgines nondum thalamis iugatae ,
Et comis nondum positis ephebi ,
Matris et nomen modo doctus infans .
855 His datum solis , minus ut timerent ,
Igne praelato relevare noctem .
Ceteri vadunt per opaca tristes ;
Qualis est nobis animus , remota
Luce cum moestus sibi quisque sentit .
860 Obrutum tota caput esse terra : .
Stat chaos densum tenebraeque turpes ,
Et color noctis malus , ac silentis
Otium mundi vacuaeque nubes .
Sera nos illo referat senectus !
865 Nemo ad id sero venit , unde nunquam ,
Cum semel venit , poterit reverti .

Quid iuvat durum properare fatum?
 Omnis haec magnis vaga turba terribis
 Ibit ad Manes, facietque inertis
 Vela Coccyto. Tibi crescit omne, 870
 Et quod Occasus videt, et quod Ortus:
 Parce venturis: tibi, Mors, paramur.
 Sis licet segnis: properamus ipsi.
 Prima quae vitam dedit hora, carpit.
 Thebis laeta dies adest: 875
 Aras tangite supplices!
 Pingues caedite victimas!
 Permixtae maribus nurus.
 Solemnes agitent choros!
 Cessent deposito iugo 880
 Arvi fertilis incolae!
 Pax est Herculeae manu
 Auroram inter et Hesperum
 Et qua sol medium tenens
 Umbras corporibus negat. 885
 Quodcunque adluitur solum.
 Longo Tethyos ambitu,
 Alcidae domuit labor.
 Transvectus vada Tartari,
 Pacatis redit Inferis. 890
 Iam nullus superest timor
 Nil ultra iacet Inferos.
 Stantes, sacrificus, comas
 Dilecta tege populo!

ACTUS QUARTUS.

*HERCULES, THESEUS, AMPH-
TRYON, MEGARA.*

Hercules a caede Lyci reversus advocatis diis sacra facturus in ferorem vertitur, et suam uxorem cum liberis occidit deinde in somnum labitur.

- 895 **HERC.** Ultrice dextra fusus adverso Lycus
Terram cecidit ore; tum quisquis comes
Fuerat tyranni, iacuit et poenae comes.
Nunc sacra patri victor et Superis feram,
Caesisque meritas victimis aras colam.
- 900 **Te, te, laborum socia et adiutrix, precor,**
Belligera Pallas, cuius in laeva ciet
Aegis feroces ore saxifico minas!
Adsit Lycurgi domitor et rubri maris,
Tectam virenti cuspidem thyrsos gerens;
- 905 **Geminumque numen, Phoebus et Phoebi soror,**
Soror sagittis aptior, Phoebus lyrae;
Fraterque quisquis incolit coelum meus,
Non ex noverca frater, huc adpellite
Greges opimos! Quidquid Indorum seges,
- 910 **Arabesque odoris quidquid arboribus legunt,**
Conferte in aras: pinguis exundet vapor.
Populea nostras arbor exornet comas;
Te ramus oleae fronde gentili tegat,
Theseu. Tonantem nostra adorabit manus;
- 915 **Tu conditores urbis, et silvestria**
Trucis antra Zethi, nobilia Dircen aquae,
Laremque regis advenae Tyrium coles.
Date tura flammis! AMPH. Gnate, manantes prius
Manus cruenta caede et hostili expia.
- 920 **HERC.** Utinam cruorem capitis invisi deis
Libare possem! Gravior nullus liquor

Tinxisset aras: victima haud ulla amplior
 Potest magisque opima mactari Iovi,
 Quam rex iniquus. AMPH. Finit genitor tuos
 Opta labores; detur aliquando otium 925
 Quiesque fessis. HERC. Ipse concipiam preces
 Iove meque dignas. Stet suo coelum loco
 Tellusque et aether; astra inoffensos agant
 Aeterna cursus; alta pax gentes alat;
 Ferrum omne teneat ruris innocui labor, 930
 Ensesque lateant; nulla tempestas fretum
 Violenta turbet; nullus irato Iove
 Exiliat ignis; nullus hiberna nive
 Nutritus agros amnis eversos trahat;
 Venena cessent: nulla nocituro gravis 935
 Succo tumescat herba; non saevi ac truces
 Regnent tyranni. Si quod etiamnum est scelus
 Latura tellus, properet; et si quod parat
 Monstrum, meum sit. Sed quid hoc? Medium diem
 Cinxere tenebrae; Phoebus obscuro meat 940
 Sine nube vultu! Quis diem retro fugat,
 Agiturque in ortus? unde nox atrum caput
 Ignota profert? unde tot stellae polum
 Implent diurnae? Primus en! noster labor
 Coeli refulget parte non minima, Leo, 945
 Iraque totus fervet et morsus parat.
 Iam rapiet aliquod sidus: ingenti minax
 Stat ore, et ignes efflat, et rutilat, iubam
 Cervice iactans. Quidquid autumnus gravis
 Hiemsque gelido frigida spatia refert, 950
 Uno impetu transilliet, et verui petet
 Frangetque Tauri colla. AMPH. Quod subitum
 hoc malum est?
 Quo, gnate, vultus frue et huc acras refers,
 Acieque falsum turbida coelum vides?
 HERC. Perdomita tellus, tumida ceaserunt frata; 955
 Inferna nostros regna sensere impetus:

Immune coelum est, dignus Alcidae labor.

In alta mundi spatia sublimis ferar.

Petatur aether: astra promittit pater.

960 Quid, si negaret? Non capit terra Herculem,

Tandemque Superis reddit. En! ultro vocat

Omnis deorum coetus, et laxat fores,

Una vetante. Recipis, et reseras polum,

An contumacis ianuam mundi traho?

965 Dubitatur etiam? Vincla Saturno exuam,

Contraque patris impii regnum impotens

Avum resolvam! bella Titanes parent

Me duce furentes! saxa cum silvis feram,

Rapiamque dextra plena Centauris iuga!

970 Iam monte gemino limitem ad Superos agam!

Videat sub Ossa Pelion Chiron suum;

In coelum Olympus, tertio positus gradu,

Perveniet, aut mittetur. AMPH. Infandos procuf

Averte sensus; pectoris sani parum,

975 Magni tamen, compesce dementem impetum.

HERC. Quid hoc? Gigantes arma pestiferi movent

Profugit umbras Tityos, ac, lacerum gerens

Et inane pectus, quam prope a coelo stetit!

Labat Cithaeron, alta Pallene tremit,

980 Macetumque Tempe. Rapuit hic Pindi iuga;

Hic rapuit Oeten; saevit horrendum Mimas;

Flammifera Erinnys verbere excusso sonat,

Rogisque adustas propius ac propius sudes

In ora tendit; saeva Tisiphone, caput

985 Serpentibus vallata, post raptum canem

Portam vacantem clausit opposita face.—

Sed ecce! proles regis inimici latet,

Lyci nefandum semen! Inviso patri

Haec dextra iam vos reddet! Excutiat leves.

990 Nervus sagittas! Tela sic mitti decet

Herculeam. AMPH. Quo se coecus impegit furor?

Vastum coactis flexit arcum cornibus,

Pharetramque solvit; stridet emissa impetu
 Arundo: medio spiculum collo fugit
 Vulnere relicto. **HERC.** Ceteram prolem eruam 995
 Omnesque latebris. Quid moror? maius mihi
 Bellum Mycenis restat: ut Cyclopea
 Eversa manibus saxa nostris concidant.
 Huc eat et illuc aula disiecto obiiice,
 Rumpatque postes; columen impulsum labet! — 1000
 Perlucet omnis regia: hic video abditum
 Natum scelesti patris! **AMPH.** En, blandas manus
 Ad genua tendens, voce miseranda rogat!
 Scelus nefandum, triste, et adspectu horridum:
 Dextra precantem rapuit, et circa furens 1005
 Bis ter rotatum misit; ast illi caput
 Sonuit; cerebro tecta disperso madent.
 At misera, parvum protegens gnatum sinu,
 Megara furenti similis e latebris fugit.
HERC. Licet Tonantis profuga condaris sinu, 1010
 Petet undecunque temet haec dextra, et feret.
AMPH. Quo, misera, pergis? quam fugam aut late-
 tebram petis?
 Nullus salutis Hercule infesto est locus:
 Amplectere ipsum potius et blanda prece
 Lenire tenta. **MEG.** Parce iam, coniux, precor! 1015
 Agnosce Megaram! Gnatus hic vultus tuos
 Habitusque reddit. Cernis, ut tendat manus?
HERC. Teneo novercam! Sequere! da poenas
 mihi,
 Iugoque pressum libera turpi Iovem!
 Sed ante matrem parvulum hoc monstrum oc-
 cidat. 1020
MEG. Quo tendis, amens? sanguinem fundes
 tuum?
AMPH. Pavefactus infans igneo vultu patris
 Perit ante vulnus: spiritum eripuit timor.
 In coniugem nunc clava libratur gravis.

- 1025 Perfregit ossa; corpori trunco caput
Abest, nec usquam est. Cernere hoc audes, nimis
Vivax senectus! Si piget luctus, habes
Mortem paratam. Pectus in tela indue;
Vel stipitem istum, caede monstrorum illitum,
1030 Converte: falsum ac nomini turpem tuo
Remove parentem, ne tuae laudi obstrepat.
THES. Quo te ipse, senior, obvium morti ingeris?
Uno pergis amens! Profuge et obtectus late,
Unumque manibus aufer Herculeis scelus.
1035 HERC. Bene habet: pudendi regis excisa est do-
mus.

Tibi hunc dicatum, maximi coniux Iovis,
Gregem cecidi. Vota persolvi libens
Te digna; et Argos victimas alias dabit.

AMPH. Nondum litasti, gnate: consummas sacrum,

- 1040 Stat, ecce, ad aras hostia; exspectat manum
Cervice prona; praebeo, occurro, insequor:
Macta! Quid hoc est? Errat acies luminum,
Visusque moeror hebetat. An video-Herculis
Manus tremantes? Vultus in somnum cadit,
1045 Et fessa cervix capite submisso labat;
Flexo genu iam totus ad terram ruft,
Ut caesa silvis ornus, aut portus mari
Datura moles. Vivis, an leto dedit
Idem, tuos qui misit ad mortem, furor?
1050 Sopor est: reciprocos spiritus motus agit.
Detur quieti tempus: ut somno gravi
Vis victa morbi pectus oppressum levet.
Removete, famuli, tela, ne repetat furens.

CHORUS THEBANORUM.

Deos, sidera et elementa, quas lymphatis, lunaticis et mente captis dominantur, in hūctum, commiserationem et auxilium Herculis Chorus advocat; somnum, qui furorem sedare solet, precatur, ut gravi sopore pressum Herculem menti restituat; pueros denique caecos deflet.

Lugeat aether, magnusque pafens
 Aetheris alti, tellusque ferax, 1055
 Et vaga ponti mobilis unda
 Tuque ante omnes, qui per terras
 Tractusque maris fundis radios,
 Noctemque fugas ore decoro,
 Fervide Titan! Obitus pariter 1060
 Tecum Alcides vidit et ortus,
 Novitque tuas utrasque domos.
 Solvite tantis animum monstris,
 Solvite, Superi! rectam in melius
 Flectite mentem! tuque, o domitor 1065
 Somne malorum, requies animi,
 Pars humanae melior vitae,
 Volucer, matris genus Astraeae.
 Frater durae languide Mortis,
 Veris miscens falsa, futuri 1070
 Certus et idem pessimus auctor,
 Pater o rerum, portus vitae,
 Lucis requies, noctisque comes,
 Qui par regi famuloque venis:
 Placidus fessum lenisque fove 1075
 Pavidum leti genus humanum
 Cogis longam discere mortem:
 Preme devictum torpore gravi.
 Sopor indomitos adliget artus;
 Nec torva prius pectora linquat, 1080
 Quam mens repetat pristina cursum.
 En, fusus humi saeva feroci

- Corde volutat somnia (nondum est
Tanti pestis superata mali),
1085 Clavaeque gravi lassum solitus
Mandare caput, quaerit vacua
Pondera dextra, motu iactans
Brachia vano, nec adhuc omnes
Expulit aestus; sed ut ingenti
1090 Vexata Noto servat longos
Unda tumultus, et iam vento
Cessante tumet. Pelle insanos
Fluctus animi: redeat pietas
Virtusque viro. Vel sit potius
1095 Mens vesano concita motu;
Error coecus, qua coepit, eat.
Solutus te iam praestare potest
Furor insontem. Proxima puris
Sors est manibus nescire nefas.
1100 Nunc Herculeis percussa sonent
Pectora palmis; mundum solitos
Ferre lacertos verbera pulsent
Victrice manu: gemitus vastos
Audiat aether, audiat atri
1105 Regina poli, vastisque ferox
Qui colla gerit vincta catenis,
Imo latitans Cerberus antro;
Resonet moestus clamore chaos,
Lateque patens unda profundus,
1110 Et, qui melius tua tela tamen
Senserat, aër.
Pectora tantis obsessa malis
Non sunt ictu ferienda levi:
Uno planctu tria regna sonent.
1115 Et tu, collo, decus ac telum,
Suspensa diu, fortis arundo,
Phaetreaeque graves, date saeva fero
Verbera tergo; caedant humeros

HERCULES FURENS. ACT. IV. 39

Robora fortes, stipesque potens
 Duris oneret pectora nodis; 1120
 Plangent tantos arma dolores.
 Non, vos, patriae laudis comites,
 Ulti saevos vulnere reges;
 Non Argiva membra palaestra
 Flectere docti, fortes caestu 1125
 Fortesque manu; iam tamen ausi
 Telum Scythicis leve corytis
 Missum certa librare manu,
 Tutosque fuga figere cervos,
 Nondumque ferae terga iubatae, 1130
 Ite ad Stygios, umbrae, portus,
 Ite, innocuae, quas in primo
 Limine vitae scelus oppressit
 Patriusque furor!
 Ite, infaustum genus, o pueri 1135
 Noti per iter triste laboris!
 Ite, iratos visite reges!

ACTUS. QUINTUS.

HERCULES, AMPHITRYON, THESEUS.

Hercules experrectus et menti restitutus, postquam suos a se interfectos comperit, manus sibi inferre parat; patriis precibus victus sibi parcat, Athenasque Thesei consilio purgandus proficiscitur.

Quis hic locus, quae regio, quae mundi plaga?
 Ubi sum? sub ortu solis, an sub cardine
 Glacialis Ursae? numquid Hesperii maris 1140
 Extrema tellus hunc dat Oceano modum?
 Quas trahimus auras? quod solum fesso subest?
 Certe rediimus. Unde prostrata a domo

- Video cruenta corpora? an nondum exiit
 1145 Simulacra mens inferna? Post reditus quoque
 Oberrat oculos turba feralis meos.
 Pudet fateri: paveo nescio quid; mihi
 Nescio quod animus grande praesagit malum.
 Ubi est parens? ubi illa natorum grege
 1150 Animosa coniux? cur latus laevum vacat
 Spolio leonis? quonam abit tegimen meum,
 Idemque somno mollis Herculeo torus?
 Ubi tela? ubi arcus? arma quis vivo mihi
 Detrahare potuit? spolia quis tanta abstulit?
 1155 Ipsumque quis non Herculis somnum horruit?
 Libet meum videre victorem, libet?
 Exsurge, Virtus, quem novum coelo pater
 Genuit relicto; cuius in foetu stetit
 Nox longior, quam nostra! — Quod cerno nefas?
 1160 Gnati cruenta caede confecti iacent:
 Peremta coniux. Quis Lycus regnum obtinet.,
 Quis tanta Thebis scelera moliri ausus est
 Hercule reverso? Quisquis Ismeni loca,
 Actaea quisquis arva, qui gemino mari
 1165 Pulsata Pelopis regna Dardanii colis,
 Succurre! saevae cladis auctorem indica!
 Ruat ira in omnes: hostis est, quisquis mihi
 Non monstrat hostem. Victor Alcidae, lates!
 Procede, seu tu vindicas currus truces
 1170 Thracis cruenti: sive Geryonae pecus,
 Libyaeve dominos! nulla pugnandi mora est.
 En, nudus adsto! vel meis armis licet
 Petas inermem. Cur meos Theseus fugit
 Paterque vultus? ora cur condunt sua?
 1175 Differte fletus! Quis meos dederit neci
 Omnes simul, profare! — Quid, genitor, siles?
 At tu ede, Theseu; sed tua, Theseu, fide.
 Uterque tacitus ora pudibunda obtegit,
 Furtimque lacrimas fundit. In tantis malis

HERCULES FURENS. ACT. V. 41

Quid est pudendum? numquid Argivæ impotens 1180
 Dominator urbis, numquid infestum Lyci
 Pereuntis agmen clade nos tanta obruit?
 Per te meorum facinorum laudem precor,
 Genitor, tuique nominis semper mihi
 Numen secundum: fare, quis fudit domum? 1185
 Cui praeda iacui? AMPH. Tacita sic abeant
 mala.

HERC. Ut inultus ego sim? AMPH. Saepe vin-
 dicta obfuit.

HERC. Quisquamne segnis tanta toleravit mala?
 AMPH. Maiora quisquis timuit, HERC. His
 etiam, pater,

Quidquam timeri malus aut gravius potest? 1190
 AMPH. Cladis tuae pars ista, quam nosti, quota
 est?

HERC. Miserere, genitor! supplices tendo manus.
 Quid hoc? manus refugit. Hic errat scelus.
 Unde hic cruor? Quid? illa puerili madens
 Arundo leto? — Tincta Lernaea nece 1195

Iam tela video nostra: non quaero manum:
 Quis potuit arcum flectere, aut quae dextera
 Sinuare nervum iusta cedentem mihi?
 Ad vos revertor, genitor. Hoc nostrum est scelus?
 Tacuere: nostrum est. AMPH. Luctus estistic tuus, 1200
 Crimen novercae; casus hic culpa caret.

HERC. Nunc parte ab omni, genitor, iratus tona,
 Oblite nostri; vindica sera manu
 Saltem nepotes; stelliger mundus sonet,
 Flammasque et hic et ille iaculetur polus; 1205

Rupes ligatum Caspiae corpus trahant
 Atque ales avida! cur Promethei vacant
 Scopuli? Paretur vertice immenso feras
 Volucresque pascens Caucasi abruptum latus,
 Nudumque silvis! illa, quae pontum Scythen, 1210
 Symplegas, arctat, hinc et hinc vinctas manus

**Distendat alto; cumque revocata vice
In se coibunt, saxaque in coelum expriment
Actis utrinque rupibus medium mare,**

1215 Ego inquieta montium iaceam mora.

Quin, structum acervans nemore congesto ag-
gerem,

Cruore corpus impio sparsum cremo?

Sic, sic agendum est: Inferis reddam Herculem.

AMPH. Nondum tumultu pectus attonito caret:

1220 Mutavit iras, quodque habet proprium furor,
In se ipse saevit. HERC. Dira Furiarum loca
Et Inferorum carcer et sonti plaga

Decreta turbae, et si quod exilium latet

Ulterius Erebo, Cerbero ignotum et mihi:

1225 Huc me abde tellus! Tartari ad finem ultimum

Mansurus ibo. Pectus o nimium ferum!

Quis vos per omnem, liberi, sparsos domum

Deflere digne poterit? hic durus malis

Lacrimare vultus nescit. Huc ensem date,

1230 Date huc sagittas, stipitem huc vastum date:

Tibi tela frangam nostra; tibi nostros, puer,

Rumpemus arcus, ac tuis stipes gravis

Ardebit umbris; ipsa Lernaeis frequens

Pharetra telis in tuos ibit rogos.

1235 Dent arma poenas! vos quoque infaustas meis

Cremabo taedis, o novercales manus!

THE S. Quis nomen unquam sceleris errori ad-
didit.

HERC. Saepe error ingens sceleris obtinuit locum.

THE S. Nunc Hercule opus est: perfer hanc molem mali.

1240 HERC. Non sic furore cessit extinctus pudor,
Populos ut omnes impio adspectu fugem.

Arma, arma, Theseu, flagito propere mihi

Subtracta reddi. Sana si mens est mihi;

HERCULES FURENS. ACT. V. 43

Referte manibus tela; si remanet furor:
Pater, recede; mortis inveniam viam. 1245

ΑΜΡΗ. Per sancta generis sacra, per ius nominis
Utrumque nostri, sive me altorem vocas
Seu tu parentem, perque venerandos piis
Canos: senectae parce desertae, precor,
Annisque fessis! unicum lapsae domus 1250
Firmamen, unum lumen adfficto malis

Temet reserva! Nullus ex te contigit
Fructus laborum: semper aut dubium mare,
Aut monstra timui; quisquis in toto furit
Rex saevus orbe, manibus aut aris nocens, 1255
A me timetur; semper absentis pater

Fructum tui tactumque et adspectum peto.
ΗΕΡC. Cur animam in ista luce detineam amplius
Morerque, nihil est: cuncta iam amisi bona,
Mentem, arma, famam, coniugem, gnatos, manus; 1260
Etiam furorem: nemo polluto queat
Animo mederi: morte sanandum est scelus.

ΑΜΡΗ. Perimes parentem? ΗΕΡC. Facere ne
possim, occidam.

ΑΜΡΗ. Genitore coram? ΗΕΡC. Cernere hunc
docui nefas.

ΑΜΡΗ. Memoranda potius omnibus facta intuens 1265
Unius a te criminis veniam pete.

ΗΕΡC. Veniam dabit sibi ipse, qui nulli dedit?
Laudanda feci iussus; hoc unum meum est.

Succurre, genitor, sive te pietas movet,
Seu triste fatum, sive violatae decus 1270

Virtutis: effer arma! vincatur mea
Fortuna dextra. - ΤΗΣ. Sunt quidem patriae
preces

Satis efficaces; sed tamen nostro quoque
Moveare fletu. Surge, et adversa impetu
Perfringe solito! nunc tuum nulli imparem 1275
Animum malo resume! nunc magna tibi

Virtute agendum est: Herculem irasci veta.
 HERC. Si vivo: feci scélera; si morior: tuli.
 Purgare terras p̄opero: iamdudum mihi
 Monstrum impium saevumque et immite ac fe-

1280

rum

Oberrat. Agedum, dextra, conare adgredi
 Ingens opus, labore bisseño amplius! —

Ignava, cessas, fortis in pueros modo
 Pavidasque matres? Arma nisi dantur mihi,

1285

Aut omne Pīadi Thracis exscindam nemus,
 Bacchique lucos, et Cithaeronis iuga
 Mecum cremabo; aut tota cum domibus suis
 Dominisque tecta, cum deis templa omnibus
 Thebana, supra corpus excipiam meum,

1290

Atque urbe versa condar; et, si fortibus
 Leve pondus humeris moenia immissa incident,
 Septemque opertus non satis portis premar:
 Onus omne, media parte quod mundi sedet,
 Dirimitque Superos, in meum vertam caput!

1295

AMPH. Reddo arma. HERC. Vox est digna ge-
 nitore Herculis.

Hoc, en, peremptus spiculo cecidit puer...
 AMPH. Hoc Iuno telum manibus emisit tuis

HERC. Hoc nunc ego utar. AMPH. Ecce, quam
 miserum metu

Cor palpitat, corpusque sollicitum ferit!

1300

HERC. Aptata arundo est. AMPH. Ecce, iam
 facies scelus

Volens sciensque! HERC. Pande: quid fieri
 iubes?

AMPH. Nihil rogamus; noster in tuto est dolor.

Gnatum potes servare tu solus mihi,

Eripere nec tu. Maximum evasi metum.

1305

Miserum haud potes me facere, felicem potes.
 Sic statue, quidquid statuis, ut causam tuam
 Famamque in arto stare et ancipiti scias.

HERCULES FURENS. ACT. V. 45

Aut vivis, aut occidis: hanc animam levem,
Fessamque senio, nec minus quassam malis,
In ore primo teneo. — Tam tarde patri 1310
Vitam dat aliquis? Non feram ulterius moram:
Letale ferro pectus impresso induam!
Hic, hic iacebit Herculis sani scelus.

HERC. Iam parce, genitor, parce! Iam revoca
manum!

Succumbe, virtus! perfer imperium patris! 1315
Eat ad labores hic quoque Herculeos labor
Vivamus. Artus adleva adfictos solo,
Theseu, parentis: dextra contactus pios
Scelerata refugit. AMPH. Hanc manum ample-
ctor libens;

Hac nixus ibo; pectori hanc aegro admovens 1320
Pellam dolores. HERC. Quem locum profugus
petam?

Ubi me recondam, quave tellure obruar?
Quis Tanais, aut quis Nilus, aut quis Persica
Violentus unda Tigris, aut Rhenus ferox,
Tagusve libera turbidus gaza fluens, 1325

Abluere dextram poterit? Arctoum licet
Maeotis in me gelida transfundat mare,
Et tota Tethys per meas currat manus:
Haerebit altum facinus. In quas impius
Terras recedes? ortum an occasum petes? 1330

Ubique notus perdidit exilio locum.
Me refugit orbis; astra transversos agunt
Obliqua cursus; ipse Titan Cerberum
Meliore vultu vidit. O fidum caput,
Theseu, latebram quaere longinquam, abditam; 1335
Quoniamque semper sceleris alieni arbiter
Amas nocentes: gratiam meritis refer
Vicemque nostris: redde me infernis, precor,
Umbra reductum, meque subiectum tuis

46 L. ANN. SENECA. HERC. FUR. ACT. V.

1340 Restitue vinculis! Ille me abscondet locus.
Sed et ille novit. THE S. Nostra te tellus manet:
Illic solutam caede Gradivus manum
Restituit armis. Iha te, Alcida, vocat,
Facere innocentes terra quae Superos solet.

T H Y E S T E S.

DRAMATIS PERSONAE.

THYESTES.

ATREUS.

TANTALUS.

MEGAERA.

PLISTHENES THYESTIS F.

CHORUS SENUM MYCENAEORUM.

TANTALUS THYESTIS F. } Mutae personae.
ALIUS THYESTIS F. }

SATELLES, NUNCIUS.

ARGUMENTUM.

Alternis annis regnandi vices pacti Atræus et Thyestes, Pelopis ex Hippodamia filii, Argis imperabant. Thyestes, adiuvente Aërope, fratris uxore, quam in adulterium pellexerat, aureum arietem, in cuius possessione erat fatum regni, amovet, et male conscius in exilium abit. Atræus, evasisse dolens, missis suis filiis, velle se in gratiam redire simulat, oblata regai parte redditum illi persuadet. Tres Thyestis liberos, quos obsides acceperat, ad aras immolatos, partim assos, partim elixos patri nescienti epulandos apponit, mixtumque vino cruorem illi praebebat. Sub sinem nefandi convivii (quod Sol, ne videret, refugit) capita illi et manus filiorum ostendit, quasque dapes absument, narrat, insultans fratris luctui, dolori et inprecationibus.

ALIUD ARGUMENTUM

HIERONYMI BALBI.

- Sedibus expulsus patriis regnoque Thyestes
Dignas infando pendebat crimine poenas:
Namque olim, furiis foedoque incensus amore,
Fratrum invasit thalamum et vetitas hymenaeas.
5 Necdum Atræi mens dira odiis expleta quierat.
Saevit, et ingentes acuit dolor improbus iras;
Accinctusque dolis fratrem remeare Mycenae
Iussit, et in regno simulata pace locavit.
Proh scelus indignum! parvos mactare nepotes
10 Sustinet, et patriis epulandos ponere mensis
Ille amens mandit natorum dentibus artus,
Immixtumque haurit cognato sanguine Bacchum.
Haec ne monstra pio spectaret lumine Phoebus,
Adversos Graio deflexit ab orbe iugales.
-

ACTUS PRIMUS.

UMBRA TANTALI, MEGAERA.

Adducitur ab Inferis Tantalus a Furia, cogiturque miscere nefaria odia inter suos ex Pelope nepotes Atreum et Thyestem.

TANT. Quis me Inferorum sede ab infausta extrahit,

Avido fugaces ore captantem cibos?

Quis male deorum Tantalò visas domos

Ostendit iterum? Peius inventum est siti

Arente in undis aliquid, et peius fame 5

Hiante semper? Sisyphi numquid lapis

Gestandus humeris lubricus nostris venit?

Aut membra celeri differens cursu rota?

Aut poena Tityi, qui specu vasto patens 10

Visceribus atrae pascit effossis aves,

Et nocte reparans, quidquid amisit die,

Plenum recenti pabulum monstro iacet?

In quod malum transcribor? O quisquis nova

Supplicia functis durus umbrarum arbiter

Disponis, addi si quid ad poenas potest, 15

Quod ipse custos carceris diri horreat,

Quod moestus Acheron paveat, ad cuius metum

Nos quoque tremamus, quaere: iam nostra subit

E stirpe turba, quae suum vincat genus,

Ac me innocentem faciat, et inausa audeat. 20

Regione quidquid impia cessat loci,

Complebo; nunquam stante Pelopea domo

Minos vacabit. MEG. Perge, detestabilis

Umbra, et penates impios furiis age!

Certetur omni scelere, et alterna vice 25

Stringantur enses. Ne sit irarum modus

SEN. TRAG.

D

- Pudorve; mentes caecus instiget furor;
Rabies parentum duret, et longum nefas.
Eat in nepotes; nec vacet cuiquam vetus
- 30 Odisse crimen: semper oriatur novum,
Nec unum in uno; dumque punitur scelus,
Crêscat. Superbis fratribus regna excidant,
Repetantque profugos; dubia violentae domus.
Fortuna reges inter incertos labet;
- 35 Miser ex potente fiat, ex misero potens;
Fluctuque regnum casus adsiduo ferat.
Ob scelera pulsi, cum dabit patriam deus,
In scelera redeant; sintque tam invisi omnibus,
Quam sibi. Nihil sit, ira quod vetitum putet:
- 40 Fratrem expavescat frater, et gnatum parens.
Gnatusque patrem; liberi pereant male.
Peius tamen nascantur; immineat viro
Infesta coniux; bella trans pontum vebant;
Effusus omnes irriget terras cruor,
- 45 Supraque magnos gentium exultet duces.
Libido victrix; impia stuprum in domo.
Levissimum sit fratris: et fas et fides.
Iusque omne pereat. Non sit a vestris malis.
Immune coelum. Cur micant stellae polo,
- 50 Flammaeque servant debitum mundo decus?
Nox atra fiat! Excidat coelo dies!
Misce penates; odia, caedes, funera
Arcesse, et imple Tantalo totam domum!
Ornetur altum columen, et lauro fores
- 55 Laetae virescant; dignus adventu tuo.
Splendescat ignis. Thracium fiat nefas
Maiore numero. Dextra cur patrui vacat?
Nondum Thyestes liberos deflet suos:
Ecquando tollet? Ignibus iam subditis
- 60 Spument athena; membra per partes eant
Discerpta; patruos polluat sanguis focos;
Epulae instruantur. Non novi sceleris tibi

THYESTES. ACT. I.

51

Conviva venies. Liberum dedimus diem,
Tuamque ad ista solvimus mensas famem:

ieiunia exple; mixtus in Bacchum cruor 65

Spectante te potetur. Inveni dapes,
Quas ipse fugeres. Siste! quo praeceps ruis?

TANT. Ad stagna et amnes et recedentes aquas,
Labrisque ab ipsis arboris plenae fugas.

Abire in atrum carceris liceat mihi 70

Cubile; liceat, si parum videor miser,

Mutare ripas: alveo medius tuo,
Phlegethon, relinquer, igneo cinctus freto.

Quicumque poenas lege fatorum datas
Pati iuberis; quisquis exeso iaces 75

Pavidus sub antro, iamque venturi times:

Montis ruinam; quisquis avidorum feros

Rictus leonum et dira Furiarum agmina

Implicitus horres; quisquis immissas faces

Semiustus abigis: Tantali vocem excipe 80

Properantis ad vos! credite experto mihi:

Amate poenas! Quando continget mihi

Effugere Superos? *EX G.* Ante perturba domum,

Inferque tecum proelia et ferri malum

Regibus amorem; concute insano ferum 85

Pectus tumultu. TANT. Me pati poenas decet,

Non esse poenam. Mittor, ut dirus vapor

Tellure rupta, vel gravem populis luem

Sparsura pestis. Ducam in horrendum nefas.

Avus nepotes? Magne divorum parens 90

Nosterque, quamvis pudeat, ingenti licet

Taxata poena lingua crucietur loquax:

Nec hoc tacebo: moneo, ne sacra manus

Violate caede, neve furiali malo:

Adspergite aras! Stabo et arcebo scelus: 95

Quid ora terres verbere, et tortos ferox

Minaris angues? quid famem fixam intus

Agitas medullis? Flagrat incensum siti

Cor, et perustis flamma visceribus micat.

100 Sequor.

MEG. Hunc, o, furorem divide in totam domum !
Sic, sic ferantur, et suum infensi invicem
Sitiant cruorem ! Sensit introitus tuos
Domus, et nefando tota contactu horruit.

105 Actum est abunde. Gradere ad infernos specus
Annemque notum : iam tuum moestae pedem
Terrae gravantur. Cernis, ut fontes liquor
Introrsus actus linquat, ut ripae vacent,
Ventusque raras igneus nubes ferat ?

110 Pallescit omnis arbor, ac nudus stetit
Fugiente pomo ramus ; et qui fluctibus
Illinc propinquis Isthmos atque illinc fremit,
Vicina gracili dividens terra vada,
Longe remotos latus exaudit sonos.

115 Iam Lerna retro cessit, et Phoronides
Latuere venae ; nec suas profert sacer
Alpheos undas, et Cithaeronis iuga
Stant parte nulla cana, deposita nive,
Timentque veterem nobilis Argi sitim.

120 En ! ipse Titan dubitat, an iubeat sequi
Cogatque habenis ire periturum diem.

CHORUS.

Chorus ex senibus Mycenaeis vel Argivis constans (Argos enim cum Mycenis confundunt poetas) deos urbium in Peloponneso praesides, ut mala et scelera in domo Pelopis concepta et imminuentia prohibeant avertantque, precatur, et Tantalum impium facinus ac poenam canit.

Argos de Superis si quis Achaicum
Pisaeisque domos curribus inclitas,
Isthmi si quis amat regna Corinthii

125 Et portus geminos et mare dissidens ;
Si quis Taygeti conspicuas nives,

Quas, cum Sarmaticus tempore frigido
 In summis Boreas composuit iugis,
 Aestas veliferis solvit Etesiis
 (Quem tangit gelido flumine lucidus 130
 Alpheos, stadio notus Olympico):

Advertat placidum numen, et arceat,
 Alternae scelerum ne redeant vices,
 Neu succedat avo deterior nepos,
 Et maior placeat culpa minoribus. 135
 Tandem lassa feros exuat impetus
 Sicci progenies impia Tantalii.
 Peccatum satis est. Fas valuit nihil
 Ad commune nefas. Proditus occidit
 Deceptor domini Myrtilus, et fide 140
 Vectus, qua tulerat, nobile reddidit
 Mutato pelagus nomine. Notior
 Nulla est Ioniis fabula navibus.
 Exceptus gladio parvulus impio
 Dum currit patrium gnatus ad osculum, 145
 Immatura focis victima concidit,
 Divisusque tua est, Tantale, dextera;
 Mensas ut strueres hospitibus deis.
 Hos aeterna fames prosequitur cibos,
 Hos aeterna sitis; nec dapibus feris 150
 Decerni potuit poena decentior.
 Stât lusus vacuo gutture Tantalus:
 Impendet capiti plurima noxio
 Phineis avibus praeda fugacior;
 Hinc illinc gravidis frondibus incubat 155
 Et curvata suis foetibus, ac tremens
 Adludit patulis arbor hiatibus.
 Haec, quamvis avidus nec patiens morae,
 Deceptus toties tangere negligit,
 Obliquatque oculos, oraue comprimit, 160
 Inclusisque famem dentibus adligat;
 Sed tunc divitias omne nemus suas

- Demittit propius, pomaque desuper
 Insultant foliis mitia languidis,
 165 Accenduntque famem, quae iubet irratas
 Exercere manus. Has ubi protulit,
 Et falli libuit: totus in arduum
 Autumnus rapitur silvaeque mobilis.
 Instat deinde sitis non levior fame;
 170 Qua cum percaluit sanguis et igneis
 Exarsit facibus: stat miser obvios
 Fluctus ore vocans, quos profugus latex
 Avertit, sterili deficiens vado,
 Conantemque sequi, deserit; hic bibit
 175 Altum de rapido gurgite pulverem.
-

ACTUS SECUNDUS.

ATREUS, SATELLES.

Atreus, ulciscendi fratrem certus, de vindictae ratione cum satellite deliberat, quem honesta consulens non audit; impiam tandem et infandam ultionis rationem excogitat.

- ATR. Ignave, iners, enervis, et (quod maximum
 Probrum tyranno rebus in summis reor)
 Inulte, post tot scelera, post fratris dolos
 Fasque omne ruptum, questibus vanis agis
 180 Iratus, Atreus? Fremere iam totus tuis
 Debebat armis orbis, et geminum mare
 Utrumque classes agere; iam flammis agros
 Lucere et urbes decuit, ac strictum undique
 Micare ferrum. Tota sub nostro sonet
 185 Argolica tellus equite; non silvae tegant
 Hostem, nec altis montium structae iugis
 Arces; relictis bellicum totus canat
 Populus Mycenis; quisquis invisum caput

Tegit ac tuetur, clade funesta occidat.
 Haec ipsa pollens inclyti Pelopis domus 190
 Ruat vel in me, dummodo in fratrem ruat.
 Age, anime, fac, quod nulla posteritas probet,
 Sed nulla taceat! aliquod audendum est nefas
 Atrox, cruentum; tale, quod frater meus
 Suum esse malit. Scelera non ulcisceris, 195
 Nisi vincis. — Ecquid esse tam saevum potest,
 Quod superet illum? numquid abiectus iacet?
 Numquid secundis patitur in rebus modum,
 Fessis quietem? Novi ego ingenium viri
 Indocile: flecti non potest, frangi potest. 200
 Proin, antequam se firmet aut vires paret,
 Petatur ultro: ne quiescentem petat.
 Aut perdet, aut peribit; in medio est scelus
 Positum occupanti. S A T. Fama te populi nihil
 Adversa terret? A T R. Maximum hoc regni be-
 num est, 205
 Quod facta domini cogitur populus sui
 Tam ferre, quam laudare. S A T. Quos cogit metus
 Laudare, eosdem reddit inimicos metus.
 At qui favoris gloriam veri petit,
 Animo magis quam voce laudari volet. 210
 A T R. Laus vera et humili saepe contingit viro;
 Non nisi potenti falsa. Quod nolunt, velint.
 S A T. Rex velit honesta: nemo non eadem volet.
 A T R. Ubicumque tantum honesta dominantilicent,
 Precario regnatur. S A T. Ubi non est pudor, 215
 Nec cura iuris, sanctitas, pietas, fides:
 Instabile regnum est. A T R. Sanctitas, pietas, fides,
 Privata bona sunt; qua iuvat, reges eant.
 S A T. Nefas nocere vel malo fratri puta.
 A T R. Fas est in illo, quidquid in fratre est nefas: 220
 Quid enim reliquit crimine intactum, aut ubi
 Sceleri pepercit? Coniugem stupro abstulit,
 Regnumque furto. Specimen antiquum imperi

Fraude est adeptus; fraude turbavit deponum.

- 225 Est Pelopis altis nobile in stabulis pecus,
Arcanus aries, ductor opulenti gregis,
Cuius per omne corpus effuso coma
Dependet auro, cuius e tergo novi
Aurata reges sceptrata Tantalici gerunt.
- 230 Possessor huius regnat; hunc cunctae domus
Fortuna sequitur. Tuta seposita sacer
In parte carpit prata, quae claudit lapis,
Fatale saxeo pascuum muro tegens.
Hunc, facinus ingens ausus, adsumta in scelus
- 235 Consorte nostri perfidus thalami avehit.
Hinc omne cladis mutuae fluxit malum
Per regna trepidus exul erravit; mea
Pars nulla generis tuta ab insidiis vacat;
Corrupta coniux, imperi quassa est fides;
- 240 Domus aegra, dubius sanguis est; certi nihil
Nisi frater hostis. Quid stupes? Tandem incipe,
Animoque sume Tantalum, et Pelopem adspice:
Ad haec manus exempla poscuntur meae.
Profare, dirum qua caput mactem via!
- 245 S A T. Ferro peremptus spiritum inimicum exspuat.
A T R. De fine poenae loqueris; ego poenam volo.
Perimat tyrannus lenis; in regno meo
Mors impetratur. S A T. Nulla te pietas movet?
A T R. Excede, Pietas, si modo in nostra domo
- 250 Unquam fuisti! Dira Furiarum cohors
Discersque Erinnyes veniat et geminas faces.
Megaera quatiens; non satis magno meum
Ardet furore pectus; impleri iuvat
Maiore monstro. S A T. Quid novi rabidus struis?
- 255 A T R. Nil quod doloris capiat adsueta modum.
Nullum relinquam facinus, et nullum est satis.
S A T. Ferrum? A T R. Parum est. S A T. Quid ignis?
A T R. Etiamnum parum est.
S A T. Quonam ergo telo tantus utetur dolor?

A T R. Ipso Thyeste. **S A T.** Maius hoc ira est, malum.

A T R. Fateor. Tumultus pectora attonitus quatit, 260

Penitusque volvit; raptor, et quo nescio;

Sed raptor. Imo mugit e fundo solum,

Tonat dies serenus, ac totis domus

Ut fracta tectis crepuit, et moti lares

Vertere vultum: fiat hoc, fiat nefas, 265

Quod, di, timetis. **S A T.** Facere quid tandem paras?

A T R. Nescio quid animus maius et solito amplius

Supraque fines moris humani tumet,

Instatque pigris manibus. Haud quid sit scio;

Sed grande quiddam est. Ita sit! hoc, anime, occu-
pa! 270

Dignum est Thyeste facinus, et dignum Atreo:

Uterque faciat. — Vidit infandas domus

Odrysia mensas. — Fateor, immane est scelus;

Sed occupatum: maius hoc aliquid dolor

Inveniat. Animum Daulis inspira parens, 275

Sororque! Causa est similis: adsiſte, et manum

Impelle nostram! — Liberos avidus pater

Gaudensque laceret, et suos artus edat.

Bene est! abunde est! hic placet poenae modus

Tantisper. Ubinam est? tam diu cur innocens 280

Versatur Atreus? Tota iam ante oculos meos

Imago caedis errat, ingesta orbitas

In ora patris. Anime, quid rursus times,

Et ante rem subsidis? Audendum est, age!

Quod est in isto scelere praecipuum nefas, 285

Hoc ipse faciet. **S A T.** Sed quibus captus dolis

Nostros dabit, perductus, in laqueos pedem?

Inimica oredit cuncta. **A T R.** Non poterat capi,

Nisi capere vellet. Regna nunc sperat mea.

Hac spe minanti fulmen occurret Iovi; 290

Hac spe subibit gurgitis tumidi minas,

Dubiumque Libycae Syrtis intrabit fretum;

Hac spe, quod esse maximum retur malum,

- Fratrem videbit. — S A T. Quis fidem pacis dabit?
295 Cui tanta credet? A T R. Credula est spes improba.
Gnatis tamen mandata, quae patruo ferant,
Dabimus: relictis exul hospitibus vagus
Regno ut miserias mutet, atque Argos regat,
Ex parte dominus. Si nimis durus preces
300 Spernet Thyestes: liberos eius rudes
Malisque fessos gravibus et faciles capi
Praecommovebunt. Hinc vetus regni furor,
Illinc egestas tristis ac durus labor,
Quamvis rigentem tot malis subigent virum.
305 S A T. Iam tempus illi fecit aerumnas leves.
A T R. Erras: malorum sensus adcrevit die.
Leve est miserias ferre, perferre est grave.
S A T. Alios ministros consili tristis lege:
Peiora iuvenes facile praecepta audiunt;
310 In patre facient, quidquid in patruo doces.
Saepe in magistrum scelera redierunt sua.
A T R. Ut nemo doceat fraudis et sceleris vias:
Regnum docebit. Ne mali fiant, times?
Nascuntur istud. Quod vocas saevum, asperum,
315 Agique dire credis et nimium impie,
Fortasse et illic agitur. S A T. Hanc fraudem scient
Gnati parari? Tacita tam rudibus fides
Non est in annis; detegent forsitan dolos:
Tacere multis discitur vitae malis.
320 Ipsosne, per quos fallere alium cogitas,
Falles, ut ipsi crimine et culpa vacent?
A T R. Quid enim necesse est liberos sceleris meo
Inserere? Per nos odia se nostra explicant. —
Male agis, recedis, anime! Si parcis tuis,
325 Parces et illi: consili Agamemnon mei
Sciens minister fiat, et patri sciens
Menelaus adsit. Prolis incertae fides
Ex hoc petatur scelere. Si bella abnuunt
Et gerere nolunt odia, si patrum vocant:

THYESTES. ACT. II.

59

Pater est. Eatur. — Multa sed trepidus solet 330
 Detegere vultus; magna nolentem quoque
 Consilia produnt: nesciant, quantae rei
 Fiant ministri. Nostra tu coepta occules.
 S A T. Haud sum monendus: ista nostro in pectore
 Fides timorque, sed magis claudet fides. 335

CHORUS.

*A dissidiis fratrum, qui aa tempus minas componunt, sunt
 occasione, Chorus regum ambitionem taxat, quis vere rex sit
 docet, vitam denique latentem collaudat.*

Tandem regia nobilis,
 Antiqui genus Inachi,
 Fratrum composuit minas.
 Quis vos exagitat furor,
 Alternis dare sanguinem 340
 Et sceptrum scelere adgredi?
 Nescitis, cupidi arcium,
 Regnum quo iaceat loco.
 Regem non faciunt opes,
 Non vestis Tyriae color, 345
 Non frontis nota regiae,
 Non auro nitidae fores:
 Rex est, qui posuit metus
 Et diri mala pectoris,
 Quem non ambitio impotens 350
 Et nunquam stabilis favor
 Vulgi praecipitis movet,
 Non quicquid fodit Occidens,
 Aut unda Tagus aurea
 Claro devehit alveo; 355
 Non quicquid Libycis terit
 Fervens area messibus;
 Quem non concutiet cadens
 Obliqui via fulminis,

- 360 Non Eurys rapiens mare,
Aut saevo rabidus freto
Ventosi tumor Adriae;
Quem non lancea militis,
Non strictus domuit chalybs;
365 Qui tuto positus loco,
Infra se videt omnia,
Occurritque suo libens
Fato, nec queritur mori.
Reges conveniant licet,
370 Qui sparsos agitant Dahae,
Qui rubri vada litoris,
Et gemmis mare lucidum
Late sanguineum tenent,
Aut qui Caspia fortibus
375 Recludunt iuga Sarmatis;
Certet, Danubii vadum
Audet qui pedes ingredi,
Et (quocunque loco iacent)
Seres vellere nobiles:
380 Mens regnum bona possidet.
Nil ullis opus est equis;
Nil armis et inertibus
Telis, quae procul ingerit
Parthus, cum simulat fugas:
385 Admotis nihil est opus
Urbes sternere machinis,
Longe saxa rotantibus:
Rex est, qui metuit nihil
Rex est, qui cupiet nihil.
390 Hoc regnum sibi quisque dat.
Stet, quicunque volet, potens
Aulae culmine lubrico:
Me dulcis saturet quies;
Obscuro positus loco,
395 Leni perfruar otio;

Nullis nota Quiritibus
Aetas per tacitum fluat.
Sic cum transierint mei
Nullo cum strepitu dies,
Plebeius moriar senex.
Illi mors gravis incubat,
Qui, notus nimis omnibus,
Ignotus moritur sibi.

400

ACTUS TERTIUS.

THYESTES, PLISTHENES,

TANTALUS iunior et

FRATER tertius;

} Mutae personae.

Thyesti a fratre Atreo per huius filios revocato, redeuntique in patriam, non sine diffidentia ac mente malum praesagiente, revertendi fiduciam addunt ipsius filii.

THY. Optata patriae tecta et Argelicas opes,
Miserisque summum ac maximum exulibus bonum, 405
Tractum soli natalis et patrios deos
(Si sunt tamen di) cerno, Cyclopum sacras
Turres, labore maius humano decus,
Celebrata iuveni stadia, per quae nobilis
Palmam paternam non semel curru tuli. 410
Occurret Argos, populus occurret frequens;
Sed nempe et Atreus. Repete silvestres fugas
Saltusque densos potius et mixtam feris
Similemque vitam! Clarus hic regni nitor
Fulgore non est quod oculos falso auferat. 415
Cum quod datur spectabis, et dantem adspice!
Modo inter illa, quae putant cuncti aspera,
Fortis fui laetusque; nunc contra in metus

Revolvor, animus haeret ac retro cupit

420 Corpus referre, moveo nolentem gradum.

PLISTH. Pigro (quid hoc est?) genitor incessu
stupet,

Vultumque versat, seque in incerto tenet.

THY. Quid, anime, pendes, quidve consilium diu

Tam facile torques? Rebus incertissimis,

425 Fratri atque regno, credis, ac metuis mala

Iam victa, iam mansueta, et aerumnas fugis

Bene collocatas? Esse iam miserum iuvat.

Reflecte gressum, dum licet, teque eripe!

PLISTH. Quae causa cogit, genitor, a patria gra-
dum

430 Referre visa? cur bonis tantis sinum

Subducis? Ira frater abiecta redit;

Partemque regni reddit, et lacerae domus

Componit artus, teque restituit tibi.

THY. Causam timoris, ipse quam ignoro, exigis.

435 Nihil timendum video; sed timeo tamen.

Placet ire; pigris membra sed genubus labant,

Alioque quam quo nitor abductus feror.

Sic concitatam remige et velo ratem.

Aestus, resistens remigi et velo, refert.

440 PLISTH. Evince, quidquid obstat et mentem im-
pedit,

Reducemque quanta praemia exspectent vide.

Pater, potes regnare. THY. Cum possim mori.

PLISTH. Summa est potestas... THY. Nulla, si
cupias nihil.

PLISTH. Gnatīs relinques. THY. Non capit
regnum duos.

445 PLIST. Miser esse mavult, esse qui felix potest?

THY. Mihi crede, falsis magnanominibus placent,

Frustra timentur dura. Dum excelsus steti,

Nunquam pavere destiti atque ipsum mei

Ferrum timere lateris. O quantum bonum est

Obstare nulli, capere securas dapes 450

Humi iacentem! Scelera non intrant casas,

Tutusque mensa capitur angusta cibus;

Venenum in auro bibitur. Expertus loquor:

Malam bonae praeferre fortunam licet.

Non vertice alti montis impositam domum 455

Et eminentem civitas humilis tremit,

Nec fulget altis splendidum tectis ebur,

Somnosque non defendit excubitor meos;

Non classibus piscamur et retro mare

Iacta fugamus mole; non ventrem improbum 460

Alimus tributo gentium: nullus mihi

Ultra Getas metatur et Parthos ager;

Non ture colimur, nec meae, excluso Iove,

Ornantur arae; nulla culminibus meis

Imposita mutat silva, nec fumant manu 465

Succensa multa stagna, nec somno dies,

Bacchoque nox iungenda pervigili datur:

Sed non timemur; tuta sine telo est domus,

Rebusque parvis alta praestatur quies.

Immane regnum est posse sine regno pati. 470

PLIST. Nec abnuendum est, si dat imperium deus.

THY. Nec adpetendum. PLIST. Frater, ut re-

gnes, rogat.

THY. Rogat? Timendum est. Errat hic aliquis delus.

PLIST. Redire pietas, unde submota est, solet,

Reparatque vires iustus amissas amor. 475

THY. Amat Thyesten frater? Aethereas prius.

Perfundet Arctos pontus, et Siculi rapax.

Consistet aestus unda, et Ionio aegres

Matura pelago surget, et lucem dabit

Nox atra terris; ante cum flammis aquae, 480

Cum morte vita, cum mari ventus fidem

Foedusque iungent. PLIST. Quam tamen frau-

dem times?

THY. Omnem: timori quem meo statuam modum?

Tantum potest, quantum odit. PLIST. In te
quid potest?

485 THY. Pro me nihil iam metuo; vos facitis mihi
Atrea timendum. PLIST. Decipi captus times?
Serum est cavendi tempus in mediis malis.

THY. Eatur. Unum genitor hoc testor tamen:

Ego vos sequor, non duco. PLIST. Respiciet deus

490 Bene cogitata. I!— Perge non dubio gradu!

ATREUS, THYESTES,

TANTALUS F. et

TERTIUS FRATER

} Mutae personae.

*Tacite sibi applaudit Atreus, irretitum fratrem, cui obviam
procedit, et simulata in gratiam reditione eum circumvenit.*

ATR. Plagis tenetur clusa dispositis fera:

Et ipsum, et una generis invisi indolem

Iunctam parenti cerno. Iam tuto in loco

Versantur odia: venit in nostras manus

495 Tandem Thyestes; venit, et totus quidem

Vix tempero animo, vix dolor frenos capit.

Sic, cum feras vestigat et longo sagax

Loro tenetur Umber, ac presso vias

Scrutatur ore, dum procul lento suum

500 Odore sentit: paret, et tacito locum

Rostro pererrat; praeda cum propior fuit:

Cervice tota pugnat, et gemitu vocat

Dominum morantem, seque retinenti eripit.

Cum spirat ira sanguinem, nescit tegi;

505 Tamen tegatur. THY. Adspice, ut multo gravis

Squalore vultus obruat moestos coma,

Quam foeda iaceat barba. Praestetur fides.

ATR. Fratrem iuvat videre. Complexus mihi

Redde expetitos! Quidquid irarum fuit,

510 Transierit. Ex hoc sanguis ac pietas die

Colantur; animis odia damnata excidant.

THY. Diluere possem cuncta, nisi talis fores.

Sed fateor, Atreu, fateor, admisi omnia,

Quae credidisti. Pessimam causam meam

Hodierna pietas fecit. Est prorsus nocens, 515

Quicumque visus tam bono fratri est nocens.

Lacrimis agendum est: supplicem primus vides;

Hae te precantur pedibus intactae manus:

Ponatur omnis ira, et ex animo tumor

Erasus abeat. Obsides fidei accipe 520

Hos innocentes! ATR. Frater, a genubus manus

Aufer, meosque potius amplexus pete!

Vos quoque, senum praesidia, tot iuvenes, meo

Pendete collo! Squalidam vestem exue,

Oculisque nostris parce, et ornatus cape 525

Pares meis, laetusque fraterni imperi

Capesse partem! Maior haec laus est mea,

Fratri paternum reddere incolumi decus.

Habere regnum casus est; virtus dare.

THY. Di paria, frater, pretia pro tantis tibi 530

Meritis rependant. Regiam capitis notam

Squalor recusat noster, et sceptrum manus

Infesta refugit. Liceat in media mihi

Latere turba. ATR. Recipit hoc regnum duos.

THY. Meum esse credo, quidquid est, frater, tuum. 535

ATR. Quis influentis dona fortunae abnuat?

THY. Expertus est quicumque, quam facile effluant.

ATR. Fratrem potiri gloria ingenti vetas?

THY. Tua iam peracta gloria est; restat mea:

Respuere certum est regna consilium mihi. 540

ATR. Meam relinquam, nisi tuam partem accipis.

THY. Accipio. Regni nomen impositi feram;

Sed iura et arma servient mecum tibi.

ATR. Imposita capiti vincla venerando gere;

Ego destinatas victimas Superis dabo. 545

CHORUS.

Inseruiens actui praecedenti Chorus Atrei collaudat pietatem, quas similitates et dissidia fratrum composuit, non secus ac serenitas tempestatem secuta.

- Credat hoc quisquam? ferus ille et acer,
 Nec potens mentis, truculentus Atreus
 Fratris adspectu stupefactus haesit,
 Nulla vis maior pietate vera est.
- 550 Iurgia externis inimica durant;
 Quos amor verus tenuit, tenebit.
 Ira cum magnis agitata causis
 Gratiam rupit, cecinitque bellum;
 Cum leues frenis sonuere turmae,
- 555 Fulsit hinc illinc agitatus ensis,
 Quem movet crebro furibundus ictu.
 Sanguinem Mavors cupiens recentem:
 Opprimit ferrum, manibusque iunctis
 Ducit ad pacem Pietas negantes,
- 560 Otium tanto subitum e tumultu
 Quis deus fecit? Modo per Mycenae.
 Arma civilis crepuere belli;
 Pallidae natos tenuere matres;
 Uxor armato timuit marito,
- 565 Cum manum invitus sequeretur ensis,
 Sordidus pacis vitio quietae.
 Ille labentes renovare muros,
 Hic situ quassas stabilire turres,
 Ferreis portas cohibere claustris
- 570 Ille certabat; pavidusque pinnis
 Anxiae noctis vigil incubabat.
 Peior est bello timor ipse belli.
 Iam minae saevi cecidere ferri,
 Iam silet murmur grave classicorum,
- 575 Iam tacet stridor litui strepentis:

67

E 2

- Omne sub regno graviore regnum est;
 Quem dies vidit veniens superbum,
 Hunc dies vidit fugiens iacentem.
- 615 Nemo confidat nimium secundis,
 Nemo desperet meliora lapsis:
 Miscet haec illis, prohibetque Clotho
 Stare fortunam; rotat omne fatum.
 Nemo tam divos habuit faventes,
- 620 Crastinum ut posset sibi polliceri:
 Res deus nostras eeleri citatas
 Turbine versat.

ACTUS QUARTUS.

NUNTIUS, CHORUS.

Crudele Atræi facinus et epulas nefandas, in quibus apponebantur Thyestæ sui liberi, digna, quæ ex oculis spectatorum sublata intus gererentur, narrat nuntii facundia præsens.

NUNT. Quis me per auras turbo præcipitem vehet

- Atraque nube involvet, ut tantum nefas
- 625 Eripiat oculis? O domus Pelopi quoque
 Et Tantalò pudenda! CHOR. Quid portas novi?

NUNT. Quænam ista regio est, Argos et Sparte,
 pios

- Sortita fratres, et maris gemini premens
 Fauces Corinthos, an feris Ister fugam
- 630 Praebens Alanis, an sub æterna nive
 Hyrcana tellus, an vagi passim Scythæ?
 Quis hic nefandi est conscius monstri locus?
- CHOR. Effare et istud pande, quodcunque est,
 malum.

- NUNT. Si steterit animus, si metu corpus rigens
- 635 Remittet artus. Haeret in vultu truci
 Imago facti. Ferte me insanæ procul

Illo procellae, ferte, quo fertur dies
 Hinc raptus! CHOR. Animos gravius incertos tenes
 Quid sit, quod horres, ede, et auctorem indica.
 Non quaero, quis sit, sed uter. Effare ocius! 640
 NUNT. In arce summa Pelopiae pars est domus
 conversa ad Austros, cuius extremum latus
 Aequale monti crescit, atque urbem promit
 Et contumacem regibus populum suis
 Habet sub ictu; fulget hic turbae capax 645
 Immane tectum, cuius auratas trabes
 Variis columnae nobiles maculis ferunt.
 Post ista vulgo nota, quae populi colunt,
 In multa dives spatia discedit domus.
 Arcana in imo regia secessu patet, 650
 Alta vetustum valle compescens nemus,
 Penetrare regni; nulla qua laetos solet
 Praebere ramos arbor, aut ferro coli;
 Sed taxus et cupressus et nigra ilice
 Obscura nutat silva, quam supra eminens 655
 Despectat alte quercus, et vincit nemus.
 Hinc auspicari regna Tantalidae solent,
 Hinc petere lapsis rebus et dubiis opem.
 Adfixa inhaerent dona, vocales tubae,
 Fractique currus, spolia Myrtoi maris, 660
 Victaeque falsis axibus pendent rotae,
 Et omne gentis facinus; hoc Phrygius loco
 Fixus tiaras Pelopis, hic praeda hostium.
 Et de triumpho picta barbarico chlamys
 Fons stat sub umbra tristis, et nigra piger 665
 Haeret palude. Talis est dirae Stygis
 Deformis unda, quae facit coelo fidem.
 Hic nocte coeca gemere ferales deos
 Fama est; catenis lucus excussis sonat,
 Ululantque Manes. Quidquid audire est metus, 670
 Illic videtur: errat antiquis vetus
 Emissa bustis turba, et insultant loco

- Maiores notis monstra; quàm tota solet
Micare flamma silva, et excelsae trabes
675 Ardent sine igni. Saepe latrata nemus
Trino remugit; saepe simulacris domus
Attonita magnis. Nec dies sedat metum;
Nox propria luco est, et superstitio Inferum
In luce media regnat. Hinc orantibus
680 Responsa dantur certa, cum ingenti sono
Laxantur adyto fata, et immugit specus
Vocem deo solvente. Quo postquam furens
Intravit Atreus, liberos fratris trahens:
Ornantur arae. Quis queat digne eloqui?
685 Post terga iuvenum nobiles revocat manus,
Et moesta vitta capita purpurea ligat;
Non tura desunt, non sacer Bacchi liquor,
Tangensve fusa victimam culter mola.
Servatur omnis ordo, ne tantum nefas
690 Non rite fiat. CHOR. Quis manum ferro admovet?
NUNT. Ipse est sacerdos; ipse funesta prece
Letale carmen ore violento canit;
Stat ipse ad aras; ipse devotos neci
Contrectat, et componit, et ferro admovet;
695 Attendit ipse: nulla pars sacri perit.
Lucus tremiscit; tota succusso solo
Nutavit aula, dubia, quo pondus daret,
Ac fluctuanti similis; e laevo aethere
Atrum cucurrit limitem sidus trahens;
700 Libata in ignes vina mutato fluunt
Cruenta Baccho; regium capiti decus
Bis terque lapsum est; flevit in templis ebur.
Movere cunctos monstra; sed solus sibi
Immotus Atreus constat, atque ultro deos
705 Terret minantes. Iamque dimissa mora
Adsiluit aris, torvum et obliquum intuens.
Ieiuna silvis qualis in Gangeticis
Inter iuencos tigris erravit duos,

Utriusque praedae cupida (quo primos ferat
Incerta morsus, flectit huc rictus suos, 710
Illo reflectit, et famem dubiam tenet),

Sic dirus Atreus capita devota impiae
Speculatur irae. Quem prius mactet sibi,
Dubitatur; secunda deinde quem caede immolet.
Nec interest; sed dubitat, et saevum scelus 715

luvat ordinare. CHOR. Quem tamen ferro occupat?
NUNT. Primus locus (ne deesse pietatem putes)
Avo dicatur; Tantalus prima hostia est.

CHOR. Quo iuvenis animo, quo tulit vultu necem?
NUNT. Stetit sui securus, et non est preces 720
Perire frustra passus. Ast illi ferus

In vulnere ense abscondit, et penitus premens
Iugulo manum commisit. Educto stetit
Ferro cadaver; cumque dubitasset diu,
Hac parte, an illa caderet, in patrum cadit. 725

Tunc ille ad aras Plithenem saevus trahit
Adicitque fratri; colla percussa amputat;
Cervice caesa truncus in primum ruit,
Querulum cucurrit murmure incerto caput.

CHOR. Quid deinde gemina caede perfunctus facit? 730
Puerone parcat? an scelus sceleris ingerit?

NUNT. silva iubatus qualis Armenia leo
In caede multa victor armento incubat
(Cruore rictus madidus et pulsa fame
Non ponit iras: hinc et hinc tauros premens 735

Vitulis minatur, dente iam lasso piger):
Non aliter Atreus saevit atque ira tumet;
Ferrumque gemina caede perfusum tenens,
Oblitus in quem rueret, infesta manu
Exegit ultra corpus. At pueri statim 740

Pectore receptus ensis in tergo extitit.
Cedit ille, et aras sanguine extinguens suo,
Per utrumque vulnus moritur. CHOR. O saevum
scelus!

- NUNT. Exhorruistis? Hactenus sistat nefas:
 745 Pius est. CHOR. An ultra maius aut atrocius
 Naturâ recipit? NUNT. Sceleris hunc finem putas?
 Gradus est. CHOR. Quid ultra potuit? Abiecit feris
 Lanianda forsan corpora, atque igne arcuit.
 NUNT. Utinam arcuisset! Ne tegat functos humus,
 750 Ne solvat ignis, avibus epulandos licet
 Ferisque triste pabulum saevis trahat.
 Votum est sub hoc, quod esse supplicium solet:
 Pater insepultos spectet. O nullo scelus
 Credibile in aevo, quodque posteritas neget
 755 Erepta vivis exta pectoribus tremunt,
 Spirantque venae, corque adhuc pavidum salit.
 At ille fibras tractat, ac fata inspicit,
 Et adhuc calentes viscerum venas notat.
 Postquam hostiae placuere: securus vacat
 760 Iam fratris epulis. Ipse divisum secat
 In membra corpus: amputat trunco tenus
 Humeros patentes et lacertorum moras,
 Denudat artus dirus atque ossa amputat;
 Tantum ora servat et datas fidei manus.
 765 Haec verubus haerent viscera, et lentis data
 Stillant caminis; illa flammatus latex,
 Candente aheni, iactat. Impositas dapes
 Transiluit ignis, inque trepidantes focos
 Bis ter regestus et pati iussus moram,
 770 Invitus ardet. Stridit in verubus iecur;
 Nec facile dicam, corpora an flammae gemant.
 Genuere. Piceos ignis in fumos abit;
 Et ipse fumus, tristis ac nebula gravis,
 Non rectus exit, seque in excelsum levans
 775 Ipsos penates nube deformi obsidet.
 O Phocbe patiens, fugeris retro licet,
 Medioque ruptum merseris coelo diem,
 Sero occidisti. Lancinat gnatos pater,
 Artusque mandit ore funesto suos.

THYESTES. ACT. IV.

73

Nitet fluente madidus unguento comam,
 Gravisque vino. Saepe praecusae cibum
 Tenuere fauces. In malis unum hoc tuis
 Bonum est, Thyesta, quod mala ignoras tua;
 Sed et hoc peribit. Verterit currus licet
 Sibi ipse Titan obvium ducens iter,
 Tenebrisque facinus obruat tetrum novis
 Nox missa ab ortu tempore alieno gravis:
 Tamen videndum est; tota patefient mala.

780

785

CHORUS.

*Videns Chorus solem retrocedere obstupescit, veritus, ne
 dissoluta mundi machina omnia in antiquum chaos recidant.*

Quo terrarum Superumque parens,
 Cuius ad ortus noctis opacae
 Decus omne fugit, quo vertis iter,
 Medioque diem perdis Olympo?
 Cur, Phoebe, tuos rapis adspectus?
 Nondum serae nuntius horae
 Nocturna vocat lumina Vesper
 Nondum Hesperiae flexura rotae
 Iubet emeritos solvere currus:
 Nondum in noctem vergente die
 Tertia misit buccina signum;
 Stupet ad subitae tempora coenae
 Nondum fessis bubus arator.
 Quid te aetherio pepulit cursu?
 Quae causa tuos limite certo
 Deiecit equos? numquid aperto
 Carcere Ditis victi tentant
 Bella gigantes? numquid Tityos
 Pectore fesso renovat veteres
 Saucius iras? num reiecto
 Latus explicuit monte Typhoeus?
 Numquid struitur via Phlegraeas

790

795

800

805

810

- Alta per hostes, et Thessalicum
Thressa premitur Pelion Ossa?
Solitae mundi periere vices:
Nihil Occasus, nihil Ortus erit.
- 815 Stupet, Eoos adsueta deo
Tradere frenos, genitrix primæ
Roscida lucis, perversa sui
Limina regni; nescit fessos
Tingere currus, nec fumantes
- 820 Sudore iubas mergere ponto.
Ipse insueto novus hospitio
Sol auroram videt occiduus,
Tenebrasque iubet surgere nondum
Nocte parata. Non succedunt
- 825 Astra, nec ullo micat igne polus,
Nec Luna graves digerit umbras.
Sed quidquid id est, utinam nox sit!
Trepidant, trepidant pectora magne
Percussa metu, ne fatali
- 830 Cuncta ruina quassata labent,
Iterumque deos hominesque premat
Deforme chaos,
Iterum terras et mare et ignes
Et vaga picti sidera mundi
- 835 Natura tegat.
Non aeternae facis exortu
Dux astrorum secula ducens
Dabit aestatis brumaeque notas.
Non Phoebeis obvia flammis
- 840 Demet Nocti Luna timores,
Vincetque sui fratris habenas,
Curvo brevius limite currens.
Ibat in unum congesta sinum
Turba deorum.
- 845 Hic, qui sacris pervius astris
Secat obliquo tramite zonas,

Electens longos Signifer annos,
 Lapsa videbit sidera labens.
 Hic, qui nondum vere benigno
 Reddit Zephyro vela tepenti, 850
 Arias praeceps ibit in undas,
 Per quas pavidam vexerat Hellen.
 Hic, qui nitido Taurus cornu
 Praefert Hyadas, secum Geminos
 Trahet et curvi brachia Cancri. 855
 Leo flammiferis aestibus ardens
 Iterum e coelo cadet Herculeus,
 Cadet in terras Virgo relictas,
 Iustaeque cadent pondera Librae,
 Secumque trahent Scorpion acrem; 860
 Et, qui nervo tenet Haemonio
 Pennata senex spicula Chiron,
 Rupto perdet spicula nervo.
 Pigram referens hiemem gelidus
 Cadet Aegoceros, frangetque tuam, 865
 Quisquis es, Urnam. Tecum excedent
 Ultima coeli sidera Pisces;
 Monstraque nunquam perfusa mari
 Merget condens omnia gurgis;
 Et qui medias dividit Ursas, 870
 Fluminis instar, lubricus Anguis,
 Magnoque minor iuncta Draconi
 Frigida duro Cynosura gelu,
 Custosque sui tardus plaustrum
 Iam non stabilis ruet Arctophylax. 875
 Nos e tanto visi populo
 Digni, premeret quos everso
 Cardine mundus;
 In nos aetas ultima venit.
 O nos dura sorte creatos, 880
 Seu perdidimus solem miseri,
 Sive expulimus!

Abeant questus; discede, Timor!
 Vitae est avidus, quisquis non vult
 885 Mundo secum moriente mori.

ACTUS QUINTUS.

ATREUS.

Exultans impius Atreus nefariam de fratre vindictam sibi gratulatur, dirisque apposis dapibus de natorum sanguine praebendo deliberat.

Aequalis astris gradior, et cunctos super
 Altum superbo vertice attingens polum!
 Nunc decora regni teneo, nunc solum patris.
 Dimitto Superos: summa votorum attigi.
 890 Bene est; abunde est; iam sat est etiam mihi.
 Sed cur satis sit? pergam, et implebo patrem
 Funere suorum. Ne quid obstaret pudor,
 Dies recessit: perge, dum coelum vacat.
 Utinam quidem tenere fugientes deos
 895 Possem, et coactos trahere, ut ultricem dapem
 Omnes viderent! Quod sat est, videat pater.
 Etiam die nolente discutiam tibi
 Tenebras, miseriae sub quibus latitant tuae.
 Nimis diu conviva securo iaces
 900 Hilarique vultu; iam satis mensis datum est,
 Satisque Baccho; sobrio tanta ad mala
 Opus est Thyeste. Turba famularis fores
 Templi relaxa; festa patefiat domus.
 Libet videre, capita natorum intuens
 905 Quos det colores, verba quae primus dolor
 Effundat, aut ut spiritu expulso stupens
 Corpus rigescat. Fructus hic operis mei est.
 Miserum videre nolo; sed, dum fit miser. —
 Aperta multa tecta collucent face.

THYESTES. ACT. V

77

Resupinus ipse purpurae atque auro incubat, 910
 Vino gravatum fulciens laeva caput.
 Eructat. O me coelitum excelsissimum,
 Regumque regem! vota transcendendi mea!
 Satur est, capaci ducit argento merum.
 Ne parce potu: restat etiamnum cruor 915
 Tot hostiarum. Veteris hunc Bacchi color
 Abscondet. Hoc haec mensa claudatur scypho.
 Mixtum suorum sanguinem genitor bibat;
 Meum bibisset. Ecce, iam cantus ciet
 Festasque voces, nec satis menti imperat. 920

THYESTES.

Thyestis epulantis cantus: quo inoitat se ad laetitiam, quam tamen mens ejus praesaga mali non admittit.

Pectora longis hebetata malis,
 Iam sollicitas ponite curas!
 Fugiat moeror, fugiatque pavor.
 Fugiat trepidi comes exilii
 Tristis egestas, rebusque gravis 925
 Pudor adflictis. Magis unde cadas,
 Quam quo, refert. Magnum, ex alto
 Culmine lapsum stabilem in plano
 Figere gressum; magnum, ingenti
 Strage malorum pressum fracti 930
 Pondera regni non inflexa
 Cervice pati, nec degenerem
 Victumque malis rectum impositas
 Ferre ruinas. Sed iam saevi
 Nubila fati pelle, ac miseri 935
 Tempore in omni dimitte notas;
 Redeant vultus ad laeta boni;
 Veterem ex animo mitte Thyesten! —
 Proprium hoc miseros sequitur vitium
 Nunquam rebus credere laetis. 940
 Redeat felix Fortuna licet,

- Tamen adflictos gaudere piget.
 Quid me revocas, festumque vetas
 Celebrare diem? quid flere iubes
 945 Nulla surgens dolor ex causa?
 Quis me prohibet flore recenti
 Vincere comam? Prohibet, prohibet!
 Vernae capiti fluxere rosae;
 Pingui madidus crinis amomo.
 950 Inter subitos stetit horrores;
 Imber vultu nolente cadit;
 Venit in medias voces gemitus.
 Moeror lacrimas amat adsuetas;
 Flendi miseris dira cupido est.
 955 Libet infaustos mittere questus;
 Libet et Tyrio saturas ostro
 Rumpere vestes; ululare libet!
 Mittit luctus signa futuri
 Mens, ante sui praesaga mali.
 960 Instat nautis fera tempestas,
 Cum sine vento tranquilla tument. —
 Quos tibi luctus quosque tumultus
 Fingis, demens?
 Credula praesta pectora fratri!
 965 Iam, quidquid id est, vel sine causa,
 Vel sero times. — Nolo infelix;
 Sed vagus intra terror oberrat,
 Subitos fundunt oculi fletus,
 Nec causa subest. Dolor, an metus est?
 970 An habet lacrimas magna voluptas? —

ATREUS, THYESTES.

Atreus, festivitatem simulans, fratrem ad pauculum invitat. Cupienti illi videre liberos, quo plenius gauderet, ostendit capita et palmas, et quid actum sit aperit; hinc dolor, ira, convicia, execrationes ortae.

ATR. Festum diem, germane, consensu pari

Celebremus: hic est, sceptrum qui firmet mea,
Solidamque pacis adliget certae fidem.

THY. Satias dapibus me, nec minus Bacchi tenet.

Augere cumulus hic voluptatem potest,

975

Si cum meis gaudere felici datur.

ATR. Hic esse natos crede in amplexu patris.

Hic sunt eruntque; nulla pars proles tuae

Tibi subtrahetur. Ora, quae exoptas, dabo,

Totumque turba iam sua implebo patrem.

980

Satiaberis, ne metue! Nunc mixti meis

Lucunda mensae sacra iuvenilis colunt;

Sed accientur. Poculum infuso cape

Gentile Baccho! THY. Capio fraternae dapibus

Donum. Paternis vina libentur deis,

985

Tunc hauriantur. Sed quid hoc? Nolunt manus

Parere; crescit pondus, et dextram gravat;

Admotus ipsis Bacchus a labris fugit,

Circaque rictus ore decepto effluit.

En, ipsa trepido mensa subsiluit solo!

990

Vix lucet ignis. Ipse quin aether gravis

Inter diem noctemque desertus stupet.

Quid hoc? magis magisque concussi labant

Convexa coeli; spissior densis coit

Caligo tenebris, noxque se in noctem addidit;

995

Fugit omne sidus. Quidquid est, fratri, precor,

Gnatisque parcat; omnis in vile hoc caput

Abeat procella! Redde iam gnatos mihi!

ATR. Reddam, et tibi illos nullus eripiet dies.

THY. Quis hic tumultus viscera exagitat mea?

1000

Quid tremuit intus? Sentio impatiens onus,

Meumque gemitu non meo pectus gemit.

Adeste, nati! genitor infelix vocat;

Adeste! visis fugiet hic vobis dolor. —

Unde obloquuntur? ATR. Expedi amplexus, pater:

1005

Venere. Natos ecquid agnoscis tuos?

THY. Agnosco fratrem. Sustines tantum nefas

- Gestare, tellus? non ad infernam Styga
Te nosque mergis, rupta et ingenti via
1010 Ad chaos inane regna cum rege abripis?
Non tota ab imo tecta convellens solo
Vertis Mycenae? Stare circa Tantalum
Uterque iam debuimus: hinc compagibus
Et hinc revulsis, si quid infra Tartara est
1015 Avosque nostros, huc tuam immani sinu
Demitte vallem, nosque defossos tege
Acheronte toto! noxiae supra caput
Animae vagentur nostrum, et ardenti freto
Phlegethon arenas igneus totas agens
1020 Exitia supra nostra violentus fluat.
Immota, tellus, pondus ignavum, iaces?
Fugere Superi. ▲ T R. At accipe hos potius libens
Diu expetitos! Nulla per fratrem est mora:
Fruere, osculare, divide amplexus tribus!
1025 T H. Hoc foedus? haec est gratia? haec fratris fides?
Sic odia ponis? Non peto, incolumes pater
Gnatos ut habeam; scelere quod salvo dari
Odioque possit, frater hoc fratrem rogo:
Sepelire liceat. Redde, quod cernas statim
1030 Uri. Nihil te genitor habiturus rogo,
Sed perditurus. ▲ T R. Quidquid e gnatis tuis
Superest, habebis; quodque non superest, habes
T H Y. Utrumne saevis pabulum alitibus iacent,
An belluis servantur? an pascunt feras
1035 Epulatus ipse es impia gnatos dape.
T H Y. Hoc est, deos quod puduit! hoc egit diem
Aversum in ortus! Quas miser voces dabo,
Questusque quos? quae verba sufficient mihi?
Abscissa cerno capita et avulsas manus,
1040 Et rupta fractis cruribus vestigia.
Hoc est, quod avidus capere non potui pater.
Volvuntur intus viscera, et clausum nefas
Sine exitu luctatur, et quaerit fogam.

Da, frater, easem (sanguinis multum mei
Habet ille): ferro liberis detur via. — 1045
Negatur ensis? Pectora illiso sonent
Contusa planctu! ATR. Sustine, infelix, manum:
Parcamus umbris. THY. Tale quis vidit nefas?
Quis inhospitalis Caucasi rupem asperam
Heniochus habitans? quisve Cecropiis metus 1050
Terris Procrustes? Genitor, en, natos premo,
Premorque natis! Sceleris est aliquis modus.
ATR. Sceleri modus debetur, ubi facias scelus;
Non, ubi reponas. Hoc quoque exiguum est mihi.
Ex vulnere ipso sanguinem calidum in tua 1055
Diffundere ora debui: ut viventium
Biberes cruorem. Verba sunt irae data,
Dum propero: ferro vulnera impresso dedi;
Cecidi ad aras; caede votiva focos
Placavi, et artus corpore exanimis amputans 1060
In parva carpsi frusta, et haec ferventibus
Demersi ahenis; illa lentis ignibus
Stillare iussi; membra nervosque abscidi
Viventibus, gracilique trajectas veru
Mugire fibras vidi, et adgressi manu 1065
Mea ipse flammis. Omnia haec melius pater
Fecisse potuit; cecidit incassum dolor:
Scidit ore natos impio, sed nesciens,
Sed nescientes. THY. Clusa litteribus vagis
Audite maria! vos quoque audite hoc scelus, 1070
Quocunque, di, fugistis! audite, Inferi!
Audite, Terrae! Noxque Tartarea gravis
Et atra nube, vocibus nostris vaca!
Tibi sum relictus; sola tu miserum vides,
Tu quoque sine astris. Vota non faciam improba: 1075
Pro me nihil precabor: ecquid iam potest
Pro me esse? vobis vota prospicient mea.
Tu, summe coeli rector, aetheriae potens
Dominator aulae, nubibus totum horridis

82 L. ANNAEI SENECAE THEYESTES. ACT. V.

- 1080 Convolve mundum; bella ventorum undique
Committe, et omni parte violentum intona;
Manuque, non qua tecta et immeritas domos-
Telo petis minore, sed qua montium
Tergemina moles cecidit, et qui montibus.
- 1085 Stabant pares gigantes, hac arma expedi,
Ignesque torque! vindica amissum diem!
Iaculare flammās: lumen ereptum polo
Fulminibus exple. Causa, ne dubites diu,
Utriusque mala sit; si minus, mala sit mea:.
- 1090 Me pete! trisulco flammeam telo facem
Per pectus hoc transmittel! si gnatos pater
Humare, et igni tradera extremo volo,
Ego sum oremandus. Si nihil Superos movet,
Nullumque telis impios numen petit:
- 1095 Aeterna nox permaneat, et tenebris tegat
Immensa longis scelera! Nil, Titan, queror,
Si perseveras. ATR. Nunc meas laudo manus,
Nunc parta vera est palma. Perdideram scelus,
Nisi sic doleres. Liberos nasci mihi.
- 1100 Nunc credo, oastis nunc fidem reddi toris.
THY. Quid liberi meruere? ATR. Quod fuerant tui.
THY. Gnatos parenti! ATR. Fateor, et, quod me
iuvat,
Certos. THY. Piorum praesides testor deos.
ATR. Quid? coniugales? THY. Scelere quis pen-
sat scelus?
- 1105 ATR. Scio, quid queraris: scelere praerepto doles,
Nec, quod nefandas hauseris, angit, dapes;
Quod non pararis: fuerat hic animus tibi.
Instruere similes inscio fratri cibos,
Et adiuvante liberos matre adgredi,
- 1110 Similique leto sternere. Hoc unum obstitit,
Tuos putasti. THY. Vindices aderunt dei;
His puniendum vota te tradunt mea.
ATR. Te puniendum liberis trado tuis.

PHOENISSAE.

DRAMATIS PERSONAE.

OEDIPUS.

ANTIGONE.

NUNTIUS.

LOCASTA.

POLYNICES.

ARGUMENTUM.

Oedipus, sibi oculis, ubi scelus suum (de quo vide argumentum Oedipi) agnovisset, erutis, in exilium spontaneum profectus, amolitur a se filiam Antigonen, quae patri vitales auras pertaeso lucem se viae offert, utque mortis cupidinem deponat, multis precibus tandem exorat. Cuius interea filios Eteoclem et Polynicem, violato regnandi per vices foedere, impia moventes arma, incassum laborat mater Iocasta in gratiam reducere. Desunt mutilae huic Tragoediae cetera.

ALIUD ARGUMENTUM

HIERONYMI BALBI.

Hauserat obscuras damnata luce tenebras
Oedipodes, tristemque animam sub nocte premebat.
Natorum interea dominandi dira cupido
Occupat haec mentes: Thebanaque regna tue.
5 Alternis statuunt vicibus. Iamque annua iura
Ille dabat populo; hic patriis semotus ab oris
Argolicas urbes externaque tecta petebat.
Iam vagus exactum sol circumvolverat annum.
Sceptra exul repetit; negat ille excedere regno
10 Perfidus: arma parant: tristi concurrere bello
Praeceptis ira iubet. Cruor undique et undique caedes
Cernitur, hostillique exundant sanguine rupes:
Tandem Graiugenum post funera longa necesque
Mutua Thebani senserunt vulnera fratres.

ACTUS PRIMUS.

OEDIPUS, ANTIGONE.

*Oedipum ab instituta morte revocat, perorantque filia
Antigone dux patris coeci.*

OEDIP. Coeci parentis regimen, ac fessi unicum
Patris levamen, gnata, quam tanti est mihi
Genuisse vel sic, desere infaustum patrem!
In recta quid deflectis errantem gradum?
Permitte labi! Melius inveniam viam, 5
Quam quaero, solus, quae me ab hac vita extrahat,
Et hoc nefandi capitis adspectu levet
Coelum atque terras. Quantulum hac egi manu?
Non video noxae conscium nostrae diem;
Sed videor. Hinc iam solve inhaerentem manum, 10
Et patere coecum, qua volet, ferri pedem!
Ibo, ibo, qua praerupta protendit iuga
Meus Cithaeron; qua peragrati celer
Per saxa montis iacuit Actaeon, suis
Nova praeda canibus; qua per obscurum nemus 15
Silvamque opacae vallis instinctas deo
Egit sorores mater, et gaudens malo
Vibrante fixum praetulit thyrsos caput;
Vel qua cucurrit corpus iavisum trahens
Zethi iuencus, qua per horrentes rubos 20
Tauri ferocis sanguis ostendat fugas;
Vel qua alta maria vertice immenso premit
Minora rupes, qua scelus fugiens ferum,
Novumque faciens, mater insiluit freto,
Mersura natum seque! Felices, quibus 25
Fortuna melior tam bonas matres dedit!

- Est alius istis noster in silvis locus,
Qui me reposcit; hunc petam cursu incito
Non haesitabit gressus; huc omni duce
30 Spoliatus ibo. Quid moror? Sedes meas
Montem, Cithaeron, redde, et hospitium mihi
Illud meum restitue: ut expirem senex,
Ubi debui infans! recipe supplicium vetus,
Semper cruenta, saeve, crudelis, ferox,
35 Cum occidis, et cum parcis! Olim iam tuum
Est hoc cadaver: perage mandatum patris,
Iam et matris. Animus gestit antiqua exequi
Supplicia. Quid me, gnata, pestifero tenes
Amore vinctum? quid tenes? Genitor vocat.
40 Sequor, sequor! iam parce! Sanguineum gerens
Insigne regni Laius rapti furit,
Et, ecce, inanes manibus infestis petit
Foditque vultus! Gnata, genitorem vides?
Ego video. Tandem spiritum inimicum exspue,
45 Desertor animi, fortis in partem tui!
Omitte poenae languidas longae moras,
Mortemque totam admitte! Quid segnis traho,
Quod vivo? Nullum facere iam possum scelus. —
Possum miser: praedico, discede a patre,
50 Discede, virgo: timeo post matrem omnia.
ANT. Vis nulla, genitor, a tuo nostram manum
Corpore resolvet; nemo me comitem tibi
Eripiet unquam. Labdaci claram domum,
Opulenta ferro regna germani petant;
55 Pars summa magni patris e regno mea est
Pater ipse. Non hunc auferet frater mihi,
Thebana rapti sceptrum qui regno tenet;
Non hunc catervas alter Argolicas agens!
Non si revulso Iupiter mundo tonet,
60 Mediumque nostros fulmen in nexus cadat,
Manum hanc remittam! Prohibeas, genitor, licet:
Regam abnuentem, diligam invitum patrem.

In plana tendis? vado. Praerupta adpetis?
 Non obsto, sed praecedo. Quovis utere
 Duce me! Duobus omnis eligitur via. 65
 Perire sine me non potes, necum potes.
 Hic alta rupes arduo surgit iugo,
 Spectatque longe spatia subiecti maris;
 Vis hanc petamus? Nudus hic pendet silex.
 Hic scissa tellus faucibus ruptis hiat; 70
 Vis hanc petamus? Hic rapax torrens cadit,
 Partesque lapsi montis exesas rotat;
 In hunc ruamus. Dum prior, quo vis, eo;
 Non deprecor, non hortor. Extingui cupis,
 Votumque, genitor, maximum mors est tibi? 75
 Si moreris, antecedo; si vivis, sequor.
 Sed flecte mentem, pectus antiquum advoca,
 Victasque magno robore aerumnas doma!
 Resiste: tantis in malis vinci mori est.
 OEDIP. Unde in nefanda specimen egregium domo? 80
 Unde ista generi virgo dissimilis suo?
 Fortuna, credis? aliquis est ex me pius.
 Non esset unquam (fata bene novi mea),
 Nisi ut noceret. Ipsa se in leges novas
 Natura vertet, regeret in fontem citas 85
 Revolutus undas amnis, et noctem adferet
 Phoebea lampas, Hesperus faciet diem.
 Ut ad misérias aliquid accedat meas,
 Pii quoque erimus. Unica Oedipodae est salus
 Non esse salvum. Liceat ulcisci patrem 90
 Adhuc inultum. Dextra, quid cessas iners
 Exigere poenas? Quidquid exactum est adhuc,
 Matri dedisti. Mitte genitoris manum
 Animosa virgo: funus extendis meum,
 Longasque vivi ducis exequias patris. 95
 Aliquando terra corpus invisum tege!
 Peccas honesta mente; pietatem vocas,
 Patrem insepultum trahere. Qui cogit mori

Nolentem, in aequo est, quique properantem impedit.

- 100 Occidere est vetare cupientem mori.
Nec tamen in aequo est; alterum gravius reor:
Malo imperari, quam eripi mortem mihi.
Desiste coepto, virgo: ius vitae ac necis
Meae penes me est. Regna deserui libens;
- 105 Regnum mei retineo. Si fida es comes:
Ensem parenti trade; sed notum nece
Ensem paterna. Tradis, an nati tenent
Cum regno et illum? Faciet, ubicunque est, opus.
Ibi sit; relinquo; natus hunc habeat meus,
- 110 Sed uterque. Flammas potius et vastum aggerem
Compone; in altos ipse me immittam rogos.
Haerebo ad ignes, funebrem escendens struem,
Pectusque solvan durum, et in cineres dabo
Hoc, quidquid in me vivit. — Ubi saevum est mare?
- 115 Duc, ubi sit altis prorutum saxis iugum,
Ubi curva rapidus ducat Ismenos vada!
Duc, ubi ferae sint, ubi fretum, ubi praecipit
locus,
Si dux es! Illuc ire morituro placet
Ubi sedit alta rupe semifero dolos
- 120 Sphinx ore nectens. Dirige huc gressus pedum;
Hic siste patrem! Dira ne sedes vacet,
Monstrum repone maius! Hoc saxum insidens
Obscura nostrae verba fortunae loquar,
Quae nemo solvat. Quisquis Assyrio loca
- 125 Possessa regi scindis, et Cadmi nemo
Serpente notum, sacra quo Dirce scatet,
Supplex adoras; quisquis Eurotan bibis,
Spartenque fratre nobilem gemino colis;
Quique Elin et Parnason et Boeotios
- 130 Colonus agros uberis tondes soli;
Adverte mentem: saeva Thebarum lues
Luctifica coecis verba committens modis,

Quid simile posuit? quid tam inextricabile?
Avi gener, patrisque rivalis sui,
Frater suorum liberum, et fratrum parens. 135
Uno avia partu liberos peperit viro,
Ac sibi nepotes. Monstra quis tanta explicet?
Ego ipse, victae spolia qui Sphingis tuli,
Haerebo, fati tardus interpretas mei. —
Quid perdis ultra verba? quid pectus ferum 140
Mollire tentas precibus? Hoc animo sedet,
Effundere hanc cum morte luctantem diu
Animam, et tenebras petere: nam scelerei haec meo
Parum alta nox est; Tartaro condi iuvat,
Et si quid ultra Tartarum est. Tandem libet, 145
Quod olim oportet. Morte prohiberi haud queo.
Ferrum negabis? noxias lapso vias
Cludes, et arctis colla laqueis inseri
Prohibebis? herbas, quae ferunt letum, auferes?
Quid ista tandem cura proficiet tua? 150
Ubique mors est. Optime hoc cavit deus.
Eripere vitam nemo non homini potest;
At nemo mortem: mille ad hanc aditus patent.
Nil quaero: dextra noster et nuda solet
Bene animus uti. Dextra, nunc toto impetu, 155
Toto dolore, viribus totis veni!
Non destino unum vulneri nostro locum:
Totus nocens sum: qua voles, mortem exige!
Effringe corpus, corque tot scelerum capax
Evelle; totos viscerum nuda sinus! 160
Fractum incitatis ictibus guttur sonet,
Laceraeve fixis unguibus venae fluant.
Aut dirige iras, quo soles; haec vulnera
Rescissa multo sanguine ac tabo irriga;
Hac extrahe animam, duram, inexpugnabilem! 165
Et tu, parens, ubicunque poenarum arbiter
Adstas mearum (non ego hoc tantum scelus
Ulla expiari credidi poena satis

Et hoc magis te, genitor, insontem voca,
Quod innocens es dis quoque invitis. Quid est, 205
Quod te efferarit, quod novos subfixerit
Stimulos dolori? quid te in infernas agit
Sedes? quid ex his pellit? Ut careas die? —
Cares. — Ut altis nobilem muris domum
Patriamque fugias? — Patria tibi vivo perit. — 210
Gnatos fugis, matremque? — Ab aspectu omnium
Fortuna te submovit; et quidquid potest
Auferre cuiquam mors, tibi hoc vita abstulit;
Regni tumultus, turba fortunae prior
Abscessit a te iussa. Quem, genitor, fugis? 215
OEDIP. Me fugio; fugio conscium scelerum omnium
Pectus; manumque hanc fugio et hoc coelum et deos;
Et dira fugio scelera, quae feci innocens.
Ego hoc solum, frugifera quo surgit Ceres,
Premo? has ego auras ore pestifero traho? 220
Ego laticis haustu satior, aut ullo fruor
Almae parentis munere? ego castam manum,
Nefandus, incestificus, execrabilis,
Attrecto? ego ullos aure concipio sonos,
Per quos parentis nomen aut nati audiam 225
Utinam quidem rescindere has quirem vias,
Manibusque adactis omne, qua voces meant,
Aditusque verbis tramite angusto patet,
Eruere possem, gnata! iam sensum tui,
Quae pars meorum es criminum, infelix pater 230
Fugissem. Inhaeret ac recrudescit nefas
Subinde; et aures ingerunt, quidquid mihi
Donastis oculi. Cur caput tenebris grave
Non mitto ad umbras Ditis aeternas? quid hic
Manes meos detineo? quid terram gravo? 235
Mixtusque Superis erro? quid restat mali?
Regnum, parentes, liberi, virtus quoque,
Et ingeni sollertis eximium decus
Periere: cuncta sors mihi infesta abstulit.

- 240 Lacrimae supererant; has quoque eripuit mihi. —
Absiste! nullas animus admittit preces,
Novamque poenam sceleribus quaerit parem.
Et esse par quae poterit? Infanti quoque
Decreta mors est. Fata quis tam tristia
- 245 Sortitus unquam? Videram nondum diem,
Uterique nondum solveram clusi moras:
Et iam timebar. Protinus quosdam editos
Nox occupavit, et novae luci abstulit;
Mors me antecessit. Aliquis intra viscera
- 250 Materna letum praecoquis fati tulit;
Sed numquid et peccavit? Abstrusum, abditum,
Dubiumque an essem, sceleris infandi reum
Deus egit. Illo teste damnavit parens,
Calidoque teneros transiit ferro pedes,
- 255 Et in alta nemora pabulum misit feris
Avibusque saevis, quas Cithaeron noxius
Cruore saepe regio tinctas alit.
Sed quem deus damnavit, abiecit pater,
Mors quoque refugit. Praestiti Delphis fidem:
- 260 Genitorem adortus impia stravi nece.
Hoc aliqua pietas redimet? — Occidi patrem;
Sed matrem amavi. Proloqui hymenaeum pudet
Taedasque nostras; has quoque invitum pati
Te coge poenas. Facinus ignotum, efferum,
- 265 Inusitatum effare, quod populi horreant,
Quod esse factum nulla non aetas neget,
Quod patricidam pudeat. In patrios toros
Tuli paterno sanguine adpersas manus,
Scelerisque pretium maius accepi scelus.
- 270 Leve est paternum facinus; in thalamos meos
Deducta mater, ne parum sceleris foret,
Foecunda. Nullum crimen hoc maius potest
Natura ferre. Si quod etiamnum est tamen:
Qui facere possint, dedimus. Ableci necis
- 275 Pretium paternae sceptrum, et hoc iterum manus

Armavit aliis. Optime regni mei
 Fatum ipse novi: nemo sine sacro feret
 Illud credere. Magna praesagit mala
 Paternus animus. Iacta iam sunt semina
 Cladis futurae: spernitur pacti fides; 280
 Hic occupato cedere imperio negat;
 Ius ille et icti foederis testes deos
 Invocat, et Argos exul atque urbes movet
 Graias in arma. Non levis fessis venit
 Ruina Thebis: tela, flammae, vulnura 285
 Instant, et istis si quod est maius malum:
 Ut esse genitos nemo non ex me sciat.
 ANT. Si nulla, genitor, causa vivendi tibi est,
 Haec una abunde est, ut pater gnatos regas
 Graviter furentes. Tu impii belli minas 290
 Avertere unus, tuque vecordes potes
 Inhibere iuvenes, civibus pacem dare,
 Patriae quietem, foederi laeso fidem.
 Vitam tibi ipse si negas, multis negas.
 OEDIP. Illis parentis ultus aut aequi est amor, 295
 Avidis cruoris, imperi, armorum, doli,
 Diris, scelestis, breviter ut dicam: meis!
 Certant in omne facinus, et pensi nihil
 Ducunt, ubi illos ira praecipites agat;
 Nefasque nullum, per nefas nati, putant. 300
 Non patris illos tangit afflictus pudor,
 Non patria; regno pectus attonitam furit,
 Scio, quo ferantur, quanta moliri parent;
 Ideoque leti quaero maturam viam,
 Morique propero, dum in domo nemo est mea 305
 Nocentior me. Gnata, quid genibus meis
 Fles advoluta? quid prece indomitum domas?
 Unum hoc habet Fortuna, quo possum capi,
 Invictus aliis: sola tu adfectus potes
 Mollire duos, sola pietatem in domo 310
 Docere nostra. Nil grave aut miseram est mihi,

- Quod te sciam voluisse. Tu tantum impera:
 Hic Oedipus Aegaea tranabit freta
 Iubente te; flammisque, quas Siculo vomit.
 315 De monte tellus igneos volvens globos,
 Excipiet ore; seque serpenti offeret,
 Quae saeva furto nemoris Herculeo furit;
 Iubente te praebebit alitibus iecur;
 Iubente te vel vivet. ....
-

ACTUS SECUNDUS.

NUNTIUS, OEDIPUS, ANTIGONE.

Nuntius, a Thebanis missus, Oedipum obsecrat, ut rediens componat filios. Admit Oedipus, et in silvas se recipiens filius diras imprecatur.

- 320 NUNT. Exemplum in ingens regia stirpe edite,
 Thebae, paventes arma fraterna, invocant,
 Rogantque tectis arceas patriis faces.
 Non sunt minae; iam propius accessit malum
 Nam regna repetens frater et pactas vices.
 325 In bella cunctos Graeciae populos agit;
 Septena muros castra Thebanos premunt.
 Succurre; prohibe pariter et bellum et nefas!
 OEDIP. Ego ille sum, qui scelera committi vetem
 Et abstinere sanguine a caro manus
 330 Doceam? magister iuris et amoris pii
 Ego sum? Meorum facinorum exempla adpetunt;
 Me nunc sequuntur. Laudo, et agnosco libens.
 Exhortor, aliquid ut patre hoc dignum gerant.
 Agite, o propago cara, generosam indolem.
 335 Probate factis; gloriam ac laudes meas
 Superate, et aliquid facite, propter quod patrem

Adhuc iuuet vixisse! Facietis, scio:
 Sic estis orti. Scelere defungi haud levi
 Aut usitato tanta nobilitas potest.
 Ferte arma! facibus petite penetrales deos., 340
 Frugemque flamma metite natalis soli!
 Miscete cuncta, rapite in exitium omnia!
 Disiicite passim moenia, in planum date!
 Templis deos obruite; maculatos lares
 Conflate! ab imo tota considat domus! 345
 Urbs concremetur! primus a thalamis meis
 Incipiat ignis! ANT. Mitte violentum impetum.
 Doloris, ac te publica exorent mala,
 Auetorque placidae liberis pacis veni..
 OEDIP. Vides modestae deditum menti senem., 350
 Placidaeque amantem pacis ad partes vocas?
 Tumet animus ira, ferveť immensum dolor,
 Maiusque, quam quod casus et iuvenum furor.
 Conatur, aliquid cupio. Non satis est adhuc.
 Civile bellum: frater in fratrem ruat; 355
 Nec hoc sat est: quod debet, ut fiat nefas.
 De more nostro, quod meos deceat toros:
 Date arma patri! — Nemo me ex his eruat.
 Silvis: latebo rupis exesae cavo,
 Aut sepe densa corpus abstrusum tegam., 360
 Hinc aucupabor verba rumoris vagi,
 Et saeva fratrum bella, quod possum, audiam.

ACTUS TERTIUS.

Ἀντίφαλος.

IOCASTA, ANTIGONE, NUNTIUS.

Iocasta, audito in procinctu stare utramque aciem prope se fertur, filios (si fieri possit) ut gratiam reductura.

IO C. Felix Agaue: facinus horrendum manu

- Qua fecerat, gestavit et spolium tulit
365 Cruenta nati Maenas in partes dati.
Fecit scelus, sed misera non ultra suum
Scelus hoc cucurrit. Hoc leve est, quod sum no-
cens;
Feci nocentes. Hoc quoque etiamnum leve est;
Peperi nocentes. Deerat aerumnis meis,
370 Ut et hostem amarem. Bruma ter posuit nives,
Et tertia iam falce decubuit Ceres,
Ut exul errat gnatus et patria caret,
Profugusque regum auxilia Graiorum rogat.
Gener est Adrasti, cuius imperio mare,
375 Quod cingit Isthmos, regitur; hic gentes suas
Septemque secum regna ad auxilium trahit
Genero. Quid optem, quidve decernam, haud scio.
Regnum reposcit. Causa repetentis bona est;
Mala sic petentis. Vota quae faciam parens?
380 Utrumque natum video: nil possum pie
Pietate salva facere; quodcunque alteri
Optabo nato, fiet alterius malo.
Sed utrumque quamvis diligam adfectu pari:
Quo causa melior sorsque deterior trahit,
385 Inclinat animus, semper infirmo favens.
Miseros magis fortuna conciliat suis.
NUNT. Regina, dum tu flebiles questus cies,
Terisque tempus salva, nudatis adest
Acies in armis; aera iam bellum cient,
390 Aquilaeque pugnam signifer mota vocat.
Septena reges bella dispositi parant;
Animo pari Cadmea progenies subit;
Cursu citato miles hinc illinc ruit.
Vide, ut atra nubes pulvere abscondat diem,
395 Fumoque similes campus in coelum erigat
Nebulas, equestri fracta quas tellus pede
Submittit; et, si vera metuentes vident,
Infesta fulgent signa; subrectis adest

Frons prima telis; aurea clarum nota
 Nomen ducum vexilla praescriptum ferunt. 400
 I, redde amorem fratribus, pacem omnibus,
 Et impia arma matris oppositu impedi!
 ANT. Perge, o parens, et concita celerem gradum!
 Compesce tela; fratribus ferrum excute;
 Nudum inter enses pectus infestos tene; 405
 Aut solve bellum, mater, aut prima excipe!
 IO C. Ibo, ibo, et armis obvium opponam caput;
 Stabo inter arma. Petere qui fratrem volet,
 Petat ante matrem. Tela, qui fuerit pius,
 Rogante ponat matre; qui non est pius, 410
 Incipiat a me. Fervidos iuvenes anus
 Tenebo. Nullum teste me fiet nefas;
 Aut si aliquod et me teste committi potest,
 Non fiet unum. ANT. Signa collatis micant
 Vicina signis; clamor hostilis fremit. 415
 Scelus in propinquo est: occupa, mater, preces.
 Et ecce! motos fletibus credas meis
 Sic agmen armis segne compositis venit.
 NUNT. Procedit acies tarda, sed properant duces.
 IO C. Quis me procellae turbine insano vehens 420
 Volucer per auras ventus aetherias aget?
 Quae Sphinx, vel atra nube subtexens diem
 Stymphalis, avidis praepetem pennis feret?
 Aut quae per altas aëris rapiet vias
 Harpyia, saevi regis observans famem, 425
 Et inter acies proiciet raptam duas?
 NUNT. Vadit furenti similis, aut etiam furit!
 Sagitta qualis Parthica velox manu
 Excussa fertur; qualis insano ratis
 Premente vento rapitur; aut qualis cadit 430
 Delapsa coelo stella, cum stringens polum
 Rectam citatis ignibus rumpit viam
 Attonita cursu fugit, et binas statim
 Diduxit acies. Victa maternâ prece

- 435 Haesere bella, iamque in alternam necem
 Illinc et hinc miscere cupientes manum
 Vibrata dextra tela suspensa tenent.
 Paci favetur; omnium ferrum iacet
 Cessatve tectum, vibrat in fratrum manu.
- 440 Laniata canas mater ostendit comas;
 Rogat abnuentes; irrigat fletu genas.
 Negare matri, qui diu dubitat, potest.
-

ACTUS QUARTUS.

IOCASTA, POLYNICES, ETEOCLES.

*Iocasta utrumque filium serio precatur, ut similitate posita
 in gratiam et amorem redire velint. Eteocles impie respondet.*

- IO C. In me arma et ignes vertite! in me omnis ruat
 Unam iuventus, quaeque ab Inachio venit
- 445 Animosa muro, quaeque Thebana ferox
 Descendit arce! civis atque hostis simul
 Hunc petite ventrem, qui dedit fratres viro!
 Haec membra passim spargite ac divellite:
 Ego utrumque peperit. Ponitis ferrum ocus?
- 450 An dico, et ex quo? Dexteras matri date!
 Date, dum piaae sunt! Error invitos adhuc
 Fecit nocentes; omne Fortunae fuit
 Peccantis in nos crimen: hoc primum nefas
 Inter scientes geritur. In vestra manu est,
- 455 Utrum velitis. Sancta si pietas placet:
 Donate matrem pace; si placuit scelus:
 Maius paratum est: media se opponit parens.
 Proinde bellum tollite, aut belli moram.
 Sollicita nunc cui mater alterna prece
- 460 Verba admovebo? misera quem amplectar prius?

In utramque partem ducor adfectu pari.
 Hic abfuit; sed pacta si fratrum valent,
 Nunc alter aberit. Ergo iam nunquam duos,
 Nisi sic, videbo? Iunge complexus prior
 Tu, qui, labores totque perpersus mala, 465
 Longo parentem fessus exilio vides!
 Accede propius; clude vagina impium
 Ensem, et trementem iamque cupientem excuti
 Hastam solo defige! Maternum tuo
 Coire pectus pectori clypeus vetat: 470
 Hunc quoque repone. Vinculo frontem exue,
 Tegimenque capitis triste belligeri leva,
 Et ora matri redde! Quo vultus refers,
 Acieque pavida fratris observas manum?
 Adfusa totum corpus amplexu tegam; 475
 Tuo cruori per meum fiet via.
 Quid dubius haeres? an times matris fidem?
 P O L. Timeo: nihil iam iura naturae valent.
 Post ista fratrum exempla ne matri quidem
 Fides habenda est. I O C. Redde iam capulo manum, 480
 Adstringe galeam, laeva se clypeo ingerat;
 Dum frater exarmatur, armatus mane.
 Tu pone ferrum, causa qui es ferri prior.
 Si pacis odium est, furere si bello placet:
 Inducias te mater exiguas rogat, 485
 Ferat ut reverso post fugam gnato oscula
 Vel prima, vel suprema. Dum pacem peto,
 Audite inermes: ille te, tu illum times;
 Ego utrumque, sed pro utroque. Quid strictum
 abnuis
 Recondere ensem? Qualibet gaude mora: 490
 Id gerere bellum cupitis, in quo est optimum
 Vinci. Vereris fratris infesti dolos?
 Quoties necesse est fallere aut falli a suis,
 Patiare potius ipse, quam facias, scelus.
 Sed ne verere: mater insidias et hinc 495

- Et rursus illinc abiget. Exoro, an patri
Invideo vestro? veni, ut arcerem nefas,
An ut viderem propius? — Hic ferrum abdidit,
Reclinis hastam, et arma defixa incubans.
- 500 Ad te preces nunc, gnate, maternas feram;
Sed ante lacrimas. Teneo longo tempore
Petita votis ora. Te profugum solo
Patrio penates regis externi tegunt:
Te maria tot diversa; tot casus vagum
- 505 Egere: non te duxit in thalamos parens
Comitata primos, nec sua festas manu
Ornavit aedes, nec sua laetas faces
Vitta revinxit; dona non auro graves
Gazas socer, non arva, non urbes dedit:
- 510 Dotale bellum est. Hostium es factus gener,
Patria remotus, hospes alieni laris,
Externa consecutus, expulsus tuis;
Sine crimine exul. Ne quid e fati tibi
Deesset paternis, hoc quoque ex illis habes,
- 515 Errasse thalamis. Gnate, post multos mihi
Remisse soles; gnate suspensae metus
Et spes parentis, cuius adspectum deos
Semper rogavi; cum tuus reditus mihi
Tantum esset erepturus adventu tuo,
- 520 Quantum daturus: „Quando pro te desinam,
Dixi, „timere?“ Dixit irridens deus:
Ipsam timebis. Nempe nisi bellum foret,
Ego te carerem; nempe si tu non fores,
Bello carerem. Triste conspectus datur
- 525 Pretium tui durumque; sed matri placet.
Hinc modo recedant arma, dum nullum nefas
Mars saevus audet. Hoc quoque est magnum nefas,
Tam prope fuisse. Stupeo et exanguis tremo,
Cum stare fratres hinc et hinc video duos
- 530 Sceleris sub ictu; membra quassantur metu.
Quam paene mater maius adspexi nefas,

Quam quod miser videre non potuit pater!
 Licet timore facinoris tanti vacem,
 Videamque iam nil tale, sum infelix tamen,
 Quod paene vidi. Per decem mensum graves 535
 Uteri labores, perque pietatem inclitae
 Precor sororis, et per irati sibi
 Genas parentis, scelere quas nullo nocens,
 Erroris a se dira supplicia exigens,
 Hausit: nefandas moenibus patriis faces 540
 Averte; signa bellici retro agminis
 Flecte! ut recedas, magna pars sceleris tamen
 Vestri peracta est: vidit hostili grege
 Campos repleti patria; fulgentes procul
 Armis catervas vidit. Equitatu levi 545
 Cadmea frangi prata, et excelsos rotis
 Volitare procures; igne flagrantibus trabes
 Fumare, cineri quae petunt nostras domos;
 Fratresque (facinus quod novum et Thebis fuit)
 In se ruentes — totus hoc exercitus, 550
 Hoc utrinque populus omnis, hoc vidit soror,
 Genitrixque vidi: nam pater debet sibi,
 Quod ista non spectavit. Occurrat tibi
 Nunc Oedipus, quo iudice erroris quoque
 Poenae petuntur. Ne, precor, ferro erue 555
 Patriam ac penates; neve, quas regere expetis,
 Everte Thebas! Quis tenet mentem furor?
 Patriam petendo perdis? ut fiat tua,
 Vis esse nullam? Quin tuae causae nocet
 Ipsum hoc, quod armis uris infestis solum, 560
 Segetesque adultas sternis, et totos fugam
 Edis per agros: nemo sic vastat sua.
 Quae corripui igne, quae meti gladio iubes,
 Aliena credis? Rex sit e vobis uter,
 Manente regno quaerite. Haec telis petes 565
 Flammisque tecta? poteris has Amphionis
 Quassare moles, nulla quas struxit manus,

- Stridente tardum machina ducens onus;
Sed convocatus vocis et citharae sono
570 Per se ipse turres venit in summas lapis?
Haec saxa franges victor? hinc spolia auferes,
Vinctosque duces patris aequales tui?
Matres ab ipso coniugum raptas sinu
Saevus catena miles imposita trahet?
575 Ut adulta virgo mixta captivo gregi
Thebana auribus munus Argolicis eat?
An et ipsa palmas vincta post tergum datas
Mater triumphi praeda fraterni vehar?
Potesne cives laetus exitio datos
580 Videre passim? moenibus caris potes
Hostem admovere? sanguine et flamma potes
Implere Thebas? Tam ferum et durum geris
Saevumque in iras pectus, et nondum imperas:
Quid sceptrum facient? Pone vesanos, precor,
585 Animi tumores, teque pietati refer!
POL. Ut profugus errem semper? ut patria arcear,
Opemque gentis hospes externae sequar?
Quid paterer aliud, si fefellissem fidem,
Si pelerassem? Fraudis alienae dabo
590 Poenas, at ille praemium scelerum feret?
Iubes abire: matris imperio obsequor
Da, quo revertar. Regia frater mea
Habitet superbus; parva me abscondat casa.
Hanc date repulso! Liceat exiguo lare
595 Pensare regnum! Coniugi donum datus,
Arbitria thalami dura felicitis feram,
Humilisque socerum lixa dominantem sequar?
In servitutem cadere de regno grave est.
10 C. Si regna quaeris, nec potest sceptro manus
600 Vacare saevo: multa, quae possunt peti
In orbe toto, quaelibet tellus dabit.
Hinc nota Baccho Tmolos attollit iuga,
Qua lata terris spatia frugiferis iacent.

Et qua trahens opulenta Pactolus vada
 Inundat auro rura. Nec laetis minus 605
 Maeandros arvis flectit errantes aquas;
 Rapidusque campos fertiles Hebrus secat.
 Hinc grata Cereri Gargara et dives solum,
 Quod Xanthus ambit nivibus Idaeis tumens;
 Hinc, qua relinquit nomen, Ionii maris 610
 Fauces Abydo Sestos opposita premit.
 Aut, qua latus iam propius Orienti dedit,
 Tutamque crebris portubus Lyciam videt:
 Haec regna ferro quaere; in hos populos forat
 Socer arma fortis; has paret sceptro tuo 615
 Tradatque gentes. Hoc adhuc regimen puta
 Tenere patrem. Melius exilium est tibi,
 Quam reditus iste: crimine alieno exulas,
 Tuo redibis. Melius istis viribus
 Nova regna nullo scelere maculata adpetes. 620
 Quin ipse frater, arma comitatus tua,
 Tibi militabit. Vade et id bellum gere,
 In quo pater materque pugnanti tibi
 Favere possint! regna cum scelere omnibus
 Sunt exilis graviora. Nunc belli mala 625
 Propone, dubias Martis incerti vices.
 Licet omne tecum Graeciae robur trahas;
 Licet arma longe miles ac late explicet;
 Fortuna belli semper ancipiti in loco est.
 Quodcunque Mars decrevit: exaequat duos, 630
 Licet impares sint, gladius, et spes et metus
 Sors coeca versat. Praemium incertum petis,
 Certum scelus. Favisse fac votis deos
 Omnes tuis: cessare et aversi fugam
 Petiere cives; clade funesta iacent; 635
 Obtexit agros miles. Exultes licet,
 Victorque fratris spolia deiecti geras
 Frangenda palma est. Quale tu hoc bellum putas,
 In quo execrandum victor admittit nefas,

104 L. ANN. SENECAE PHOENISSAE. ACT. IV.

- 640 Si gaudet? Hunc, quem vincere infelix cupis,
Cum viceris, lugebis. Infaustas, age,
Dimitte pugas; libera patriam metu,
Luctu parentes. P O L. Sceleris et fraudis suae
Poenas nefandus frater ut nullas ferat?
- 645 I O C. Ne metue: poenas, et quidem solvet graves:
Regnabit. P O L. Haecne est poena? I O C. Si du-
bitas, avo
Patrique crede; Cadmus hoc dicet tibi,
Cadmique proles. Sceptra Thebarum fuit
Impune nulli gerere; nec quisquam fide
- 650 Rupta tenebat illa. Iam numeres licet
Fratrem inter istos. P O L. Numero. E T E. At est
tanti mihi
Cum regibus iacere. Te turbae exulum
Adscribo. P O L. Regna, dummodo invisus tuis
E T E. Regnare non vult, esse qui invisus timet.
- 655 Simul ista mundi conditor posuit deus,
Odium atque regnum. Regis hoc magni reor,
Odia ista premere. Multa dominantem vetat
Amor suorum; plus in iratos licet.
P O L. Qui vult amari, languida regnet manu.
- 660 Invisa nunquam imperia retinentur diu.
E T E. Praecepta melius imperi reges dabunt;
Exilia tu dispone. Pro regno velim
Patriam, penates, coniugem flammis dare.
Imperia pretio quolibet constant bene.

Deest, et magna pars huius Tragoediae intercidit.

HIPPOLYTUS.

DRAMATIS PERSONAE.

HIPPOLYTUS.

PHAEDRA.

THESEUS.

CHORUS CIVIUM ATHENIEN-
SIUM.

NUNTIUS.

NUTRIX.

FAMULI.

ARGUMENTUM.

Hippolyti, Thesei ex Antiopæ Amazone filii, Dianam virginem ac venatricem colentis, absente apud Inferos Theseo, noverca Phædra castitatem oppugnat. Repulsa impudica mulier Theseo reduci privignum oblata per vim stupri insimulat. Ille credulus filio, qui domo fugerat, e votis quod restabat tertio fretus, absenti mortem imprecatur. Ratum facit votum Neptunus emissio tauro marino, qui equos Hippolyti consternat, unde per vepres et saxa distractus auriga dilaniatur. Quod ubi rescivit male sibi conscia mulier, scelus suum falsumque crimen apud maritum confessa gladio se transfigit. Theseus innoxii filii casum lugens, iramque suam detestatus, collectos passim artus componit.

ALIUD ARGUMENTUM

HIERONYMI BALBI.

- Pirithoum Theseus Stygia comitatus ab unda est,
Tartareo dominam cupiens abducere regno.
Concipit interea validas in pectore flammæ
Phædra furens, vetito privigni et capitur igne.
- 5 Ille novercalem generosa mente furoræ
Sustinet, et tenerum servat sine labe pudorem.
Nusquam tuta homini probitas: heu! crimine foedo
Thesidem insimulat fallaci corde noverca.
Hippolyte infelix, saevo damnatus et acri
- 10 Exitio, immeritas solvisti sanguine poenas.
Hæc ubi rescivit, stimulis accensa profanis,
Phædra, suum vertit polluta in pectora ferrum.
-

ACTUS PRIMUS.

HIPPOLYTUS.

Hippolytus varia loca et munera ministris et venationis comitibus dispergit; Dianamque venationis deam invocat.

Ite, umbrosas cingite silvas,
Summaque montis iuga Cecropii!
Celeri planta lustrate vagi,
Quae saxoso loca Parnethi
Subiecta iacent; quae Thriasii 5
Vallibus amnis rapida currens
Verberat unda! scandite colles
Semper canos nive Rhipaea!
Hac, hac alii, qua nemus alta
Textitur alno; qua prata iacent, 10
Quae rorifera mulcens aura
Zephyrus vernas evocat herbas;
Ubi per graciles lenis Ilissus,
Ut Maeander super aequales,
Labitur agros piger, et steriles 15
Amne maligno radit arenas!
Vos, qua Marathon tramite laevo
Saltus aperit; qua comitatae
Gregibus parvis nocturna petunt
Pabula foetae! vos, qua, tepidis 20
Subditus austris, frigora mollit
Durus Acharneus! alius rupem
Dulcis Hymetti, parvas alius
Calcet Aphidnas. Pars illa diu
Vacat immunis, qua curvati 25
Littora ponti Sunion urget.
Si quem tangit gloria silvae,
Vocat hunc Phlyeus: hic versatur

- Metus agricolis, vulnere multo
30 iam notus aper. At vos laxas
Canibus tacitis mittite habenas;
Teneant acres lora Molossos,
Et pugnaces tendant Cretes
Fortia trito vincula collo;
35 At Spartanos (genus est audax
Avidumque ferae) nodo cautus
Propiore liga. Veniet tempus,
Cum latratu cava saxa sonent:
Nunc dimissi nare sagaci
40 Captent auras, lustraque presso
Quaerant rostro, dum lux dubia est,
Dum signa pedum roscida tellus
Impressa tenet. Alius raras
Cervice gravi portare plagas,
45 Alius teretes properet laqueos.
Picta rubenti linea penna
Vano cludat terrore feras.
Tibi libretur missile telum.
Tu grave dextra laevaque simul
50 Robur lato dirige ferro.
Tu praecipites clamore feras
Subessor ages; tu iam victor
Curvo solves viscera cultro.
Ades en comiti, diva virago,
55 Cuius regno pars terrarum
Secreta vacat;
Cuius certis petitur telis
Fera, quae gelidum potat Araxen,
Et quae stanti ludit in Istro.
60 Tua Gaetulos dextra leones,
Tua Cretaeas sequitur cervas;
Nunc veloces figis damas
Leviore manu.
Tibi dant variae pectora tigres,

HIPPOLYTUS. ACT. I.

109

Tibi villosi terga bisontes,	65
Latisque feri cornibus uri.	
Quidquid solis pascitur arvis,	
Sive illud inops novit Garamas,	
Sive illud Arabs divite silva,	
Sive ferocis iuga Pyrenes,	70
Sive Hyrcani celant saltus,	
Vacuisque vagus Sarmata campis:	
Arcus metuit, Diana, tuos.	
Tua si gratus numina cultor	
Tulit in saltus:	75
Retia vinctas tenuere feras	
Nulli laqueum rupere pedes,	
Fertur plastro praeda gementi;	
Tum rostra canes sanguine multo	
Rubicunda gerunt, repetitque casas	80
Rustica longo turba triumpho.	
En, diva, faves;	
Signum arguti misere canes:	
Vocor in silvas. Hac, hac pergam,	
Qua via longum compensat iter!	85

PHAEDRA, NUTRIX.

Phaëdra amore Hippolyti ardere se fatetur apud nutricem, frustra eam a tam nefando amore dehortantem.

P H. O magna vasti Creta dominatrix freti,	
Cuius per omne littus innumerae rates	
Tenuere pontum, quidquid Assyria tenuis	
Tellure Nereus pervium rostris secat,	
Cur me in penates obsidem invisos datam,	90
Hostique nuptam, degere aetatem in malis	
Lacrimisque cogis? Profugus en! coniux abest,	
Praestatque nuptae, quam solet, Theseus fidem.	
Fortis per altis invii retro lacus	
Vadit tenebras miles audacis proci	95

- Solio ut revulsam regis inferni abstrahat,
Pergit furoris socius. Haud illum timor,
Pudorque tenuit: stupra et illicitos toros
Acheronte in imo quaerit Hippolyti pater.
- 100 Sed maior alius incubat moestae dolor.
Non me quies nocturna, non altus sopor
Solvere curis: alitur et crescit malum,
Et ardet intus, qualis Aetnaeo vapor
Exundat antro. Palladis telae vacant,
- 105 Et inter ipsas pensa labuntur manus;
Non colere donis templa votivis libet;
Non inter aras, Atthidum mixtam choris,
Iactare tacitis conscias sacris faces;
Nec adire castis precibus aut ritu pio
- 110 Adiudicatae praesidem terrae deam:
Iuvat excitatas consequi cursu feras,
Et rigida molli gaesa iaculari manu.
Quo tendis, anime? quid furens saltus amas?
Fatale miserae matris agnosco malum
- 115 Peccare noster novit in silvis amor.
Genitrix, tui me miseret: infando malo
Correpta, pecoris efferi saevum ducem
Audax amasti. Torvus, impatiens iugi,
Adulter ille, ductor indomiti gregis;
- 120 Sed amabat aliquid: quis meas miserae deus,
Aut quis iuvare Daedalus flammam queat?
Non, si ille remeet arte Mopsopia potens,
Qui nostra coeca monstra conclusit domo,
Promittat ullam casibus nostris opem.
- 125 Stirpem perosa Solis invisi Venus
Per nos catenas vindicat Martis sui
Suasque; probris omne Phoebeum genus
Onerat nefandis. Nulla Minois levi
Defuncta amore est; iungitur semper nefas.
- 130 NUTR. Thesea confux, clara progenies Iovis,
Nefanda casto pectore exturba oculus!

Extingue flammās, neve te dirae spei
 Praebeat obsequentem. Quisquis in primo obstitit,
 Pepulitque amorem, tutus ac victor fuit;
 Qui blandiendo dulce nutrit malum, 135
 Sero recusat ferre, quod subiit, iugum.
 Nec me fugit, quam durus et veri insolens
 Ad recta flecti regius nolit tumor.
 Quemcunque dederit exitum casus, feram:
 Fortem facit vicina libertas senem. 140
 Honesta primum est velle, nec labi via;
 Pudor est secundus, nosse peccandi modum.
 Quo, misera, pergis? quid domum infamem adgravas,
 Superasque matrem? maius est monstro nefas:
 Nam monstra fato, moribus scelera imputas. 145
 Si, quod maritus supera non cernit loca,
 Tutum esse facinus credis, et vacuum metu:
 Erras. Teneri crede Lethaeo abditum
 Thesea profundo, et ferre perpetuam Styga:
 Quid ille, lato maria qui regno premit, 150
 Populisque reddit iura centenis pater?
 Latere tantum facinus occultum sinet?
 Sagax parentum est cura. Credamus tamen
 Astu doloque tegere nos tantum nefas:
 Quid ille, rebus lumen infundens suum, 155
 Matris parens? quid ille, qui mundum quatit,
 Vibrans corusca fulmen Aetnaeum manu,
 Sator deorum? credis hoc posse effici,
 Inter videntes omnia ut lateas avos?
 Sed, ut secundus numinum abscondat favor 160
 Coïtus nefandos, utque contingat stupro
 Negata magnis sceleribus semper fides:
 Quid poena praesens, consciae noctis pavor,
 Animusque culpa plenus et semet timens?
 Scelus aliqua tutum, nulla securum tulit. 165
 Compesce amoris impii flammās, precor,
 Nefasque, quod non ulla tellus barbara

- Commisit unquam, non vagi campis Getae,
Nec inhospitalis Taurus, aut sparsus Scythes!
- 170 Expelle facinus mente castifica horridum;
Memorque matris, metue concubitus novos.
Miscere thalamos patris et gnati adparas,
Uteroque prolem capere confusam impio?
Perge, et nefandis verte naturam ignibus!
- 175 Cur monstra cessant? aula cur fratris vacat?
Prodigia toties orbis insueta audiet,
Natura toties legibus cedit suis,
Quoties amabit Cressa? P H. Quae memoras, scio
Vera esse, nutrix; sed furor cogit sequi
- 180 Peiora. Vadit animus in praeceps sciens
Remeatque, frustra sane consilia adpetens.
Sic cum gravatam navita adversa ratem
Propellit unda, cedit in vanum labor,
Et victa prono puppis aufertur vado.
- 185 Quid ratio possit? Vicit ac regnat furor,
Potiensque tota mente dominatur deus.
Hic, volucer, omni pollet in terra potens,
Laesumque flammis torret indomitis lovem;
Gradivus istas belliger sensit faces;
- 190 Opifex trisulci fulminis sensit deus,
Et, qui furentes semper Aetnaeis iugis
Versat caminos, igne tam parvo calet;
Ipsumque Phoebum, tela qui nervo regit,
Figit sagitta certior missa puer,
- 195 Volitatque coelo pariter et terrae gravis.
N U T R. Deum esse amorem, turpis et vitio favens
Finxit libido; quaque liberior foret,
Titulum furori numinis falsi addidit.
Natum per omnes scilicet terras vagum
- 200 Erycina mittit! Ille per coelum volans
Proterva tenera tela molitur manu,
Regnumque tantum minimus e Superis habet!
Vana ista demens animus adscivit sibi,

HIPPOLYTUS. ACT. I.

113

Venerisque numen finxit atque arcus dei.

Quisquis secundis rebus exultat nimis,

205

Fluitque luxu, semper insolita adpetit.

Tunc illa magnae dira fortunae comes

Subit libido: non placent suetae dapes,

Non tecta sani moris, aut vilis cibus.

Cur in penates rarius tenues subit

210

Haec delicatas eligens pestis domos?

Cur sancta parvis habitat in tectis Venus,

Mediumque sanos vulgus adfectus tenet,

Et se coercent modica? Contra divites

Regnoque fulti plura, quam fas est, petunt?

215

Quod non potest, vult posse, qui nimium potest.

Quid deceat alto praeditam solio, vides:

Metue ac verere sceptrā remeantis viri.

PH. Amoris in me maximum regnum puto,

Reditusque nullos metuo: non unquam amplius

220

Convexa tetigit supera, qui mersus semel

Adiit silentem nocte perpetua domum.

NUTR. Ne crede Diti. Cluserit regnum licet,

Canisque diras Stygius observet fores:

Solus negatas invenit Theseus vias.

225

PH. Veniam ille amori forsitan nostro dabit.

NUTR. Immitis etiam coniugi castae fuit:

Experta saevam est barbara Antiope manum.

Sed posse flecti coniugem iratum puta:

Quis huius animum flectet intractabilem?

230

Exosus omne feminae nomen fugit,

Immitis annos coelibī vitae dicat,

Connubia vitat: genus Amazonium scias.

PH. Hunc in nivosi collis haerentem iugis,

Et aspera agili saxa calcantem pede,

235

Sequi per alta nemora, per montes, placet!

NUTR. Resistet ille, seque mulcendum dabit,

Castosque ritus venere non casta exuet?

Tibi ponet odium, cuius odio forsitan

SEN. TRAG.

H

240 Persequitur omnes? P H. Precibus haud vinci potest?

NUTR. Ferus est. P H. Amore didicimus vinci feros.

NUTR. Fugiet. P H. Per ipsa maria, si fugiat, sequar.

NUTR. Patris memento. P H. Meminimus matris simul.

NUTR. Genus omne profugit. P H. Pellicis careo metu.

245 NUTR. Aderit maritus ... P H. Nempe Pirithoi comes:

NUTR. Aderitque genitor. P H. Mitis Ariadnae pater.

NUTR. Per has senectae splendoras supplex comas

Fossumque curis pectus et cara ubera

Precor, furorem siste teque ipsa adiuva!

250 Pars sanitatis velle sanari fuit.

P H. Non omnis animo cessit ingenuo pudor:

Paremus, altrix. Qui regi non vult amor,

Vincatur. Haud te, fama, maculari sinam.

Haec sola ratio est, unicum effugium mali:

255 Virum sequamur, morte praevertam nefas.

NUTR. Moderare, alumna, mentis effrenae impetus;

Animos coerce! Dignam ob hoc vita reor,

Quod esse temet autumas dignam nece.

P H. Decreta mors est: quaeritur fati genus.

260 Laqueone vitam finiam, an ferro incubem?

An missa praeceps arce Palladia cadam?

Pro castitatis vindice armemus manum!

NUTR. Sic te senectus nostra praecipiti sinat

Perire leto? Siste furibundum impetum!

265 Haud facile quisquam ad vitam revocari potest.

P H. Prohibere ratio nulla periturum potest

Ubi, qui mori constituit, et debet mori.

NUTR. Solamen annis unicum fessis, hera,

Si tam protervus incubat menti furor:

270 Contemne famam. Fama vix vero favet,

Peius merenti melior, at peior bono.

Tentemus animum tristem et intractabilem.
 Meus iste labor est adgredi iuvenem ferum,
 Mentemque saevam flectere immitis viri.

CHORUS.

Omnia amorī cedere, homines omnis loci, ætatis, conditionis, ipsos deos superos ac inferos, quin et bruta animalia terrestria, aquatilia, æria.

Diva, non miti generata ponto, 275
 Quam vocat matrem geminus Cupido,
 Impotens flammis simul et sagittis,
 Iste lascivus Puer ac renidens.
 Tela quam certo moderatur ai u!
 [Labitur totas furor in medullas, 280
 Igne furtivo populante venas.]
 Non habet latum data plaga frontem,
 Sed vorat tectas penitus medullas.
 Nulla pax isti Puero: per orbem
 Spargit effusas agilis sagittas; 285
 Quæque nascentem videt ora solem,
 Quæque ad Hesperias iacet ora metas,
 Si qua ferventi subiecta Cancro est,
 Si qua Parrhasiae glacialis Ursæ
 Semper errantes patitur colonos, 290
 Novit hos aestus. Iuvenum feroces
 Concitat flammæ, senibusque fessis
 Rursus extinctos revocat calores;
 Virginum ignoto ferit igne pectus.
 Et iubet coelo Superos relicto 295
 Vultibus falsis habitare terras.
 Thessali Phoebus pecoris magister
 Egit armentum, positoque plectro
 Impari tauros calamo vocavit.
 Induit formas quoties minores 300
 Ipse, qui coelum nebulasque ducit!

- Candidas ales modo movit alas,
Dulcior vocem moriente cygno;
Fronte nunc torva petulans iuvenus
305 Virginum stravit sua terga ludo,
Perque fraternos, nova regna, fluctus,
Ungula lentos imitante remos,
Pectore adverso domuit profundum,
Pro sua vector timidus rapina.
- 310 Arsit obscuri dea clara mundi
Nocte deserta nitidosque fratri
Tradidit currus aliter regendos:
Ille nocturnas agitare bigas
Discit, et gyro brevior flecti;
315 Nec suum tempus tenuere noctes,
Et dies tardo remeavit ortu,
Dum tremunt axes graviore curru.
Natus Alcmena posuit pharetram,
Et minax vasti spolium leonis,
- 320 Passus aptari digitis zmaragdus,
Et dari legem rudibus capillis;
Crura distincto religavit auro,
Luteo plantas cohibente socco;
Et manu, clavam modo qua gerebat,
325 Fila deduxit properante fuso.
Vidit Persis, ditique ferox
Lydia regno, deiecta feri
Terga leonis; humerisque, quibus
Sederat alti regia coeli,
- 330 Tenuem Tyrio stamine pallam.
Sacer est ignis (credite laesis!)
Nimiumque potens. Qua terra salo
Cingitur alto, quaque aetherio
Candida mundo sidera currunt,
335 Hac regna tenet Puer immitis,
Spicula cuius sentit in imis
Caerulus undis grex Nereidum,

HIPPOLYTUS. ACT. I.

117

Flammamque nequit relevare mari;
 Ignes sentit genus aligerum.
 Venere instincti quam magna gerunt 340
 Grege pro toto bella iuveni!
 Si coniugio timuere suo,
 Poscunt timidi proelia cervi,
 Et mugitu dant concepti
 Signa furoris. Tunc virgatas 345
 India tigres decolor horret;
 Tunc vulnificos acuit dentes
 Aper, et toto spumeus ore est.
 Poeni quatiant colla leones,
 Cum movit amor. Tum silva gemit 350
 Murmure saevo.
 Amat insani bellua ponti,
 Lucaeque boves. Vindicat omnes
 Natura sibi; nihil immune est;
 Odiumque perit, cum iussit amor; 355
 Veteres cedunt ignibus irae.
 Quid plura canam?
 Vincit saevas cura novercas.

ACTUS SECUNDUS.

CHORUS, NUTRIX, PHAEDRA.

*Amoris morbum, impatientiam et aestum conqueritur nutrix.
 Mox ipsa prodit Phaedra mutatis vestibus in cinctum Amazo-
 nis seu venatricis, ut Hippolyto placeat.*

CHOR. Altrix, profare, quid feras? quonam in
 loco est
 Regina? saevis ecquis est flammis modus? 360

- NUTR. Spes nulla, tantum posse leniri malum;
Finisque flammis nullus insanis erit.
Torretur aestu tacito, et inclusus quoque,
Quamvis tegatur, proditur vultu furor;
365 Erumpit oculis ignis, et lapsae genae
Lucem recusant. Nihil idem dubiae placet,
Artusque varie iactat incertus dolor.
Nunc, ut soluto, labitur, moriens gradu,
Et vix labante sustinet collo caput;
370 Nunc se quieti reddit, et somni immemor
Noctem querelis ducit. Attolli iubet,
Iterumque poni, corpus; et solvi comas,
Rursusque fingi. Semper impatiens sui
Mutatur habitus. Nulla iam Cereris subit
375 Cura, aut salutis. Vadit incerto pede,
Iam viribus defecta. Non idem vigor,
Non ora tingens nitida purpureus rubor:
Populatur artus cura; iam gressus tremunt
Tenerque nitidi corporis cecidit decor;
380 Et, qui ferebant signa Phoebeae facis,
Oculi nihil gentile nec patrium micant.
Lacrimae cadunt per ora, et adsiduo genae
Rore irrigantur, qualiter Tauri iugis
Tepido madescunt imbre percussae nives.
385 Sed, en, patescunt regiae fastigia!
Reclinis ipsa sedis auratae toro
Solitos amictus mente non sana abnuit.
RH. Removete, famulae, purpura atque auro illitas
Vestes! procul sit muricis Tyrii rubor,
390 Quae fila ramis ultimi Seres legunt:
Brevis expeditos zona constringat sinus.
Cervix monili vacua; nec niveus lapis
Deducat aures, Indici donum maris.
Odore crinis sparsus Assyrio vacet:
395 Sic temere iactae colla perfundant comae
Humerosque summos; cursibus motae citis

Ventos sequantur. Laeva se pharetrae dabit:

Hastile vibret dextra Thessalicum manus.

Talis severi mater Hippolyti fuit.

Qualis, relictis frigidi ponti plagis, 400

Egit catervas, Atticum pulsans solum,

Tanaitis aut Maeotis, et nodo comas

Coegit emitque, lunata latus

Protecta pelta: talis in silvas ferar!

NUTR. Sepone questus: non levat miseros dolor; 405

Agreste placa virginis numen deae.

Regina nemorum, sola quae montes colis,

Et una solis montibus coleris dea,

Converte tristes ominum in melius minas!

O magna silvas inter et lucos dea, 410

Clarumque coeli sidus et noctis decus,

Cuius relucet mundus alterna face,

Hecate triformis, en, ades coeptis favens!

Animum rigentem tristis Hippolyti doma!

Amare discat, mutuos ignes ferat, 415

Det facilis aures! Mitiga pectus ferum;

Innecte mentem. Torvus, aversus, ferox,

In iura Veneris redeat. Huc vires tuas

Intende. Sic te lucidi vultus ferant,

Et nube rupta cornibus puris eas. 420

Sic te, regentem frena nocturni aetheris,

Detrahare nunquam Thessali cantus queant,

Nullusque de te gloriam pastor ferat.

Ades invocata; iam faves votis, dea:

Ipsam intuo solempne venerantem sacrum, 425

Nulla latus comitante. Quid dubitas? dedit

Tempus locumque casus: utendum artibus.

Trepidamus? Haud est facile mandat scelus

Audere; verum iusta, qui reges timet,

Deponat; omne pellat ex animo decus: 430

Malus est minister regii imperii pudor.

HIPPOLYTUS, NUTRIX.

Nutrix Hippolyti animum mollire, et ad nuptias et delicias urbanas flectere callide tentat. Ille vitae coelibis et rusticæ (quam urbanæ collatam præfert) institutum inmotus tenet.

HIPP. Quid huc seniles fessa moliris gradus,
 O fida nutrix, turbidam frontem gerens,
 Et moesta vultus? Sospes est certe parens,
 435 Sospesque Phaedra, stirpis et geminae iugum.
NUTR. Metus remitte: prospero regnum in statu
 est,

Domusque florens sorte felici viget.
Sed tu beatissimior rebus veni:
Namque anxiam me cura sollicitat tui,
440 Quod te ipse poenis gravibus infestus domas.
Quem fata cogunt, ille cum venia est miser;
At si quis ultro se malis offert volens,
Seque ipse torquet, perdere est dignus bona,
Quis nescit uti. Potius annorum memor
445 Mentem relaxa: noctibus festis facem
Attolle; curas Bacchus exoneret graves;
Aetate fruire: mobili cursu fugit.
Nunc facile pectus, grata nunc iuveni Venus:
Exultet animus. Cur toro viduo iaces?
450 Tristem iuventam solve; nunc lusus rape;
Effunde habenas; optimos vitae dies
Effluere prohibe! Propria descripsit deus
Officia, et aevum per suos ducit gradus.
Laetitia iuvenem, frons decet tristis senem.
455 Quid te coerces, et necas rectam indolem?
Seges illa magnum foenus agricolae dabit,
Quaecunque laetis tenera luxuriat satis;
Arborque celso vertice evincet nemus,
Quam non maligna caedit aut resecat manus.
460 Ingenia melius recta se in laudes ferunt,

Si nobilem animum vegeta libertas alit.
 Truculentus et silvester et vitae inscius,
 Tristem iuventam Venere deserta colis.
 Hoc esse munus credis indictum viris,
 Ut dura tolerent, cursibus domitent equos, 465
 Et saeva bella Marte sanguineo gerant?
 Providit ille maximus mundi parens,
 Cum tam rapaces cerneret Fati manus,
 Ut damna semper sobole repararet nova.
 Excedat, agedum, rebus humanis Venus, 470
 Quae supplet ac restituit exhaustum genus:
 Orbis iacebit squalido turpis situ;
 Vacuum sine ullis classibus stabit mare;
 Alesque coelo deerit, et silvis fera,
 Solis et aër pervius ventis erit. 475
 Quem varia leti genera mortalem trahunt
 Carpuntque turbam, pontus, et ferrum, et dol^{li}
 Sed fata credas deesse: sic atram Styga
 Iam petimus ultro. Coelibem vitam probet
 Sterilis iuventus: hoc erit, quidquid vides, 480
 Unius aevi turba, et in semet ruet.
 Proinde vitae sequere Naturam ducem:
 Urbem frequenta, civium coetus cole.
 HIP P. Non alia magis est libera et vitio carens,
 Ritusque melius vita quae priscos colat, 485
 Quam quae relictis moenibus silvas amat.
 Non illum avarae mentis inflammat furor,
 Qui se dicavit montium iusontem iugis;
 Non aura populi et vulgus infidum bonis,
 Non pestilens invidia, non fragilis favor, 490
 Non ille regno servit, aut, regno imminens,
 Vanos honores sequitur, aut fluxas opes
 Spei metusque liber. Haud illum niger
 Edaxque Lîvor dente degeneri petit;
 Nec scelera populos inter atque urbes sita 495
 Novit; nec omnes conscius strepitus pavet,

- Aut verba fingit. Mille non quaerit tegi
Dives columnis, nec trabes multo insolens
Suffigit auro. Non cruor largus pias
500 Inundat aras, fruge nec sparsi sacra
Centena nivei colla submittunt boves;
Sed rure vacuo potitur, et aperto aethere
Innocuus errat. Callidas tantum feris
Struxisse fraudes novit; et fessus gravi
505 Labore, niveo corpus lisso foveat.
Nunc ille ripam celeris Alphei legit;
Nunc nemoris alti densa metatur loca,
Ubi Lerna puro gelida perlucet vado;
Sedemque mutat. Hic aves querulae fremunt
510 Ramique ventis lene percussi tremunt,
Veteresque fagi. Iuvat aut amnis vagi
Pressisse ripas, caespites aut nudo leves
Duxisse somnos, sive fons largus citas
Defundit undas, sive per flores novos
515 Fugiente dulcis murmurat rivo sonus,
Excussa silvis poma compescunt famem,
Et fraga parvis vulsa dumetis cibos
Faciles ministrant. Reges luxur procul
Est impetus fugisse. Sollicito bibant
520 Auro superbi; quam iuvat nuda manu
Captasse fontem! Certior somnus premit
Secura duro membra versantem toro.
Non in recessu furta et obscuro improbus
Quaerit cubili, aequae multiplici timens
525 Domo recondit; aethera ac lucem petit,
Et teste coelo vivit. Hoc equidem reor
Vixisse ritu, prima quos mixtos deis
Profudit aetas. Nullus his auri fuit
Coecus cupido. Nullus in campo sacer
530 Divisit agros arbiter populis lapis.
Nondum secabant credulae pontum rates:
Sua quisque norat maria. Non vasto aggere

Crebraque turri cinxerant urbes latus.
 Non arma saeva miles aptabat manu
 Nec torta clusas fregerat saxo gravi 535
 Balista portas; iussa nec dominum pati
 Iuncto ferebat terra servitium bove:
 Sed arva per se foeta poscentes nihil
 Pavere gentes; silva nativas opes,
 Et opaca dederunt antra nativas domos. 540
 Rupere foedus impius lucri furor
 Et ira praeceps, quaeque succensas agit
 Libido mentes; venit imperii sitis
 Cruenta; factus praeda maiori minor;
 Pro iure vires esse. Tum primum manu 545
 Bellare nuda, saxaque et ramos rudes
 Vertere in arma. Non erat gracili levis
 Armata ferro cornus, aut longo latus
 Mucrone cingens ensis, aut crista procul
 Galeae comantes: tela faciebat dolor. 550
 Invenit artes bellicus Mavors novas
 Et mille formas mortis. Hinc terras cruor
 Infecit omnes fusus, et rubuit mare.
 Tum scelera demto fine per cunctas domos
 Iere; nullum caruit exemplo nefas; 555
 A fratre frater, dextera nati parens
 Cecidit, maritus coniugis ferro iacet,
 Perimuntque foetus impiae matres suos.
 Taceo novercas. Nitius nihil est feris.
 Sed dux malorum femina; haec scelerum artifex 560
 Obsedit animos, cuius incestae stupris
 Fumant tot urbes, bella tot gentes gerunt,
 Et versa ab imo regna tot populos premunt.
 Sileantur aliae: sola coniux Aegei
 Medea reddit feminas dirum genus. 565
 NUTR. Cur omnium fit culpa paucarum scelus?
 HIP. Detestor omnes, horreo, fugio, execror.
 Sit ratio, sit natura, sit dirus furor

- Odisse placuit. Ignibus iunges aquas,
 570 Et amica ratibus ante promittet vada
 Incerta Syrtis, ante ab extremo sinu
 Hesperia Tethys lucidum attollet diem,
 Et ora damis blanda praebebunt lupi,
 Quam victus animum feminae mitem geram.
 575 NUTR. Saepe obstinatis induit frenos Amor,
 Et odia mutat. Regna materna adspice:
 Hlae feroces sentiunt Veneris iugum.
 Testaris istud unicus gentis puer.
 HIPP. Solamen unum matris amissae fero,
 580 Odisse quod iam feminas omnes licet.
 NUTR. Ut dura cautes undique intractabilis
 Resistit undis, et lacescentes aquas
 Longe remittit, verba sic spernit mea.
 Sed Phaedra praeceps graditur, impatiens morae.
 585 Quo se dabit fortuna? quo verget furor?
 Terrae repente corpus exanimum accidit,
 Et ora morti similis obduxit color.
 Attolle vultus, dimove vocis moras:
 Tuus en, alumna, temet Hippolytus tenet!

**PHAEDRA, HIPPOLYTUS, NUTRIX,
 FAMULI.**

Iuvenis pudicitiam omni arte oppugnant, sed frustra: ad fraudem itaque confugiunt et calumnias.

- 590 PH. Quis me dolori reddit, atque aestus graves
 Reponit animo? Quam bene excideram mihi! —
 HIPPO. Cur dulce munus redditae lucis fugis?
 PH. Aude, anime! tenta! perage mandatum tuum:
 Intrepida constant verba: qui timide rogat,
 595 Docet negare. Magna pars sceleris mei
 Olim peracta est: serus est nobis pudor:
 Amavimus nefanda: si coepta exequor,

Forsan iugali crimen abscondam face.

Honesta quaedam scelera successus facit.

En, incipe, anime! — Commedes paulum, precor, 600

Secretus aures. Si quis est, abeat, comes.

HIPP. En, locus ab omni liber arbitrio vacat!

PH. Sed ora coeptis transitum verbis negant.

Vis magna vocem emittit, at maior tenet.

Vos testor omnes, coelites, hoc, quod volo, 605

Me nolle!

HIPP. Animusne cupiens aliquid effari nequit?

PH. Curae leves loquuntur, ingentes stupent

HIPP. Committe curas auribus, mater, meis.

PH. Matris superbum est nomen et nimium potens; 610

Nostros humilium nomen adfectus decet.

Me vel sororem, Hippolyte, vel famulam voca.

Famulamque potius: omne servitium feram.

Non me, per altis ire si iubeas nives,

Pigeat gelatis ingredi Pindi iugis; 615

Non, si per ignes ire et infesta agmina,

Cuncter paratis ensibus pectus dare.

Mandata recipe sceptris, me famulam accipe:

Te imperia regere, me decet iussa exequi.

Muliebri non est regna tutari urbium; 620

Tu, qui iuventutis flore primaevo viges,

Cives paterno fortis imperio rege.

Sinu receptam supplicem ac servam tege!

Miserere viduae! HIPP. Summus hoc omen deus

Avertat! aderit sospes actutum parens. 625

PH. Regni tenacis dominus et tacitae Stygis,

Nullam relictos fecit ad Superos viam.

Thalami remittet ille raptorem sui?

Nisi forte amor placidus et Pluton sedet.

HIPP. Illum quidem aequi coelites reducem

dabunt.

630

Sed dum tenebit vota in incerto deus:

Pietate caros debita fratres colam,

Et te merebor esse ne viduam putes

Ac tibi parentis ipse supplebo locum.

635 P.H. O spes amantum credula! o fallax amor!

Satisne dixit? Precibus admotis agam. —

Miserere! tacitae mentis exaudi preces!

Libet loqui, pigetque. HIPP. Quodnam istud malum est?

P.H. Quod in novercam cadere vix credas malum.

640 HIPP. Ambigua voce verba perplexa iacis:

Effare aperte. P.H. Pectus insanum vapor

Amorque torret. Intimis saevus vorat

Visceribus ignis mersus, et venas latens,

Ut agilis altas flamma, percurrit, trahes.

645 HIPP. Amore nempe Thesei casto furis?

P.H. Hippolyte, sic est: Thesei vultus amo

Illos priores, quos tulit quondam puer,

Cum prima puras barba signaret genas,

Monstrique coecam Gnosii vidit domum,

650 Et longa curva fila collegit via.

Quis tum ille fulsit! Presserant vittae comam,

Et ora flavus tenera tingebat Pudor;

Inerant lacertis mollibus fortes tori,

Tuaeque Phoebes vultus, aut Phoebi mei,

655 Tuusve potius. Talis, en, talis fuit,

Cum placuit hosti; sic tulit celsum caput,

In te magis refulget incomtus decor.

Est genitor in te totus; et torvae tamen

Pars aliqua matris miscet ex aequo decus:

660 In ore Graio Scythicus adparet rigor.

Si cum parente Creticum intrasses fretum

Tibi fila potius nostra nevisset soror.

Te, te, soror, quacunque siderei poli

In parte fulges, invoco ad causam parem!

665 Domus sorores una corripuit duas;

Te genitor, at me gnatus. En, supplex iacet

Adlapsa genubus regiae proles domus!

Respersa labe nulla, et intacta, innocens;
Tibi mutor uni. Certa descendi ad preces:
Finem hic dolori faciet aut vitae dies. 670
Miserere amantis! **HIPP.** Magne regnator deum,
 Tam lentus audis scelera? tam lentus vides?
Ecquando saeva fulmen emittes manu,
Si nunc serenum est? **O**mnis impulsus ruat
Aether, et atris nubibus condat diem. 675
Ac versa retro sidera obliquos agant
Retorta cursus! tuque sidereum caput,
Radiate Titan, ne nefas stirpis tuae
Speculere luci, merge, et in tenebras fuge!
Cur dextra, divum rector atque hominum, vacat 680
Tua, nec trisulca mundus ardescit face?
In me tona! me fige! me velox cremet
Transactus ignis! sum nocens; merui mori:
Placui novercae. — **D**ignus en stupris ego
Scelereque tanto visus? ego solus tibi 685
Materia facilis? hoc meus meruit rigor?
O scelere vincens omne femineum genus!
 [O maius ausa matre monstrifera malum,]
Genitrice peior! **I**lla se tantum stupro
Contaminavit, et tamen tacitum diu 690
Crimen biformi partus exhibuit nota,
Scelusque matris arguit vultu truci
Ambiguus infans. **I**lle te venter tulit.
O ter quaterque prospero fato dati,
Quos hausit et peremit et leto dedit 695
Odium dolusque! **G**enitor, invideo tibi:
Colchide noverca maius hoc, maius malum est.
P.H. Et ipsa nostrae fata cognosco domus:
Fugienda petimus; sed mei non sum potens.
Te vel per ignes, per mare insanum sequar, 700
Rupesque, et amnes, unda quos torrens rapit;
Quacunque gressus tuleris, hac amens agar!
Iterum, superbe, genubus advolvor tuis

- Et noctes brevibus praecipitat rotis
(Languescunt folio lilia pallido,
Et gratae capiti deficiunt rosae),
770 Ut fulgor, teneris qui radiat genis,
Momento rapitur, nullaque non dies
Formosi spoliū corporis abstulit.
Res est forma fugax: quis sapiens bono
Confidat fragili? Dum licet, utere.
775 Tempus te tacitum subruet, horaque
Semper praeterita deterior subit.
Quid deserta petis? Tutior aviis
Non est forma locis. Te nemore abdito,
Cum Titan medium constituit diem,
780 Cinget turba licens, Naidēs improbae,
Formosos solitae claudere fontibus;
Et somnis facient insidias tuis
Lascivae nemorum deae,
Montivagique Panes;
785 Aut, te stellifero despiciens polo,
Sidus post veteres Arcadas editum
Currus non poterit flectere candidos.
Et nuper rubuit, nullaque lucidis
Nubes sordidior vultibus obstitit;
790 At nos solliciti lumine turbido,
Tractam Thessalicis carminibus rati,
Tinnitus dedimus: tu fueras labor,
Et tu causa morae; te dea noctium
Dum spectat, celeres sustinuit vias.
795 Vexent hanc faciem frigora parcius,
Haec solem facies rarius adpetat:
Lucebit Pario marmore clarius.
Quam grata est facies torva viriliter,
Et pondus veteris triste supercili
800 Phoebo colla licet splendida compares.
Illum caesaries, nescia colligi,
Perfundens humeros, ornat et integit;

HIPPOLYTUS. ACT. II.

131

Te frons hirta decet, te brevior coma

Nulla lege iacens. Tu licet asperos

Pugnacesque deos viribus arceas

805

Et vasti spatio vincere corporis:

Aequas Herculeos nam iuvenis toros,

Martis belligeri pectore latior:

Si dorso libeat cornipédis vehi:

Frenis Castorea mobiliior manu:

810

Spartanum poteris flectere Cyllaron:

Amentum digitis tende prioribus,

Et totis iaculum dirige viribus:

Tam longe, dociles spicula figere,

Non mittent gracilem Cretes arundinem.

815

Aut si tela modo spargere Parthico

In coelum placeat: nulla sine alite

Descendent, tepido viscere condita;

Praedam de mediis nubibus auferent.

Raris forma viris (secula prospice!)

820

Impunita fuit. Te melior deus

Tutum praetereat, formaque nobilis

Deformis senii monstret imaginem.

Quid sinat inausum feminae praeceps furor?

Nefanda iuveni crimina insonti parat.

825

En scelera! quaerit crine lacerato fidem,

Decus omne turbat capitis, humectat genas;

Instruitur omnis fraude feminea dolus.

Sed iste quisnam est, regium vultu decus

Gerens, et alto vertice attollens caput?

830

Ut ora iuveni paria Pirithoo gerit,

Ni languido pallore canderent genae,

Staretque recta squalor incultus coma:

En, ipse Theseus redditus terris adest!

ACTUS TERTIUS.

THESEUS, NUTRIX.

Reversus ab Inferis Theseus abmestici hectus causam a nutrice obvia sciscitatur. Illa se hoc tantum scire respondet; Phaedram necis consilium iniisse.

- 835 THE S. Tandem profugi noctis aeternae plagam,
 Vastoque manes carcere umbrantem polum.
 Ut vix cupitum subferunt oculi diem!
 Iam quarta Eleusin dona Triptolemi secat
 Paremque toties Libra composuit diem,
- 840 Ambiguus ut me sortis ignotae labor
 Detinuit inter mortis et vitae mala.
 Pars una vitae mansit extincto mihi,
 Sensus. Malorum finis Alcides fuit,
 Qui cum revulso Tartaro extraheret canem,
- 845 Me quoque supernas pariter ad sedes tulit.
 Sed fessa virtus robore antiquo caret,
 Trepidantque gressus. Heu, labor quantus fuit
 Phlegethonte ab imo petere longinquum aethera,
 Pariterque mortem fugere et Alciden sequi!
- 850 Quis fremitus aures flebilis pepulit meas?
 Expromat aliquis! Luctus et lacrimae et dolor,
 In limine ipso moesta lamentatio,
 Auspicia digna prorsus inferno hospite.
- NUTR. Tenet obstinatum Phaedra consilium necis,
- 855 Fletusque nostros spernit, ac morti imminet.
- THE S. Quae causa leti? reduce cur moritur viro?
- NUTR. Haec ipsa letum causa maturum attulit.
- THE S. Perplexa magnum verba nescio quid tegunt.
 Effare aperte, quis gravet mentem dolor.
- 860 NUTR. Haud pandit ulli. Moesta secretum occulit,

Statuitque secum ferre, quo moritur, malum.
Iam perge, quaeso, perge: properate est opus.
THE S. Reserate cluses regii postes laris!

THESEUS, PHAEDRA, FAMULI.

Primus simulat Phaedra moris male, quam vim sibi illatam revelare Theseo; cui deinde nutrice cruciatum minitanti ostendit gladium, quem Hippolytus abiectum reliquisset

THE S. O socia thalami, siccinæ adventum viri
Et expetiti coningis vultum excipis? 865

Quin ense viduas dexteram, atque animum mihi
Restituis, et, te quidquid e vita fugat,
Expromis? PH. Heu heu, per tui scypha imperi,
Magnanime Theseu, perque matorum indolem,
Tuosque reditus, perque iam cineres meos, 870

Permitte mortem! THE S. Causa quae cogit mori?

PH. Si causa leti dicitur, fructus perit.

THE S. Nemo istud alius, me quidem excepto, audiet.

PH. Aures pudica coniugis solas timet:

THE S. Effare: fido pectore arcana oculam. 875

PH. Alium silere quod voles, primus sile.

THE S. Leti facultas nulla continget tibi.

PH. Mori volenti deesse mors nunquam potest.

THE S. Quod sit luendum morte delictum, indica.

PH. Quod vivo. THE S. Lacrimae nonne te no-
strae movent? 880

PH. Mors optima est perire lacrimandum suis.

THE S. Silere pergit. Verbere ac vinculis anus

Altrixque prodet, quidquid haec fari abnuat.

Vincite ferro. Verberum vis extrahat

Secreta mentis. PH. Ipsa iam labor, mane. 885

THE S. Quidnam ora moesta avertis, et lacrimas
genis

Subito coortas veste praetenta obtegis?

PH. Te, te, creator coelitum, testem iavoco,

- Et te coruscum lucis aetheriae iubar,
 890 Ex cuius ortu nostra dependet domus,
 Tentata precibus restiti; ferro ac minis
 Non cessit animus: vim tamen corpus tulit.
 Labem hanc pudoris eluet noster cruor.
 THE S. Quis (ede!) nostri decoris eversor fuit?
 895 PH. Quem rere minime. THE S. Quis sit, audire
 expeto.
 PH. Hic dicet ensis, quem tumultu territus
 Liquit stuprator, civium adcursum timens.
 THE S. Quod facinus, heu me! cerno? quod mon-
 strum intuo?
 Regale patriis asperum signis ebur!
 900 Capulo refulget generis Actaei decus!
 Sed ipse quonam evasit? PH. Hi trepidum fuga
 Videre famuli concitum celeri pede.

THESEUS.

*Agnito ense deceptus pater et iratus filio immerito exitium
 inprecatur.*

- Proh sancta pietas! proh gubernator poli,
 Et qui secundum fluctibus regnum moves,
 905 Unde ista venit generis infandi lues?
 Hunc Graia tellus aluit, an Taurus Scythes,
 Colchusve Phasis? Redit ad auctores genus,
 Stirpemque primam degener sanguis refert.
 Est iste prorsus gentis armiferae furor,
 310 Odisse Veneris foedera, et castum diu
 Vulgare populis corpus. O tetrum genus,
 Nullaque victum lege melioris soli!
 Ferae quoque ipsae veneris evitant nefas,
 Generisque leges inscius servat pudor.
 915 Ubi vultus ille et ficta maiestas viri,
 Atque habitus horrens, prisca et antiqua adpetens
 Morumque senium triste, et adfectus graves?

O vita fallax! abditos sensus geris,
 Animisque pulcram turpibus faciem induis!
 Pudor impudentem celat, audacem quies, 920
 Pietas nefandum; vera fallaces probant;
 Simulantque molles dura. Silvarum incola
 Ille efferatus, castus, intactus, rudis,
 Mihi te reservas? a meo primum toro
 Et scelere tanto placuit ordiri virum? 925
 Iamiam superno numini grates ago,
 Quod icta nostra cecidit Antiope manu;
 Quod non ad antra Stygia descendens tibi
 Matrem reliqui. Profugus ignotas procul
 Percurre gentes! Te licet terra ultimo 930
 Summota mundo dirimat Oceani plagis,
 Orbemque nostris pedibus obversum colas;
 Licet in recessu penitus extremo abditus
 Horrifera celsi regna transieris poli,
 Hiemesque supra positus et canas nives 935
 Gelidi frementes liqueris Boreae minas
 Post te furentes: sceleribus poenas dabis!
 Profugum per omnes pertinax latebras premam!
 Longinqua, clausa, abstrusa, diversa, invia
 Emetiemur! Nullus obstabit locus: 940
 Scis, unde redeam. Tela quo mitti haud queunt,
 Huc vota mittam. Genitor aequoreus dedit,
 Ut vota prono trina concipiam deo,
 Et invocata munus hoc sanxit Styge.
 En, perage donum triste, regnator freti! 945
 Non cernat ultra lucidum Hippolytus diem,
 Adeatque manes iuvenis iratos patri.
 Fer abominandam nunc opem gnato, parens
 Nunquam supremum numinis munus tui
 Consumeremus, magna ni premerent mala. 950
 Inter profunda Tartara et Ditem horridum,
 Et imminentes regis inferni minas,
 Voto peperci; redde nunc pactam fidem,

- Genitor! — Moraris? cur adhuc undae silent?
 955 Nunc atra ventis nubila impellentibus
 Subtexe noctem; sidera et coelum eripe
 Effunde pontum; vulgus æquoreum cie,
 Fluctusque ab ipso tumidus Oceano vocal

CHORUS.

*Queritur chorus, cum coeli ceterarumque rerum cursus certo
 regantur consilio, non tamen res humanas iuste ac recte cedere,
 cum bonis male sit, malis bene.*

- O magna parens Natura deum,
 960 Tuque igniferi rector Olympi,
 Qui sparsa cito sidera mundo
 Cursusque vagos rapis astrorum,
 Celerique polos cardine versas,
 Cur tanta tibi est cura perennes
 965 Agitare vias aetheris alti,
 Ut nunc canae frigora brumae
 Nudent silvas;
 Nunc arbustis redeant umbrae,
 Nunc aestivi colla Leonis
 970 Cererem magno fervore coquant,
 Viresque suas temperet annus;
 Et cur idem, qui tanta regia,
 Sub quo vasti pondera mundi
 Librata suos ducunt orbes,
 975 Hominum nimium securus abes,
 Non sollicitus prodesse bonis,
 Nocuisse malis?
 Res humanas ordine nullo
 Fortuna regit, spargitque manu
 980 Munera coeca, peiora fovens.
 Vincit sanctos dira libido;
 Fraus sublimi regnat in aula.
 Tradere turpi fasces populus

Gaudet; eosdem colit atque odit.
 Tristis virtus perversa tulit 985
 Praemia recti:
 Castos sequitur mala paupertas,
 Vitioque potens regnat adulter.
 O vane pudor, falsumque decus!
 Sed quid citato nuntius portat gradu, 990
 Rigatque moestis lugubrem vultum genis?

ACTUS QUARTUS.

NUNTIUS, THESEUS, CHORUS.

Narrat Theseo nuntius, ut perierit Hippolytus discriptus ab equis suis, quos terruerat taurus marinus a Neptuno ex Thesei voto immisus.

NUNT. O sors acerba et dura famulatus gravis,
 Cur me ad nefandos nuntium casus vocas?
 THES. Ne metue clades fortiter fari asperas:
 Non imparatum pectus aerumnis gero. 995
 NUNT. Vocem dolori lingua luctificam negat.
 THES. Proloquere, quae sors adgravet quassam
 domum.
 NUNT. Hippolytus, heu mei flebili leto occubat.
 THES. Gnatum parens obiisse iam pridem scio;
 Nunc raptor obiit. Mortis effare ordinem. 1000
 NUNT. Ut profugus urbem liquit infesto gradu,
 Celerem citatis passibus cursum explicans:
 Celsos somipedes ocus subigit iugo,
 Et ora frenis domita substrictis ligat.
 Tum multa secum effatus, et patrium solum 1005
 Abominatus, saepe genitorem ciet,
 Acerque habenis lora permissis quatit

- Cum subito vastum tumuit ex alto mare,
Crevitque in astra. Nullus inspirat salo
1010 Ventus; quieti nulla pars coeli strepit,
Placidumque pelagus propria tempestas agit.
Non tantus Auster Sicula disturbat freta,
Nec tam furens Ionius exurgit sinus
Regnante Coro, saxa cum fluctu tremunt,
1015 Et cana summum spuma Leucaten ferit.
Consurgit ingens pontus in vastum aggerem,
Tumidumque monstro pelagus in terras ruit.
Nec ista ratibus tanta construitur lues;
Terris minatur. Fluctus haud cursu levi
1020 Provolvitur: nescio quid onerato sinu
Gravis unda portat. Quae novum tellus caput
Ostendit astris? Cyclas exoritur nova?
Latuere rupes, numen Epidauri dei,
Et scelere petrae nobiles Scironides,
1025 Et quae duobus terra comprimitur fretis.
Haec dum stupentes querimur: en! totum mare
Immugit. Omnes undique scopuli adstrepunt.
Summum cacumen rorat expulso sale,
Spumat, vomitque vicibus alternis aquas;
1030 Qualis per alta vehitur Oceani freta
Fluctus refundens ore physeter capax.
Inhorruit concussus undarum globus,
Solvitque sese, et littori invexit malum
Maius timore. Pontus in terram ruit,
1035 Suumque monstrum sequitur. Os quassat tremor.
THE S. Quis habitus ille corporis vasti fuit?
NUNT. Herculea taurus colla sublimis gerens
Erexit altam fronte viridanti iubam;
Stant hispidæ aures; oribus varius color,
1040 Et quem feri dominator habuisset gregis,
Et quem sub undis natus (hinc flammam vomunt,
Oculi hinc relucet caerulea insignes nota);
Opima cervix arduos tollit toros,

Naresque huius haustibus patulae fremunt;
 Musco tenaci pectus ac palea viret; 1045
 Longum rubenti spargitur fuco latus;
 Tum pone tergus ultima in monstrum coit
 Facies, et ingens bellua immensam trahit
 Squamosa partem. Talis extremo mari
 Pistrix citatas sorbet ac frangit rates. 1050
 Tremuere terrae; fugit attonitum pecus
 Passim per agros, nec suos pastor sequi
 Meminit iuencos; omnis e saltu fera
 Diffugit, omnis frigido exanguis metu
 Venator horret. Solus immunis metu 1055
 Hippolytus arctis continet frenis equos,
 Pavidosque notae vocis hortatu ciet.
 Est alta ad Argos collibus ruptis via,
 Vicina tangens spatia suppositi maris;
 Hic se illa moles acuit, atque iras parat. 1060
 Ut cepit animos, seque praetentans satis
 Prolusit irae: praepeti cursu evolat,
 Summam citato vix gradu tangens humum,
 Et torva currus ante trepidantes stetit.
 Contra feroci gnatus insurgens minax 1065
 Vultu, nec ora mutat, et magnum intonat:
 „Haud frangit animum vanus hic terror meum:
 Nam mihi paternus vincere est tauros labor.“
 Inobsequentes protinus frenis equi
 Rapuere currum; iamque deerrantes via, 1070
 Quacunq; rabidos pavidus evexit furor,
 Hac ire pergunt, seque per scopulos agunt.
 At ille, qualis turbido rector mari
 Ratem retentat, ne det obliquum latus,
 Et arte fluctus fallit, haud aliter citos 1075
 Currus gubernat: ora nunc pressis trahit
 Constricta frenis, terga nunc torto frequens
 Verbere coercet. Sequitur adsiduus comes,
 Nunc aequa carpens spatia, nunc contra obvius

- 1080 Oberrat, omni parte terrorem movens.
 Non licuit ultra fugere: nam toto obviis
 Incurrit ore corniger ponti horridus.
 Tum vero pavida sonipedes mente exciti
 Imperia solvunt, seque luctantur iugo
- 1085 Eripere, rectique in pedes iactant onus.
 Praeceptis in ora fusus implicuit cadens
 Laqueo tenaci corpus; et quanto magis
 Pugnat, sequaces hoc magis nodos ligat.
 Sensere pecudes facinus, et curru levi,
- 1090 Dominante nullo, qua timor iussit, ruunt.
 Talis per auras non suum agnoscens onus,
 Solique falso creditum indignans diem,
 Phaëthonta currus devio excussit polo.
 Late cruentat arva, et inlisum caput
- 1095 Scopulis resultat. Auferunt dūmi comas,
 Et ora durus pulcra populatur lapis,
 Peritque multo vulnere infelix decor.
 Moribunda celeres membra provolvunt rotæ;
 Tandemque raptum truncus ambusta sude
- 1100 Medium per inguen stipite erecto tenet,
 Paulumque domino currus adfixo stetit.
 Haesere biuges vulnere, et pariter moram
 Dominumque rumpunt. Indesemianimem secant
 Virgulta; acutis asperi vepres rabis,
- 1105 Omnisque truncus corporis partem tulit.
 Errant per agros, funebris, famuli, manus,
 Per illa, qua distractus Hippolytus, loca,
 Longum cruenta tramitem signat nota
 Moestaeque domini membra vestigant canes.
- 1110 Necdum dolentum sedulus potuit labor
 Explere corpus. Hocce est formae decus?
 Qui modo, paterni clarus imperii comes
 Et certus heres, siderum fulsit modo.
 Passim ad supremos ille colligitur rogos,
- 1115 Et funeri confertur. THE S. O nimium potens,

Quanto parentes sanguinis vinclo tenes
Natura! quam te colimus inviti quoque!
Occidere volui noxium; amissum fleo. —

CHOR. Haud quisquam honeste flere, quod voluit,
potest.

THES. Equidem malorum maximum hunc cumu-
lum reor, 1120 \

Si abominanda casus optata efficit.

NUNT. Etsi odia servas, cur madent fletu genae?

THES. Quod interemi, non quod amisi, fleo

CHORUS.

*Sublimis fortunae instabilitatem et pericula, humilis secu-
ritatem canit, Hippolyti mortem deflet.*

Quanti casus humana rotant!
Minor in parvis Fortuna furit, 1125

Leviusque ferit leviora deus;
Servat placidos obscura quies,
Praebetque senes casa securos.

Admota aetheriis culmina sedibus
Euros excipiunt, excipiunt Notos, 1130

Insani Boreae minas,
Imbriferumque Corum.

Humida vallis raros patitur
Fulminis ictus: tremuit telo
Iovis altisoni Caucasus ingens. 1135

Phrygiumque nemus matris Cybeles.

Metuens coelo Iupiter alto
Vicina petit;

Non capit unquam magnos motus
Humilis tecti plebeia domus. 1140

[Circa regna tonat.]

Volat ambiguis mobilis alis
Hora, nec ulli

- Praestat velox. Fortuna fidem.
 Qui clara videt sidera mundi
 1145 Nitidumque diem nocte relictâ,
 Luget moestos tristis reditus;
 Ipsoque magis flebile Averno
 Sedis patriae videt hospitium.
 Pallas Actaeae veneranda genti,
 1150 Quod tuus coelum Superosque Theseus
 Spectat, et fugit Stygias paludes,
 Casta nil debes patruo rapaci:
 Constat inferno numerus tyranno.
 Quae vox ab altis flebilis tectis sonat,
 1155 Strictoque vecors Phaedra quid ferro parat?

ACTUS QUINTUS.

THESEUS, PHAEDRA.

Phaedra Hippolyti innocentiam, suas calumnias revelat, ipsaque sua se manu occidit. Pater non sine luctu filio iusta persolvit, novercae negat.

- THES. Quis te dolore percitam instigat furor?
 Quid ensis iste, quidve vociferatio,
 Planctusque supra corpus invisum volunt?
 PH. Me, me, profundi saeve dominator freti,
 1160 Invade, et in me monstra caerulei maris
 Emitte, quidquid intimo Tethys sinu
 Extrema gestat, quidquid Oceanus vagis
 Complexus undis ultimo fluctu tegit!
 O dire Theseu semper, o nunquam tuis
 1165 Tutor reverse! Gnatus et genitor nece
 Reditus tuos luere: pervertis domum,
 Amore semper coniugum aut odio nocens.

Hippolyte, tales intuo vultus tuos,
 Talesque feci? Membra quis saevus Sinis,
 Aut quis Procrustes sparsit? aut quis Cressius, 1170
 Daedalea vasto claustra mugitu replens,
 Taurus biformis, ore cornigero ferox.
 Divulsit? Heu me! quo tuus fugit decor,
 Oculique, nostrum sidus? Exanimis iaces?
 Ades parumper, verbaque exaudi mea! 1175
 Nil turpe loquimur. Hac manu poenas tibi.
 Solvam, et nefando pectori ferrum inseram,
 Animaque Phaedram pariter ac scelere exuam;
 Et te per undas perque Tartareos lacus,
 Per Styga, per amnes igneos amens sequar! 1180
 Placemus umbras: capitis exuvias cape,
 Laceraeque frontis accipe abscissam comam!
 Non licuit animos iungere; at certe licet
 Iunxisse fata. Morere, si casta es, viro;
 Si incesta, amori. Coniugis thalamos petam 1185
 Tanto impiatos facinore? Hoc deerat nefas,
 Ut vindicato sancta fruereris toro!
 O mors pudoris maximum laesi decus,
 O mors amoris una sedamen mali.
 Confugimus ad te: pande placatos sinus! 1190
 Audite, Athenae, tuque, funesta pater
 Peior noverca: falsa memoravi, et nefas,
 Quod ipsa demens pectore insano hauseram
 Mentita finxi. Vana punisti pater,
 Iuvenisque castus crimine incesto iacet. — 1195
 Pudicus, insons, recipe iam mores tuos! —
 Mucrone pectus impium iusto patet,
 Cruorque sancto solvit inferias viro!
 Quid facere rapto debeas gnato parens,
 Disce a noverca: condere Acherontis plagis. 1200

THESEUS, CHORUS.

- THE.** Pallidi fauces Averni, vosque Taenarei
specus,
Unda miseris grata Lethes, vosque, torpentes
lacus,
Impium rapite, atque mersum premitte perpetuis
malis!
Nunc adeste, saeva ponti monstra, nunc vastum
mare,
1205 Ultimo quodcunque Proteus aequorum abscondit
sinu,
Meque ovantem scelere tanto rapite in altos gurgites!
Tuque semper, genitor, irae facilis adsensor
meae,
Morte facile dignus haud sum, qui nova gnatum
nece
Segregem sparsi per agros; quique, dum falsum
nefas
1210 Exequor vindex severus, incidi in verum scelus.
Sidera et manes et undas scelere complevi meo:
Amplius sors nulla restat: regna me norunt tria.
In hoc redimus: patuit ad coelum via,
Bina ut viderem funera et geminam necem;
1215 Coelebs et orbus, funebres una face
Ut concremarem prolis ac thalami rogos.
Donator atrae lucis, Alcide, tuum
Diti remitte munus; ereptos mihi
Restitue manes! — Impius frustra invoco
1220 Mortem relictam. Crudus et leti artifex,
Exitia machinatus insolita, efferat,
Nunc ipse tibi met iusta supplicia inroga:
Pinus coacto vertice attingens humum
Coelo remissum findat in geminas trabes,
1225 Mittatve praeceps saxa per Scironia!

Graviora vidi, quae pati clusos iubet
 Phlegethon, nocentes igneo cingens vado:
 Quae poena maneat memet et sedes, scio.
 Umbrae nocentes cedite, et cervicibus
 His, his repositum degravet fessas manus 1230
 Saxum, seni perennis Aeolio labor;
 Me ludat amnis ora vicina adluens;
 Vultur relicto transvolet Tityo ferus,
 Meumque poenae semper accrescat iecur;
 Et tu mei requiesce Pirithoi pater: 1235
 Haec incitatis membra turbinibus ferat
 Nusquam resistens orbe revoluta rota.
 Dehisce, tellus! recipe me, dirum chaos,
 Recipe! haec ad umbras iustior nobis via est:
 Gnatum sequor. Ne metue, qui manes regis: 1240
 Casti venimus. — Recipe me aeterna domo
 Non exiturum! — Non movent divos preces;
 At si rogarem scelera, quam proni forent!
 CHOR. Theseu, querelis tempus aeternum manet.
 Nunc iusta nato solve, et absconde ocus 1245
 Dispersa foede membra laniatu efferro.
 THES. Huc, huc reliquias vehite cari corporis,
 Pondusque et artus temere congestos date.
 Hippolytus hic est? Crimen agnosco meum:
 Ego te peremi; neu nocens tantum semel 1250
 Solusve fierem: facinus ausurus parens
 Patrem advocavi. Munere, en, patrio fruor!
 O triste fractis orbitas annis malum!
 Complectere artus, quodque de gnato est super,
 Miserande, moesto pectore incumbens fove! 1255
 Disiecta genitor membra laceri corporis
 In ordinem dispone, et errantes loco
 Restitue partes! Fortis hic dextrae locus;
 Hic laeva frenis docta moderandis manus
 Ponenda. Laevi lateris agnosco notas. 1260
 Quam magna lacrimis pars adhuc nostris abest!

146 L. ANN. SENECAE HIPPOLITUS. ACT. V

- Durate, trepidae, lugubri officio, manus,
Fletusque largos sistite, arentes genae,
Dum membra nato genitor adnumerat suo
1265 Corpusque fingit! Hoc quid est forma carens
Et turpe, multo vulnere abruptum undique?
Quae pars tui sit dubito, sed pars est tui.
Hic, hic reponere; non suo, at vacuo loco.
Haecne illa facies igne sidereo nitens,
1270 Inimica flectens lumina? huc cecidit decor!
O dira fata! numinum o saevus favor.
Sic ad parentem gnatus ex voto redit?
En, haec suprema dona genitoris cape,
Saepe efferendus! interim haec ignes ferant.
1275 Patefacite acerba caede funestam domum:
Mopsopia claris tota lamentis sonet.
Vos adparate regii flammam rogi;
At vos per agros corporis partes vagas
Anquirite! Istam terra defossam premat,
1280 Gravisque tellus impio capiti incubet.
-

O E D I P U S.

DRAMATIS PERSONAE.

OEDIPUS.

IOCASTA.

CREON.

CHORUS THEBANORUM.

TIRESIAS.

MANTO.

SENEX.

PHORBAS

NUNTIUS.

ARGUMENTUM.

Grassante Thebis dira pestilentia mittitur Delphos Creon
consulturus Apollinem. Refert, expiandam Laii necem inter-
factoris exilio. Qui cum ignoraretur, Tiresias, frustra extispicia
aggressus, per necromantiam Laii umbra evocata intelligit,
ipsum esse regem Oedipum. Negat primum ille, sed postea dis-
quirens invenit, se filium esse Laii, quem interfecerat, et loca-
stae, quam uxorem duxerat. Effessis itaque prae pudore atque
ira oculis in exilium abijt, et Iocasta gladio se confodit.

ALIUD ARGUMENTUM

HIERONYMI BALBI.

- Laius erat duri periturus vulnere nati,
Ut sortes vatum et Phoebi responsa canebant.
Id metuens puerum primo de matre cadentem
Condemnans iubet umbrosis exponere silvis.
5 Fata invicta manent, Parcarum immobilis ordo est.
Infantem, ut perhibent, ad moenia celsa Corinthi
Sors infensa tulit, regali et sede locavit;
Ille autem, pergens scitatum oracula Phoebi,
Unde genus ducat, quis primus sanguinis auctor,
10 Incidit in patrem, quem funere mersit acerbo
Inscius, et Thebas violento Marte subegit.
Iungitur ecce! nefas: thalamos namque ille parentis
Invasit, proprios iterum revolutus in ortus.
Haec ubi fatidici cecinerunt crimina vates:
15 Hic latuit densis effosso lumine silvis;
At genitrix tantos finivit morte dolores.
-

ACTUS PRIMUS.

OEDIPUS, IOCASTA.

Oedipus de peste sacvitiâ conqueritur.

OED. Iam nocte Titan dubius expulsa redit,
Et mube moestum squalida exoritur iubar
Lumenque flamma triste luctifica gerens
Prospiciet avida peste solatas domos,
Stragemque, quam nox fecit, ostendet dies. 5
Quisquamne regno gaudet? O fallax bonum,
Quantum malorum fronte quam blanda tegis.
Ut alta ventos semper excipiunt iuga
Rupemque saxis vasta dirimentem freta,
Quamvis quieti, verberant fluctus maris: 10
Imperia sic excelsa Fortunae obiacent.
Quam bene parentis sceptrâ Polybi fugeram,
Curis solutus exul, intrepidus, vacans!
Coelum deosque testor, in regnum incidi.
Infanda timeo, ne mea genitor manu 15
Perimatur. Hoc me Delphicae laurus monent,
Aliudque nobis maius indicunt scelus.
Est maius aliquod patre mactato nefas?
Pro misera pietas? eloqui fatum pudet:
Thalamos parentis Phoebus et diros teros 20
Gnato minatur: impia incestos face.
Hic me paternis expulit regnis timor:
Non ego penates profugus excessi meos;
Parum ipse fidens mihi met in tutâ tua,
Natura, posui iura. Cum magna horreas: 25
Quae posse fieri non putes, metuas tamen.
Cuncta expavesco, meque non credo mihi.
Iam iam aliquid in nos fata moliri parant:

- Nam quid rear, quod ista Cadmeae lues
30 Infesta genti strage tam late edita
Mihi parcit uai? cui reservamur malo?
Inter ruinas urbis et semper novis
Deflenda lacrimis funera ac populi struem
Incolumis adste. Scilicet Phoebi reus
35 Sperare poteras sceleribus tantis dari
Regnum salubre? Fecimus coelum nocens.
Non aura gelido lenis adflatu foveat
Anhela flammis corda, non Zephyri leves
Spirant; sed igne frigit aestiferi Canis
40 Titan, Leonis terga Nemeaei premens.
Deseruit amnes humor atque herbas color,
Aetque Dirce; tenuis Ismenos fluit,
Et tingit inopi nuda vix unda vada.
Obscura coelo labitur Phoebi soror,
45 Tristisque mundus nubilo pallet novo.
Nullum serenis noctibus sidus micat;
Sed gravis et ater incubat terris vapor.
Obtexit arces coelitum ac summas domos
Inferna facies. Denegat fructum Ceres
50 Adulta; et altis flava cum spicis tremat,
Arente culmo sterilis emoritur seges.
Nec ulla pars immunis exitio vacat:
Sed omnis aetas pariter et sexus ruit,
Iuvenesque senibus iungit, et gnatis patres
55 Funesta pestis; una fax thalamos cremat;
Planctuque acerbo funera et questu carent.
Quin ipsa tanti pervicax clades mali
Siccavit oculos; quodque in extremis solet,
Periere lacrimae. Portat hunc aeger parens
60 Supremum ad ignem; mater hunc amens gerit;
Properatque, ut alium repetat in eundem rogi.
Quin luctu in ipso lactus exoritur novus,
Suaeque circa funus exequiae cadunt.
Tum propria flammis corpora alienis cremant;

OEDIPUS. ACT. I.

151

Diripitur ignis: nullus est miseris pudor.	65
Non ossa tumuli sancta discreti tegunt;	
Arsisse satis est. Pars quota in cineres abit	
Deest terra tumulis; iam rogos silvae negant.	
Non vota, non ars ulla correptos levant.	
Cadunt medentes; morbus auxilium trahit.	70
Adfusus aria supplices tendo manus,	
Matura poscens fata: praecurram ut prior	
Patriam ruentem, neve post omnes cadam,	
Fiamque regni funus extremum mei.	
O saeva nimium numina! o fatum grave!	75
Negatur uni nempe in hoc populo mihi	
Mors tam parata? Sperne letali manu	
Contacta regna! linque lacrimas, funera,	
Tabifica coeli vitia, quae tecum invehis	
Infustus hospes! profuge iamdudum ocus	80
Vel ad parentes. 10 c. Quid iuvat, coniux, mala	
Gravare questu? Regium hoc ipsum reor,	
Adversa capere; quoque sit dubius magis	
Status, et cadentis imperi moles labet,	
Hoc stare certo pressius fortem gradu.	85
Haud est virile terga Fortunae dare.	
OED. Abest pavoris crimen ac probrum procul,	
Virtusque nostra nescit ignavos metus.	
Si tela contra stricta, si vis horrida	
Mavortis in me rueret: adversus feros	90
Audax gigantes obvias ferrem manus.	
Nec Sphinga coecis verba nectentem modis	
Fugi: cruentos vatis infandae tuli	
Rictus, et albens ossibus sparsis solum;	
Cumque e superna rupe, iam praedae imminens,	95
Aptaret ales verbera, et, caudam movens,	
Saevi leonis more, conciperet minas:	
Carmen poposci. Sonuit horrendum; insuper	
Crepuere malae; saxaque impatiens morae	
Revulsit unguis, viscera expectans mea.	100

Nodosa sortis verba et implexos dolos

Ac triste carmen alitis solvi ferae.

100 c. Quid sera mortis vota nunc demens facis?

Licuit perire. Laudis hoc pretium tibi

105 Sceptrum, et peremtae Sphingis haec merces
datur.

o e d. Ille, ille, dirus callidi monstri cinis

In nos rebellat; illa nunc Thebas lues

Peremta perdit. Una iam superest salus,

Si quam salutis Phoebus ostendit viam.

CHORUS.

Luis gravitatem deplorat Chorus e Thebanis.

110 Occidis Cadmi generosa proles

Urbe cum tota! viduas colonis

Respicias terras, miseranda Thebe!

Carpitur leto tuus ille, Bacche,

Miles, extremos comes usque ad Indos.

115 Ausus Eois equitare campis,

Figere et mundo tua signa primo.

Cinnami silvis Arabes beatos

Vidit, et versas equitis sagittas

Terga fallacis metuenda Parthi;

120 Littus intravit pelagi rubentis.

Promit hic ortus aperitque lucem

Phoebus, et flamma propiore nudos

Inficit Indos.

Stirpis invictae genus interimus.

125 Labimur saevo rapiente fato.

Ducitur semper nova pompa Morti;

Longus ad manes properatur ordo

Agminis moesti; seriesque tristis

Haeret, et turbae tumulos petenti

130 Non satis septem patuere portae.

Stat gravis strages, premiturque iuncto

Funere funus.

Prima vis tardas tetigit bidentes:

Laniger pingues male carpsit herbas.

Colla tacturus steterat sacerdos; 135

Dum manus certum parat alta vulnus;

Aureo taurus rutilante cornu

Labitur segnis. Patuit sub ictu

Ponderis vasti resoluta cervix?

Ne cruor ferrum maculavit: atra 140

Turpis e plaga sanies profusa est.

Segnior cursu sonipes in ipso

Concidit gyro, dominumque prono

Prodidit armo.

Incubant pratis pecudes relictæ; 145

Taurus armento pereunte marcet.

Deficit pastor grege diminuto,

Tabidos inter moriens iuvenco.

Non lupos cervi metuunt rapaces;

Cessat irati fremitus leonis; 150

Nulla villosis feritas in ursis;

Perdidit pestem latebrosa serpens,

Aret, et sicco moritur veneno.

Non silva sua decorata coma

Fundit opacis montibus umbras; 155

Non rura virent ubere glebae;

Non plena suo vitis laccho

Brachia curvat:

Omnia nostrum sensere malum.

Rupere Erebi claustra profundi 160

Turba sororum face Tartarea;

Phlegethonque sua motam ripa

Miscuit undis Styga Sidoniis

Mors alta avidos oris hiatus

Pandit, et omnes explicat alas. 165

Quique capaci turbida cymba

Flumina servat durus senio

- Navita crudô, vix adsiduo
Brachia conto lassata refert,
170 Fessus turbam vectare novam.
Quin Taenarei vincula ferri
Rupisse canem fama, et nostris
Errare locis; mugisse solum:
Vaga per lucos simulacra virum
175 Maiora viris; bis Cadmeum
Nive discussa tremuisse nemus;
Bis turbatam sanguine Dircen;
Nòcte silenti
Amphionios ululasse canes.
180 O dira novi facies leti,
Gravior leto! Piger ignavos
Adligat artus languor; et aegro
Rubor in vultu, maculaeque caput
Sparsere leves; tum vapor ipsam
185 Corporis arcem flammeus urit,
Multoque genas sanguine tendit,
Oculique rigent, et sacer ignis
Pascitur artus; resonant aures;
Stillatque niger naris aduncae
190 Cruor, et venas rumpit hiantes;
Intima creber viscera quassat
Gemitus stridens. Tunc amplexu
Frigida presso saxa fatigant.
Quos liberior domus elato
195 Custode sinit, petitis fontes,
Aliturque sitis latice ingesto.
Prostrata iacet turba per aras,
Oratque mori. Solum hoc faciles
Tribuere dei. Delubra petunt,
200 Haud ut voto numina placent,
Sed iuvat ipsos satiare deos.
Quisnam ille propero regiam gressu petit?
Adestne clarus sanguine ac factis Crepu,

An aeger animus falsa pro veris videt?
Adest petitus omnibus votis Creon.

205

ACTUS SECUNDUS.

OEDIPUS, CREON.

Reverens Delphis Creon nuntiat, iubere deum, ut mors Laii expurgetur, nec prius cessaturam pestem, quam in exilium mittatur interfectore eius; de quo, quia non nominatur, ambigitur.

OED. Horrore quatiore, fata quo vergant timens,
Trepidumque gemino pectus adflictu labat.

Ubi laeta duris mixta in ambiguo iacent:
Incertus animus scire cum cupiat, timet.

Germane nostrae coniugis, fessis opem
Si quam reportas, voce properata edoce. 210

CR. Responsa dubia sorte perplexa latent.

OED. Dubiam salutem qui dat adflictis, negat.

CR. Ambage flexa Delphico mos est deo
Arcana tegere. OED. Fare, sit dubium licet 215

Ambigua soli noscere Oedipodae datur.

CR. Caedem expiari regiam exilio deus,

Et interemtum Laium ulcisci iubet.

Non ante coelo lucidus curret dies,
Haustusque tutos aetheris puri dabit. 220

OED. Et quis peremptor incliti regis fuit?

Quem memoret, ede, Phoebus: ut poenas luat.

CR. Sit, precor, dixisse tutum visu et auditu horrida.

Torpor insedit per artus, frigidus sanguis coit.
Ut sacrata templa Phoebi supplici intravi pede, 225

Et pias, numen precatus, rite submissi manus:

Gemina Parnassi nivalis arx truce fremitu dedit,

- Imminens Phoebea laurus tremuit et movit domum,
 Ac repente sancta fontis lymphe Castali stetit.
- 230 Incipit Lethaea vates spargere horrentes comas,
 Et pati commota Phoebum. Contigit nondum specum;
- Emicat vasto fragore maior humano sonus:
 „Mitia Cadmeis remeabunt sidera Thebis,
 „Si profugus Dirce Ismenida liqueris hospes,
 235 „Regis caede nocens, Phoebus iam notus et infans.
 „Nec tibi longa manent sceleratae gaudia caedis:
 „Tecum bella geres, natis quoque bella relinques,
 „Turpis maternos iterum revolutus in ortus.“
 OED. Quod facere monitu coelitus iussus paro,
- 240 Functi cineribus regis hoc decuit dari,
 Ne sancta quisquam sceptrum violaret dolo.
 Regi tuenda maxime regum est salus:
 Queritur peremptum nemo, quem incolumem timet.
 C.R. Curam perempti maior excussit timor.
- 245 OED. Pium prohibuit ullus officium metus?
 C.R. Sphinx et nefandi carminis tristes minae.
 OED. Nunc expietur numinum imperio scelus.
 Quisquis deorum regna placatus vides;
 Tu, tu, penes quem iura praecipitis polli;
- 250 Tuque, o sereni maximum mundi decus,
 Bis sena cursu signa qui vario regis,
 Qui tarda celeri secula evolvis rota;
 Sororque fratri semper occurrens tuo,
 Noctivaga Phoebe; quique ventorum potens
- 255 Aequor per altum caeruleos currus agis;
 Et qui carentes luce disponis domos,
 Adeste! Cuius laus dextra occidit,
 Hunc non quieta tecta, non fidi lares,
 Non hospitalis exulem tellus ferat.
- 260 Thalantis pudendis doleat et prole impia.
 Hic et parentem dextera perimat sua;
 Faciatque (num quid gravius optari potest?)

OEDIPUS. ACT. II.

157

Quidquid ego fugi. Non erit veniae locus:
 Per regna iuro, quaeque nunc hospes gero.
 Et quae reliqui, perque penetrales deos 265
 Per te, pater Neptune, qui fluctu brevi
 Utrinque nostro geminus adludis solo;
 Et ipse nostris vocibus testis veni,
 Fatidica vatis ora Cirrhaeae movens.
 Ita molle senium ducat, et summum diem 270
 Securus alto reddat in solio, parens,
 Solasque Merope noverit Polybi facies,
 Ut nulla sontem gratia eripiet mihi!
 Sed quo nefandum facinus admissum loco est,
 Memorato. Aperto Marte, an insidiis iacet? 275
 c r. Frondifera sanctae nemora Castaliae petens,
 Calcavit arctis obsitum dumis iter,
 Trigemina qua se spargit in campos via.
 Secat una gratum Phocidos Baccho solum,
 Unde altus ima deserit, coelum petens, 280
 Clementer acto colle, Parnassos biceps;
 At una bimares Sisyphei terras adit,
 Olenia in arva; tertius trames, cava
 Convalle serpens, tangit errantes aquas,
 Gelidumque dirimit amnis Elei vadum. 285
 Hic pace fretum subita praedonum manus
 Adgressa ferro facinus occultum tulit.
 In tempore ipso, sorte Phoebea excitus,
 Tiresia tremulo tardus adcelerat genu,
 Comesque Manto luce viduatum trahens. 290

OEDIPUS, TIRESIAS, MANTO.

Tiresias per haruspicium oruere Laii interfectorem tentat, sed re propter tristitia extispicia infecta ad necromantiam se convertit.

OED. Sacrate divis, proximum Phoebos caput,
 Responsa solve; fare, quem poenae petant.

- TIR. Quod tarda fatu est lingua, quod quaerit
moras,
Haud te quidem, magnanime, mirari addecet:
- 295 Visu carenti magna pars veri latet.
Sed quo vocat me patria, quo Phoebus, sequar:
Fata eruantur. Si foret viridis mihi
Calidusque sanguis. pectore exciperem deum.
Adpellite aris candidum tergo bovem,
- 300 Curvoque nunquam colla depressum iugo!
Tu, lucis inopem, gnata, genitorem regens,
Manifesta sacri signa fatidici refer.
MAN. Opima sanctas victima ante aras stetit.
TIR. In vota Superos voce solemni voca,
- 305 Arasque dono turis Eoi extrue.
MAN. Iam tura sacris coelitus ingessi focis
TIR. Quid flamma? largas iamne comprehendit da
pes?
MAN. Subito refulsit lumine, et subito occidit.
TIR. Utrumne clarus ignis et nitidus stetit,
- 310 Rectusque purum verticem coelo tulit,
Et summam in auras fusus explicuit comam;
An latera circumserpit incertus viae,
Et fluctuante turbidus fumo labat
MAN. Non una facies mobili flammae fuit:
- 315 Imbrifera qualis implicat varios sibi
Iris colores, parte quae magna poli
Curvata picto nuntiat nimbos sinu.
Quis desit illi, quisve sit, dubites, color:
Caerulea fulvis mixta oberravit notis;
- 320 Sanguinea rursus; ultima in tenebras abit.
Sed ecce! pugnax ignis in partes duas
Discedit, et se scindit unius sacri
Discors favilla. Genitor, horresco intuens:
Libata Bacchi dona permuta cruor,
- 325 Ambitque densus regium fumus caput.
Ipsosque circa spissior vultus sedet,

Et nube densa sordidam lucem abdidit.

Quid sit, parens, effare! TIR. Quid fari queam
Inter tumultus mentis attonitae vagus?

Quidnam loquar? Sunt dñra, sed in alto, mala. 330

Solet ira certis numinum ostendi notis.

Quid istud est, quod esse prolatam volunt

Iterumque nolunt, et truces iras tegunt?

Pudet deos nescio quid. Huc propere admove,
Et sparge salsa colla taurorum mola. 335

Placidone vultu sacra et admotas manus

Patiuntur? MAN. Altum taurus attollens caput,

Primos ad ortus positus, expavit diem,

Trepidusque vultum obliquat, et radios fugit.

TIR. Unone terram vulnere afflictici petunt? 340

MAN. Iuvenca ferro semet opposito induit,

Et vulnere uno cecidit; at taurus, duos

Perpressus ictus, huc et huc dubius ruit,

Animamque fessus vix reluctantem exprimit.

TIR. Utrum citatus vulnere angusto micat, 345

An lentus altas irrigat plagas cruor?

MAN. Huius per ipsam, qua patet pectus, viam

Effusus amnis; huius exiguo graves

Maculantur ictus imbre, sed versus retro

Per ora multus sanguis atque oculos reddit. 350

TIR. Infausta magnos sacra terrores cient.

Sed ede certas viscerum nobis notas.

MAN. Genitor, quid hoc est? Non levi motu, ut solent,

Agitata trepidant exta; sed totas manus

Quatiunt, novusque prosilit venis cruor. 355

Cur marcet aegrum penitus, ac mersum latet,

Liventque venae; magna pars fibris abest;

Et felle nigro tabidum spumat iecur,

Ac (semper omen unico imperio grave)

En! capita paribus bina consurgunt toris; 360

Sed utrumque caesum tenuis abscondit caput

Membrana. Latebram rebus occultis negans,

- Hostile valido robore insurgit latus,
Septemque venas tendit. Has omnes retro
365 Prohibens reverti limes obliquus secat.
Mutatus ordo est, sede nil propria iacet;
Sed acta retro cuncta. Non animae capax
In parte dextra pulmo sanguineus iacet;
Non laeva cordis regio; non molli ambitu
370 Omenta pingues viscери obtendunt sinus.
Natura versa est; nulla lex utero manet.
Scrutemur, unde tantus hic extis rigor.
Quod hoc nefas? Conceptus innuptae bovis,
Nec more solito positus, alieno in loco
375 Implet parentem. Membra cum gemitu movet;
Tremulo rigore debiles artus micant;
Infecit atras lividus fibras cruor;
Tentantque turpes mobilem trunci gradum, -
Et inane surgit corpus, ac sacros petit
380 Cornu ministros; viscera effugiunt manum;
Neque ipsa, quae te pepulit, armenti gravis
Vox est, nec usquam terri resonant greges:
Immugit aris ignis, et trepidant foci.
OED. Qui ista sacri signa terrifici ferant,
385 Exprore: voces aure non timida hauriam.
Solent suprema facere securos mala.
TIR. His invidebis, quibus opem quaeris, malis.
OED. Memora, quod unum scire coelicolae volunt,
Contaminarit rege quis caeso manus.
390 TIR. Nec alta coeli quae levi penna secant,
Nec fibra vivis rapta pectoribus potest
Ciēre nomen: alia tentanda est via.
Ipse evocandus noctis aeternae plagis:
Emissus Erebo ut caedis auctorem indicet.
395 Reseranda tellus, Ditis implacabile
Numen precandum, populus infernae Stygis
Huc extrahendus. Ede: cui mandas sacrum?
Nam te, penes quem summa regnorum est, nefas

Invisere umbras. OED. Te, Creo, hic poscit labor,
 Ad quem secundum regna respiciunt mea. 400
 TIR. Dum nos profundae claustra laxamus Stygis,
 Populare Bacchi laudibus carmen sonet.

CHORUS.

Canit Chorus dithyrambum, qui Bacchi gesta et inventa continet.

Effusam redimite comam nutante corymbo,
 Mollia Nisaeis armate brachia thyrsis,
 Lucidum coeli decus, huc ades votts, 405
 Quae tibi nobiles Thebae, Bacche, tuae
 Palmis supplicibus ferunt!
 Huc adverte favens virgineum caput!
 Vultu sidereo discute nubila,
 Et tristes Erebi minas, avidumque fatum! 410
 Te decet vernis comam floribus cingi,
 Te caput Tyria cohibere mitra,
 Hederave mollem baccifera religare frontem;
 Spargere effusos sine lege crines;
 Rursus adducto revocare nodo; 415
 Qualis iratam metuens novercam
 Creveras falsos imitatus artus,
 Crine flaventi simulata virgo,
 Luteam vestem retinente zona.
 Inde tam molles placuere cultus, 420
 Et sinus laxi, fluidumque syrma.
 Vidit aurato residere curru,
 Veste cum longa tegeres leones,
 Omnis Eoae plaga vasta terrae,
 Qui bibit Gangem, niveumque quisquis 425
 Frangit Araxen.
 Te senior turpi sequitur Silenus asello,
 Turgida pampineis redimitus tempora sertis.
 Condita lascivi deducunt orgia mystae.

- 430 Te Bassaridum comitata cohors
Nunc Edoni pede pulsavit
Sola Pangaei;
Nunc Threicio vertice Pindi;
Nunc Cadmeas inter matres
- 435 Impia Maenas
Comes Ogygio venit Iaccho,
Nebride sacra praecincta latus.
Tibi commotae pectora matres.
Fudere comam;
- 440 Thyrsumque levem vibrante manu
Iam post laceros Pentheos artus
Thyades, oestro membra remissae,
Velut ignotum videre nefas.
Ponti regna tenet nitidi matertera Bacchi,
- 445 Nereidumque choris Cadmeia cingitur Ino;
Ius habet in fluctus magni puer advena ponti
Cognatus Bacchi, numen non vile, Palaemon.
Te Tyrrhena, puer, rapuit manus,
Et tumidum Nereus posuit mare;
- 450 Caerula cum pratis mutat freta:
Hinc verno platanus folio viret,
Et Phoebus laurus carum nemus
(Garrula per ramos avis obstrepit);
Vivaces hederas remus tenet;
- 455 Summa ligat vitis carchesia.
Idaeus prora fremuit leo;
Tigris puppe sedet Gangetica.
Tum pirata freto pavidus natat,
Et neva demersos facies habet:
- 460 Brachia prima cadunt praedonibus,
Illisumque utero pectus coit;
Parvula dependet lateri manus
Et dorso fluctum curvo subit,
Lunata scindit cauda mare:
- 465 Et sequitur curvus fugientia carbasa delphin.

Divite Pactolos vexit te Lydius unda,
 Aurea torrenti deducens flumina ripa.
 Laxavit viotos arcus Geticasque sagittas
 Lactea Massagetes qui pocula sanguine miscet.
 Regna securigeri Bacchum sensere Lycurgi; 470
 Sensere terrae Zalacum feroces,
 Et quos vicinus Boreas ferit
 Arva mutantes; quasque Maeotis
 Adluit gentes frigida fluctus;
 Quasque despectat vertice summo 475
 Sidus Arcadium, geminumque plaustrum.
 Ille dispersos domuit Gelonos;
 Arma detraxit trucibus puellis;
 Ore delecto petiere terram
 Thermodontiacae graves catervae; 480
 Positisque tandem levibus sagittis,
 Maenades factae.
 Sacer et Cithaeron sanguine undavit
 Amphioniaque caede;
 Proetides silvas petiere, et Argos 485
 Praesente Bacchum coluit noverca.
 Naxos Aegaeo redimita ponto
 Tradidit thalamis virginem relictam,
 Meliore pensans damna marito.
 Pumice ex sicco fluxit Nyctelius latex; 490
 Garruli gramen secuere rivi.
 Combibit dulces humus alta succos,
 Niveique lactis candida fontes,
 Et mixta odoro Lesbica cum thymo.
 Ducitur magno nova nupta coelo. 495
 Solemne Phoebus carmen edit,
 Infusis humero capillis;
 Concutit taedas geminus Cupido;
 Telum deposuit Iupiter igneum;
 Oditque Baccho veniente fulmen. 500
 Lucida dum current annosi sidera mundi;

Oceanus clausum dum fluctibus ambiat orbem,
 Lunaque dimissos dum plena recolliget ignes,
 Dum matutinos praedicet Lucifer ortus,
 505 Altaque caeruleum dum Nerea nesciet Arctos:
 Candida formosi venerabimur ora Lyaei.

ACTUS TERTIUS.

OEDIPUS, CREON.

Indicat regi Creon ex necromantia, seu magis sci mantia, intellexisse se, interfectorem Laii Oedipum fuisse. Ille fretus opinione sua de Polybo patre negat, et post iurgia Creontem in carcerem coniici iubet.

- OED. **E**t si ipse vultus flebiles praefert notas,
 Exprobre, cuius capite placemus deos.
 CR. Fari iubes, tacere quae suadet metus.
 510 OED. Si te ruentes non satis Thebae movent,
 At sceptrum moveant lapsa cognatae domus.
 CR. Nescisse cupies, nosse quae nimium expetis.
 OED. Iners malorum remedium ignorantia est.
 Itane et salutis publicae indicium obruas?
 515 CR. Ubi turpis est medicina, sanari piget.
 OED. Audita fare; vel malo domitus gravi,
 Quid arma possint regis irati, scies.
 CR. Odere reges dicta, quae dici iubent.
 OED. Mitteris Erebo vile pro cunctis caput,
 520 Arcana sacri voce ni retegis tua.
 CR. Tacere liceat. Nulla libertas minor
 A rege petitur. OED. Saepe vel lingua magis
 Regi atque regno muta libertas obest.
 CR. Ubi non licet tacere, quid cuiquam licet?
 525 OED. Imperia solvit, qui tacet, iussus loqui.
 CR. Coacta verba placidus accipias, precor.

OED. Ulline poena vocis expressae fuit?
 CR. Est prœcul ab urbe lucus ilicibus niger,
 Dircaea circa vallis irriguae loca.
 Cupressus altis exerens silvis caput 530
 Virente semper adligat tranco nemus;
 Curvosque tendit quercus et putres situ
 Annosa ramos. Huius abruptit latus
 Edax vetustas; illa, iam fessa cadens
 Radice, fulta pendet aliena trahe. 535
 Amara baccas laurus, et thiaë leves,
 Et Paphia myrtus, et per immensum mare
 Motura remos alnus, et Phoebæ obvia
 Enode Zephyris pinus opponens latus,
 Medio stat ingens arbor, atque umbra gravi 540
 Silvas minores urget; et, magno ambitu
 Diffusa ramos, una defendit nemus.
 Tristis sub illa lucis et Phœbi inscius
 Restagnat humor, frigore aeterno rigens;
 Limosa pigrum circuit fontem palus. 545
 Huc ut sacerdos intulit senior gradum:
 Haud est moratus. Praestitit noctem locus.
 Tum fossa tellus, et super rapti rogis
 Iaciuntur ignes. Ipse funesto integit
 Vates amictu corpus, et frontem quatit. 550
 Lugubris imos palla perfundit pedes;
 Squalente cultu moestus ingreditur senex;
 Mortifera canam taxus adstringit comam.
 Nigro bidentes vellere atque atrae boves
 Retro trahuntur. Flamma praedatur dapes, 555
 Vivumque trepidat igne ferali pecus.
 Vocat inde Manes; teque, qui Manes regis,
 Et obsidentem claustra letalis lacus;
 Carmenque magicum volvit, et rabido minax
 Decantat ore, quidquid aut placat leves 560
 Aut cogit umbras. Sanguinem libat fœcis,
 Solidasque pecudes urit, et multo specum

- Saturat cruore. Libat et niveum insuper
Lactis liquorem; fundit et Bacchum manu
565 Laeva, canitque rursus, et, terram intuens,
Graviore Manes voce et attonita citat.
Latravit Hecates turba; ter valles cavae
Sonuere moestum; tota succusso solo
Pulsata tellus. „Audior,“ vates ait;
570 „Rata verba fudi; rumpitur coecum chaos,
Iterque populo Ditis ad Superos datur.“
Subsedit omnis silva, et crexit comas;
Duxere rimas robora, et totum nemus
Concussit horror; terra se retro dedit,
575 Gemuitque penitus: sive tentari abditum
Acheron profundum mente non aequa tulit;
Sive ipsa tellus, ut daret functis viam,
Compagē rupta sonuit; aut ira furens
Triceps catenas Cerberus movit graves.
580 Subito dehiscit terra, et immenso sinu
Laxata patuit. Ipse pallentes deos
Vidi inter umbras; ipse torpentes lacus
Noctemque veram. Gelidus in venis stetit
Haesitque sanguis. Saeva prosiluit cohors,
585 Et stetit in armis omne vipereum genus
Fratrum, catervae dente Dircaeō satāe;
Avidumque populi Pestis Ogygii malum.
Tum torva Erinnyes sonuit, et coecus Furor,
Horrorque, et una quidquid aeternae creant
590 Celantque tenebrae: Luctus evellens comam,
Aegreque lassum sustinens Morbus caput,
Gravis Senectus sibimet, et pendens Metus.
Nos liquit animus. Ipsa, quae ritus senis
Artesque norat, stupuit. Intrepidus parens
595 Audaxque damno, convocat Ditis feri
Exangue vulgus. Illico ut nebulae leves
Volitant, et auras libero coelo trahunt.
Non tot caducas educat frondes Eryx;

Nec vere flores Hybla tot medio creat,
 Cum examen alto nequitur densum globo; 600
 Fluctusque non tot frangit Ionium mare;
 Nec tanta gelidi Strymonis fugiens minas
 Permutat hiemes ales, et coelum secans
 Tepente Nilo pensat Arctos nives:
 Quot ille populos vatis eduxit sonus. 605
 Pavidæ latebras nemoris umbrosi petunt
 Animæ trementes. Primus emergit solo
 Dextra ferocem cornibus taurum premens
 Zethus; manuque sustinens laeva chelyn,
 Qui saxa dulci traxit, Amphion, sono. 610
 Interque natos Tantalus tandem suos
 Tuto superba fert caput fastu grave,
 Et numerat umbras. Peior hac genitrix adest,
 Furibunda Agave, tota quam sequitur manus
 Partita regem. Sequitur et Bacchas lacer 615
 Pætheus, tenetque saevus etiam nunc minas.
 Scelidem, vocatus saepe, pudibundum extulit
 Caput, atque ab omni dissidet turba procul,
 Celatque semet (instat et Stygias preces
 Geminat sacerdos, donec in apertum efferat 620
 Vultus opertos) Laius. Fari horreo:
 Stetit per artus sanguine effuso horridus,
 Paedore foedo squalidam obtentus comam,
 Et ore rabido fatur: O Cadmi effera,
 Cruore semper laeta cognato domus, 625
 Vibrare thyrsos! enthea gnatos manu
 Lacerate potius: maximum Thebis scelus
 Maternus amor est. Patria, non ira deum,
 Sed scelere raperis. Non gravi flatu tibi
 Luctificus Auster, nec parum pluvio aethere 630
 Satiata tellus halitu sicco nocet:
 Sed rex cruentus, pretia qui saevae necis
 Sceptra et nefandos occupat thalamos patris,
 Invisa proles; sed tamen peior parens,

- 635 Quam natus: utero rursus infausto gravis
Egit qui in ortus semet, et matri impios
Foetus regessit; quique vix mos est feris,
Fratres sibi ipse genuit; implicitum malum,
Magisque monstrum Sphinge perplexum sua.
- 640 Te, te, cruenta sceptrā qui dextra geris,
Te pater inultus urbe cum tota petam,
Et mecum Eriannyn pronubam thalami traham,
Trahā sonantem verberē! incestam domum
Vertam, et penates impio Marte obteram!
- 645 Proinde pulsum finibus regem ocius
Agite exulem! Quodcunque funesto gradu
Solum relinquet, vere florifero virens
Reparabit herbas; spiritus puros dabit
Vitalis aura, veniet et silvis decor;
- 650 Letum, Luesque, Mors, Labor, Tabes, Dolor,
Comitatus illo dignus, excedent simul.
Et ipse rapidis grossibus sedes volet
Effugere nostras; sed graves pedibꝫ
Addam, et tenebo: repet incertus viae,
- 655 Baculo senili triste praetentans iter.
Eripite terras: auferam coelum pater.
o E D. Et ossa et artus gelidus invasit tremor:
Quidquid timebam facere, fecisse arguor
Tori iugalis abnuī Merope nefas,
- 660 Sociata Polybo; sospes absolvit manus
Polybus meas; uterque defendit parens
Caedem, stuprumque: quis locus culpaē est super?
Multo ante Thebae Laium amissum gemunt,
Boeota gressu quam meo tetigi loca.
- 665 Falsusne senior, an deus Thebis gravis? —
Iamiam tenemus callidi socios doli:
Mentitur ista praeferens fraudi deos
Vates, tibiꝫ sceptrā despondet mea.
c R. Egon' ut sororem regia expelli velim?
- 670 Si me fides sacrata cognati laris

Non contineret in meo certum statu:
Tamen ipsa me Fortuna terreret, nimis
Sollicita semper. Libeat hoc tuto tibi
Exuere pondus: ne recedentem opprimat.
Iam te minore tutior pones loco.

675

OED. Hortaris etiam, sponte deponam ut mea
Tam gravia regna? CR. Suadeam hoc illis ego,
In utrumque quis est liber etiamnum status.

Tibi iam necesse est ferre fortunam tuam.
OED. Certissima est regnare cupienti via
Laudare modica, et otium ac somnaum loqui.
Ab inquieto saepe simulatur quies.

680

CR. Parumne me tam longa defendit fides?

OED. Aditum nocendi perfido praestat fides.

CR. Solutus onere regio regni bonis

685

Fruor, domusque civium coetu viget;
Nec ulla vicibus surgit alternis dies,
Qua non propinqui munera ad nostros lares
Sceptri redundant cultus, opulentae dapes.
Donata multis gratia nostra salus.

690

Quid tam beatæ deesse fortunæ rear?

OED. Quod deest: secunda non habent unquam
modum.

CR. Incognita igitur ut nocens causa cadam?

OED. Num ratio vobis reddita est vitæ meæ?

Num audita causa est nostra Tiresiæ? tamen

695

Sontes videmur. Facitis exemplum: sequor.

CR. Quid, si innocens sum? OED. Dubia pro certis
solent

Timere reges. CR. Qui pavet vanos metus,
Veros meretur. OED. Quisquis in culpa fuit,
Dimissus odit omne, quod dubium putat.

700

CR. Sic odia fiunt. OED. Odia qui nimium timet
Regnare nescit: regna custodit metus.

CR. Qui sceptrâ duro saevus imperio regit,
Timet timentes; metus in auctorem redit.

- 705 oed. Servate sentem saxeo inclusum specu;
ipse ad penates regiois referam gradum.

CHORUS.

Excusat Oedipum Chorus, transferendo culpam in mala Thebarum fata, quae ab ipsa inauspicata bove Thebanos usque vexarint.

- Non tu tantis causa periclis,
Non haec Labdacidas petunt
Fata; sed veteres deum
710 Irae sequuntur. Castalium nemus
Umbram Sidonio praebuit hospiti,
Lavitque Dirce Tyrios colonos,
Ut primum magni natus Agenoris,
Fessus per orbem furta sequi Iovis,
715 Sub nostra pavidus constitit arbore,
Praedonem venerans suum;
Monituque Phoebi iussus erranti
Comes ire vaccae, quam non flexerat
Vomer, aut tardi iuga curva plaustris,
720 Deseruit fugas, nomenque genti
Inauspicata de bove tradidit.
Tempore ex illo nova monstra semper
Protulit tellus.
Aut anguis, imis vallibus editus,
725 Annosa supra robora sibilat,
Supraque pinus;
Supra Chaonias celsior arbores
Caerulum erexit caput,
Cum maiore sui parte recumberet;
730 Aut foeta tellus impio partu
Effudit arma; sonuit reflexo
Classicum cornu, lituusque adunco
Stridulos cantus elisit aere
Ante non linguas agiles, et auram

OEDIPUS. ACT. III.**471****Vocis ignotae clamore primum****735****Hostico experti,****Agmina, campos, cognata, tenent.****Dignaque iacto semine proles,****Uno aetatem permensa die,****Post Luciferi nata meatus,****740****Ante Hesperios occidit ortus.****Horret tantis advena monstris,****Populique timet bella recentis:****Donec cecidit saeva iuventus,****Genitrixque suo reddi gremio****745****Modo productos vidit alumnos.****Hac transierit civile nefas!****Illa Herculeae norint Thebae****Proelia fratrum!****Quid Cadmei fata nepotis,****750****Cum vivacis cornua cervi****Frontem ramis texere novis,****Dominumque canes egere suum?****Praeceptis silvas montesque fugit****Citus Actaeon, agilique magis****755 -****Pede per saltus et saxa vagus****Metuit motas zephyro plumas,****Et, quae posuit, retia vitat;****Donec placidi fontis in unda****Cornua vidit vultusque feros,****760****Ubi virgineos foverat artus****Nimium saevi diva pudoris.**

ACTUS QUARTUS.

OEDIPUS, IOCASTA.

Susplicari iam incipit Oedipus, ne ille forte, quem olim Delphos petens occidisset, Laius fuerit: quaerit itaque ab Iocasta de Laii aetate, necis tempore, et aliis circumstantiis.

- OED. Curas revolvit animus, et repetit metus.
 Obiisse nostro Laium scelere autumant
 765 Superi Inferique; sed animus contra innocens,
 Sibique melius quam deis notus, negat.
 Redi memoria tenue per vestigium,
 Cecidisse nostri stipitis pulsu obvium,
 Datumque Diti, cum prior iuvenem senex
 770 Curru superbus pelleret, Thebis procul,
 Phocaea trifidas regio qua scindit vias.
 Unanima coniux, explicâ errorem, precor.
 Quae spatia moriens Laius vitae tulit?
 Primonia in aevo viridis, an fracto occidit?
 775 I O C. Inter senem iuvenemque; sed propior seni.
 OED. Frequensne turba regum cinxit latus?
 I O C. Plures fefellit error ancipitis viae;
 Paucos fidelis curribus iunxit labor.
 OED. Aliquisne cecidit regio fato comes?
 780 I O C. Unum fides virtusque consortem addidit.
 OED. Teneo nocentem: convenit numerus, locus.
 Sed tempus adde. I O C. Decima iam metitur seges.

SENEA, OEDIPUS.

Esene a Merope et Corinthiis misso, qui Oedipum de Polybi morte doceat, rogetque, ad gubernacula regni nuncupanda veniat, discit Oedipus, se non vere Polybi filium: nimia itaque curiositate sua veros invenit parentes.

SEN. Corinthius te populus in regnum vocat

OEDIPUS. ACT. IV.

173

Patrium: quietem Polybus aeternam obtinet.

OED. Ut undique in me saeva Fortuna irruit! 785

Edissere agedum, quo cadat fato parens.

SEN. Animam senilem mollis exsolvit sopor.

OED. Genitor sine ulla caede defunctus iacet.

Testor, licet iam tollere ad coelum pie

Puras nec ulla scelera metuentes manus. 790

Sed pars magis metuenda fatorum manet.

SEN. Omnem paterna regna discutient metum.

OED. Paterna repetam regna; sed matrem horreo.

SEN. Metuis parentem, quae tuum reditum expetens

Sollicita pendet? OED. Ipsa me pietas fugat. 795

SEN. Viduam relinques? OED. Tangis, en, ipsos
metus!

SEN. Effare, mersus quis premat mentem timor

Praestare tacitam regibus soleo fidem.

OED. Connubia matris Delphico admonitu tremo.

SEN. Timere vana desine, et turpes metus 800

Depone: Merope vera non fuerat parens.

OED. Quod subditivi praemium gnati petit?

SEN. Regnum superbum; liberi adstringunt fidem.

OED. Secreta thalami, fare, quo excipias modo.

SEN. Hae te parenti parvulum tradunt manus. 805

OED. Tu me parenti tradis? at quis me tibi?

SEN. Pastor nivoso sub Cithaeronis iugo.

OED. In illa temet nemora quis casus tulit?

SEN. Illo sequebar monte cornigeros greges.

OED. Nunc adice certas corporis nostri notas. 810

SEN. Forata ferro gesseras vestigia,

Tumore nactus nomen ac vitio pedum.

OED. Quis fuerit ille, qui meum dono dedit

Corpus, requiro. SEN. Regios pavit greges;

Minor sub illo turba pastorum fuit. 815

OED. Eloquere nomen. SEN. Prima languescit
senum

Memoria, longo lassa sublabens situ.

OED. Potesne facie noscere ac vultu virum?

SEN. Fortasse noscam: saepe iam spatio obrutam.

820 Levis exoletam memoriam revocat nota.

OED. Ad sacra et aras omne compulsum pecus

Duces sequantur. Ite propere! arcessite,

Famuli, penes quos summa consistit gregum!

SEN. Sive ista ratio sive fortuna occulit:

825 Latere semper patere, quod latuit diu.

Saepe eruentis veritas patuit malo.

OED. Malum timeri maius his aliquid potest?

SEN. Magnum esse, magna mole quod petitur,
scias.

Concurrit illinc publica, hinc regis salus,

830 Utrinque paria: contine medias manus.

Nihil ut lacessas, ipsa se fata explicant.

Non expedit concutere felicem statum.

OED. Tuto movetur, quidquid extremo in loco est.

SEN. Nobilius aliquid genere regali adpetis?

835 Ne te parentis pigeat inventi, vide.

OED. Vel poenitendi sanguinis quaeram fidem,

Si nosse liceat. Ecce, grandaevus senex,

Arbitria sub quo regii fuerant gregis,

Phorbas. Refersne nomen aut vultum senis?

840 SEN. Adridet animo forma; nec notus satis,

Nec rursus iste vultus ignotus mihi.

Regnum obtinente Laio famulus greges.

Agitasti opimos sub Cithaeronis plaga?

PHORBAS, SENEX, ORDIPUS.

PHOR. Laetus Cithaeron pabulo semper novo

845 Aestiva nostro prata submittit gregi.

SEN. Noscisue memet? PHOR. Dubitat anceps
memoria.

OED. Huic aliquis a te traditur quondam puer?

Effare! Dubitas? cur genas mutat color?

Quid verba quaeris? Veritas odit moras.

PHOR. Obducta longo temporum tractu moves. 850

OED. Faterere: ne te cogat ad verum dolor.

PHOR. Inutile isti munus infantem dedi:

Non potuit ille luce, non coelo frui.

SEN. Procul sit omen! Vivit, et vivat precor.

OED. Superesse quare traditum infantem negas? 855

PHOR. Ferrum per ambos tenuē transactum pedes

Ligabat artus; vulnere innatus tumor

Puerile foeda corpus urebat lue.

SEN. Quid quaeris ultra? Fata iam accedunt prope.

OED. Quis fuerit infans, edoce. PHOR. Prohibet
fides. 860

OED. Huc aliquis ignem! Flamma iam excutiet fidem.

PHOR. Per tam cruentas vera quaerentur vias?

Ignosce, quaeso! OED. Si ferus videor tibi

Et impotens: iam parata vindicta. In manu est:

Dic vera. Quisnam, quoque generatus patre, 865

Qua matre genitus? PHOR. Coniuge est genitus tua.

OED. Dehisce, tellus! tuque tenebrarum potens,

In Tartara ima, rector umbrarum, rape

Retro reversas generis ac stirpis vices!

Congerite, cives, saxa in incestum caput! 870

Mactate telis! me petat ferro parens,

Me gnatus! in me coniuges arment manus,

Fratresque, et aeger populus ereptos rogis

Iaculetur ignes! Seculi crimen vago,

Odium deorum, iuris exitium sacri; 875

Qua luce primum spiritus hausi rudes,

Iam morte dignus. Redde nunc animos pares!

Nunc aliquid aude sceleribus dignum tuis

I, perge, propero regiam gressu pete:

Gratare matri liberis auctam domum. 880

CHORUS.

Varietati obnoxium arguit Chorus excelsum statum. mediam itaque fortunam optat. cuius laudes canit, a similitudine maius modico vento actae, et exemplo Icari.

- Fata si liceat mihi
Fingere arbitrio meo:
Temperem Zephyro levi
Vela, ne pressae gravi
885 Spiritu antennae tremant.
Lenis et modice fluens
Aura, nec vergens latus,
Ducat intrepidam ratem.
Tuta me media vehat
890 Vita decurrens via.
Gnossum regem timens,
Astra dum demens petit,
Artibus fisus novis,
Certat et veras aves
- 895 Vincere, ac falsis nimis
Imperat pennis puer,
Nomen eripuit freto.
Callidus medium senex
Daedalus librans iter
900 Nube sub media stetit,
Alitem expectans suum;
Qualis accipitris minas
Fugit, et sparsos metu
Colligit foetus avis:
905 Donec in ponto manus
Movit implicitas puer,
Comes audacis viae.
Quidquid excessit modum,
Pendet instabili loco.
910 Sed quid hoc? postes sonant.

Moestus, en, famulus, manu
Regius, quassans caput!
Ede, quid portes novi.

ACTUS QUINTUS.

NUNTIUS.

Nuntius Oedipi excoctationis consilium et modum narrat.

Praedicta postquam fata et infandum genus
Deprendit, ac se scelere convictum Oedipus 915
Damnavit ipse: regiam infestus petens
Invisa propero tecta penetravit gradu;
Qualis per arva Libycus insanit leo,
Fulvam minaci fronte concutiens iubam:
Vultus furore torvus atque oculi truces, 920
Gemitus et altum murmur, et gelidus fluit
Sudor per artus; spumat, et volvit minas,
Ac mersus alte magnus exundat dolor.
Secum ipse saevus grande nescio quid parat,
Suisque fati simile. „Quid poenas moror?“ 925
Ait. „Hoc scelestum pectus aut ferro petat,
Aut fervido aliquis igne vel saxo domet!
Quae tigris, aut quae saeva visceribus meis
Incurrat ales? Ipse tu scelerum capax,
Sacer Cithaeron, vel feras in me tuas 930
Emitte silvis, mitte vel rabidos canes!
Nunc redde Agauea! Anime, quid mortem times?
Mors innocentem sola fortunae eripit.“
Haec fatus, aptat implam capulo manum,
Ensemque ducit. „Itane? tam magnis breves 935
Poenas sceleribus solvis, atque uno omnia
Pensabis ictu? Moreris: hoc patri sat est.
Quid deinde matri, quid male in lucem editis

SEN. TRAG.

M

- Gnatis, quid ipsi, quae tuum magna luit
940 Scelus ruina, flebili patriae dabis?
Solvendo non es. Illa quae leges ratas
Natura in uno vertit Oedipoda, novas
Commenta partus, supplicis eadem meis
Novetur. Iterum vivere, atque iterum mori
945 Liceat; renasci semper: ut toties nova
Supplicia pendas. Utere ingenio, miser!
Quod saepe fieri non potest, fiat diu.
Mors eligatur longa. Quacratur via,
Qua nec sepultis mixtus, et vivis tamen
950 Exemtus erres. Morere, sed citra patrem
Cunctaris, anime? Subitus, en, vultus gravat
Profusus imber, ac rigat fletu genas!
Et flere satis est? Hactenus fundent levem
Oculi liquorem: sedibus pulsi suis
955 Lacrimas sequantur. Hi maritales statim
Fodiantur oculi! Dixit, atque ira furit.
Ardent minaces igne truculento genae,
Oculique vix se sedibus retinent suis.
Violentus, audax, vultus, iratus, ferox
960 Tantum eruentis. Gemuit, et dirum fremens
Manus in ora torsit. At contra truces
Oculi steterunt, et suam intenti manum
Ultro insequuntur; vulneri occurrunt suo.
Scrutatur avidus manibus uncis lumina:
965 Radice ab ima funditus vulsos simul
Evolvit orbes. Haeret in vacuo manus,
Et fixa penitus unguibus lacerat cavos
Alte recessus luminum et inanes sinus,
Saevitque frustra; plusque, quam satis est, furit
970 Tantum est periculum lucis. Attollit caput,
Cavisque lustrans orbibus coeli plagas,
Noctem experitur. Quidquid effossis male
Dependet oculis, rumpit, et victor deos
Conclamat omnes: „Parcite, heu, patriae, precor:

OEDIPUS. ACT. V.

179

Iam iussa feci; debitas poenas tuli.
Inventa thalamis digna nox tandem meis."
Rigat ora foedus imber et lacerum caput;
Largum revulsis sanguinem venis vomit. —

975

CHORUS.

Chorus iste ex disciplina Stoicorum (qui omnia, imo deum ipsum, subiciunt inevitabilibus fatis) excusare Oedipum studet.

Fatis agimur: cedite fatis.
Non sollicitae possunt curae 980
Mutare rati stamina fusi.
Quidquid patimur mortale genus,
Quidquid facimus, venit ex alto;
Servatque suae decreta colus
Lachesis, dura revoluta manu. 985
Omnia certo tramite vadunt,
Primusque dies dedit extremum.
Non illa deo vertisse licet,
Quae nexa suis currunt causis.
It cuique ratus, prece non ulla 990
Mobilis ordo.
Multis ipsum metuisse nocet.
Multi ad fatum venere suum,
Dum fata timent. Sonuere fores,
Atque ipse suum duce non ullo 995
Molitur iter, luminis orbus.

OEDIPUS, CHORUS, IOCASTA.

Iocesta se interficit. Oedipus excaecatus in exilium abit.

OED. Bene habet, peractum est: iusta persolvi patri.
Iuvant tenebrae. Quis deus tandem mihi
Placatus atra nube perfundit caput?
Quis scelera donat? Conscium evasi diem. 1000
Nil, parricida, dexteræ debes tuæ:

Lux te refugit. Vultus Oedipoda hic decet.
 CHOR. Et, ecce, rapido saeva prosiluit gradu
 locasta vecors; qualis attonita et furens

- 1005 Cadmea mater abstulit gnato caput,
 Sensitive raptum. Dubitat, adflictum adloqui
 Cupit, pavetque. — Iam malis cessit pudor,
 Et haeret ore prima vox. 10 c. Quid te vocem?
 Gnatumne? — Dubitas? Gnatus es: gnatum pu-
 det.

- 1010 Invite, loquere, gnate! — Quo avertis caput
 Vacuosque vultus? OED. Quis frui et tenebris
 vetat?

Quis reddit oculos? Matris, heu, matris sonus!
 Perdidimus operam! — Congredi fas amplius
 Haud est. Nefandos dividat vastum mare,

- 1015 Dirimatque tellus abdita; et quisquis sub hoc
 In alia versus sidera ac solem avium
 Dependet orbis, alterum ex nobis ferat
 10 c. Fati ista culpa est: nemo fit fato nocens.
 OED. Iam parce verbis, mater, et parco auribus!
 1020 Per has reliquias corporis trunci precor,
 Per inauspicatum sanguinis pignus mei,
 Per omne nostri nominis fas ac nefas!
 10 c. Quid, anime, torpes? socia cur scelerum
 dare

Poenas recusas? Omne confusum perit,

- 1025 Incesta, per te iuris humani decus:
 Morere, ac nefastum spiritum ferro exige!
 Non, si ipse, mundum concitans, divum sator
 Corusca saeva tela iaculetur manu,
 Unquam rependam sceleribus poenas pares
 1030 Mater nefanda. Mors placet: mortis via
 Quaeratur. Agedum, commoda matri manum,
 Si parricida es. Restat hoc operi ultimum. —
 Rapiatur ensis! Hoc iacet ferro meus
 Coniux. Quid illum nomine haud vero vocas?

Socer est. Utrumne pectori infigam meo 1035
Telum, an patenti conditum iugulo imprimam?
Eligere nescis vulnus: hunc, dextra, hunc peto
Uterum capacem, qui virum gnatum tulit!
СНОР. Iacet perempta. Vulneri immoritur manus
Ferrumque secum nimius eiecit cruor. 1040
OED. Fatidice, te, te, praesidem veri deum,
Compello. Solum debui fatis patrem;
Bis parricida, plusque quam timui nocens,
Matrem peremi: scelere confecta est meo.
O Phoebe mendax, fata superavi impia! — 1045
Pavitante gressu sequere fallaces vias,
Suspensa plantis efferens vestigia!
Coecam tremente dextera noctem rege
I, gradere praeceps, lubricos ponens gradus!
I, profuge, vade! — Siste: ne in matrem incidas. 1050
Quicumque fessi corpore et morbo graves
Semianima trahitis pectora, en fugio, exeo:
Relevate colla! mitior coeli status
Post terga sequitur. Quisquis exilem iacens
Animam retentat, vividos haustus levis 1055
Concipiat. Ite, ferte depositis opem:
Mortifera mecum vitia terrarum extraho.
Violenta Fata et horridus Mortis tremor,
Maciesque et atra Pestis et rabidus Dolor,
Mecum ite, mecum! ducibus his uti libet. 1060

T R O A D E S.

DRAMATIS PERSONAE.

HECUBA.

CHORUS TROADUM.

TALTHYBIUS.

AGAMEMNON.

CALCHAS.

HELENA.

PYRRHUS.

ANDROMACHA.

SENEX.

ULYSSES.

ASTYANAX.

NUNTIUS.

POLYXENA, mutapersona.

ARGUMENTUM.

Graeci, exciso iam Ilio, reditum in patriam cogitantes contrario vento detinebantur. Apparens noctu Achillis umbra solvere eos posse negat, nisi sibi debitis inferiis mactata Polyxena, cuius nuptiarum praetextu interfectus est. Non fert Agamemnon sibi amatam Polyxenam mactari. Qua de re orto cum Pyrrho iurgio, intervenit consultus Calchas, qui omnino immolandam pronuntiat unaque necandum Astyanacta, quem a matre absconditum abducit Ulysses, et de Scaea porta deliicit. Polyxenam ab Helena auspice, ritu cultuque sponsae deductam ad patris tumulum, Pyrrhus mactat.

ALIUD ARGUMENTUM

HIERONYMI BALBI.

- Postquam Dardanium non aequo numine regnum
Evertere dei: patriam optatosque penates
Argivi remeare instructa classe parabant:
Cum subito horrisoni consurgunt undique fluctus,
5 Saevit hiems pelagi, toto tonat aequore murmur.
Haec quid monstra ferant, rescivit ubi ordine Calchas,
Edocet esse deos humana caede piandos.
Mox deducta comis Priameia virgo solatis
Abluit hostiles effuso sanguine manes.
10 Iungitur ecce! scelus sceleris: gens impia Graium
(O facinus!) stantem vix primo in limine vitae
Hectoream sobolem turri deiecit ab alta.
Tunc Phrygiae tanto percussae crimine matres
Collacrimant, longisque implent ululatibus auras.
-

ACTUS PRIMUS.

HECUBA.

Luget Hecuba patriae, domus, suam ipsius calamitatem.

Quicumque regno fidit, et magna potens
Dominatur aula, nec leves metuit deos,
Animumque rebus credulum laetis dedit,
Me videat et te, Troia: non unquam tulit
Documenta Fors maiora, quam fragili loco 5
Starent superbi. Columen eversum occidit
Pollentis Asiae, coelitum egregius labor;
Ad cuius arma venit et qui frigidum
Septena Tanain ora pandentem bibit,
Et qui renatum primus excipiens diem 10
Tepidum rubenti Tigrin immiscet freto,
Et quae vagos vicina prospiciens Scythas
Ripam catervis Ponticam viduis ferit.
Excisa ferro est Pergamum; incubuit sibi.
En, alta muri decora congesti iacent 15
Tectis adustis; regiam flammae ambiunt,
Omnisque late fumat Assaraci domus.
Non prohibet avidas flamma victoris manus:
Diripitur ardens Troia. Nec coelum patet
Undante fumo: nube ceu densa obsitus, 20
Ater favilla squalet Iliaca dies.
Stat avidus irae victor, et lentum Ilium
Metitur oculis, ac decem tandem ferus
Ignoscit annis. Horret adflictam quoque;
Victamque quamvis videat, haud credit sibi 25
Potuisse vinci. Spolia populator rapit
Dardania; praedam mille non capiunt rates.
Testor deorum numen adversum mihi,

- Patriaeque cineres, teque rectorem Phrygum,
30 Quem Troia toto conditum regno tegit,
Tuosque manes, quo stetit stante Ilion,
Et vos meorum liberum magni greges,
Umbræ minores: quidquid adversi accidit,
Quaecunque Phoebas ore lymphato furens,
35 Credi deo vetante, prædixit mala,
Prior Hecuba vidi gravida, nec tacui metus,
Et vana vates ante Cassandram fui.
Non cautus ignes Ithacus aut Ithaci comes
Nocturnus in vos sparsit, aut fallax Sinon:
40 Meus ignis iste est, facibus ardetis meis.
Sed quid ruinas urbis eversae gemis,
Vivax senectus? Respice infelix ad hos
Luctus recentes: Troia iam vetus est malum.
Vidi execrandum regiae caedis nefas,
45 Ipsasque ad aras maius admissum scelus
Aiakis: armis cum ferox, saeva manu
Coma reflectens regium torta caput,
Alto nefandum vulnere ferrum abdidit;
Quod penitus actum cum recepisset libens,
50 Ensis senili siccus e iugulo redit.
Placare quem non potuit a caede effera
Mortalis aevi cardinem extremum premens,
Superique testes sceleris, et quondam sacrum
Regni iacentis? Ille tot regum parens
55 Caret sepulcro Priamus, et flamma indiget
Ardeute Troia. Non tamen Superis sat est:
Dominum, ecce! Priami nuribus et gnatis legens
Sortitur urna. Praeda quem vilis sequar?
Hic Hectoris coniugia despondet sibi;
60 Hic optat Heleni coniugem; hic Antenoris;
Nec deest, tuos, Cassandra, qui thalamos petat:
Mea sors timetur; sola sum Danais metus.
Lamenta cessant? Turba, captivæ, mea,
Ferite palmis pectora, et planctus date,

Et iusta Troiae facite! iamdudum sonet
 Fatalis Ide, iudicis diri domus!

65

CHORUS TROADUM, HECUBA.

*Chorus Iliadum cum Hecuba exitium patriae, Hectoris et
 Priami mortem lugentium.*

CHOR. Non rude vulgus lacrimisque novum

Lugere iubes: hoc continuis

Egimus annis, ex quo tetigi

Phrygius Graias hospes Amyclas,

70

Secuitque fretum

Pinus matri sacra Cybebae.

Decies nivibus canuit Ide,

Ide nostris nudata rogis,

Et Sigeis trepidus campis

75

Decumas secuit messor aristas:

Ut nulla dies moerore caret,

Sed nova fletus causa ministrat.

Ito ad planctus,

Miseramque leva, regina, manum!

80

Vulgus dominam vile sequemur:

Non indociles lugere sumus.

HEC. Fidae casus nostri comites

Solvite crinem! per colla fluant

Moesta capilli tepido Troiae

85

Pulvere turpes! paret exertos

Turba lacertos! veste remissa

Substringe sinus, uteroque tenus

Pateant artus. Cui coniugio

Pectora velas, captive pudor!

90

Cingat tunicas palla solutas!

Vacet ad crebri verbera planctus

Furibunda manus! Placet hic habitus,

Placet: agnosco Troada turbam.

Iterum luctus redeunt veteres.

95

- Solitum flendi vincite morem!
 Hecora flemus. CHOR. Solvimus omnes
 Lacerum multo funere crinem;
 100 Coma demissa est libera nodo,
 Sparsitque cinis fervidus ora.
 HE C. Complete manus: hoc ex Troia
 Sumsisse licet. CHOR. Cadit ex humeris
 Vestis apertis, imumque tegit
 105 Suffulta latus. HE C. Iam nuda vocant
 Pectora dextras. Nunc, nunc vires
 Exprome, dolor!
 Rhoetea sonent littora planctu;
 Habitansque cavis montibus Echo
 110 Non, ut solita est, extrema brevis
 Verba remittat: totos reddat
 Troiae gemitus! audiat omnis
 Pontus et aether. Saevite, manus!
 Pulsu vasto tundite pectus:
 115 Non sum solito contenta sono:
 Hecora flemus.
 CHOR. Tibi dextra ferit nostra lacertos,
 Humerosque ferit tibi sanguineos;
 Tibi nostra caput dextera pulsat;
 120 Tibi maternis ubera palmis
 Laniata iacent; fluit et multo
 Sanguine manat, quamcunque tuo
 Funere feci, rupta cicatrix.
 Columen patriae, mora fatorum,
 125 Tu praesidium Phrygibus fessis,
 Tu murus eras; humerisque tuis
 Stetit illa decem fulta per annos;
 Tecum cecidit, summusque dies
 Hectoris idem patriaeque fuit.
 130 HE C. Vertite planctus: Priamo vestros
 Fundite fletus! satis Hector habet.
 CHOR. Accipe, rector Phrygiae, planctus!

Accipe fletus, bis capte senex!

Nil Troia semel te rege tulit:

Bis pulsata

135

Dardana Graio moenia ferro,

Bisque pharetras passa Herculeas.

Post elatos Hecubae partus,

Regumque gregem,

Postrema pater funera cludis;

140

Magnoque Iovi victima caesus

Sigea premis littora truncus.

HEC. Alio lacrimas flectite vestras:

Non est Priami miseranda mei

Mors, Iliades.

145

„Felix Priamus,“ dicite cunctae:

Liber Manes vadit ad imos,

Nec feret unquam victa Graium

Cervice iugum.

Non ille duos videt Atridas,

150

Nec fallacem cernit Ulyssem.

Non, Argolici praeda triumpho,

Subiecta feret colla tropaeis.

Non adsueta ad sceptrum manus

Post terga dabit; currusque sequens

155

Agamemnonios,

Aurea dextra vincula gestans,

Laetis fiet pompa Mycenis.

CHOR. Felix Priamus, dicimus omnes:

Secum excedens sua regna tulit;

160

Nunc Elysii nemoris tutis

Errat in umbris,

Interque pias felix animas

Hectora quaerit. Felix Priamus!

Felix, quisquis bello moriens

165

Omnia secum consumpta videt!

ACTUS SECUNDUS.

TALTHYBIUS, CHORUS TROADUM.

Narrat Talthybius, apparuisse Achillis umbram, exprobratoque Graecis ingrato animo postulasse, ut Polyxena, cuius nuptiarum praetextu ipse interfectus est, ad tumultum suum pro inferiis mactaretur, alias Graecos non habituros ventum ad reditum.

- TAL. **O** longa Danais semper in portu mora,
 Seu petere bellum, petere seu patriam volunt!
 CHOR. Quae causa ratibus faciat et Danais moram,
 170 Effare; reduces quis deus cludat vias.
 TAL. Pavet animus; artus horridus quassat tremor.
 Maiora veris monstra vix capiant fidem:
 Vidi, ipse vidi. Summa iam Titan iuga
 Stringebat ortus, vicerat noctem dies:
 175 Cum subito coeco terra mugitu fremens
 Concussa totos traxit ex imo sinus;
 Movere silvae capita, et excelsum nemus
 Fragore vasto tonuit et lucus sacer;
 Idaea ruptis saxa ceciderunt iugis.
 180 Nec terra solum tremuit: et pontus suum
 Adesse Achillen sensit, ac stravit vada.
 Tum scissa vallis aperit immensos specus;
 Et hiatus Erebi pervium ad Superos iter
 Tellure fracta praebet, ac tumulum levat.
 185 Emicuit ingens umbra Thessalici ducis,
 Threicia qualis arma proludens tuis
 Iam, Troia, fati stravit, aut Neptunium
 Cana nitentem perculit iuvenem coma;
 Aut cum, inter acies Marte violento furens,
 190 Corporibus amnes clusit, et quaerens iter
 Tardus cruento Xanthus erravit vado;

Aut cum superbo victor in curru stetit,
 Egitque habenas, Hectorem et Troiam trahens.
 Implevit omne littus irati sonus:
 „Ite, ite inertes! Manibus meis debitos 195
 Auferte honores! Solvite ingratas rates
 Per nostra ituri maria! Non parvo luit
 Iras Achillis Graecia, et magno luet!
 Desponsa nostris cineribus Polyxena
 Pyrrhi manu mactetur, et tumulum riget.“ 200
 Haec fatus alta nocte divisit diem,
 Repetensque Ditem, mersus, ingentem specum
 Coeunte terra iunxit. Immoti iacent
 Tranquilla pelagi, ventus abiecit minas,
 Placidumque fluctu murmurat leni mare; 205
 Tritonum ab alto cecinit hymenaeum chorus.

PYRRHUS, AGAMEMNON, CALCHAS.

*Agamemnonis cum Pyrrho iurgia super Polyxena compes-
cit Calchas.*

PYRRH. Cum laeta pelago vela rediturus dares,
 Excidit Achilles, cuius unius manu
 Impulsa Troia (quidquid adiecit morae
 Illo remoto) dubia, quo caderet, stetit. 210
 Velis licet, quod petitur, ac properes dare;
 Sero es daturus. Iam suum cuncti duces
 Tulere pretium. Quae minor merces potest
 Tanta dari virtuti? An is meruit parum,
 Qui, fugere bellum iussus et longa sedens 215
 Aevum senecta degere, ac Pylis senis
 Transcendere annos, exuens matris dolos
 Falsasque vestes, fassus est armis virum?
 Inhospitali Telephus regno impotens
 Dum Mysiae ferocis introitus negat, 220
 Rudem cruore regio dextram imbuat,
 Fortemque eandem sensit et mitem manum.

- Cecidere Thebae. Vidit Eetion capi
 Sua regna victus. Clade subversa est pari
 225 Imposita celso parva Lyrnessos iugo;
 Captaque tellus nobilis Briseide,
 Et, causa litis regibus, Chryse iacet,
 Et nota fama Tenedos, et, quae pascuo
 Foecunda pingui Thracios nutrit greges,
 230 Syros, fretumque Lesbos Aegaeum secans,
 Et cara Phoebo Cilla. Quid, quas adluit
 Vernis Caycus gurgitem attollens aquis?
 Haec tanta clades gentium ac tantus pavor,
 Sparsae tot urbes, turbinis vasti modo,
 235 Alterius essent gloria ac summum decus;
 Iter est Achilli; sic meus venit pater,
 Et tanta gessit bella, dum bellum parat.
 Ut alia sileam merita, non unus satis
 Hector fuisset? Ilium vicit pater,
 240 Vos diruistis. Inclitas laudes iuvat
 Et facta magni clara genitoris sequi.
 Iacuit peremptus Hector ante oculos patris
 Patruisque Meninon, cuius ob luctum parens
 Pallente moestum protulit vultu diem;
 245 Suique victor operis exemplum horruit,
 Didicitque Achilles, et dea natos mori.
 Tum saeva Amazon ultimus cecidit timor.
 Debes Achilli, merita si digne aestimas,
 Etsi Mycenis virginem atque Argis petat.
 250 Dubitatur etiam? placita nunc subito improbas,
 Priamique natam Pelei gnato ferum
 Mactare credis? At tuam gnatam parens
 Helenae immolasti: solita iam et facta expeto
 A G A M. Iuvenile vitium est regere non posse impe-
 tus.
 255 Aetatis alios fervor hic primae rapit,
 Pyrrhum paternus. Spiritus quondam truces
 Minasque tumidi lentus Aeacidae tuli.

Quo plura possis, plura patienter feras.
 Quid caede dira nobiles clari ducis
 Adspergis umbras? Noscere hoc primum decet, 260
 Quid facere victor debeat, victus pati.
 Violenta nemo imperia continuit diu;
 Moderata durant; quoque Fortuna altius
 Evexit ac levavit humanas opes,
 Hoc se magis suppressere felicem decet, 265
 Variosque casus tremere, metuentem deos
 Nimum faventes. Magna momento obrui
 Vincendo didici. Troia nos tumidos facit
 Nimum ac feroces? Stamus hoc Danai loco,
 Unde illa cecidit. Fateor, aliquando impotens 270
 Regno ac superbus altius memet tuli;
 Sed fregit illos spiritus haec, quae dare
 Potuisset alii, causa, Fortunae favor.
 Tu me superbum, Priame, tu timidum facis.
 Ego esse quidquam sceptris, nisi vano putem 275
 Fulgore tectum nomen, et falso comam
 Vinclo decentem? Casus haec rapiat brevis;
 Nec mille fors ratibus, aut annis decem.
 Non omnibus Fortuna tam lenta imminet.
 Equidem fatebor (pace dixisse hoc tua 280
 Argiva tellus, liceat) affligi Phrygas
 Vincique volui; ruere et aequari solo
 Etiam arcuissem. Sed regi frenis nequit
 Et ira, et ardens hostis, et victoria
 Commissa nocti. Quidquid indignum aut ferum 285
 Cuiquam videri potuit, hoc fecit dolor,
 Tenebraeque, per quas ipse se irritat furor,
 Gladiusque felix, cuius infecti semel
 Vecors libido est. Quidquid eversae potest
 Superesse Troiae, maneat: exactum satis 290
 Poenarum et ultra est. Regia ut virgo occidat,
 Tumuloque donum detur et cineres riget,
 Et facinus atrox caedis ut thalamos vocent?

Non patiar. In me culpa cunctorum redit;

295 Qui non vetat peccare, cum possit, iubet.

PYRRH. Nullumne Achillis praemium manes ferent?

AGAM. Ferent, et illum laudibus cuncti canent,

Magnūque terrae nomen ignotae audient.

Quod si levatur sanguine infuso cinis,

300 Opima Phrygii colla caedantur gregis,

Fluatque nulli flebilis matri cruor.

Quis iste mos est, quando in inferias homo

Impensus homini est? Detrahe invidiam tuo

Odiūque patri, quem coli poena iubes.

305 PYRRH. O tumide, rerum dum secundarum status

Extollit animos; timide, cum increvit metus!

Regum tyranne, iamne flammatum geris

Amore subito pectus, ac veneris novae?

Solusne toties spolia de nobis feres?

310 Hac dextra Achilli victimam reddam suam;

Quam si negas retinesque; maiorem dabo,

Dignamque, quam det Pyrrhus. Et nimium diu

A caede nostra regia cessat manus,

Paremque poscit Priamus. AGAM. Haud equidem

nego,

315 Hoc esse Pyrrhi maximum in bello decus,

Saevo peremptus ense quod Priamus iacet,

Supplex paternus. PYRRH. Supplices nostri patris

Hostesque eosdem novimus. Priamus tamen

Praesens rogavit; tu gravi pavidus metu,

320 Nec ad rogandum fortis, Aiaci preces

Ithacoque mandas clusus atque hostem tremens.

AGAM. At non timebat tunc tuus, fateor, parens

Interque caedes Graeciae atque ustas rates

Segnis iacebat, belli et armorum immemor,

325 Levi canoram verberans plectro chelyn.

PYRRH. Tunc magnus Hector, arma contemnens
tua,

Cantus Achillis timuit, et tanto in metu
Navalibus pax alta Thessalicis fuit.

AGAM. Nempe isdem in istis Thessalis navalibus

Pax alta rursus Hectoris patri fuit.

330

PYRRH. Est regis alti, spiritum regi dare.

AGAM. Cur dextra regi spiritum eripuit tua?

PYRRH. Mortem misericors saepe pro vita dabit.

AGAM. Et nunc misericors virgines busto petis!

PYRRH. Iamne immolari virgines credis nefas? 335

AGAM. Praefere patriam liberis regem decet.

PYRRH. Lex nulla capto parcit, aut poenam impedit.

AGAM. Quod non vetat lex, hoc vetat fieri pudor.

PYRRH. Quodcunque libuit facere victori, licet.

AGAM. Minimum decet libere, cui multum licet. 340

PYRRH. His ista iactas, quos decem annorum gravi
Regno subactos Pyrrhus exsolvit iugo?

AGAM. Hos Scyros animos ... PYRRH. Scelere
quæ fratrum caret.

AGAM. Inclusa fluctu? PYRRH. Nempe cognatimaris.

Atrei et Thyestae nobilem novi domum.

345

AGAM. Ex virginis concepte furtivo stupro,

Et ex Achille nato, sed nondum viro...

PYRRH. Illo ex Achille, genere qui mundum suo,

Sparsus per omne coelitem regnum, tenet,

Thetide aequor, umbras Aeaco, coelum Iove... 350

AGAM. Illo ex Achille, qui manu Paridis iacet...

PYRRH. Quem nec deorum cominus quisquam petit.

AGAM. Compescere equidem verba, et audacem malo

Poteram domare; sed meus captis quoque

Scit parcere ensis. Potius interpres deum

355

Calchas vocetur. Fata si poscunt: dabo.

Tu, qui Pelasgae vincla solvisti ratis,

Morasque bellis, arte qui reseras polam,

Cui viscerum secreta, cui mundi fragor,

Et stella longa semitam flamma trahens

360

Dant signa fati, cuius ingenti mihi

Mercede constant ora, quid iubeat deus
Effare, Calcha, nosque consilio rege.

c A L. Dant fata Danaïs, quo solent pretio, viam.

365 „Mactanda virgo est Thessali busto ducis;

„Sed, quo iugari Thessalae cultu solent,

„Ionidesve vel Mycenaeae nurus,

„Pyrrhus parenti coniugem tradat suo.

„Sic rite dabitur. Nea tamen nostras tenet

370 „Haec una puppes causa; nobilior tuo,

„Polyxene, cruore debetur cruor,

„Quem fata quaerunt: turre de summa cadat

„Priami nepos Hectoreus, et letum oppetat.

„Tum mille velis impleat classis freta.“

CHORUS TROADUM.

Chorus e mulieribus Troianis, quo Achillis animam apparuisse negat, ex Epicuri sententia animam cum corpore interire asserit.

375 Verum est, an timidos fabula decipit,

Umbras corporibus vivere conditis?

Cum coniux oculis imposuit manum,

Supremusque dies solibus obstitit,

Et tristis cineres urna coercuit:

380 Non prodest animam tradere funeri,

Sed restat miseris vivere longius?

An toti morimur, nullaue pars manet

Nostri, cum profugo spiritus halitu

Immixtus nebulis cessit in aera,

385 Et nudum tetigit subdita fax latus?

Quidquid sol oriens, quidquid et occidens

Novit; coeruleis Oceanus fretis

Quidquid vel veniens vel fugiens lavat,

Aetas Pegaseo corripit gradu.

390 Quo bissena volant sidera turbine;

Quo cursu properat saecula volvere

TROADES. ACT. II.

497

Astrorum dominus; quo properat modo
Obliquis Hecate currere flexibus:

Hoc omnes petimus fata; nec amplius,
Iuratos Superis qui tetigit lacus,

395

Usquam est. Ut calidis fumus ab ignibus
Vanescit spatium per breve sordidus;

Ut nubes, gravidas quas modo vidimus,
Arctoi Boreae disiiicit impetus:

Sic hic, quo regimur, spiritus effluet.

400

Post mortem nihil est, ipsaque mors nihil,
Velocis spatii meta novissima.

Spem ponant avidi, solliciti metum.

Quaeris, quo iaceas post obitum loco?

Quo non nata iacent.

405

Tempus nos avidum devorat et chaos.

Mors individua est noxia corpori,

Nec parcens animae. Taenara, et aspero

Regnum sub domino, limen et obsidens

Custos non facili Cerberus ostio,

410

Rumores vacui verbaque inania,

Et par sollicito fabula somnio.

ACTUS TERTIUS.

ANDROMACHA, SENEX, ULYSSES.

Hectoris uxor, viso territa, filium in tumultu paterno abscondit, quem sagacitate sua Ulysses latebris exutum ad mortem adducit.

ANDR. Quid, moesta, Phrygiae, turba, laceratis co-
mas,

Miserumque tunsae pectus effuso genas

- 415 Fletu rigatis? Levia perpassae sumus,
Si flenda patimur. Ilium vobis modo,
Mihi cecidit olim, cum ferus curru incito
Mea membra raperet, et gravi gemeret sono
Peliacus axis pondere Hectoreo tremens.
- 420 Tunc obruta atque eversa, quodcumque accidit,
Torpens malis rigensque sine sensu fero.
Iam erepta Danaïs conjugem sequerer meum,
Nisi hic teneret: hic meos animos domat,
Morique prohibet; cogit hic aliquid deos
- 425 Adhuc rogare; tempus aeruminae addidit.
Hic mihi malorum maximum fructum abstulit,
Nihil timere. Prosperis rebus locus
Ereptus omnis; dira, qua veniant, habent.
Miserrimum est timere, cum speres nihil.
- 430 SEN. Quis te repens commovit adflictam metus?
ANDR. Exoritur aliquod majus e magno malum.
Nondum ruentis Ilii fatum stetit.
SEN. Et quas reperist, ut velit, clades deus?
Stygis profundae claustra et obscuri specus
- 435 Laxantur; et, ne desit eversis metus,
Hostes ab imo conditi Dite exeunt.
Solisne retro pervium est Danaïs iter?
Certe aequa mors est. ANDR. Turbat atque agitat
Phrygas
Communis iste terror; hic proprie meum.
- 440 Exterret animum noctis horrendae sapor.
SEN. Quae visa portent, effer in medium, metus.
ANDR. Partes fere nox alma transierat duas,
Clarumque septem verterant stellae iugum;
Ignota tandem venit adflictae quies,
- 445 Brevisque fessis somnus obrepsit genis;
Si somnus ille est mentis attonitae stupor:
Cum subito nostros Hector ante oculos stetit,
Non qualis ultro hella in Argivos ferens,
Graias petebat facibus Idaeis rates,

TROADES, ACT. III.

199

Nec caede multa qualis in Danaos furens 450
 Vera ex Achille spolia simulato tulit,
 Non ille, vultus flammeum intendens iubar;
 Sed fessus ac deiectus et fletu gravis,
 Similisque nostro, squalida obteetus coma.
 Iuvat tamen vidisse. Tum quassans caput, 455
 „Dispelle somnos,“ inquit, „et gnatum eripe,
 O fida coniux! Lateat: haec una est salus.
 Omitte fletus. Troia quod cecidit, gemis?
 Utinam iaceret tota! Festina! amove
 Quocunque nostrae parvulam stirpem domus!“ 460
 Mihi gelidus horror ac tremor somnum expulit:
 Oculosque nunc huc pavida, nunc illuc ferens,
 Oblita nati, misera quaesivi Hectorem.
 Fallax per ipsos umbra complexus abit.
 O gnate, magni certa progenies patris; 465
 Spes una Phrygibus, unica adflictae domus.
 Veterisque soboles sanguinis nimium incliti,
 Nimiumque patri similis (hos vultus meus
 Habebat Hector; talis incessu fuit,
 Habituque talis; sic tulit fortes manus, 470
 Sic celsus humeris, fronte sic torva minax,
 Cervice fusam dissipans iacta comam),
 O gnate, sero Phrygibus et matri, cito
 Eritne tempus illud ac felix dies,
 Quo, Troici defensor et vindex soli, 475
 Recidiva ponas Pergama, et sparsos fuga
 Cives reducas, nomen et patriae suum
 Phrygibusque reddas? Sed mei fati memor
 Tam magnâ timeo vota. Quod captis sat est,
 Vivamus. Heu me, qui locus fidus meo 480
 Erit timori, quave te sede oculam?
 Arx illa pollens opibus et muris deum,
 Gentes per omnes clara et invidiae gravis,
 Nunc pulvis altus; strata sunt flammâ omnia,
 Superestque vastâ ex urbe ne tantum quidem, 485

- Quo lateat ipfans. Quem locum fraudi legam?
 Est tumulus ingens coniugis cari sacer,
 Verendus hosti, mole quem immensa parens
 Opibusque magnis struxit, in luctus suos
 490 Rex non avarus: optime credam patri. —
 Sudor per artus frigidus totos cadit:
 Omen tremisco misera feralis loci.
 SEN. Haec causa multos una ab interitu arcuit,
 Crediperisse. ANDR. Vix spei quidquam est super:
 495 Grave pondus illum magna nobilitas premit.
 SEN. Ne prodat aliquis, amove testes doli.
 ANDR. Si quaeret hostis? SEN. Urbe in eversa pe-
 rit.
 ANDR. Quid proderit latuisse redituro in manus?
 SEN. Victor feroces impetus primos habet.
 500 ANDR. Quid, quod lateres sine metu magno nequit?
 SEN. Miser occupet praesidia, securus legat.
 ANDR. Quis te locus, quae regio seducta, in via
 Tuto reponet? quis feret trepidis opem?
 Quis proteget? Qui semper, etiam nunc tuos,
 505 Hector, tuere; coniugis sortem piaie
 Serva, et fideli cinere victurum excipe!
 Succede tumulo, gnate! Quid retro fugis,
 Turpesque latebras spernis? Agnosco indolem!
 Pudet timere. Spiritus magnos fuga
 510 Animosque veteres; sume, quos casus dedit!
 En, intuere, turba quae sinus super:
 Tumulus, puer, captiva: cedendum est malis.
 Sanctas parentis conditi sedes, age,
 Aude subire. Fata si miseros iuvant:
 515 Habes salutem; fata si vitam negant:
 Habes sepulcrum. SEN. Claustra commissum tegunt;
 Quem ne tuus producat in medium timor,
 Procul hinc recede, teque diversam amove.
 ANDR. Levius solet timere, qui propius timet:
 520 Sed, si placet, referamus hinc alio pedem.

SEN. Cohibe paramper ora, questusque opprime:
Gressus nefandos dux Cephalenum admovet.

ANDR. Dehisce tellus, tuque coniux ultimo
Specu revulsam scinde tellurem, et Stygis
Sinu profundo conde depositum meum! 525
Adest Ulysses, et quidem dubio gradu
Vultuque: nectit pectore astus callidos.

UL. Durae minister sortis, hoc primum peto,
Ut ore quamvis verba dicantur meo,
Non esse credas nostra: Graiorum omnium 530
Procerumque vox est, petere quos seras domos
Hectorea soboles prohibet. Hanc fata expetunt:
Sollicita Danaos pacis incertae fides
Semper tenebit, semper a tergo timor
Respicere coget, arma nec poni sinet, 535
Dum Phrygibus animos gnatus eversis dabit,
Andromacha. ANDR. Vester augur haec Calchas
canit?

UL. Etsi taceret augur haec Calchas, tamen
Dicebat Hector, cuius et stirpem horreo;
Generosa in ortus semina exurgunt suos. 540
Sic ille magni parvus armenti comes,
Primisque nondum cornibus findens cutem,
Cervice subito celsus et fronte arduus
Gregem paternum ducit, ac pecori imperat.
Quae tenera caeso virga de trunco stetit, 545
Par ipsa matri tempore exiguo subit,
Umbrasque terris reddit et coelo nemus.
Sic male relictus igne de magno cinis
Vires resumit. Est quidem iniustus dolor
Rezum aestimator; si tamen tecum exigas. 550
Veniam dabis, quod bella post hiemes decem
Totidemque messes iam senex miles timet,
Aliasque clades rursus, ac nunquam bene
Troiam iacentem. Magna res Danaos movet,
Futurus Hector: libera Graios metu. 555

Haec una naves causa deductas tenet;
 Hic classis haeret. Neve crudelem putes,
 Quod sorte iussus Hectoris natum petam:
 Petissem Orestem. Patere, quod victor tulit.

560 ANDR. Utinam quidem esses, gnate, materna in
 manu,

Nossemque, quis te casus ereptum mihi
 Teneret, aut quae regio! Non hostilibus
 Confossa telis pectus, aut vinclis manus
 Secantibus praestricta, non acri latus

565 Utrumque flamma cincta, maternam fidem
 Unquam exuissem. Gnate, quis te nunc locus,
 Fortuna quae possedit? errore avio
 Vagus arva lustras? vastus an patriae vapor
 Corripuit artus? saevus an victor tuo

570 Lusit cruore? numquid immanis ferae
 Morsu peremptus pascis Idaeas aves?
 UL. Simulata remove verba: non facile est tibi
 Decipere Ulyssen; vicinus matrum dolos
 Etiam dearum. Cassa consilia amove.

575 Ubinatus est? ANDR. Ubi Hector? ubi cuncti Phry-
 ges?

Ubi Priamus? Unum quaeris; ego quaero omnia.

UL. Coacta dices, sponte quod fari abnuh.

ANDR. Tutâ est, perire quae potest, debet, cupit.

UL. Magnifica verba mors prope admota excutit.

580 ANDR. Si vis, Ulysse, cogere Andromacham metu,
 Vitam minare: nam mori votum est mihi.

UL. Verberibus, igni, morte, cruciatu, eloqui
 Quodcunque celas, adiget invitam dolor,
 Et pectore imo condita arcana eruet.

585 necessitas plus posse, quam pietas, solet.

ANDR. Propone flammâs, vulnera et diras mali
 Doloris artes, et famem et saevam sitim,
 Variasque pestes undique, et ferrum inditum
 Visceribus ustis, carceris coeci lumen,

Et quidquid audet victor iratus, tumens: 590

Animosa nullo mater admittit metus.

U L. Stulta est fides, celare quod prodas statim.

Hic ipse, quo nunc contumax perstas, amor

Consulere parvis liberis Danaos monet.

Post arma tam longinqua, post annos decem, 595

Minus timerem, quos facit Calchas, metus,

Si mihi timerem: bella Telemacho paras.

ANDR. Invita Ulyssi gaudium ac Danaïs dabo:

Dandum est. Fatere, quos premis, luctus, dolor!

Gaudete, Atridae; tuque lactifica, ut soles, 600

Refer Pelasgis: Hectoris proles obit.

U L. Et esse verum hoc qua probas Danaïs fide?

ANDR. Ita, quod minari maximum victor potest,

Contingat, et me fata maturo exitu

Facilique solvant, ac meo condant solo, 605

Et patria tellus Hectorem leviter premat,

Ut luce caret, ut inter extinctos iacet,

Datusque tumulto debita exanimis tulit.

U L. Expleta fata stirpe sublata Hectoris,

Solidamque pacem laetus ad Danaos feram. — 610

Quid agis, Ulysse? Danaïdae credent tibi;

Tu cui? Parenti. Fingit an quisquam hoc parens,

Nec abominandae mortis auspiciū pavet?

Auspicia metunt, qui nihil maius timent.

Fidem adligavit iureiurando suam. 615

Si peierat; timere quid gravius potest?

Nunc advoca astus, anime; nunc fraudes, dolos;

Nunc totum Ulyssen! Veritas nunquam perit.

Scrutare matrem. Moeret: inlacrimat, gemit.

Sed et huc et illuc anxios gressus refert, 620

Missasque voces aure sollicita excipit:

Magis hoc timet, quam moeret. Ingenio est opus. —

Alios parentes adloqui in luctu decet;

Tibi gratulandum est, misera, quod gnato cares,

Quem mors manebat saeva, praecipitem datum 625

E turre, lapsis sola quae muris manet.

ANDR. Me liquit animus; membra quatiuntur, labant,

Torpetque vinctus frigido sanguis gelur.

UL. Intremuit: hac, hac parte quaerendum est mihi.

630 Matrem timor detexit: iterabo metum.

Ite, ite, celeres, fraude materna abditum

Hostem Pelasgi nominis, pestem ultimam,

Ubicumque latitat, erutam in medium date!

Bene est: tenetur. Perge, festina, attrahe! —

635 Quid respicis trepidasque? Jam certe perit.

ANDR. Utinam timerem! Solitus ex longo est metus.

Dediscit animus sero, quod didicit diu.

UL. Lustrale quoniam debitum muris puer

Sacrum antecessit, nec potest vatem sequi,

640 Meliore fato raptus: hoc Calchas ait

Modo piari posse redituras rates,

Si placet undas Hectoris sparsi cinis,

At tumulus imo totus aequetur solo.

Nunc ille quoniam debitam effugit necem,

645 Erit admovenda sedibus sacris manus.

ANDR. Quid agimus? animam distrahit geminus timor:

Hinc natus, illinc coniugis cari cinis.

Pars utra vincet? Testor immites deos,

Deosque veros, coniugis manes mei,

650 Non aliud, Hector, in meo gnato mihi

Placere, quam te! Vivat, ut possit tuos

Referre vultus. Prorutus tumulo cinis

Mergetur? ossa fluctibus spargi sinam

Disiecta vastis? Potius hic mortem oppetat. —

655 Poteris nefandae deditum mater neci

Videre? poteris celsa per fastigia

Missum rotari? Potero, perpetiar, feram,

Dum non meus post fata victoris manu

Iactetur Hector. Hic suam poenam potest
Sentire; at illum fata iam in tuto locant. — 660

Quid fluctuaris? Statue, quem poenae extrahas.

Ingrata, dubitas? Hector est illinc tuus. —

Erras: utrinque est Hector; hic sensus potens,

Forsan futurus ultor extincti patris. —

Utrique parci non potest: quidnam facis? 665

Serva e duobus, anime, quem Danai timent.

UL. Responsa peragam: funditus busta eruam.

ANDR. Quae vendidistis? UL. Pergam, et e summo
aggere

Traham sepulcra. ANDR. Coelitum adpello fidem,
Fidemque Achillis! Pyrrhe, genitoris tui 670

Munus tuere! UL. Tumulus hic campo statim

Toto iacebit. ANDR. Fuerat hoc prorsus nefas

Danais inausum. Tempia violastis, deos

Etiam faventes; busta transierat furor.

Resistam; inermes offeram armatis manus! 675

Dabit ira vires. Qualis Argolicas ferox

Turmas Amazon stravit; aut qualis deo

Percussa Maenas entheo silvas gradu,

Armata thyrsos, terret, atque expers sui

Vulnus dedit, nec sensit, in medios ruam, 680

Tumuloque cineris socia defenso cadam!

UL. Cessatis, et vos flebilis clamor movet

Furorque cassus feminae? Iussa ocus

Pergite! ANDR. Me, me sternite hic ferro prius!

Repellor? heu me! Rumpe fatorum moras; 685

Molire terras, Hector, ut Ulyssen domes!

Vel umbra satis es. Arma concussit manu!

Iaculatur ignes! Cernitis, Danai, Hectorem,

An sola video? UL. Funditus cuncta eruam!

ANDR. Quid agis? ruina pariter et gnatum et virum 690

Prosternis una? Forsitan Danaos prece

Placare poteris. Conditum elidet statim

Immane busti pondus. Intereat miser

- Ubicumque potius: ne pater gnatum obruat,
695 Prematque patrem gnatus. — Ad genua accido
Supplex, Ulysse; quamque nullius pedes
Novere dextram, pedibus admoveo tuis.
Miserere matris, et preces placidus pias
Patensque recipe; quoque te celsum altius
700 Superi levarunt, mitius lapsos preme!
Misero datur quodcunque, fortunae datur.
Sic te revisat coniugis sanctae torus;
Annosque, dum te recipit, extendat suos
Laerta! sic te iuvenis excipiat tuus,
705 Et, vota vincens vestra felici indole,
Aetate avum transcendat, ingenio patrem!
Miserere matris: unicum afflictae mihi
Solamen hoc est. UL. Exhibe gnatum, et roga.
ANDR. Hue e latebris procede tuis,
710 Flebile matris furtum miseræ! —
Hic puer, hic est terror, Ulysse,
Mille carinis. Submitte manus,
Dominique pedes supplice dextra
Stratus adora; nec turpe puta,
715 Quidquid miseros Fortuna iubet.
Pone ex animo reges atavos,
Magnique senis iura per omnes
Inclita terras; excidat Hector
Gere captivum; positoque genu,
720 Si tua nondum funera sentis,
Matris fletus imitare tuæ.
Vidit pueri regis lacrimas
Et Troia prior, parvusque minas
Trucis Alcidae flexit Priamus.
725 Ille, ille ferox, cuius vastis
Viribus omnes cessere ferae,
Qui perfracto limine Ditis
Coecum retro patefecit iter,
Hostis parvi victus lacrimis,

TROADES. ACT. III.

207

„Suscipe,“ dixit, „rector habenas,
Patrioque sede celsus solio;
Sed sceptrâ fide meliore tene.“
Hoc fuit illo victore capi.
Discite mites Herculis iras.
An sola placent Herculis arma?
Iacet ante pedes non minor illo
Supplice supplex, vitamque petit.
Regnum Troiae, quocunque volet,
Fortuna ferat.

730

735

ULYSSES, ANDROMACHA, ASTYANAX.

*Precibus minas et diras miscet Andromacha, Ulysses orans
nec exorans.*

UL. Matris quidem me moeror attonitae movet; 740
Magis Pelasgae me tamen matres movent,
Quarum iste magnos crescit in luctus puer.

ANDR. An has ruinas urbis in cinerem datas
Hic excitabit? hae manus Troiam erigent?
Nullas habet spes Troia, si tales habet. 745

Non sic iacemus Troes, ut cuiquam metus
Possimus esse. — Spiritus genitor facit. —
Sed nempe tractus. Ipse post Troiam pater

Posuisset animos, magna quos frangunt mala.
Si poena petitur, quae peti gravior potest? 750
Famulare collo nobili subeat iugum;
Servire liceat. Aliquis hoc regi negat?

UL. Non hoc Ulysses, sed negat Calchas tibi.
ANDR. O machinator fraudis et scelerum artifex,
Virtute cuius bellica nemo occidit, 755

Dolis et astu maleficae mentis iacent
Etiam Pelasgi; vatem et insontes deos
Praetendis? Hoc est pectoris factus tui,
Nocturne miles, fortis in pueri necem.
Iam solus audes aliquid, et claro die. 760

UL. Virtus Ulyssis Danaidis nota est satis,
Nimis Phrygibus. Non vacat vanis diem
Conterere verbis: ancoras classis legit.

ANDR. Brevem moram largire, dum officium pa-
rens

- 765 Gnato supremum reddo, et amplexu ultimo
Avidos dolores satio. UL. Misereri tui
Utinam liceret! Quod tamen solum licet,
Tempus moramque dabimus. Arbitrio tuo
Implere lacrimis: fletus aerumnas levat.
- 770 ANDR. O dulce pignus! o decus lapsae domus,
Summumque Troiae funus! o Danaum timor!
Genitricis o spes vana, cui demens ego
Laudes parentis bellicas, annos avi
Medios precabar! Vota destituit deus.
- 775 Iliaca non tu sceptris regali potens
Gestabis aula; iura nec populis dabis,
Victasque gentes sub tuum mittes iugum;
Non Graia caedes terga, non Pyrrhum trahes;
Non arma tenera parva tractabis manu,
- 780 Sparsasque passim saltibus latis feras
Audax sequeris; nec, stato lustris die
Solemne referens Troici lusum sacrum,
Puer citatas nobilis turmas ages;
Non inter aras mobili velox pede,
- 785 Revocante flexo concitos cornu modos,
Barbarica prisco templa saltu coles. —
O morte dira tristius leti genus!
Flebilis aliquid Hectoris magni nece
Muri videbunt. UL. Rumpe iam fletus parens!
- 790 Magnus sibi ipse non facit finem dolor.
ANDR. Lacrimis, Ulysse, parva, quam petimus,
mora est.
Concede, parvos ut mea condam manu
Viventis oculos! — Occidis parvus quidem,
Sed iam timendus. Troia te expectat tua.

TROADES. ACT. III.

209

I, vade liber; liberos Troas vide!

795

A S T. Miserere, mater! A N D R. Quid meos retines
sinus

Manusque matris? Cassa praesidia occupas.

Fremitu leonis qualis audito tener

Timidum iuvenus adplicat matri latus;

At ille saevus matre submota leo

800

Praedam minorem morsibus vastis tenens

Frangit, vehitque: talis e nostro sinu

Te rapiet hostis. Oscula et fletus, puer,

Lacerosque crines excipe, et plenus mei

Occurre patri! Pauca maternae tamen

805

Perfer querelae verba: „Si manes habent

Curas priores, nec perit flammis amor,

Servire Graio pateris Andromachen iugo,

Crudelis Hector? Lentus et ségnis iaces

Rediit Achilles.“ Sume nunc iterum comas,

810

Et sume lacrimas, quidquid e misero viri

Funere relictum est; sume, quae reddas tuo

Oscula parenti! Matris hanc solatio

Relinque vestem: tumulus hanc tetigit meus

Manesque cari. Si quid hic cineris latet,

815

Scrutabor ore. U L. Nullus est flendi modus:

Abripite propere classis Argolicae moram!

CHORUS TROADUM.

*Asportandae Troades in varia Graeciae loca, prout sorte
Achivis dispersitae contigerant, in quamcumque tamen Graeciae
partem abdauci praeceptant, quam in Spartan, Mycenae et Itha-
cam, Helenae, Agamemnonis et Ulyssis patrūm.*

Quae vocat sedes habitanda captas?

Thessali montes et opaca Tempe,

An viros tellus dare militares

820

Aptior Phthie, meliorve foetu

Fortis armenti lapidosa Trachin?

SEN. TRAG.

O

- An maris vasti domitrix Iolcos?
Urbibus centum spatiosa Crete,
825 Parva Gyrtone, sterilisque Tricce,
An frequens ruscis levibus Mothone?
Quae sub Oetaeis latebrosa silvis:
Misit infestos Troiae ruinis:
Non semel arcus,
830 Olenos tectis habitata raris,
Virgini Pleuron inimica divae,
An maris lati sinuosa Troezen?
Pelion regnum Prothoi superbum,
Tertius coelo gradus (hic recumbens
835 Montis exesi spatiosus antro
Iam trucis Chiron pueri magister,
Tinnulas plectro feriente chordas,
Tum quoque ingentes acuebat iras
Bella canendo);
840 An ferox varii lapidis Carystos?
An premens littus maris inquieti
Semper Euripo properante Chalcis?
Quolibet vento faciles Calydnae,
Ac carens nunquam Gonoessa vento,
845 Quaeque formidat Borean Enispe,
Attica pendens Peparethos ora,
An sacris gaudens tacitis Eleusin?
Numquid Aiakis Salamina veram,
Aut fera notam Calydonia saeva,
850 Quasque perfundit, subiturus aequor
Segnibus terras Titaessos undis,
Bessan et Scarphen? Pylon an senilem?
Pharin, an Pisam, Iovis et coronis
Elida claram?
855 Quolibet tristis miseris procella
Mittat, et donet cuicumque terrae:
Dum, luem tantam Troiae atque Achivis
Quae tulit, Sparte procul absit; absit

Argos et saevi Pelopis Mycenae;
 Neritos parva brevior Zacyntho,
 Et nocens saxis Ithace dolosis.
 Quod manet fatum dominusve quis te
 Aut quibus terris, Hecabe, videndam.
 Ducet? in cuius moriere regno?

860

ACTUS QUARTUS.

HELENA, ANDROMACHA, HECUBA
 POLYXENA, PYRRHUS, mutae personae.

Ut manibus Achillis rite inferiue peragantur, excogitata ratio est, qua ut veste, ita animo nuptiali affecta maetetur Polyxena. Vid. supra vers. 366. Quae partes dantur Helenae, ut Polyxenam lactet inani spe nuptiarum cum Pyrrho; quas illa primo simulat, mox Andromachae iurgio excussa dolor fatetur, et rem aperte suadet.

HEL. Quicumque hymen funestus, illaetabilis, 865
 Lamenta, caedes, sanguinem, gemitus habet;
 Est auspice Helena dignus. Eversis quoque
 Nocere cogor Phrygibus. Ego Pyrrhi toros
 Narrare falsos iubeor; ego cultus dare
 Habitusque Graios. Arte capietur mea; 870
 Meaque fraude concidet Paridis soror
 Fidenter. Ipsi levius hoc equidem reor:
 Optanda mors est sine metu mortis mori;
 Quid iussa cessas agere? Ad auctores redit
 Sceleris coacti culpa. — Dardaniae domus 875
 Generosa virgo, melior adflictos deus
 Respiciere coepit; teque felici parat
 Dotare thalamo. Tale coniugium tibi
 Non ipsa sospes Troia, non Priamus daret:

- 880 Nam te Pelasgae maximum gentis decus
 Ad sancta lecti iura legitimi petit,
 Cui regna campi lata Thessalici patent.
 Te magna Tethys, teque tot pelagi deae,
 Placidumque numen aequoris tumidi Thetis,
- 885 Suam vocabunt; te datam Pyrrho socer
 Peleus nurum vocabit, et Nereus nurum.
 Depone cultus squalidos, festos cape;
 Dedisce captam; deprime horrentes comas,
 Crinemque docta patere distingui manu.
- 890 Hic forsitan te casus excelso magis
 Solio reponet. Profuit multis capi.
 ANDR. Hoc deerat unum Phrygibus eversis malum,
 Gaudere. Flagrant strata passim Pergama.
 O coniugale tempus! An quisquam audeat
- 895 Negare? quisquam dubius ad thalamos eat,
 Quos Melena suadet? Pestis, exitum, lues
 Utriusque populi, cernis hos tumulos ducum,
 Et nuda totis ossa quae passim iacent
 Inhumata campis? Haec hymen sparsit tuus.
- 900 Tibi fluxit Asiae, fluxit Europae cruor,
 Cum dimicantes lenta prospiceret viros,
 Incerta voti. Perge, thalamos adpara!
 Taedis quid opus est, quidve solenni face,
 Quid igne? Thalamis Troia praelucet novis.
- 905 Celebrate Pyrrhi, Troades, connubia;
 Celebrate digne: planctus et gemitus sonent.
 HEL. Ratione quamvis careat et flecti neget
 Magnus dolor, sociosque nonnunquam sui
 Moeroris ipsos oderit: causam tamen
- 910 Possum tueri iudice infesto meam,
 Graviores passa. Lugēt Andromacha Hectorem,
 Et Hecuba Priamum; solus occulte Paris
 Lugendus Helenae. Durum et invisum et grave
 est,
 Servitia ferre; patior hoc olim iugum

TROADES. ACT. IV.

213

Annis decem captiva. Prostratum Hiam est, 915
 Versi penates. Perdere est patriam grava
 Gravius timere. Vos leva; tanti mali
 Comitatus; in me victus et victor fuit.
 Quam quisque famulam traheret, incerto diu.
 Casu pependit; me meus traxit statim 920
 Sine sorte dominus. Causa bellorum fui,
 Tantaque Teucris cladis. Hoc verum puta,
 Spartana puppis vestra si secuit freta.
 Sin rapta Phrygiis praeda remigibus fui,
 Deditque donum iudici victrix dea: 925
 Ignosce Paridi, Iudicem iratum mea
 Habitura causa est; ista Menelaum manent
 Arbitria. Nunc hanc luctibus paulum tua,
 Andromacha, omisissis flecte: vix lacrimas quoque
 Retinere. ANDR. Quantum est, Helena quod lacri-
 mat, malum! 930

Cur lacrimat autem? Fare, quos Ithacus dolos,
 Quae scelera nectat! Utrum ab Idaeis iugis
 lactanda virgo est, arcis an celsae edito
 Mittenda saxo? num per has vastum in mare
 Volvenda rupes, latere quas scisso leva; 935
 Altum vadoso Sigeon spectans sinu?
 Dic, fare, quidquid subdolo vultu tegis.
 Leviora mala sunt cuncta, quam Priami gener
 Hecubaeque Pyrrhus. Fare, quam poenam pares,
 Exprore, et unum hoc deme nostris cladibus, 940
 Falli. Paratas perpeti mortem vides.
 HÆL. Utinam iuberet me quoque interpres deum
 Abrumpere ense lucis invisae moras,
 Vel Achillis ante buata furibunda manu
 Occidere Pyrrhi, fata comitantem tua, 945
 Polyxene miserando, quam tradi sibi,
 Cineremque Achilles ante mactari suum,
 Campo maritus ut sit Elysio, iubet!
 ANDR. Vide, ut animus ingens laetus audierit necem.

- 950 Cultus decoros regiae vestis petit,
 Et admoveri crinibus patitur manum.
 Mortem putabat illud, hoc thalamos putat.
 At misera luctu mater audito stupet;
 Labefacta mens succubuit. Adsurge! adleva
- 955 Animum, et cadentem, misera, firma spiritum!
 Quam tenuis anima vinculo pendet levi!
 Minimum est, quod Hecubam facere felicem potest.
 Spirat: revixit. Prima mors miseros fugit.
 HEC. Adhuc Achilles vivit in poenas Phrygum!
- 960 Adhuc rebellat! O manum Paridis levem!
 Cinis ipse nostrum sanguinem ac tumulus sitit.
 Modo turba felix latera cingebat mea;
 Lassabar in tot oscula, in totum gregem
 Dividere matrem. Sola nunc haec est super,
- 965 Votum, comes, levamen, adflictae quies.
 Haec totus Hecubae foetus; hac sola vocor
 Iam voce mater. Dura et infelix, age,
 Elabere anima! denique hoc unum mihi
 Remitte funus! Inrigat fletus genas,
- 970 Imberque victo subitus e vultu cadit.
 Laetare, gaude, gnata! Quam vellet tuos
 Cassandra thalamos, vellet Andromache tuos!
 ANDR. Nos, Hecuba; nos, nos, Hecuba, lugen-
 dae sumus,
 Quas mota classis huc et huc sparsas feret;
- 975 Hanc cara tellus sedibus patriis teget.
 HEL. Magis invadebis, si suam sortem scias.
 ANDR. An aliqua poenae pars meae ignota est mihi?
 HEL. Versata dominos urna captivis dedit.
 ANDR. Cui famula trador? ede! quem dominum
 voo?
- 980 HEL. Te sorte prima Scyrius juvenis tulit.
 ANDR. Cassandra felix, quam furor sorti eximit,
 Phoebusque! HEL. Regum hanc maximus rector
 tenet.

HEC. Estne aliquis, Mecubam qui suam dici velit?
 HEL. Ithaco obtigisti praeda nolenti brevis.
 HEC. Quis tam impotens ac furus et iniquae ferus 985
 Sortitor urnae regibus reges dedit?
 Quis tam sinister dividit captas deus?
 Quis arbiter crudelis et miseris gravis
 Eligere dominos nescit, et saeva manu
 Dat iniqua miseris fata? quis matrem Hectoris 990
 Armis Achillis miscet? Ad Ulyssen vocor?
 Nunc victa, nunc captiva, nunc cunctis mihi
 Obsessa videor cladibus! Domini pudet,
 Non servitutis. Hectoris spoliū feret,
 Qui tulit Achillis? Sterilis et saevis fretis 995
 Inclusa tellus non capit turulos meos.
 Duc, duc, Ulysse! nil moror; dominum sequor.
 Me mea sequuntur fata: non pelago quies
 Tranquilla veniet, saeviet ventis mare,
 Et bella, et ignis, et mea et Priami mala. 1000
 Dumque ista veniant, interim hoc poenae loco est:
 Sortem occupavi, praemium eripui tibi.
 Sed incitato Pyrrhus adcurrit gradu,
 Vultuque torvo. Pyrrhe, quid cessas? Age,
 Reclude ferro pectus, et Achillis tui 1005
 Coniunge soceros! Perge, mactator senum;
 Et hic decet te sanguis. Abreptam trahit!
 Maculate superos caede funesta deos,
 Maculate Manes! Quid precer vobis? Precor
 His digna sacris aequora. Hoc classi accidat 1010
 Toti Pelasgae, ratibus hoc mille accidat,
 Meae precabor, cum vehar, quidquid rati!

CHORUS TROADUM.

*Chorus occasione sumtu ab Helenae dicto supra vers. 917
 vos levat tanti mali comitatus, solatur se communi malo; quod
 tamen solatium ipsis sortito disiunctis ablatum fore.*

Dulce moerenti populus dolentum,

- Dulce lamentis resonare gentes!
- 1015 Lentius luctus lacrimaeque mordent,
Turba quas fletu similis frequentat.
Semper, ah, semper dolor est malignus:
Gaudet in multos sua fata mitti,
Seque non solum placuisse poenae.
- 1020 Ferre, quam sortem patiuntur omnes,
Nemo recusat;
Nemo se credit miserum, licet sit.
Tolle felices; removeto multo
Divites auro; removeto centum
- 1025 Rura qui scindunt opulenta bubus:
Pauperi surgent animi iacentes.
Est miser nemo, nisi comparatus,
Dulce in immensis posito ruinis,
Neminem laetos habuisse vultus.
- 1030 Ille deplorat queriturque fatum,
Qui secans fluctum rate singulari
Nudus in portus cecidit petitos;
Aequior casum tulit et procellas,
Mille qui ponto pariter carinas
- 1035 Obrui vidit, tabulaque littus
Naufraga spargi, mare cum coactis
Fluctibus Corus prohibet reverti.
Questus est Hellen cecidisse Phryxus,
Cum gregis ductor radiante villo.
- 1040 Aureo fratrem simul et sororem
Sustulit tergo, medioque iactum
Fecit in ponto; tenuit querelas
Et vir et Pyrrhe, mare cum viderent,
Et nihil praeter mare cum viderent,
- 1045 Unici terris homines relictis.
Solvat hunc coetum, lacrimasque nostras
Sparget huc illuc agitata classis,
Et tuba iussi dare vela nautae,
Cum simul ventis properante remo

Prenderint altum, fugietque littus. 1050
 Quis status mentis miseris, ubi omnis
 Terra decrescet, pelagusque crescet?
 Celsa cum longe latitabit Ide?
 Tum puer matri, genitrixque nato,
 Troia qua iaceat regione monstrans, 1055
 Dicet, et longe digito notabit:
 „Ilium est illic, ubi fumus alto.
 Serpit in coelum nebulaeque turpes.“
 Troes hoc signo patriam videbunt.

ACTUS QUINTUS.

NUNTIUS, ANDROMACHA, HECUBA.

*Nuntius matribus narrat, ut e turri praecipitatus fuerit A-
 styanax, et Polyxena ad tumulum Achillis caesa.*

NUNT. O dira fata, saeva, miseranda, horrida, 1060
 Quod tam ferum, tam triste bis quinis scelus
 Mars vidit annis? Quid prius referens gemam,
 Tuosne potius, an tuos luctus, anus?
 HEC. Quosunque luctus fleveris, flebis meos
 Sua quemque tantum, me omnium clades premit. 1065
 Mihi cuncta pereunt; quisquis est, Hecubae est, miser.
 NUNT. Mactata virgo est, missus e muris puer;
 Sed uterque letum mente generosa tulit.
 ANDR. Expone seriem caedis, et duplex nefas
 Prosequere: gandet magnus aerumnas dolor 1070
 Tractare totas. Ede, et enarra omnia.
 NUNT. Est una magna turris e Troia super,
 Adsueti Priamo; cuius e fastigio
 Summisque pinnis arbiter belli sedens.
 Regebat acies. Turre in hac blando in sinu 1075
 Fovens nepotem, cum metu versos gravi
 Danaos fugaret Hector et ferro et face,

- Paterna puero bella monstrabat senex.
 Haec nota quondam turris et muri decus
 1080 Nunc saeva cautes, undique adfusa ducum
 Plebisque turba cingitur; totum coit
 Ratibus relictis vulgus. His collis procul
 Aciem patenti liberam praebet loco;
 His alta rupes, cuius e cacumine
 1085 Erecta summo turba libravit pedes.
 Hunc pinus, illum laurus, hunc fagus gerit,
 Et tota populo silva suspensio tremit.
 Extrema montis ille praerupti petit:
 Semiusta at ille tecta, vel saxum imminens
 1090 Muri cadentis pressit; atque aliquis (nefas!)
 Tumulo ferus spectator Hectoreo sedet.
 Per spatia late plena sublimi gradu
 Incedit Ithacus, parvulum dextra trahens
 Priami nepotem; nec gradu segni puer
 1095 Ad alta pergit moenia. Ut summa stetit
 Pro turro, vultus huc et huc acres tulit,
 Intrepidus animo. Qualis ingentis ferae
 Parvus tenerque foetus, et nondum potens
 Saevire dente, iam tamen tollit minas,
 1100 Morsusque inanes tentat, atque animis tumet:
 Sic ille dextra pressus hostili puer
 Ferox, Superne moverat vulgum ac duces,
 Ipsumque Ulyssen. Non flet e turba omnium,
 Qui fletur; ac dum verba fatidici et preces
 1105 Concipit Ulysses vatis, et saevos ciet
 Ad sacra Superos, sponte desiluit sua
 In media Priami regna. —
 - ANDR. Quis Colchus hoc, quis sedis incertae Scythae
 Commisit? aut quae Caspium cingens mare
 1110 Gens iuris expers ausa? Non Busiridis
 Puerilis aras sanguis adpersit feri,
 Nec parva gregibus membra Diomedes suis
 Epulanda posuit. Quis tuos artus teget;

Tumuloque tradet? NUNT. Quos enim praeceps locus
 Reliquit artus? Ossa disiecta et gravi 1115
 Elisa casu, signa clari corporis,
 Et ora et illas nobiles patris notas
 Confudit imam pondus ad terram datum.
 Soluta cervix silicis impulsu, caput
 Ruptum, cerebro penitus expresso. Iacet 1120
 Deforme corpus. ANDR. Sic quoque est similis patri.
 NUNT. Praeceptus ut altis cecidit e muris puer,
 Flevitque Achivum turba, quod fecit, nefas
 Idem ille populus aliud ad facinus redit
 Tumulumque Achillis. Huius extremum latus 1125
 Rhoetea leni verberant fluctu vada;
 Adversa cingit campus, et clivo levi
 Erecta medium vallis includens locum
 Crescit theatri more. Concursus frequens
 Implevit omne littus: hi classis moras 1130
 Hac morte solvi rentur; hi stirpem hostium
 Gaudent recidi. Magna pars vulgi levis
 Odit scelus, spectatque; nec Troes minus
 Suum frequentant funus, et pavidi metu
 Partem ruentis ultimam Troiae vident: 1135
 Cum subito thalami more praecedunt faces.
 It pronuba illic Tyndaris, moestum caput
 Demissa. Tali nubat Hermione modo,
 Phryges precantur. Sic viro turpis suo
 Reddatur Helene! Terror attonitos tenet 1140
 Utrosque populos. Ipsa delectos gerit
 Vultus pudore; sed tamen fulgent genae,
 Magisque solito splendet extremus decor;
 Ut esse Phoebi dulcius lumen solet
 Iamiam cadentis; astra cum repetunt vices, 1145
 Premiturque dubius nocte vicina dies.
 Stupet omne vulgus; et fere cuncti magis
 Peritura laudant. Hos movet formae decus,
 Hos mollis aetas, hos vagae rerum vices;

220 L. ANNAEI SENECAE TROADES. ACT. V.

- 1150 Movet animus omnes fortis et leto obvius.
 Pyrrhum antecedit. Omnium mentes tremunt,
 Mirantur, ac miserantur. Ut primum ardui
 Sublime montis tetigit, atque alte edito
 Juvenis paterni vertice in busti stetit:
- 1155 Audax virago non tulit retro gradum;
 Conversa ad ictum stat truci vultu ferox.
 Tam fortis animus omnium mentes ferit,
 Novumque monstrum est Pyrrhus ad caedem pi-
 ger.
 Ut dextra ferrum penitus exacta abdidit:
- 1160 Subitus recepta morte prorupit cruor
 Per vulnus ingens. Nec tamen moriens adhuc
 Deponit animos: cecidit, ut Achilli gravem
 Factura terram, prona, et irato impetu.
 Uterque flevit coetus; at timidum Phryges
- 1165 Misere gemitum; clarius victor gemit,
 Hic ordo sacri. Non stetit suus cruor,
 Humove summa fluxit: obduxit statim,
 Saevusque totum sanguinem, tumulus bibit.
 HEC. Ite, ite, Danaï; petite iam tuti domos;
- 1170 Optata velis maria diffusis sequet
 Secura classis: concidit virgo ac puer;
 Bellum peractum est. Quo meas lacrimas feram?
 Ubi hanc anilis exspuam leti moram?
 Gnatam, an nepotem; coniugem, an patriam fleam?
- 1175 An omnia, an me, sola? Mors, votum meum,
 Infantibus violenta, virginibus, venis,
 Ubicunque properas, saeva; me solam times.
 Vitasque! gladios inter ac tela et faces
 Quaesita tota nocte, cupientem fugis!
- 1180 Non hostis, aut ruina, non ignis meos
 Absumsit artus: quam prope a Priamo steti!
 NUNT. Repetite celeri maria, captivae, gradu
 Iam vela puppis laxat, et classis movet.

M E D E A.

DRAMATIS PERSONAE.

MEDEA.

IASON.

CREON.

NUTRIX.

CHORUS CORINTHIORUM.

NUNTIVS.

ARGUMENTUM.

Iason cum uxore et liberis post interfectum Pelium in Corinthi exulabat. Ubi cum Creon rex illum generum legisset, Medea res suas sibi habere a marito, ab rege aliud exilium quaerere iubetur. Illa, unius diei impetrata mora, Creusae sponsae pallam et monile magicis venenis infecta mittit; quibus indutis ignem corripuit palla, misereque nova nupta, una cum patre in natae auxilium accurrente, combusta est; Medea denique filiis, quos Iasoni pepererat, in patris conspectu trucidatis, per aera aufugit.

ALIUD ARGUMENTUM HIERONYMI BALBI.

- Iam manus Argivum surrepto vellere Colcho
Tandem puppe nova dulces remearat ad Argos.
Medeamque tori sociam praeclarus Iason
Iunxerat infaustis taedis atque omine laevo.
5 Ille etenim thalamos mutata mente priores
Sprevit, formosae corseptus amere Creusae.
At Medea ferox, stimulis accensa profanis,
Ira ardet, magicasque amens decurrit ad artem.
Quid non herba potest? Male concidit ignibus atris.
10 Regia, cum miseroque usta est genitore Creusa.
Nec satis est (pronus semper muliebris in iras
Est animus, scelerisque ferax seges atque malorum).
Proh pudor! illa suos miserando vulnere natos
Opprimit, in partesque calentes consecrat artus
15 Dein sublimis abit; serpentibus acta, per auras
-

ACTUS PRIMUS.

M E D E A.

Medea deserta superos inferosque Iasonis ultores invocat.

Di coniugales, tuque genialis tori
Lucina custos, quaeque domitorem freti
Tiphyn novam frenare docuisti ratem,
Et tu profundi saeve dominator maris,
Clarumque Titan dividens orbi diem, 5
Tacitisque praebens conscium sacris iubar,
Hecate triformis, quosque iuravit mihi
Deos Iason; quosque Medae magis.
Fas est precari, noctis aeternae chaos,
Aversa Superis regna, Manesque impios, 10
Dominumque regni tristis, et dominam fide
Meliore raptam, voce non fausta precor:
Adeste, adeste! Sceleris ultrices deae,
Crinem solutis squalidae serpentibus,
Atram cruentis manibus amplexae facem, 15
Adeste, thalamis horridae quondam meis
Quales stetitistis! Coniugi letum novae,
Letumque socero et regiae stirpi date!
In peius aliquid, quod precor sponso malum,
Vivat: per urbes erret ignotas egens, 20
Exul, pavens, invisus, incerti laris;
Me coniugem optet; limen alienum expetat,
Iam notus hospes, quoque non aliud queam
Peius precari, liberos similes patri,
Similesque matri. Parta iam, parta ultio est: 25
Peperi. Querelas verbaque incassum sero. —
Non ibo in hostes, manibus excutiam faces,
Coeloque lucem? Spectat hoc nostri sator

- Sol generis, et spectatur, et curru insidens
 30 Per solita puri spatia decurrit poli?
 Non redit in ortus, et remetitur diem?
 Da, da per auras curribus patriis vehi!
 Committe habenas, genitor, et flagrantibus
 Ignifera loris tribue moderari iuga:
 35 Gemino Corinthos littore opponens moras
 Cremata flammis maria committet duo.
 Hoc restat unum, pronubam thalamo feram
 Ut ipsa pinum, postque sacrificas preces
 Caedam dicatis victimas altaribus.
 40 Per viscera ipsa quaere supplicio viam,
 Si vivis, anime! si quid antiqui tibi
 Remanet vigoris: pelle femineos metus,
 Et inhospitalem Caucasum mente indue!
 Quodcunque vidit Phasis aut Pontus nefas,
 45 Videbit Isthmos. Effera, ignota, horrida,
 Tremenda coelo pariter ac terris mala
 Mens intus agitat; vulnera, et caedem, et vagum.
 Funus per artus. Levia memoravi nimis.
 Haec virgo feci; gravior exurgat dolor:
 50 Maiora iam me scelera post partus decent.
 Accingere, ira, teque in exitium para
 Furore toto! paria narrentur tua
 Repudia thalamis! Quo virum linquis modo?
 Hoc, quo secuta es. Rumpe iam segnes moras:
 55 Quae scelere parta est, scelere linquenda est do-
 mus

CHORUS.

Chorus mulieribus Corinthiis Iasonis et Creusae nuptiis epithalamium praecinit.

Ad regum thalamos numine prospero,
 Qui coelum Superi, quique regunt fretum,
 Adsint, cum populis rite faventibus!

MEDEA. , ACT. I.

225

Primus sceptriferis colla Tonantibus
Taurus celsa ferat tergore candido; 60
Lucinam nivei femina corporis
Intentata iugo placet. Et, asperi
Martis sanguineas quae cohibet manus,
Quae dat belligeris foedera gentibus,
Et cornu retinet divite copiam, 65
Donetur tenera mitior hostia.
Et tu, qui facibus legitimis ades,
Noctem discutiens auspice dextera,
Huc incede gradu marcidus ebrio,
Praeciugens roseo tempora vinculo! 70
Et tu, quae gemini praevia temporis
Tarde, stella, redis semper amantibus:
Te matres avidae, te cupiunt nurus,
Quamprimum radios spargere lucidos.
Vincit virgineus decor 75
Longe Cecropias nurus;
Et quas Taygeti iugis
Exercet iuvenum modo,
Muris quod caret, oppidum;
Et quas Aonius latex, 80
Alpheosque sacer lavat.
Cedent Aesonio duci,
Si forma velit adspici,
Proles fulminis improbi,
Aptat qui iuga tigribus; 85
Nec non, qui tripodas movet,
Frater virginis asperae;
Cedet Castore cum suo
Pollux caestibus aptior.
Sic, sic, Coelicolae, precor, 90
Vincat femina coniuges,
Vir longe superet viros!
Haec cum femineo constitit in choro:
Unius facies praenitet omnibus.

SEN. TRAG.

P

- 95 Sic cum sole perit sidereus decor,
Et densi latitant Pleiadum greges,
Cum Phoebe solidum lumine non suo
Orbem circuitis cornibus adligat.
Ostro sic niveus puniceo color
- 100 Perfusus rubuit; sic nitidum iubar
Pastor luce nova roscidus adspicit.
Ereptus thalamis Phasidos horridis,
Effrenae solitus pectora coniugis
Invita trepidus prendere dextera,
- 105 Felix Aeoliam corripe virginem
Nunc primum, soceris, sponse, volentibus!
Concesso, iuvenes, ludite iurgio!
Hinc illinc, iuvenes, mittite carmina!
Rara est in dominos iusta licentia.
- 110 Candida thyrsigeri proles generosa Lyaei
(Multifidam iam tempus erat succendere pinum),
Excute solemnem digitis marcentibus ignem!
Festa dicax fundat convicia Fescemminus;
Solvat turba iocos. Tacitis eat illa tenebris,
- 115 Si qua peregrino nubit fugitura marito.

ACTUS SECUNDUS.

MEDEA, NUTRIX.

Audito Hymenaeo furit Medea, quam sedare nutrix laborat, sed frustra.

- MED. Occidimus: aures populi hymenaeus meas!
Vix ipsa tantum, vix adhuc, credo malum.
Haec facere Iason potuit? erepto patre,
Patria atque regno, sedibus solam exteris
- 120 Deserere? Durus merita contempsit mea,
Qui scelere flammam viderat vinci et mare!

Adeone credit omne consumptum nefas?
 Incerta, vecors, mente vesana feror
 Partes in omnes, unde me ulcisci queam?
 Utinam esset illi frater! Est coniux: in hanc 125
 Ferrum exigatur! — Hoc meis satis est malis?
 Si quod Pelasgae, si quod urbes barbarae
 Novere facinus, quod tuae ignorant manus,
 Nunc est parandum. Scelera te hortentur tua,
 Et cuncta redeant: inclitum regni decus 130
 Raptum, et nefandae virginis parvus comes
 Divisus ense; funus ingestum patri,
 Sparsumque ponto corpus; et Peliae senis
 Decocta aheni membra. Funestum impie
 Quam saepe fudi sanguinem! et nullum scelus 135
 Irata feci; saevit infelix amor.
 Quid tamen Iason potuit, alieni arbitri
 Iurisque factus? — Debuit ferro obvium
 Offerre pectus. — Melius, ah melius, dolor
 Furiose, loquere! Si potest, vivat meus, 140
 Ut fuit, Iason; sin minus, vivat tamen,
 Memorque nostri muneri parcat meo.
 Culpa est Creontis tota, qui scepro impotens
 Coniugia solvit, quique genitricem abstrahit
 Gnatis, et arcto pignore adstrictam fidem 145
 Dirimit. Petatur solus hic; poenas luat,
 Quas debet! Alto cinere cumulabo domum!
 Videbit atrum vorticem flammis agi
 Malea, longas navibus flectens moras.
 NUTR. Sile, obsecro, questusque secreto abditos 150
 Manda dolori! Gravia quisquis vulnera
 Patientem et aequo mutis animo pertulit,
 Referre potuit. Ira, quae tegitur, nocet;
 Professam perdunt odia vindictae locum.
 MED. Levis est dolor, qui capere consilium potest, 155
 Et clepere sese; magna non latitant mala.
 Libet ire contra. NUTR. Siste furialem impetum,

Alumna: vix te tacita defendit quies.

MED. Fortuna fortes metuit, ignavos premit.

160 NUTR. Tunc est probanda, si locum virtus habet.

MED. Nunquam potest non esse virtuti locus.

NUTR. Spes nulla monstrat rebus afflictis viam.

MED. Qui nil potest sperare, desperet nihil.

NUTR. Abiere Colchi; coniugis nulla est fides;

165 Nihilque superest opibus e tantis tibi.

MED. Medea superest; hic mare et terras vides,
Ferrumque et ignes et deos et fulmina.

NUTR. Rex est timendus. MED. Rex meus fuerat
pater.

NUTR. Non metuis arma? MED. Sint licet terra
edita.

170 NUTR. Moriere. MED. Cupio. NUTR. Profuge!
MED. Poenituit fugae.

Medea fugiam? NUTR. Mater es. MED. Cui sim,
vides.

NUTR. Profugere dubitas? MED. Fugiam; at ul-
ciscar prius.

NUTR. Vindex sequetur. MED. Forsan inveniam
moras.

NUTR. Compesce verba; parce iam, demens, minis,

175 Animosque minue: tempori aptari decet.

MED. Fortuna opes auferre, non animum, potest.

Sed cuius ictu regius cardo strepit?

Ipse est Pelasgo tumidus imperio Creon.

CREON, MEDEA.

*Creon Medeam in exilium propere abire imperio urget; illa
diei unius moram vix impetrat.*

CR. Medea, Colchi noxium Aeetae genus,

180 Nondum meis exportat e regnis pedem.

Molitur aliquid: nota fraus, nota est manus.

Cui parcat illa, quemve securum sinit?

Abolere propere pessimam ferro luem

Equidem parabam; precibus evicit gener.

Concessa vita est; liberet fines metu, 185

Abeatque tuta. Fert gradum contra ferox,

Minaxque nostros propius adfatus petit.

Arcete, famuli, tactu et accessu procul!

Iubete sileat! regium imperium pati

Aliquando discat. Vade veloci fuga, 190

Monstrumque saevum, horribile, iamdudum avehe!

MED. Quod crimen, aut quae culpa multatur fuga?

CR. Quae causa pellat, innocens mulier rogat.

MED. Si iudicas, cognosce; si regnas, iube.

CR. Aequum atque iniquum regis imperium feras. 195

MED. Iniqua nunquam regna perpetuo manent.

CR. I, quærare Colchis. MED. Redeo. Qui advexit,
ferat.

CR. Vox constituto sera decreto venit.

MED. Qui statuit aliquid parte inaudita altera:

Aequum licet statuerit, haud aequus fuit. 200

CR. Auditis a te Pelia supplicium tulit?

Sed fare; causae detur egregiae locus.

MED. Difficile quam sit animum ab ira flectere

lam concitatum; quamque regale hoc putet,

Scepbris superbas quisquis admovit manus, 205

Qua coepit, ire; regia didici mea.

Quamvis enim sim clade miseranda obruta,

Expulsa, supplex, sola, deserta, undique

Adflicta: quandam nobili fulsi patre,

Avoque clarum Sole deduxi genus. 210

Quodcunque placidis flexibus Phasis rigat;

Pontusque quidquid Scythicus a tergo videt,

Palustribus qua maria dulcescunt aquis;

Armata pectis quidquid exterret cohors

Inclusa ripis vidua Thermodontiis: 215

Hoc omne noster genitor imperio regit.

Generosa, felix, decore regali potens

Fulsi. Petebant tunc meos thalamos proci,

- Qui nunc petuntur. Rapida Fortuna ac levis
220 Praeceptorumque regno eripuit, exilio dedit.
Confide regnis, cum levis magnas opes
Huc ferat et illuc casus. Hoc reges habent
Magnificum et ingens, nulla quod rapiat dies,
Prodesse miseris, supplices fido lare
225 Protegere. Solum hoc Colchico regno extuli,
Decus illud ingens, gloriae florem inclitum,
Praesidia Achivae gentis et prolem deum,
Servasse memet. Munus est Orpheus meum,
Qui saxa cantu mulcet et silvas trahit;
230 Geminique munus Castor et Pollux meum,
Satique Borea; quique trans Pontum quoque
Summota Lynceus lumine immisso videt;
Omnesque Minyae: nam ducum taceo ducem,
Pro quo nihil debetur; hunc nulli imputo:
235 Vobis revexi ceteros, unum mihi.
Incesse nunc, et cuncta flagitiaingere!
Fatebor: obici crimen hoc solum potest,
Argo reversa. Virgini placeat pudor,
Paterque placeat: tota cum ducibus ruet
240 Pelasga tellus; hic tuus primum gener
Tauri ferocis ore flammanti occidet.
Fortuna causam, qua volet, nostram premat;
Non poenitet servasse tot regum decus.
Quodcunque culpa praemium ex omni tuli,
245 Hoc est penes te. Si placet: damna ream;
Sed redde crimen. Sum nocens, fateor, Creon.
Talem sciebas esse, cum genua attigi,
Fidemque supplex praesidis flextrae peti.
Terra hac miseris angulum et sedem rogo,
250 Latebrasque viles. Urbe si pelli placet
Detur remotus aliquis in regnis locus.
c. r. Non esse me, qui sceptrum violentus geram,
Nec qui superbo miseras calcem pede,
Testatus equidem videor haud clare parum

Generum exulem legendo, et adflictum, et gravi 255
 Terrore pavidum. Quippe te poenae expetit
 Letoque Acastus, regna Thessalica obtinens.
 Senio trementem debili atque aevo gravem
 Patrem peremtum queritur, et caesi senis
 Discissa membra, cum dolo captae tuo 260
 Piae sorores impium auderent nefas.
 Potest Iason, si tuam causam amoves,
 Suam tueri: nullus innocuum cruor
 Contaminavit; absuit ferro manus,
 Proculque vestro purus a coetu stetit. 265
 Tu, tu, malorum machinatrix facinorum,
 Feminea cui nequitia ad audendum omnia,
 Virile robur, nulla famae memoria est,
 Egredere, purga regna; letales simul
 Tecum aufer herbas! libera cives metu! 270
 Alia sedens tellure sollicita deos!
 MED. Profugere cogis? redde fugienti ratem,
 Vel redde comitem! Fugere cur solam iubes?
 Non sola veni. Bella si metuis pati:
 Utrumque regno pelle. Cur sontes duos 275
 Distinguis? Illi Pelia, non nobis iacet.
 Fugam, rapinas adice, desertum patrem,
 Lacerumque fratrem, quidquid etiamnum novus
 Docet maritus coniuges: non est meum.
 Toties nocens sum facta, sed nunquam mihi. 280
 CR. Iam exisse decuit. Quid seris fando moras?
 MED. Supplex recedens illud extremum precor,
 Ne culpa natos matris insontes trahat.
 CR. Vade: hos paterno, ut genitor, excipiam sinu.
 MED. Per ego auspicatos regii thalami toros, 285
 Per spes futuras, perque regnorum status,
 Fortuna varia dubia quos agit vice,
 Precor: brevem largire fugienti moram,
 Dum extrema natis mater infigo oscula,
 Fortasse moriens. CR. Fraudibus tempus petis. 290

ÆD. Quae fraus timeri tempore exiguo potest?
 CR. Nullum ad nocendum tempus angustum est
 malis.

ÆD. Parvumne miserae temporis lacrimis negas?
 CR. Etsi repugnat precibus infixus timor,

295 Unus parando dabitur exilio dies.

ÆD. Nimis est; recidas aliquid ex isto licet
 Et ipsa propero. CR. Capite supplicium lues,
 Clarus priusquam Phoebus attollat diem,
 Nisi cedis Isthmo. Sacra me thalami vocant,

300 Vocat precari festus Hymenaeo dies.

CHORUS.

*Chorus in audaciam navigantium invectus primos nautas
 dignum audacia sua retulisse praemium canit, Medeam.*

Audax nimium, qui freta primus
 Rate tam fragili perfida rupit;
 Terrasque suas post terga videns,
 Animam levibus credidit auris;

305 Dubioque secans aequora cursu,
 Potuit tenui fidere ligno,
 Inter vitae mortisque vias
 Nimium gracili limite ducto.

Nondum quisquam sidera norat;

310 Stellisque, quibus pingitur aether,
 Non erat usus; nondum pluvias
 Hyadas poterant vitare rates,
 Non Oleniae lumina caprae,
 Non quae sequitur flectitque senex

315 Arctica tardus plaustra Bootes;
 Nondum Boreas, nondum Zephyrus
 Nomen habebant. Ausus Tiphys
 Pandere vasto carbasa ponto,
 Legesque novas scribere ventis:

320 Nunc lina sinu tendere toto,

Nunc prolato pede transversos
 Captare Notos, nunc antennas
 Medio tutas ponere malo;
 Nunc in summo religare loco,
 Cum iam totos avidus nimium 325
 Navita flatus optat, et alto
 Rubicunda tremunt suppara velo.
 Candida nostri secula patres
 Videre, procul fraude remota.
 Sua quisque piger littora tangens, 330
 Patrioque senex factus in arvo,
 Parvo dives, nisi quas tulerat
 Natale solum, non norat opes.
 Bene dissepiti foedera mundi
 Traxit in unum Thessala pinus, 335
 Iussitque pati verbera pontum;
 Partemque metus fieri nostri
 Mare sepositum.
 Dedit illa graves improba poenas,
 Per tam longos ducta timores: 340
 Cum duo montes, claustra profundi,
 Hinc atque illinc subito impulsi
 Volut aetherio gement sonitu;
 Spargeret astra
 Nubesque ipsas mare deprensum. 345
 Palluit audax Tiphys, et omnes
 Labente manu misit habenas;
 Orpheus tacuit torpente lyra;
 Ipsaque vocem perdidit Argo.
 Quid, cum Siculi virgo Pelori, 350
 Rabidos utero succincta canes,
 Omnes pariter solvit hiatus?
 Quis non totos horruit artus,
 Toties uno latrante malo?
 Quid, cum Ausonium dirae pestes 355
 Voce canora mare mulcerent?

- Cum Pieria resonans cithara
 Thracius Orpheus
 Solitam cantu retinere rates
 360 Paene coegit Sirena sequi.
 Quod fuit huius pretium cursus?
 Aurea pellis,
 Maiusque mari Medea malum,
 Merces prima digna carina.
 365 Nunc iam cessit pontus, et omnes
 Patitur leges. Non Palladia
 Compacta manu regum referens
 Inclita remos quaeritur Argo;
 Quaelibet altum cymba pererrat.
 370 Terminus omnis motus, et urbes
 Muros terra posuere nova.
 Nil, qua fuerat sede, reliquit
 Pervius orbis.
 Indus gelidum potat Araxen;
 375 Albin Persae Rhenumque bibunt.
 Venient annis secula seris,
 Quibus Oceanus vincula rerum
 Laxet, et ingens pateat tellus,
 Tethysque novos detegat orbes,
 380 Nec sit terris ultima Thule.
-

ACTUS TERTIUS.

NUTRIX, MEDEA.

In vindictam praeceps fertur Medea, nutrice incassum eam dehortante.

NUTR. Alumna, celerem quo rapis tectis pedem?
 Resiste, et iras comprime, ac retine impetum!

Incerta qualis entheos cursus tulit,
 Cum iam recepto Maenas insanit deo,
 Pindi nivalis vertice, aut Nysae iugis: 385
 Talis recursat huc et huc motu efferò,
 Furoris ore signa lymphati gerens.
 Flammata facies spiritum ex alto citat;
 Proclamat; oculos uberi fletu rigat;
 Renidet. Omnis specimen adfectus capit: 390
 Haeret, minatur, aestuat, queritur, gemit.
 Quo pondus animi verget? ubi ponet minas?
 Ubi se iste fluctus franget? Exundat furor.
 Non facile secum versat aut medium scelus.
 Se vincet: irae novimus veteres notas. 395
 Magnum aliquid instat, efferum, immane, impium:
 Vultum furoris cerno. Di fallant metum!
 МЕД. Si quaeris, odio, misera, quem statuas modum:
 Imitare amorem. Regias egon' ut faces
 Inulta patiar? segnis hic ibit dies, 400
 Tanto petitus ambitu, tanto datus?
 Dum terra coelum media libratum feret,
 Nitidusque certas mundus evolvat vices,
 Numerusque arenis deerit, et solem dies,
 Noctem sequentur astra; dum siccas polus 405
 Versabit Arctos, flumina in pontum cadent:
 Nunquam meus cessabit in poenas furor,
 Crescetque semper. Quae ferarum immanitas,
 Quae Scylla, quae Charybdis, Ausonium mare
 Siculumque sorbens, quaeve anhelantem premens 410
 Titana tantis Aetna fervebit minis?
 Non rapidus amnis, non procellosum mare,
 Pontusque Coro saevus, aut vis ignium
 Adiuta flatu, possit inhibere impetum
 Irasque nostras: sternam et evertam omnia! 415
 Timuit Creontem ac bella Thessalici ducis?
 Amor timere neminem verus potest.
 Sed cesserit coactus, et dederit manus:

- Adire certe, coniugem extremo adloqui
 420 Sermone potuit. Hoc quoque extimuit ferox.
 Laxare certe tempus immitis fugae
 Genero licebat. Liberis unus dies
 Datus est duobus. — Non queror tempus breve:
 Multum patebit. Faciet hic, faciet, dies,
 425 Quod nullus unquam taceat! Invadam deos,
 Et cuncta quatiā! NUTR. Recipe turbatum ma-
 lis,
 Hera, pectus! animum mitiga! MED. Sola est quies,
 Mecum ruina cuncta si video obruta
 Mecum omnia abeant! trahere, cum pereas, libet.
 430 NUTR. Quam multa sint timenda, si perstas; vide
 Nemo potentes adgredi tutius potest.

IASON, MEDEA.

Iasonem, gravatim Medeam deserentem, sequens excusantem, aggreditur Medea opprobriis, precibus, simulata conciliatione.

- IAS. O dura fata semper, et sortem asperam,
 Cum saevit, et cum parcit, ex aequo mala
 Remedia quoties invenit nobis deus
 435 Periculis peiora! Si vellem fidem
 Praestare meritis confugis: leto fuit
 Caput obferendum; si mori nolim: fide
 Misero carendum est. Non timor vicit virum,
 Sed trepida pietas: quippe sequeretur necem
 440 Proles parentum. O sancta, si coelum incolis,
 Iustitia, numen invoco ac testor tuum,
 Gnati patrem vicere. Quin ipsam quoque,
 Etsi ferox est corde nec patiens iugi,
 Consulere natis malle quam thalamis reor.
 445 Constituit animus precibus iratam adgredi.
 Atque ecce! viso memet exiluit, furit:
 Fert odia prae se, totus in vultu est dolor.
 MED. Fugimus, Iason, fugimus. Hoc non est novum.

Mutare sedes; causa fugiendi nova est:
 Pro te solebam fugere. Discedo, exeo. 450
 Penatibus profugere quam cogis tuis,
 Ad quos remittis? Phasin et Colchos petam
 Patriumque regnum, quaeque fraternus cruor
 Perfudit arva? Quas peti terras iubes?
 Quae maria monstras? Pontici fauces freti, 455
 Per quas revedi nobiles regum manus,
 Adulterum secuta per Symplegadas?
 Parvianne Iolcon, Thessala an Tempe petam?
 Quascunque aperui tibi vias, clusi mihi.
 Quo me remittis? Exuli exilium imperas, 460
 Nec das. Eatur. Regius iussit gener:
 Nihil recuso. Dira suppliciaingere:
 Merui. Cruentis pellicem poenis premat
 Regalis ira, vinculis oneret manus,
 Clusamque saxo noctis aeternae obruat: 465
 Minora meritis patiar. — Ingratum caput!
 Revolvat animus igneos tauri halitus,
 Interque saevos gentis indomitae metus
 Armifero in arvo flammeum Aeetae pecus,
 Hostisque subiti tela: cum iussu meo 470
 Terrigena miles mutua caede occidit.
 Adice expetita spolia Phrixei arietis,
 Somnoque iussum lumina ignoto dare
 Insomne monstrum; traditum fratrem neci,
 Et scelere in uno non semel factum scelus; 475
 Iussasque natas, fraude deceptas mea,
 Secare membra non revicturi senis.
 Aliena quaerens regna, deserui mea.
 Per spes tuorum liberum et certum larem,
 Per victa monstra, per manus, pro te quibus 480
 Nunquam peperci, perque praeteritos metus,
 Per coelum et undas, coniugi testes mei,
 Miserere! redde supplici felix vicem
 Ex opibus illis, quas procul raptas Scythae

- 485 Usque a perustis Indiae populis agunt,
 Quas quia referta vix domus gazas capit,
 Ornatus auro nemora, nil exul tuli
 Nisi fratris artus, hos quoque impendi tibi,
 Tibi patria cessit, tibi pater, frater, pudor
- 490 Hac dote nupsi. Redde fugienti sua.
 IAS. Perimere cum te vellet infestus Creon,
 Lacrimis meis evictus, exilium dedit.
 MED. Poenam putabam; munus, ut video, est fuga.
 IAS. Dum licet abire, profuge, teque hinc eripe:
- 495 Gravis ira regum est semper. MED. Hoc suades
 mihi,
 Praestas Creusae: pellicem invisam amoves
 IAS. Medea amores obicit? MED. et caedem et dolos.
 IAS. Obileere crimen quod potes tandem mihi?
 MED. Quodcunque feci. IAS. Restat hoc unum in-
 super,
- 500 Tuis ut etiam sceleribus fiam nocens.
 MED. Tua illa, tua sunt illa: cui prodest scelus,
 Is fecit. Omnes coniugem infamem arguant:
 Solus tuere, solus insontem voca.
 Tibi innocens sit, quisquis est pro te nocens.
- 505 IAS. Ingrata vita est, cuius acceptae pudet.
 MED. Retinenda non est, culus acceptae pudet.
 IAS. Quin potius ira concitum pectus doma!
 Placare natis! MED. Abdico, abiuro, abnuo.
 Meis Creusa liberis fratres dabit?
- 510 IAS. Regina natis exulum adflictis potens.
 MED. Ne veniat unquam tam malus miseris dies,
 Qui prole foeda misceat prolem inclitam,
 Phoebi nepotes Sisyphi nepotibus.
 IAS. Quid, misera, meque teque in exitium trahis?
- 515 Abscede, quaeso! MED. Supplicem audivit Creon.
 Quid facere possim, eloquere. MED. Pro me?
 Vel scelus.
 necrex, et illinc. MED. Est et his maior metus.

Medea. Nos configere certemus; sine,
 Sit pretium Iason. IAS. Cedo defessus malis.
 Et ipsa casus saepe iam expertos time. 520
 MED. Fortuna semper omnis infra me stetit.
 IAS. Acastus instat, propior est hostis Creon.
 MED. Utrumque profuge. Nolo ut in socerum manus
 Armes; nec ut te caede cognata inquines,
 Medea cogit: innocens mecum fuge. 525
 IAS. Et quis resistet, gemina si bella ingruant,
 Creo atque Acastus arma si iungant sua?
 MED. His adice Colchos, adice et Aeeten ducem;
 Scythas Pelasgis iunge: demersos dabo.
 IAS. Alta extimesco sceptrā. MED. Nec cupias, vide. 530
 IAS. Suspecta ne sint, longa conloquia amputa.
 MED. Nunc summe toto Iupiter coelo tona!
 Intende dextram! vindices flammās para,
 Omnemque ruptis nubibus mundum quate!
 Nec deligenti tela librentur manu 535
 Vel me, vel istum: quisquis e nobis cadet,
 Nocens peribit; non potest in nos tuum
 Errare fulmen. IAS. Sana meditari incipe,
 Et placida fare. Si quid ex soceri domo
 Potest fugam levare: solamen pete. 540
 MED. Contemnere animus regias, ut scis, opes
 Potest soletque; liberos tantum fugae
 Habere comites liceat, in quorum ainu
 Lacrimas profundam. Te novi gnati manent.
 IAS. Parere precibus cupere me, fateor, tua; 545
 Pietas vetat: namque istud ut possim pati,
 Non ipse memet cogat et rex et socer.
 Haec causa vitae est, hoc perusti pectoris
 Curis levamen, spiritu citius queam
 Carere, membris, lucē. MED. Sic natos amat? 550
 Bene est: tenetur; vulneri patuit locus. —
 Suprema certe liceat abeuntem loqui
 Mandata; liceat ultimum amplexum dare:

- Gratum est et illud. Voce iam extrema peto,
 555 Ne, si qua hoster dubius effudit dolor,
 Maneant in animo verba. Melioris tibi
 Memoria nostri sedeat; haec irae data
 Oblitterentur. IAS. Omnia ex animo expuli;
 Precorque, et ipsa fervidam ut mentem regas,
 560 Placideque tractes: miseras lenit quies.
 MED. Discessit. Itan' est? vadis oblitus mei
 Et tot meorum facinorum? excidimus tibi?
 Nunquam excidemus. Hoc age! omnes advoca
 Vires et artes! Fructus est scelerum tibi,
 565 Nullum scelus putare. Vix fraudi est locus:
 Timemur. Hac adgredere, qua nemo potest
 Quidquam timere! Perge! nunc aude, incipe,
 Quidquid potest, Medea, quidquid non potest!
 Tu, fida nutrix, socia moeroris mei
 570 Variique casus, misera consilia adiuva!
 Est palla nobis, munus aetheriae domus,
 Decusque regni, pignus Aeetae datum
 A Sole generis; est et auro textili
 Monile fulgens; quodque gemmarum nitor
 575 Distinguit aurum, quo solent cingi comae.
 Haec nostra nati dona nubenti ferant,
 Sed ante diris inlita ac tincta artibus.
 Vocetur Hecate. Sacra luctifica adpara:
 Statuantur arae, flamma iam tectis sonet.

CHORUS.

*Canit Chorus, „Reiectae uxori quot amore dolores polluto,
 notumque furens quid femina posset“, et cum ceteri Argonautae
 poenas dederint violati maris, Iasoni bene precatur.*

- 580 Nulla vis flammae tumidique venti
 Tanta, nec teli metuenda torti,
 Quanta, cum coniux viduata taedis
 Ardet et odit;

MEDEA. ACT. III.

241

Non, ubi hibernos nebulosus imbres
Auster advexit; properatque torrens 585
Ister, et iunctas vetat esse pontes,

Ac vagus errat;

Non, ubi impellit Rhodanus profundum;
Aut ubi in rivos nivibus solutis
Sole iam forti medioque vere 590

Tabuit Haemus.

Coecus est ignis stimulatus ira,
Nec regi curat, patiturve frenos;
Haud timet mortem: cupit ire in ipsos
Obvius onses. 595

Parcite, o divi! veniam precamur,
Vivat ut tutus, mare qui subegit.
Sed furit vinci dominus profundi

Regna secunda.

Ausus aeternos agitare currus 600
Immemor metae juvenis paternae,
Quos polo sparsit, furiosus ignes
Ipse recepit.

Constitit nulli via nota magno.
Vade, qua tatum populo priori; 605
Rumpe nec sacro, violente, sancta
Foedera mundi!

Quisquis audacis tetigit carinae
Nobiles remos, nemorisque sacri
Pelion densa spoliavit umbra; 610
Quisquis intravit scopulos vagantes,
Et tot emensus pelagi labores,
Barbara funem religavit ora,
Raptor externi rediturus auri:
Exitu diro temerata ponti 615

Iura plavit.

Exigit poenas mare provocatum.
Tiphys in primis domitor profundi
Liquit indocto regimen magistro:

SEN. TRAG.

Q

Concidit Mopsus, caruitque Thebis.
 Ille si vere cecinit futura:
 Exul errabit Thetidis maritus;
 Igne fallaci nociturus Argis
 Nauplios praeceps cadet in profundum; 660
 Patrioque pendet crimine poenas
 Fulmine et ponto moriens Oileus.
 Coniugis fatum redimens Pheraei,
 Uxor, impendes animam marito!
 Ipse, qui praedam spoliūque iussit 665
 Aureum prima revehi carina,
 Ustus accenso Pelias ahenō
 Arsit angustas vagus inter undas:
 Iam satis, divi, mare vindicastis:
 Parcite inso!

670

ACTUS QUARTUS.

NUTRIX.

Quid agat Medea, quid paret, narrat Nutrix.

Pavet animus, horret; magna perniciēs adest.
 Immane quantum augescit et semet dolor
 Accendit ipse, vimque praeteritam integrat.
 Vidi furentem saepe, et adgressam deos
 Coelum trahentem; maius his, maius parat 675
 Medea monstrum. Namque ut attonito gradu.
 Evasit, et penetrāle funestum attigit:
 Totas opes effudit, et quidquid diu
 Etiam ipsa timuit, promit; atque omnem explicat.
 Turbam malorum: arcana, secreta, abdita; 680
 Et, triste laeva comprecans sacrum manu,
 Pestes vocat, quascunque ferventis creat

- Arena Libyae, quasque perpetua nive
 Taurus coercet frigore Arctoo rigens,
 685 Et omne monstrum. Tracta magicis cantibus
 Squamifera latebris turba desertis adest.
 Hic saeva serpens corpus immensum trahit,
 Trifidamque linguam exertat, et, quaerens quibus
 Mortifera veniat, carmine audito stupet,
 690 Tumidumque nodis corpus adgestis plicat,
 Cogitque in orbes. „Parva sunt,“ inquit, „mala,
 Et vile telum est, ima quod tellus creat:
 Coelo petam, venena. Iamiam tempus est
 Aliquid movere fraude vulgari altius.
 695 Huc ille vasti more torrentis iacens
 Descendat anguis, cuius immensos duae,
 Maior minorque, sentiunt nodos serae,
 Maior Pelasgis, apta Sidoniis minor!
 Pressasque tandem solvat Ophiuchus manus,
 700 Virusque fundat! Adsit ad cantus meos
 Lacessere ausus gemina Python numina!
 Et hydra, et omnis redeat Herculea manu
 Succisa serpens, caede se reparans sua!
 Tu quoque relictis pervigil Colchis ades,
 705 Sopite primum cantibus, serpens, meis!“
 Postquam evocavit omne serpentum genus:
 Congerit in unum frugis infaustae mala:
 Quaecunque generat invius saxis Eryx;
 Quae fert opertis hieme perpetua iugis
 710 Sparsus cruore Caucasus Promethei,
 Et quis sagittas divites Arabes linunt,
 Pharetraque pugnax Medus, aut Parthi leves;
 Aut quos sub axe frigido succos legunt
 Lucis Suevi nobiles Hercynia.
 715 Quodcumque tellus vere nidifico creat;
 Aut, rigida cum iam bruma decussit decus
 Nemorum, et nivali cuncta constrinxit gelu;
 Quodcumque gramen flore mortifero viret,

Dirusve tortis succus in radicibus
 Causas nocendi gignit: attrectat manu. 720
 Haemonius illas contulit pestes Athos;
 Has Pindus ingens; illa Pangaei iugis
 Teneram cruenta falce deposuit comam;
 Has aluit altum gurgitem Tigris premens;
 Danubius illas; has per arentes plagas 725
 Tepidis Hydaspes gemmifer currens aquis,
 Nomenque terris qui dedit Baetis suis,
 Hesperia pulsans maria languenti vado.
 Haec passa ferrum est, dum parat Phoebus diem;
 Illius alta nocte succisus frutex; 730
 At huius ungui secta cantato seges.
 Mortifera carpit gramina, ac serpentium
 Saniem exprimit miscetque, et obscoenas aves,
 Moestique cor bubonis, et raucae strigis
 Exsecta vivae viscera. Haec scelerum artifex. 735
 Discreta ponit: his rapax vis ignium,
 His gelida pigri frigoris glacies inest.
 Addit venenis verba, non istis minus
 Metuenda. Sonuit ecce! vesano gradu,
 Canitque. Mundus vocibus primis tremuit 740

MEDEA.

*Invocatis manibus et rite conceptis incantationibus, Medea
 beneficiis illam pallam cum monili, aureoque crinali, dono mit-
 tit ad Creusam per filios mos.*

Comprecor vulgus silentum, vosque ferales deos,
 Et Chaos coecum, atque opacam Ditis umbrosi domum,
 Tartari ripis ligatos squalidae Mortis specus!
 Supplicis animae remissis currite ad thalamos novos!
 Rota resistat membra torquens; tangat Ixion hu-
 mum. 745
 Tantalus securus undas hauriat Pirenidas.
 Vos quoque, urnis quas foratis inritus ludit labor,

- Danaides, coite: vestras hic dies quaerit manus:
Gravior horum poena sedeat coniugis socero mei.
- 750 Lubricus per saxa retro Sisyphum volvat lapis.
Nunc meis vocata sacris noctium sidus veni,
Pessimos induta vultus, fronte non una minax!
Tibi more gentis vinculo solvens comam,
Secreta nudo nemora lustravi pede,
- 755 Et evocavi nubibus siccis aquas,
Egique ad imum maria, et Oceanus graves
Interiorius undas aestibus victis dedit;
Pariterque mundus lege confusa aetheris
Et solem et astra vidit; et vetitum mare
- 760 Tetigistis, Ursae. Temporum flexi vices!
Aestiva tellus floruit cantu meo,
Messem coacta vidit hibernam Ceres.
Violenta Phasis vertit in fontem vada;
Et Ister, in tot ora divisus, truces
- 765 Compressit undas, omnibus ripis piger.
Sonuere fluctus, tumuit insanum mare,
Tacente vento. Nemoris antiqui domus
Amisit umbram vocis imperio meae.
Die relicto Phoebus in medio stetit;
- 770 Hyadesque nostris cantibus motae labant.
Adesse sacris tempus est, Phoebe, tuis!
Tibi haec cruenta sarta texuntur manu,
Novena quae serpens ligat:
Tibi haec, Typhoeus membra quae discors tulit,
- 775 Qui regna concussit Iovis.
Vectoris istic perfidi sanguis inest,
Quem Nessus expirans dedit.
Oetaeus isto cinere defecit rogos,
Qui virus Herculeum bibit.
- 780 Piaae sororis, impiae matris, facem
Ultricis Althaeae vides.
Reliquit istas invio plumas specu
Harpyia, dum Zeten fugit

MEDEA. ACV. IV.

247

His adice pennas sauciae Stymphalidos,
Lernaea passae spicula.
Sonuistis, arae! Tripodas agnosco meos,
Favente commotos dea!

785

Video Triviae currus agiles,
Non quos pleno lucida vultu
Pernox agitat;

790

Sed quos facie lurida moesta,
Cum, Thessalicis vexata minis,
Coelum freno propiore legit.

Sic face tristem pallida lucem
Funde per auras!

795

Horrore novo terre populos;
Inque auxilium, Dictynna, tuum
Pretiosa sonent aera Corinthi!
Tibi sanguineo cespite sacrum
Solemne damus!

800

Tibi de medio rapta sepulcro
Fax nocturnos sustulit ignes;
Tibi mota caput

Flexa voces cervice dedi;
Tibi funereo de more iacens
Passos cingit vitta capillos;

805

Tibi iactatur
Tristis Stygia ramus ab unda;
Tibi nudato pectore, Maenas,
Sacro feriam brachia cultro.

810

Manet noster sanguis ad aras!
Adsuesce, manus, stringere ferrum,
Carosque pati posse cruores!
Sacrum laticem percussa dedi.

815

Quodsi nimium saepe vocari
Quereris: votis ignosce, precor!
Causa vocandi,

Persei, tuos saepius arcus
Una atque eadem semper, Iason.

- 820 Tu nunc vestes tinge Creusae,
Quas cum primum sumserit, imas
Urat serpens flamma: medullas!
Ignis fulvo clusus in auro
Latet obscurus, quem niki, coeli
825 Qui furta luit viscere foeto,
Dedit, et docuit condere vires
Arte, Prometheus. Dedit et tenui
Sulfure tectos Mulciber ignes;
Et vivacis fulgura flammae
830 De cognato Phaethonte tuli;
Habeo, mediae dona Chimaerae,
Usto tauri gutture raptas,
Quas, permixto felle Medusae,
Tacitum iussi servare malum.
835 Adde venenis stimulos, Hecate,
Donisque meis:
Semina flammae condita serva
Fallant visus, tactusque ferant;
Meet in pectus venasque calor;
840 Stillent artus, ossaque fument,
Vincatque suas flagrante coma
Nova nupta faces!
Vota tenentur: ter latratus
Audax Hecate dedit, et sacros
845 Edidit ignes face luctifera.
Peracta vis est omnis: huc natos voca,
Pretiosa per quos dona nubenti feras.
Ite, ite, nati, matris infaustae genus,
Placate vobis munere et multa prece
850 Dominam novercam! Vadite, et celeres domum
Referte gressus: ultimo amplexu ut fruar.

CHORUS.

Furorem Medae Chorus timet, malitiam eius execratus.

Quonam cruenta Maenas praeceps amore saevo
 Rapitur? quod impotenti facinus parat furore?
 Vultus citatus ira riget, et caput feroci
 Quatiens superba motu regi minatur ultro. 855
 Quis credat exulem?
 Flagrant genae rubentes; pallor fugat ruborem:
 Nullum vagante forma servat diu colorem.
 Huc fert pedes et illuc, ut tigris orba natis
 Cursu furente lustrat Gangeticum nemus 860
 Frenare nescit iras Medea, non amores;
 Nunc ira amorque causam iunxere: quid sequetur?
 Quando efferet Pelasgis nefanda Colchis arvis
 Gressum, metuque solvet regnum, simulque reges?
 Nunc, Phoebe, mitte currus nullo morante loro! 865
 Nox condat alma lucem! mergat diem timendum
 Dux noctis Hesperus!

ACTUS QUINTUS.

NUNTIUS, CHORUS, NUTRIX, MEDEA,
 IASON.

*Narrat nuntius, Creusam cum patre regiaque tota confla-
 grasse pernicioso Medae munere. Medea filios suos trucidat,
 et aufugit.*

NUNT. Periere cuncta! concidit regni status!
 Gnata atque genitor cinere permixto iacent!

870 **CHOR.** Qua fraude capti? **NUNT.** Qua solent re-
ges capi:

Donis. **CHOR.** In illis esse quis potuit dolus?

NUNT. Et ipse miror; vixque iam facto malo

Potuisse fieri credo. **CHOR.** Quis cladis modus?

NUNT. Avidus per omnem regiae partem furit,

875 Ut iussus, ignis: iam domus tota occidit;

Urbi timetur. **CHOR.** Unda flammæ opprimat.

NUNT. Et hoc in ista clade mirandum accidit:

Alit unda flammæ; quoque prohibetur magis,

Magis ardet ignis; ipsa praesidia occupat.

880 **NUTR.** Effer citatum sede Pelopea gradum,

Medea! praeceps quaslibet terras pete!

MED. Egon' ut recedam? Si profugissem prius:

Ad hoc redirem. Nuptias specto novas!

Quid, anime, cessas? Séquere felicem impetum

885 Pars ultionis ista, qua gaudes, quota est?

Amas adhuc, furiosa, si satis est tibi

Coelebs Iason: quaere poenarum genus

Haud usitatum, iamque sic temet para:

Fas omne cedat, abeat expulsus pudor.

890 Vindicta levis est, quam ferunt purae manus:

Incumbe in iras, teque languentem excita,

Penitusque veteres pectore ex imo impetus

Violentus hauri! Quidquid admissum est adhuc,

Pietas vocetur. Hoc age, et faxo sciant,

895 Quam levia fuerint quamque vulgaris notas

Quae commodavi scelera. Prolusit dolor

Per ista noster. Quid manus poterant rudes

Audere magnum? quid puellaris furor?

Medea nunc sum; crevit ingenium malis.

900 Iuvat, iuvat rapuisse fraternum caput;

Artus iuvat secuisse, et arcano patrem

Spoliasse sacro; iuvat in exitium senis

Armasse natus. Quaere materiam, dolor:

Ad omne facinus non rudem dextram adferes.

MEDEA. ACT. V.

251

Quo te igitur, ira, mittis, aut quae perfide 905

Intendis hosti tela? Nescio quid ferox

Decrevit animus intus, et nondum sibi

Audet fateri. Stulta properavi nimis.

Ex pellice utinam liberos hostis meus

Aliquos haberet! Quidquid ex illo tuum est, 910

Creusa peperit. Placuit hoc poenae genus,

Meritoque placuit: ultimum agnosco scelus.

Anime, patrandum est! Liberi quondam mei,

Vos pro paternis sceleribus poenas date! —

Cor pepulit horror, membra torpescunt gelu, 915

Pectusque tremuit. Ira discessit loco,

Materque tota coniuge expulsa redit.

Egon' ut meorum liberum ac prolis meae

Fundam cruorem? Melius, ah, demens furor!

Incognitum istud facinus ac dirum nefas 920

A me quoque absit! Quod scelus miseri luent?

Scelus est Iason genitor, et maius scelus

Medea mater. — Occidant! non sunt mei. —

Pereant! Mei sunt; crimine et culpa carent. —

Sunt innocentes, fateor: et frater fuit. 925

Quid, anime, titubas? ora quid lacrimae rigant,

Variamque nunc huc ira, nunc illuc amor

Diducit, aniceps aestus incertam rapit?

Ut saeva rapidi bella cum venti gerunt,

Utrinque fluctus maria discordes agunt, 930

Dubiumque pelagus fervet: haud aliter meum

Cor fluctuatur. Ira pietatem fugat,

Iramque pietas. Cede pietati, dolor!

Huc, cara proles, unicum afflictæ domus

Solamen, huc vos ferte, et infusos mihi 935

Coniungite artus! habeat incolumes pater,

Dum et mater habeat! — Urget exilium ac fuga.

Iam iam meo rapiuntur avulsi e sinu!

Flentes, gementes, oculis? — Pereant patri;

Periere matri. Rursus increscit dolor, 940

- Et fervet odium. Repetit invitam manum
 Antiqua Erinny's. Ira, qua ducis, sequor.
 Utinam superbae turba Tantalidos meo
 Exisset utero, bisque septenos parens
 945 Gnatos tulissem! Sterilis in poenas fui.
 Fratri patrique quod sat est, peperī duos.
 Quonam ista tendit turba Furiarum impotens?
 Quem quaerit, aut quo flammeos ictus parat?
 Aut cui cruentas agmen infernum faces.
 950 Intentat? Ingens anguis excusso sonat
 Tortus flagello. Quem trabe infesta petit
 Megaera? cuius umbra dispersis venit
 Incerta membris? Frater est! poenas petit.
 Dabimus, sed omnes! Fige luminibus faces!
 955 Lania! perure! Pectus en, furiis patet! —
 Discedere a me, frater, ultrices deas,
 Manesque ad imos ire securas iube:
 Mihi me relique, et utere hac, frater, mamma,
 Quae strinxit enses. Victima manes tuos
 960 Placamus ista. Quid repens adfert sonus?
 Parantur arma, meque in exitium petant.
 Excelsa nostrae tecta conscendam domus
 Caede inchoata. Perge tu mecum, comes!
 Tuum quoque ipsa corpus hinc mecum aveham.
 965 Nunc hoc age, anime! Non in occulto tibi est
 Perdenda virtus; adproba populo manum.
 I A S. Quicumque regum cladibus fidus doles,
 Concurre, ut ipsam sceleris auctorem horridi
 Capiamus, Huc, huc, fortis, armiferi, cohera,
 970 Conferte tela! vertite ex imo domum!
 M E D. Iamiam recepi sceptrā, germanum, patrem;
 Spoliumque Colchi pecudis auratae tenent!
 Rediere regna! rapta virginitas redit!
 O placida tandem numina! o festum diem!
 975 O nuptialem! Vade: perfectum est scelus;
 Vindicta nondum. Perage, dum faciunt manus!

Quid nunc moraris, anime? quid dubitas? Potes.
 Iam cecidit ira. Poenitet facti, pudet.
 Quid, misera, feci? Misera, poeniteat licet,
 Feci! — Voluptas magna me invitam subit, 980
 Et, ecce, crescit! Deerat hoc unum mihi,
 Spectator iste. Nihil adhuc factum reor.
 Quidquid sine isto fecimus sceleris, perit.
 IAS. En, ipsa tecti parte praecipiti imminet!
 Huc rapiat ignes aliquis, ut flammis cadat 985
 Suis perusta! MED. Congere extremum tuis
 Gnatis, Iason, funus, ac tumulum strue:
 Coniux socerque iusta iam functis habent,
 A me sepulti. Gnatus hic fatum tulit;
 Hic te vidente dabitur exitio pari. 990
 IAS. Per numen omne, perque communes fugas,
 Torosque, quos non nostra violavit fides,
 Iam parce nato! Si quod est crimen, meum est:
 Me dedo morti; noxium macta caput!
 MED. Hac, qua recusas, qua doles, ferrum exigam! 995
 I nunc, superbe, virginum thalamos pete!
 Relinque matres! IAS. Unus est poenae satia.
 MED. Si posset una caede satiari manus:
 Nullam petisset. Ut duos perimam: tamen
 Nimium est dolori numerus angustus meo. 1000
 In matre si quod pignus etiamnum latet,
 Scrutabor ense viscera, et ferro extraham.
 IAS. Iam perage coeptum facinus (haud ultra precor,) /
 Moramque saltem supplicis dona meis.
 MED. Perfruere lento scelere; ne propera, dolor! 1005
 Meus dies est: tempore accepto utimur.
 IAS. Infesta, memet perime! MED. Misereri iubes.
 Bene est: peractum est. Plura non habui, dolor,
 Quae tibi litarem. Lumina huc tumida adleva,
 Ingrate Iason! Coniugem agnoscis tuam? 1010
 Sic fugere soleo: patuit in coelum via:
 Squamosa gemini colla serpentes iugo

254 -L. ANNAEI SENECAE MEDEA. ACT. V.

Submissa praebent. Recipe iam gnatos, parens!
Ego inter auras aliti curru vehar,
Per alta vadens spatia sublime aetheris. 1015
I. A. S. Testare, nullos esse, qua veheris, deos.

A G A M E M N O N.

DRAMATIS PERSONAE.

THYESTES.

CLYTARMNESTRA.

NUTRIX.

AEGISTHUS.

CHORUS ARGIVARUM *ſive* **MYCENAEARUM.**

ORESTES, *muta persona.*

AGAMEMNON

CASSANDRA.

EURYBATES.

ELECTRA.

STROPHIUS.

CHORUS ILIADUM.

PYLADES, *muta persona.*

· ARGUMENTUM.

Thyestis umbra, ulciscendi iniuriarum (de quibus vide Thyestis argumentum) cupida, filium Aegisthum in caedem Agamemnonis incitat. Ille itaque Agamemnonem victorem a Troia reducem in convivio impervia irretitum veste occidit, consilii caedisque participes Clytaemnestra, quam absente marito Agamemnone corruerat. Cassandram deinde Agamemnoni amatam ab aris avulsam occidit. Electram, quod fratrem Orestem amandarat, carceri mancipari iubent.

ALIUD ARGUMENTUM HIERONYMI BALBI.

- Polluti dolor hospitii atque iniuria raptae
Tyndaridis bello gemines armarat Atridas,
Collectaque manu Danaum maria alta necabant.
Interea Aegisthi violento carpitur igni
5 Saeva Clytaemnestre, penitusque Agamemnona corde
Expulsi, et thalamos violavit iniqua iugales.
At postquam, Phrygibus crudeli Marte subactis,
Atrides patrias victor remeavit in oras:
(O nulli sors fida diu!) qui mille carinas
10 Rexerat, atque Asiam decimo deleverat anno,
Ante lares proprios exceptatosque penates
Coniugis incestae manibus concisus ab atro
Vulnere praecipitem fudit cum sanguine vitam.
-

ACTUS PRIMUS.

THYESTIS, UMBRA.

Thyestis umbra ab inferis adveniens Aegisthum ad vindictam sibi ab oraculo promissam invitat.

Opaca linquens Ditis inferni loca,
Adsum profundo Tartari emissus specu,
Incertus, utras oderim sedes magis:
Fugio Thyestes Inferos, Superos fugo.
Inhorret animus, et pavor membra excutit: 5
Video paternos, imo fraternos lares.
Hoc est vetustum Pelopiae limen domus.
Hinc auspicari regum capiti decus
Mos est Pelasgis; hoc sedent alti toro,
Quibus superba sceptras gestantur manu. 10
Locus hic habendae curiae; hic epulis locus.
Libet reverti. Nonne vel tristes lacus
Adcolere satius? nonne custodem Stygis,
Tergemina nigris colla iactantem iubis,
Ubi ille celeri corpus evinctus rotae 15
In se refertur; ubi per adversum inritus
Redeunte toties luditur saxo labor;
Ubi tondet ales avida foecundum iecur
Et inter undas fervida exustus siti
Aguas fugaces ore decepto adpetit, 20
Poenas daturus coelitus dapibus graves.
Sed ille nostrae pars quota est culpa senex?
Reputemus omnes, quos ob infandas manus
Quaesitor urna Gnosius versat reos:
Vincam Thyestes sceleribus cunctos meis; 25
A fratre vincar. Liberis plenus tribus
In me sepultis viscera exedi mea.

SEN. TRAG.

R

- Nec hactenus Fortuna maculavit patrem;
 Sed, maius aliud ausa commisso scelus,
 30 Gnatae nefandos petere concubitus iubet.
 Non pavidus hausi dicta, sed cepi nefas.
 Ergo ut per omnes liberos irem parens,
 Coacta fatis gnata fert uterum gravem,
 Me patre dignum. Versa natura est retro:
 35 Avo parentem, pro nefas! patri virum,
 Gnatis nepotes miscui, nocti diem.
 Sed sera tandem respicit fessos malis
 Post fata demum sortis incertae fides:
 Rex ille regum, ductor Agamemnon ducum,
 40 Cuius secutae mille vexillum rates,
 Iliaca velis maria texerunt suis,
 Post decima Phoebi lustra devicto Ilio
 Adest, daturus coniugi iugulum suae.
 Iam iam natabit sanguine alterno domus;
 45 Enses, secures, tela, divisum gravi
 Ictu bipennis regium video caput!
 Iam scelera propesunt; iam dolus, caedes, cruor.
 Parantur epulae! Causa natalis tui,
 Aegisthe, venit! Quid pudor vultus gravat?
 50 Quid dextra dubio trepida consilio labat?
 Quid ipse temet consulis, torques, rogas
 An deceat hoc te? Respice ad matrem: decet.
 Sed cur repente noctis aestivae vices
 Hiberna longa spatia producunt mora?
 55 Aut quid cadentes detinet stellas polo?
 Phoebum moramur. Reddo iam mundo diem.

CHORUS ARGIVARUM.

Chorus e mulieribus Argivis seu Mycenasis excelsam fortunam queritur instabilem, anxiam, periculis obnoxiam; mediorum itaque illi praefert.

O regnerum magnis fallax

Fortuna bonis, in praecipiti
 Dubioque locas excelsa nimis!
 Nunquam placidam sceptrâ quietem
 Certumve sui tenuere diem;
 Alia ex alia cura fatigat,
 Vexatque animos nova tempestas.
 Non sic Libycis Syrtibus aequor
 Furit alternos volvere fluctus;
 Non Euxini turget ab imis
 Commota vadis unda, nivali
 Vicina polo,
 Ubi, coeruleis immunis aquis,
 Lucida versat planstra Bootes,
 Ut praecipites regum casus
 Fortuna rotat.
 Metui cupiunt, metuique timent.
 Non nox illis alma recessus
 Praebet tutos; non curarum
 Somnus domitor pectora solvit.
 Quas non arces scelus alternum
 Dedit in praeceps? impia quas non
 Arma fatigant? Iura pudorque
 Et coniugii sacrata fides
 Fugiant aulas; sequitur tristis
 Sanguinolenta Bellona manu,
 Quaeque superbos urit Erinnyes,
 Nimias semper comitata domos,
 Quas in planum quaelibet hora
 Tulit ex alto.
 Licet arma vacent, cessentque doli:
 Sidunt ipso pondere magna,
 Ceditque oneri Fortuna suo.
 Vela secundis inflata Notis
 Ventos nimium timuere suos;
 Nubibus ipsis inserta caput
 Turris pluvio vapulat Austro;

60

65

70

75

80

85

90

- Densasque nemus spargens umbras
 95 Annosa videt robora frangi;
 Feriunt celsos fulmina colles;
 Corpora morbis maiora patent;
 Et cum in pastus armenta vagos
 Vilia currant, placet in vulnus
 100 Maxima cervix. Quidquid in altum
 Fortuna tulit, ruitura levat.
 Modicis rebus longius aevum est.
 Felix, mediae quisquis turbae
 Sorte quietus,
 105 Aura stringit littora tuta,
 Timidusque mari credere cymbam
 Remo terras propiore legit!
-

ACTUS SECUNDUS.

CLYTAEMNESTRA, NUTRIX.

Sibi male conscia Clytaemnestra, atque adulterii poenas, redeunte iam marito, verita, xaxo; laxou statuit. Meditatur itaque Agamemnoni exitium; dissuadet nutrix.

- CLYT. Quid segnis, anime, tua consilia expetis?
 Quid fluctuaris? Clusa iam melior via est.
 110 Licuit pudicos coniugis quondam toros
 Et sceptrata casta vidua tutari fide;
 Periere mores, ius, decus, pietas, fides,
 Et, qui redire, cum perit, nescit, pudor:
 Da frena, et omnem prona nequitiam incita:
 115 Per scelera semper sceleribus tutum est iter.
 Tecum ipsa nunc evolve foemineos dolos,
 Quod ulla coniux perfida atque impos sui
 Amore coeco, quod novercales manus

Ausae; quod ardens impia virgo face,
Phasiaca fugiens regna Thessalica trabe: 120
Ferrum, venena! vel Mycenaeas domos,
Coniuncta socio, profuge furtiva rate!

Quid timida loqueris furta et exilium et fugas?
Soror ista fecit; te decet maius nefas.

NUTR. Regina Danaum et inclitum Ledaë genus, 125
Quid tacita versas, quidve, consilii impotens,
Tumido feroces impetus animo geris?

Licet ipsa sileas, totus in vultu est dolor.

Proin quidquid est, da tempus ac spatium tibi.

Quod ratio non quit, saepe sanavit mora. 130

CLYT. Maiora cruciant, quam ut moras possim pati.

Flammae medullas et cor exurunt meum;

Mixtus dolori subdidit stimulos timor,

Invidia pulsat pectus. Hinc animum iugo

Premat Cupido turpis, et vinci vetat; 135

Et inter istas mentis obsessae faces,

Fessus quidem et deiectus et pessumdatus,

Pudor rebellat. Fluctibus variis agor,

Ut, cum hinc profundum ventus, hinc aestus rapit,

Incerta dubitat unda, cui cedat malo. 140

Proinde omisi regimen e manibus meis

Quocunque me ira, quo dolor, quo spes feret,

Huc ire pergam; fluctibus dedimus ratem.

Ubi animus errat, optimum est casum sequi.

NUTR. Coeca est temeritas, quae petit casum du-
cem. 145

CLYT. Cui ultima est fortuna, quis dubiam timet?

NUTR. Tuta est latetque culpa, si pateris, tua.

CLYT. Perlucet omne regiae vitium domus.

NUTR. Piget prioris, et novum crimen struis?

CLYT. Res est profecto stulta nequitiae modus. 150

NUTR. Quod metuit, anget, qui scelus scelere obruit.

CLYT. Et ferrum et ignis saepe medicinae loco est.

NUTR. Extrema primo nemo tentavit loco.

- CLYT. Rapienda rebus in malis praecepta via est.
155 NUTR. At te reflectat coniugis nomen sacrum.
CLYT. Decem per annos vidua respiciam virum?
NUTR. Meminisse debes sobolis ex illo tuae.
CLYT. Equidem et iugales filiae meminisse faces,
Et generum Achillem. Praestitit matri fidem!
160 NUTR. Redemit illa classis immotae moras,
Et maria pigro fixa languore impulit.
CLYT. Piget doletque! Tyndaris, coeli genus,
Lustrale classi Doricae peperit caput!
Revolvit animus virginis thalamos meae,
165 Quos ille dignos Pelopia fecit domo,
Cum stetit ad aras ore sacrificio pater
Quam nuptiales! Horruit Calchas suae
Responsa vocis et recedentes focos.
O scelera semper sceleribus vincens domus!
170 Cruore ventos emimus, bellum nece.
NUTR. Sed vela pariter mille fecerunt rates.
CLYT. Non est soluta prospero classis deo:
Eiecit Aulis impias portu rates.
Sic auspicatus bella non melius gerit.
175 Amore captae captus, immotus prece,
Sminthea tenuit spolia Phoebei senis,
Ardore sacrae virginis iam tum furens,
Non illum Achilles flexit indomitus minis;
Non ille, solus fata qui mundi videt,
180 In nos fidelis augur, in captas levis;
Non populus aeger, et relucens rogi:
Inter ruentis Graeciae stragem ultimam
Sine hoste victus marcet ac Veneri vacat,
Reparatque amores; neve desertus foret
185 A pollice unquam barbara coelebs torus,
Ablatam Achilli diligit Lyrnessida,
Nec rapere puduit e sinu avulsam viri.
En Paridis hostem! Nunc, novum vulnus gerens,
Amore Phrygiae vatis incensus furit;

AGAMEMNON. ACT. II.

263

Et post tropaea Troia ac versum Ilium 190

Captae maritus remeat et Priami gener.

Adcingere, anime: bella non levia adparas.

Scelus occupandum est! Pigra, quem expectas diem?

Pelopia Phrygiae sceptrum dum teneant nurus?

An te morantur virgines viduae domi, 195

Patrique Orestes similis? Horum te mala

Ventura moveant, turbo quis rerum imminet.

Quid, misera, cessas? En, adest gnatis tuis

Furens noverca! Per tuum, si aliter nequit,

Latus exigatur ensis, et perimat duos! 200

Misce cruorem! perde pereundo virum!

Mors misera non est commori cum quo velis.

NUTR. Regina, frena temet et siste impetum,

Et, quanta tentes, cogita! Victor venit

Asiae ferocis, ultor Europae; trahit 205

Captiva Pergama et diu victos Phrygas.

Hunc fraude nunc conaris et furta adgredi,

Quem non Achilles ense violavit fero,

Quamvis procacem torvus armasset manum;

Non melior Ajax, morte decreta furens; 210

Non sola Danaïs Hector et bello mora;

Non tela Paridis certa; non Memnon niger

Non Xanthus armis corpora immixtis gerens,

Fluctusque Simois caede purpureos agens;

Non nivea proles Cycnus aequorei dei; 215

Non bellicoso Thressa cum Rhese phalaux;

Non picta pharetras et securigera manu

Peltata Amazon? hunc domi reducem paras

Mactare, et aras caede maculare impia?

Ultrix inultum Graecia hoc facinus feret? 220

Equos et arma classibusque horrens fretum

Propone, et alto sanguine exundans solum,

Et tota captae fata Dardaniae domus

Regesta Danaïs! Comprime adfectus truces,

Mentemque tibimet ipsa pacifica tuam! 225

**AEGISTHUS, CLYTAEMNESTRA, NU-
TRIX.**

Clytaemnestram nutricis consiliis cedere paratam, iamque dubiam, superveniens Aegisthus avertit rursus atque in praeceps trahit.

AEGISTH. Quod tempus animo semper ac mente
horruï,

Adest profecto rebus extremum meis.

Quid terga vertis, animè? quid primo impetu

Deponis arma? Crede; perniciem tibi

230 Et dira saevos fata moliri deos

Oppone cunctis vile supplicii caput,

Ferrumque et ignes pectore adverso excipe!

CLYT. Aegisthe, non est poena sic nato mori.

AEGISTH. Tu nos, pericli socia, tu, Leda sata,

235 Comitare tantum: sanguinem reddet tibi

Ignavus iste ductor ac fortis pater.

Sed quid trementes circuit pallor genas,

Iacensque vultus languido obtutu stupet?

CLYT. Amor iugalis vincit ac flectit retro.

240 Referamur illuc, unde non decuit prius

Abire! Vel nunc casta repetatur fides;

Nam sera nunquam est ad bonos mores via.

Quem poenitet peccasse, paene est innocens.

AEGISTH. Quo raperis amens? credis aut speras
tibi

245 Agamemnonis fidele coniugium? Ut nihil

Subesset animo, quod graves faceret metus:

Tamen superba et impotens flatu nimis

Fortuna magno spiritus tumidos daret.

Gravis ille sociis stante adhuc Troia fuit:

250 Quid rere ad animum suapte natura truem

Troiam addidisse? Rex Mycenarum fuit;

Veniet tyrannus: prospera animos efferunt.

Effusa circa pellicum quanto venit

Turba adparatu! sola sed turba eminet,

Tenetque regem famula veridici dei.

255

Feresne thalami victa consortem tui?

At illa nolet. Ultimum est nuptae malum

Palam marita possidens pellex domum.

Nec regna socium ferre nec taedae sciunt.

CLYT. Aegisthe, quid me rursus in praeceps agis, 260

Iramque flammis iam residentem incitas?

Permisit aliquid victor in captas sibi?

Non coniugem hoc respicere, non dominam decet.

Lex alia solio est, alia privato in toro.

Quid, quod severas ferre me leges viro

265

Non patitur animus, turpis admissi memor?

Det ille veniam facile, cui venia est opus.

AEGISTH. Ita est? pacisci mutuam veniam licet?

Ignota tibi sunt iura regnorum haud nova.

Nobis maligni iudices, aequi sibi,

270

Id esse regni maximum pignus putant,

Si quidquid aliis non licet, solis licet.

CLYT. Ignovit Helenae: iuncta Menelao redit,

Quae Europam et Asiam paribus afflixit malis.

AEGISTH. Sed nulla Atriden venere furtiva abs-

tulit,

275

Nec cepit animum coniugi obstrictum suae.

Iam crimen ille quaerit, et causas parat

Nil esse crede turpe commissum tibi:

Quid honesta prodest vita, flagitio vacans,

Ubi dominus odit? Fit nocens; non quaeritur

280

Spartamne repetes sprete et Eurotan tuum

Patriasque sedes profuga? Non dant exitum

Repudia regum. Spe metum falsa levas.

CLYT. Delicta novit nemo nisi fidus mea.

AEGISTH. Non intrat unquam regium limen fides. 285

CLYT. Opibus merebor, ut fidem pretio obligem.

ÆGISTH. Pretio parata vincitur pretio fides.

CLYT. Surgit residuus pristinae mentis pudor.

Quid obstrepis? quid voce blandiloqua mala

290 Consilia dictas? Scilicet nubam tibi

Regum relicto rege generosa exuli?

ÆGISTH. Et cur Atrida videor inferior tibi,

Gnatus Thyestae? CLYT. Si parum est, adde: „et nepos.“

ÆGISTH. Auctore Phoebō gignor: haud generis pudet.

295 CLYT. Phoebum nefandae stirpis auctorem vocas,

Quem nocte subita frena revocantem sua

Coelo expulstis? Quid deos probo addimus?

Subripere doctus fraude geniales toros,

Quem venere tantum scimus inlicita virum,

300 Facesse propere, ac dedecus clarae domus

Asportā ab oculis: haec vacat regi ac viro.

ÆGISTH. Exilia mihi sunt haud nova; adsuevi malis.

Si tu imperas, regina: non tantum domo

Argivae cedo; ni moror iussu tua

305 Aperire ferro pectus aerumnis grave.

CLYT. Siquidem hoc cruenta Tyndaris fieri sinam.

Quae iuncta peccat, debet et culpae fidem.

Secede mecum potius: ut rerum statum

Dubium ac minacem iuncta consilia explicant.

CHORUS ARGIVARUM.

Chorus e virginibus Mycenaeis et Argivis canit Apolliniae paeana ob partam victoriam; intarserit autem Iunonis Palladis-que laudes et Dianae et Iovis.

310 Canite, o pubes inclita, Phoebum!

Tibi festa caput turba coronat;

Tibi virgineas laurum quatiens

De more comas innuba fundit

Stirps Inachia;

Quaeque Erasini gelidos fontes,

315

Quaeque Eurotan, quaeque virenti

Tacitum ripa bibis Ismenon,

Tu quoque nostros, Thebais hospes,

Comitare choros, quam fatorum

Praescia Manto, sata Tiresia,

320

Latonigenas monuit sacris

Celebrare deos!

Arcus, victor Phoebe, relaxa,

Humeroque graves levibus telia

Pone pharetras; resonetque manu

325

Pulsa citata vocale chelys!

Nil acre velim magnumque modis

Intonet altis; sed quale soles

Leviore lyra flectere carmen

Simplex, lusus cum docta tuos

330

Musa recenset. Licet et chorda

Graviore sones, quale canebas,

Cum Titanas fulmine victos

Videre dei; vel cum montes

Montibus altis superimpositi

335

Struxere gradus trucibus monstria,

Stetit imposita Pelion Ossa,

Pinifer ambo pressit Olympus.

Ades, o magni, soror et coniux,

Consors sceptri, regia Iuno:

340

Tua te colimus turba Mycenae.

Tu sollicitum supplexque tui

Numinis Argos sola tueris;

Tu bella manu pacemque regis;

Tu nunc lauros Agamemnonias

345

Accipe victrix! Tibi multifora

Tibia buxo solemne canit;

Tibi fila movent docta puellae

Carminum molli; tibi votivam

- 350 Matres Graiae lampada iactant;
Ad tua coniux candida tauri
Delubra cadit, nescia aratri,
Nullo collum signata iugo.
Tuque, o magni gnata Tonantis,
- 355 Inclita Pallas, quae Dardanias
Saepe petisti cuspide turres?
Te permixto matrona minor
Maiorque choro colit, et reserat
Veniente dea templa sacerdos
- 360 Tibi nexilibus turba coronis
Redimita venit;
Tibi grandaevi lassique senes
Compote voto reddunt grates,
Libantque manu vina trementi.
- 365 Et te, Triviam, nota memores
Voce precamur.
Tu maternam sistere Delon,
Lucina, iubes, hue atque illuc
Prius errantem Cyclada ventis.
- 370 Nunc iam stabilis fixa terras
Radice tenet, respuit auras,
Religatque rates, adsueta sequi.
Tu Tantalidos funera matris
Victrix numeras. Stat nunc Sipyli
- 375 Vertice summo flebile saxum,
Et adhuc lacrimas, moesta aeternum,
Marmora manant antiqua novas.
Colit impense femina virque
Numen geminum:
- 380 Tuque ante omnes, pater ac rector,
Fulmine pollens, cuius nutu
Simul extremi tremuere poli,
Generis nostri, Iupiter, auctor,
Cape dona libens, abavusque tuam
- 385 Non degenerem respice prolem!

Sed, ecce, vasto concitus miles gradu
 Manifesta properat signa laetitiae ferens
 Namque hasta summo lauream ferro gerit,
 Fidusque regi semper Eurybates adest.

ACTUS TERTIUS.

EURYBATES, CLYTAEMNESTRA.

*Eurybates narrat, Agamemnona reducem advenire, tempe-
 statem a Pollade immissam, Naupliūque dolo aggravatam; pa-
 rantur diis victimae et convivium Agamemnoni, captivae addu-
 cuntur.*

EUR. Delubra et aras coelitum et patrios lares 390
 Post longa fessus spatia, vix credens mihi,
 Supplex adoro. Vota Superis solvite:
 Telluris altum remeat Argolicae decus
 Tandem ad penates victor Agamemnon suos.
CLYT. Felix ad aures nuntius venit meas. 395
 Ubinam petitus per decem coniux mihi
 Annos moratur? pelagus, an terras premit?
EUR. Incolumis, auctus gloria, laude inclitus
 Reducem expetito littori impressit pedem.
CLYT. Sacris colamus prosperum tandem diem, 400
 Et si propitios, attamen lentos, deos.
 Tu pande, vivat coniugis frater mei,
 Et pande, teneat quas soror sedes mea.
EUR. Meliora votis posco, et obtestor deos:
 Nam certa fari aors maris dubii vetat. 405
 Ut sparsa tumidum classis exceptit mare:
 Ratis videre socia non potuit ratem.
 Quin ipse Atrides aequore immenso vagus
 Graviores pelago damna quam bello tulit,

- 410 Remeatque victo similis, exiguas trahens
Lacerasque victor classe de tanta rates.
CLYT. Effare: casus quis rates hausit meas,
Aut quae maris fortuna dispulerat duces?
EUR. Acerba fatu poscis, infaustum iubens
- 415 Miscere laeto nuntium. Refugit loqui
Mens aegra, tantis atque inhorrescit malis.
CLYT. Exprome. Clades scire qui refugit suas,
Gravat timorem: dubia plus torquent mala.
EUR. Ut Pergamum omne Dorica cecidit face;
- 420 Divisa praeda est. Maria properantes petunt.
Iamque ense fessum miles exonerat latus;
Neglecta summas scuta per puppes iacent;
Ad militares remus aptatur manus;
Omnisque nimium longa properanti mora est.
- 425 Signum recursus regia ut fulsit rate,
Et clara lentum remigem monuit tuba:
Aurata primas prora designat vias,
Aperitque cursus, mille quos puppes secent
Hinc aura primo lenis impellit rates
- 430 Adlapsa velis; unda vix actu levi
Tranquilla Zephyri mollis afflatu tremat
Splendetque classe pelagus et pariter latet.
Iuvat videre nuda Troiae littora,
Iuvat relictis sola Sigei loca.
- 435 Properat iuventus omnis adductos simul
Lentare remos; adiuvat ventos manu,
Et valida nisu brachia alterno movet.
Sulcata vibrant aequora et latera increpant,
Dirimuntque canae caerulum spumae mare.
- 440 Ut aura plenos fortior tendit sinus:
Posuere tonsas, credita est vento ratis:
Fususque transtris miles aut terras procul,
Quantum recedunt yela, fugientes notat;
Aut bella narrat: Hectoris fortis minas,
- 445 Currusque, et emto redditum corpus rogo;

Sparsum cruore regis Herceum Iovem.
 Tum, qui iacente reciprocus ludit salo,
 Tumidumque pando transilit dorso mare,
 Tyrrhenus omni piscis exultat freto,
 Agitatque gyros, et comes lateri adnatat, 450
 Anteire naves laetus et rursus sequi;
 Nunc prima tangens rostra lascivit chorus,
 Millesimam nunc ambit et lustrat ratem.
 Iam littus omne tegitur, et campi latent,
 Et dubia parent montis Idaei iuga. 455
 Et iam, quod unum pervicax acies videt,
 Iliacus atra fumus adparet nota.
 Iam lassa Titan colla relevabat iugo;
 In astra iam lux prona, iam praeceps dies:
 Exigua nubes sordido crescens globo 460
 Nitidum cadentis inquinat Phoebi iubar.
 Suspecta varius occidens fecit freta.
 Nox prima coelum sparserat stellis; iacent
 Deserta vento vela: tum murmur grave
 Maiora minitans collibus summis cadit, 465
 Tractuque longo littus ac petrae gemunt.
 Agitata ventis unda venturis tumet:
 Cum subito luna conditur, stellae latent,
 In astra pontus tollitur, coelum perit;
 Nec una nox est: densa tenebras obruit 470
 Caligo, et omni luce subducta fretum
 Coelumque miscet. Undique incumbunt simul,
 Rapiuntque pelagus infimo eversum solo
 Adversus Euro Zephyrus et Boreae Notus.
 Sua quisque mittunt tela, et infesti fretum 475
 Emoluntur (turbo convolvit mare):
 Strymonius altis Aquilo contorquet nives,
 Libycusque arenas Auster ad Syrtes agit.
 Nec manet in Austro: fit gravis nimbis Notus,
 Imbre auget undas; Eurus Orientem movet, 480
 Nabathaea quatens regna et Eoos sinus.

- Quid rapidus ora Corus Oceano exserens?
Mundum revelli sedibus totum suis,
Ipsosque rupto crederes coelo deos
485 Decidere, et atrum rebus induci chaos.
Vento resistit aestus, et ventus retro
Aestum revolvit. Non capit sese mare,
Undasque miscent imber et fluctus suas
Nec hoc levamen denique aerumnis datur,
490 Videre saltem et nosse, quo pereant malo:
Premunt tenebrae lumina, et dirae Stygis
Inferna nox est. Excidunt ignes tamen,
Et nube dirum fulmen elisa micat;
Miserisque lucis tanta dulcedo est: male
495 Hoc lumen optant. Ipsa se classis premit,
Et prora prorae nocuit, et lateri latus.
Illam dehiscens pontus in praeceps rapit
Hauritque, et alto redditam revomit mari;
Haec onere sidit; illa convulsum latus
500 Submittit undis; fluctus hanc decimus tegit;
Haec lacera et omni decore populo levis
Fluitat; nec illi vela, nec tonsae manent,
Nec rectus altus malus antennas ferens,
Sed trunca toto puppis Ionio natat.
505 Nil ratio et usus audet: ars cessit malis.
Tenet horror artus; omnis officio stupet
Navita relicto; remus effugit manus.
In vota miseros ultimus cogit timer,
Eademque Superos Troes et Danai rogant.
510 Quid fata possunt! invidet Pyrrhus patri,
Aiaci Ulysses, Hectori Atrides minor,
Agamemno Priamo. Quisquis ad Troiam iacet,
Felix vocatur, cadere qui meruit gradu,
Quem fama servat, victa quem tellus tegit.
515 „Nil nobile ausos pontus atque undae ferent?
Ignava fortes fata consumunt viros?
Perdenda mors est? Quisquis es nondum malis

Satiare tantis coelitem, tandem tuum
 Numen serena! Cladibus nostris daret
 Vel Troia lacrimas. Odia si durant tua, 520
 Placetque mitti Doricum exitio genus:
 Quid hos simul perire nobiscum iuvat;
 Quibus perimus? Sistito infestum mare:
 Vehit ista Danaos classis? et Troas vehit."
 Nec plura possunt: occupat vocem mare. 525
 Ecce alia clades! fulmine irati Iovis
 Armata Pallas, quidquid aut hasta minax,
 Aut aegide et furore Gorgoneo potest,
 Aut igne patrio, tentat: et coelo novae
 Spirant procellae. Solus invictus malis 530
 Luctatur Ajax. Vela-cogentem hunc sua
 Tenso rudente flamma perstrinxit cadens.
 Libratur aliud fulmen; hoc toto impetu
 Certum reducta Pallas excussit manu,
 Imitata patrem. Transit Aiace[m] et ratem, 535
 Ratisque partem secum et Aiace[m] tulit.
 Nil ille motus, ardua ut cautes, salo
 Ambustus extat, dirimit insanum mare,
 Fluctusque rumpit pectore, et navem manu
 Complexus in se traxit, et coeco mari 540
 Conlucet Ajax; omne resplendet fretum.
 Tandem occupata rupe furibundum intonat,
 Superasse nunc se pelagus atque ignes. „Iuvat
 Vicisse coelum, Palladem, fulmen, mare!
 Non me fugavit bellici terror dei; 545
 Et Hectorem una solus et Martem tuli;
 Phoebea nec me tela pepulerunt gradu:
 Cum Phrygibus istos vicimus. Tene horream?
 Aliena inert[i] tela mittis dextera.
 Quid, si ipse mittat?“ Plura cum auderet furens: 550
 Tridente rupem subruit pulsam pater
 Neptunus, imis exerens undis caput,
 Solvitque montem; quem cadens secum tulit,

- Terraque et igne victus et pelago iacet.
555 Nos alia maior naufragos pestis vocat.
Est humilis unda, scrupulis mendax vadis,
Ubi saxa rapidis clusa vorticibus tegit
Fallax Caphareus; aestuat scopulis fretum,
Fervetque semper fluctus alterna vice;
560 Arx imminet praerupta, quae spectat mare
Utrinque geminum. Pelopis hinc oras tui,
Et Isthmon, arcto qui recurvatus solo
Ionia iungi maria Phrixeis vetat;
Hinc scelere Lemnon nobilem; hinc Chalcedona,
565 Tardamque ratibus Aulin. Hanc arcem occupat
Palamedis ille genitor, et clarum manu
Lumen nefanda vertice e summo efferens
In saxa duxit perfida classem face:
Haerent acutis rupibus fixae rates;
570 Has inopis undae brevia comminuunt vada;
Pars vehitur huius prima, pars scopulo sedet;
Hanc alia retro spatia relegendem ferit,
Et fracta frangit. Iam timent terram rates,
Et maria malunt. Cecidit in lucem furor.
575 Postquam litatum est Ilio: Phoebus redit
Et damna noctis tristis ostendit dies.
CLXXI. Utrumne doleam, laeter an reducem virum?
Remeasse laetor; vulnus at regni grave
Lugere cogor. Redde iam Graiis, pater.
580 Altisona quatiens regna, placatos deos!
Nunc omne laeta fronde veletur caput;
Sacrifica dulces tibia effundat modos;
Et nivea magnas victima ante aras cadat.
Sed ecce! turba tristis, incomtae comas
585 Iliades adsunt, quas super celso gradu
Effrena Phoebas entheas laurus quatit..

CHORUS ILIADUM, CASSANDRA.

Chorus Iliadam Troiae fata casumque lugeat, Cassandra furore Phoebeo correpta, quae Agamemnoni imminent, vaticinatur.

CHOR. Heu quam dulce malum mortalibus additum
 Vitae dirus amor, cum pateat malis
 Effugium, et miseros libera mors vocet,
 Portus aeterna placidus quiete! 590
 Nullus hunc terror nec impotens
 Procella Fortunae movet,
 Aut iniqui flamma Tonantis
 (Pax alta); nullos civium coetus timet;
 Aut minaces victoris iras; 595
 Non maria asperis insana Coris;
 Non acies feras, pulvereamque nubem;
 Motam barbaricis equitum catervis;
 Non urbe cum tota populos cadentes,
 Hestica muros populante flamma, 600
 Indomitumve bellum; perrumpet omne
 Servitium contemtor levium deorum,
 Qui vultus Acherontis atri,
 Qui Styga tristem non tristis videt,
 Audetque vitae ponere finem 605
 Par ille regi, par Superis erit.
 O quam miserum est nescire mori!
 Vidimus patriam ruentem nocte funesta;
 Cum Dardana tecta Dōrici raperetis ignes!
 Non illa bello victa, nec armis, 610
 Ut quondam Herculeae cecidit pharetra!
 Quam non Pelei Thetidosque natus,
 Carusque Pelidae mimium feroci;
 Vicit, acceptis cum fulsit armis,
 Fuditque Troas falsus Achilles; 615
 Aut cum ipse Pelides animos feroces
 Sustulit luctu, celeremque saltu

- Troades summis timuere muris,
Perdedit in malis extremum decus,
620 Fortiter vinci:
Restitit annis Troia bis quinis,
Unius noctis peritura furto.
Vidimus simulata dona moli immensae;
Danaumque fatale munus
625 Duximus nostra creduli dextra;
Tremuitque saepe
Limine in primo sonipes, cavernis
Conditos reges bellumque gestans
Et licuit versare dolos, ut ipsi
630 Fraude sua capti caderent Pelasgi.
Saepe commotae sonuere parmae;
Tacitumque murmur percussit aures
Ut fremuit male subdolo parens Pyrrhus Ulyssi.
Secura metus Troica pubes
635 Sacros gaudet tangere funes.
Hinc aequaevi gregis Astyanax,
Hinc Haemonio desponsa rogo,
Ducunt turmas; haec femineas,
Ille viriles. Festae matres
640 Votiva ferunt munera divis;
Festi patres adeunt aras.
Unus tota vultus in urbe est:
Et, quod nunquam post Hectoreos
Vidimus ignes, laeta est Hecabe.
645 Quid nunc primum, dolor infelix,
Quidve extremum deflere paras?
Moenia, divum fabricata manu,
Diruta nostra?
An templa deos super usta suos?
650 Non vacat istis lacrimare malis:
Te, magne parens, flent Iliades.
Vidi, vidi,
Senis in iugulo telum Pyrrhi

Vix exiguo sanguine tingi!

CASS. Cohibetelacrimas, omne quas tempus petit, 655

Troades, et ipsae vestra lamentabili

Lugete gemitu funera: aerumnae meae

Socium recusant. Cladibus questus meis

Removete: nostris ipsa sufficiam malis.

CHOR. Lacrimas lacrimis miscere iuvat: 660

Magis exurunt,

Quos secretae lacerant curae.

Iuvat in medium deflere suos;

Nec tu, quamvis dura virago

Patiensque mali, 665

Poteris tantas flere ruinas.

Non, quae verno nobile carmen

Ramo cantat, tristis aedon,

Ityn in varios modulata sonos;

Non, quae tectis Bistonos ales 670

Residens summis

Impia diri furta mariti

Garrula deflet, lugere tuam

Poterit, digne conquesta, domum.

Licet ipse velit 675

Clarus niveos inter olores

Istrum cygnus Tanainque colens

Extrema loqui;

Licet alcyones Ceyca suum

Fluctu leviter plangente sonent, 680

Cum tranquillo, male confisae,

Credunt iterum pelago audaces,

Foetusque suos

Nido pavidae titubante foveat;

Non, si, molles imitata viros, 685

Tristis laceret brachia tecum

Quae turritae turba parenti,

Pectora rauco concita buxo,

Furit, ut Phrygium lugeat Attn,

- 690 Non est lacrimis, Cassandra, modus,
Quia quae patimur vicere modum.
Sed cur sacratas deripis capiti infulas?
Miseris colendos maxime Superos putem.
CASS. Vicere nostra iam metus omnes mala.
- 695 Equidem nec ulla coelites placo prece;
Nec, si velint saevire, quo noceant, habent.
Fortuna vires ipsa consumsit suas.
Quae patria restat, quis pater, quae iam soror?
Bibere tumuli sanguinem atque arae meum.
- 700 Quid illa felix turba fraterni gregis?
Exhausta nempe! regia miseri senes
Vacua relictis totque per thalamos vident
Praeter Lacaenam ceteras viduas nurus.
Tot illa regum mater et regimen Phrygum,
- 705 Foecunda in ignes Hecuba, fatorum novas
Expertae leges, induit vultus feros:
Circa ruinas rabida latravit suas,
Troiae superstes, Hectori, Priamo, sibi.
CHOR. Silet repente Phoebas, et pallor genas,
- 710 Creberque totum possidet corpus tremor;
Stetere vittae: mollis horrescit coma;
Anhela corda murmure incluso fremunt;
Incerta nutant lumina, et versi retro
Torquentur oculi; rursus immites rigent.
- 715 Nunc levat in auras altior solito caput,
Graditurque celsa; nunc reluctantes parat
Reserare fauces; verba nunc cluso male
Custodit ore Maenas impatiens dei.
CASS. Quid me furoris incitamus stimulis novi,
- 720 Quid mentis inopem, sacra Parnassi iuga
Raptis? Recede, Phoebe: iam non sum tua.
Extingue flammas pectori infixas meo!
Cui nunc vagor vesana? cui bacchor furens?
Iam Troia cecidit falsa: quid vates ago?
- 725 Ubi sum? Fugit lux alma, et obscurat genas

Nox alta, et aether abditus tenebris latet.
Sed ecce! gemino sole praeifulget dies,
Geminumque duplices Argos attollit domos.
Idaea cerno nemora! fatalis sedet
Inter potentes arbiter pastor deas. 730
Timeate reges, moneo, furtivum genus
Agrestis ille alumnus evertet domum
Quid ista vecors tela feminea manu
Destricta praefert? quem petit dextra virum
Lacaena cultu, ferrum Amazonium gerens? 735
Quae versat oculos alia nunc facies meos?
Victor ferarum, colla sublimis, iacet
Ignobili sub dente, Marmaricus leo,
Morsus cruentos passus audacis leae,
Quid me vocatis sospitem solam e meis, 740
Umbrae meorum? Te sequor, tota pater
Troia sepulte! Frater, auxilium Phrygum,
Terrorque Danaum, non ego antiquum decus
Video, aut calentes ratibus exustis manus;
Sed lacera membra, et saucios vinclo gravi 745
Illos lacertos. Te sequor, nimium cito
Congresse Achilli, Troile! Incertos geris,
Deiphobe, vultus, coniugis munus novae!
Iuvat videre Tartari saevum canem;
Iuvat per ipsos ingredi Stygios lacus 750
Avidique regna Ditis! Haec hodie ratis
Phlegethontis atri regias animas vehet,
Victamque, victricemque. Vos, umbrae, precor;
Iurata Superis unda, te pariter precor,
Reserate paulum terga nigrantis poli: 755
Levis ut Mycenae turba prospiciat Phrygum!
Spectate miseri: fata se vertunt retro.
Instant sorores squalidae! Sanguinea iactant verbera;
Fert laeva semustas faces; turgentque pallentes genae,
Et vestis atri funeris exesa cingit illa. 760
Strepuntque nocturni metus; et ossa vasti corporis,

- Corrupta longinquo situ, palude limosa iacent.
 Et ecce! defessus senex ad ora ludentes aquas
 Non captat, oblitus sitis, moestus futuro funere;
 765 Exultat et ponit gradus pater decoros Dardanus!
 CHOR. Iam pervagatus ipse se fregit furor,
 Caditque, flexo qualis ante aras genu
 Cervice taurus vulnus incertum gerens.
 Relevemus artus entheos. Tandem suos
 770 Victrice lauru cinctus Agamemnon adit:
 Et festa coniux obvios illi tulit
 Gressus, reditque iuncta concordi gradu.
-

ACTUS QUARTUS.

AGAMEMNON, CASSANDRA.

Agamemnoni reduci praedicit Cassandra fatum, nec creditur. Troad. vers. 34.

- AGAM. Tandem revertor sospes ad patrios lares.
 O cara, salve, terra! tibi tot barbarae
 775 Dedere gentes spolia; tibi felix diu
 Potentis Asiae Troia submisit manus.
 Quid ista vates corpus effusa ac tremens
 Dubia labat cervice? Famuli, attollite!
 Refovete gelido latice! Iam recipit diem
 780 Marcente visu. Suscita sensus tuos:
 Optatus ille portus aerumnis adest.
 Festus dies est. CASS. Festus et Troiae fuit.
 AGAM. Veneremur aras. CASS. Cecidit ante aras
 pater.
 AGAM. Iovem precemur pariter. CASS. Herceum
 Iovem?

AGAM. Credis videre te Ilium? CASS. Et Priamum
simul. 785
AGAM. Hic Troianon est. CASS. Ubi Helena est,
Troiam puto.
AGAM. Ne metue dominam famula .... CASS. Li-
bertas adest.
AGAM. Secura vive. CASS. Mors mihi est securitas.
AGAM. Nullum est periculum tibimet. CASS. At ma-
gnum tibi.
AGAM. Victor timere quid potest? CASS. Quod
non timet. 790
AGAM. Hanc fida, famuli, turba, dum excutiat deum,
Retinete, ne quid impotens peccet furor!
At te, pater, qui saeva torques fulmina
Pellisque nubes, sidera et terras regis,
Ad quem triumphi spolia victores ferunt: 795
Et te sororem cuncta pollentis viri,
Argolica Iuno, pecore votivo libens
Arabumque donis, supplice et fibra colam.

CHORUS ARGIVARUM.

*Chorus Argivorum Herculis laudes canit, nutritis scilicet Ar-
gis, cuiusque sagittae fato poscebantur ad secundum Troiae ex-
cidium.*

Argos nobilibus nobile civibus,
Argos iratae carum novercae, 800
Semper ingentes educas alumnos;
Imparem aequasti numerum deorum:
Tuus ille bissono meruit labore
Adlegi coelo magnus Aleides,
Cui lege mundi Iupiter rupta 805
Roscidae noctis geminavit horas,
Iussitque Phoebum
Tardius celeres agitare currus,
Et tuas lente remeare bigas.

- 810 Pallida Phoebe;
Retulitque pedem, nomen alternis
Stella quae mutat, seque mirata est
Hesperum dici;
Aurora movit ad solitas vices
- 815 Caput, et relabens imposuit senis
Humero mariti.
Sensit Ortus, sensit Occasus,
Herculem nasci: violentus ille
Nocte non una poterat creari.
- 820 Tibi concitatus substitit mundus,
O puer magnum subiture coelum!
Te sensit Nemeaeus arcto
Pressus lacerto fulmineus leo,
Cervaque Parrhasis;
- 825 Sensit Arcadii populator agri;
Gemuitque taurus, Dictaea linquens
Horridus arva.
Morte foecundum domuit draconem,
Vetuitque collo pereunte nasci;
- 830 Geminosque fratres
Pectore ex uno, tria monstra, natos
Stipite incusso fregit insultans;
Duxitque ad ortus Hesperium pecus,
Geryonae spoliū triformis.
- 835 Egit Threicium gregem,
Quem non Strymonii gramine fluminis,
Hebrive ripis pavit tyrannus:
Hospitum dirus stabulis cruorem
Praebuit saevis; tinxitque crudos
- 840 Ultimus rictus sanguis aurigae.
Vidit Hippolyte ferox pectore in medio rapi
Spoliū; et sagittis nube percussa
Stymphalis alto decidit coelo;
Arborque pomis fertilis aureis
- 845 Extimuit manus, insueta carpi,

Fugitque in auras leviore ramo.
 Audivit sonitum crepitante lamna
 Frigidus custos nescius somni,
 Linqueret cum iam nemus omne fulvo
 Plenus Alcides vacuum metallo. 850
 Tractus ad coelum canis Inferorum
 Triplici catena tacuit, nec ullo
 Latravit ore, lucis ignotae
 Metuens colorem. Te duce succidit
 Mendax Dardaniae domus, 855
 Et sensit arcus iterum timendos;
 Te duce concidit totidem diebus
 Troia, quot annis.

ACTUS QUINTUS.

CASSANDRA.

Cassandra caedem Agamemnonis mentis oculis videt enarratque.

Res agitur intus magna, par annis decem!
 Eheu, quid hoc est? Anime, consurge, et cape 860
 Pretium furoris: vicimus victi Phryges!
 Bene est! resurgis, Troia! traxisti iacens
 Pares Mycenae! terga dat victor tuus!
 Tam clara nunquam providae mentis furor
 Ostendit oculis: video, et intersum, et fruor. 865
 Imago visus dubia non fallit meos:
 Spectemus. Epulae regia instructae domo,
 Quales fuerunt ultimae Phrygibus dapes,
 Celebrantur. Ostro lectus Iliaco nitet,
 Merumque in auro veteris Assaraci trahunt; 870
 Et ipse picta veste sublimis iacet,

- Priami superbas corpore exuvias gerens.
Detrahare cultus uxor hostiles iubet,
Induere potius coniugis fidae manu
575 Textos amictus. Horreo atque animo tremo.
Regemne perimet exul, et adulter virum?
Venere fata: sanguinem extremae dapes
Domini videbunt, et cruor Baccho incidet.
Mortifera vinctum perfidae tradet neci
880 Induta vestis: exitum manibus negat,
Caputque laxi et invii cludunt sinus.
Haurit trementi semivir dextra latus,
Nec penitus adigit: vulnere in medio stupet.
At ille, ut altis hispidus silvis aper,
885 Cum casse vinctus tentat egressus tamen,
Arctatque motu vincla, et incassum furit,
Cupit fluentes undique et coecos sinus
Dissicere, et hostem quaerit implicitus suum.
Armat bipenni Tyndaris dextram furens;
890 Qualisque ad aras colla taurorum pius
Designat oculis, antequam ferro petat:
Sic hac et illuc impiam librat manum.
Habet; peractum est! pendet exigua male
Caput amputatum parte; et hinc trunco cruor
895 Exundat, illinc ora cum fremitu iacent.
Nondum recedunt; ille iam exanimem petit,
Laceratque corpus; illa fodientem adiuvat.
Uterque tanto scelere respondet suis:
Est hic Thyeste natus, haec Helenae soror.
900 Stat ecce! Titan dubius emerito die,
Suane currat, an Thyestaea via.

ELECTRA, STROPHIUS, ORESTES**et PYLADES, mutae personae.**

Electra fratri suo Oresti subducto fugam suadet, eumque Strophio opportune occurrenti tradit abducendum; ipsa ad aram confugit.

EL. Fuge, o paternae mortis auxilium unicum,
Fuge, et scelestas hostium evita manus!
Eversa domus est funditus, regna occidunt.
Hospes quis iste concitos currus agit? 905

Germane, vultus veste furabor tuos!
Quos, anime demens, refugis? Externos times;
Domus timenda est. Pone iam trepidos metus,
Oresta: amici fida praesidia intuo.

STROPH. Phocide relictâ Strophius, Elea inclitus 910
Palma revertor. Causa veniendi fuit
Gratari amico, cuius impulsu manu
Cecidit decenni Marte concussum Ilium
Quaenam ista lacrimis lugubrem vultum rigat,
Pavetque moesta? Regium agnosco genus. 915

Electra, fletus causa quae laeta in domo est?
EL. Pater peremptus scelere materno iacet;
Comes paternae quaeritur gnatus neci;
Aegisthus arces venere quaesitas tenet.

STROPH. O nulla longi temporis felicitas! 920

EL. Per te parentis memoriam obtestor mei,
Per sceptrâ terris nota, per dubios deos:
Recipe hunc Orestem, ac pium furtum occule!

STROPH. Etsi timendum caesus Agamemnon docet:
Adgrediar, et te, Oresta, furabor libens. 925

Poscunt fidem secunda, at adversa exigunt.
Cape hoc decorum ludicri certaminis,
Insigne frontis! laeva victricem tenens
Frondem virenti protegat ramo caput;
Et ista donum palma Pisaei Iovis 930

- Velamen eadem praestet atque omen tibi.
 Tuque o, paternis adsidens frenis comes,
 Condisce, Pylade, patris exemplo fidem!
 Vos, Graecia nunc teste veloces equi,
 935 Infida cursu fugite praecipiti loca!
 EL. Excessit, abiit; currus effreno impetu
 Effugit aciem. Tuta iam opperiar meos
 Hostes, et ultro vulneri opponam caput.
 Adest cruenta coniugis victrix sui,
 940 Et signa caedis veste maculata gerit.
 Manus recenti sanguine etiamnum madent.
 Vultusque prae se scelera truculenti ferunt.
 Concedam ad aras. Patere me vittis tuis,
 Cassandra, iungi paria metuentem tibi!

CLYTAEMNESTRA, ELECTRA, AEGISTHUS, CASSANDRA.

Electram ab ara detrahi et in carcerem coniici iubet Clytaemnestra. Cassandra iugulatur.

- 945 CLYT. Hostis parentis, impium atque audax caput,
 Quo more coetus publicos, virgo, petis?
 EL. Adulterorum virgo deserui domum.
 CLYT. Quis esse credat virginem? EL. Gnatam
 tuam.
 CLYT. Modestius cum matre! EL. Pietatem doces!
 950 CLYT. Animos viriles corde tumefacto geris;
 Sed agere domita feminam discas malo.
 EL. Nisi forte fallor, feminas ferrum decet.
 CLYT. Et esse demens te parem nobis putas?
 EL. Vobis? quis iste est alter Agamemnon tuus?
 955 Ut vidua loquere: vir caret vita tuus.
 CLYT. Indomita post haec virginis verba impiae
 Regina frangam; citius interea mihi
 Edissere, ubi sit gnatus, ubi frater tuus.
 EL. Exit Mycenae. CLYT. Redde nunc natum mihi

EL. Et tu parentem redde! CLYT. Quo latitat loco? 960

EL. Tuto quietus, regna non metuens nova

Dixi parenti satis. CLYT. At iratae parum.

Morieris hodie! EL. Dummodo hac moriar manu.

Recedo ab aris. Sive tu iugulo iuvat

Mersisse ferrum: praebeo iugulum volens; 965

Seu more pecudum colla resecari placet.

Intenta cervix vulnus expectat tuum.

Scelus peractum est: caede respersam viri

Atque obsoletam sanguine hoc dextram ablue.

CLYT. Consort pericli pariter ac regni mei, 970

Aegisthe, gradere! Gnata genitricem impie

Probris lacescit, abditum fratrem occulit.

AEGISTH. Furibunda virgo, vocis infandae sonum,

Et aure verba indigna materna opprime!

EL. Etiam monebit sceleris infandi artifex, 975

Per scelera natus, nomen ambiguum suis,

Idem sororis gnatus et patris nepos?

CLYT. Aegisthe, cessas impium ferro caput

Demetere? Fratrem reddat, aut animam statim.

AEGISTH. Abstrusa coeco carcere et saxo exigat 980

Aevum. Per omnes torta poenarum modos;

Referre, quem nunc occulit, forsán volet.

Inops, egens, inclusa, paedore obsita,

Vidua ante thalamos, exul, invisá omnibus,

Aethere negato, sero succumbet malis. 985

EL. Concede mortem! AEGISTH. Si recusares, da-
rem.

Rudis est tyrannus, morte qui poenam exigit.

EL. Mortem aliquid ultra est? AEGISTH. Vita, si
cupias mori.

CLYT. Abripite, famuli, monstrum, et avectam pro-
cul

Ultra Mycenás, último in regni angulo 990

Vincite septam nocte tenebrosi specus:

Ut inquietam virginem carcer domet.

288 L. ANN. SENECAE AGAMEMNON. ACT. V.

At ista poenas capite persolvat suo,
Captiva coniux, regii pellex tori.

995 Trahite, ut sequatur coniugem ereptum mihi!
CASS. Ne trahite: vestros ipsa praecedam gradus.

Perferre prima nuntium Phrygibus meis
Propero: repletum ratibus eversis mare;
Captas Mycenae; mille ductorem ducum,

1000 Ut paria fata Troicis lueret malis,
Periisse dono feminae stupro, dolo.
Nihil moramur: rapite! quin grates ago.
Tantum iuvat vixisse post Troiam, iuvat!

CLYT. Furiosa, morere! CASS. Veniet et vobis
furor.

HERCULES OETAEUS.

DRAMATIS PERSONAE.

HERCULES.

HYLLUS.

ALCMENA.

CHORUS AETOLARUM MULIERUM.

NUTRIX.

DEIANIRA.

IOLE.

PHILOCTETES.

CHORUS OECHALIARUM VIRGINUM.

LICHAS *muta persona.*

IOLE et CHORUS OECHALIDUM
sunt προτατα πρόσωπα.

ARGUMENTUM.

Deianira, indigne ferens sibi praelatam Iolen Euryti regis Oechaliae filiam, Herculi tunicam mittit imbutam sanguine Centauri Nessi, sagitta Herculis hydrae felle tincta vulnerati; effcacissimum credens philtrum praesensque amoris remedium; quod illam monuerat moriens Nessus. Quam simul ac induisset in Cenaeo Euboeae promontorio sacrificaturus Hercules, ignem concipit virus, vestisque corpori adhaerentis aestus carnem ossaque absumit. Nessi fraude intellecta mortem sibi consciscit Deianira. Hercules, interfecto Licha, qui munus letale attulerat, mandat Philoctetae, cui moriens arcum et sagittas tradit, exstrui sibi in monte Oeta pyram, in qua se cum clava ac leonis pelle cremat. Alcmenae denique matri apparet, ipsamque consolatur iam in coelitum numerum adscriptus.

ALIUD ARGUMENTUM HIERONYMI BALBI.

- Magnanimum Alciden, totum qui viribus orbem
Presserat, unde oritur Titan, quaque aurea condit
Lumina, maior Amor iuga sub sua misit ovantem:
Namque Iolen toto concepit pectore; solam
5 Ille Iolen poscit, Ioles quoque nomine gaudet.
At regina (suum quis enim celavit amorem?)
Deianira novos persensit coniugis ignes:
Fertur inops mentis, vernique ignara marito
Infectam donat Nessco sanguine vestem.
10 Ille ubi funestos quaesitum munus in usus
Induit: ecce! fluit virus, totosque per artus
Contrahitur macies, serpitque per ossa venenum.
Vincitur Alcides, properatque abrumpere lucem;
Ingentemque pyram, pereundi certus, in auras
15 Extollit, flammisque rogam condensat anhelis;
Tunc sese medio iecit moriturus in ignes.
Solvitur in cineres corpus tenuesque favillas;
Ast anima aethereum scandit sublimis in arcem,
Unde hiemes ventosque et lucida sidera calcant.
-

ACTUS PRIMUS.

HERCULES.

Scena haec prima cum choro sequente in Euboea statuitur, ubi Hercules, in Cenaes promontorio sacrificaturus, vota de coelo, quod rebus gestis meruisse se gloriatur, concipit. Reliquae Tragoediae scena est Trachinae

Sator deorum, cuius excussum manu
Utraeque Phoebi sentiunt fulmen domus,
Secure regna: protuli pacem tibi.
Quacunque Nereus porrigi terras vetat,
Non est tonandum: perfidi reges iacent, 5
Saevi tyranni; fregimus, quidquid fuit
Tibi fulminandum. Sed mihi coelum, parens,
Adhuc negatur? Parui certe Iove
Ubique dignus; teque testata est meum
Patrem noverca. Quid tamen nectis moras? 10
Numquid timemur? numquid impositum sibi
Non poterit Atlas ferre cum coelo Herculem?
Quid astra, genitor, quid negas? Mors me tibi
Certe remisit; omne concessit malum,
Quod terra genuit, pontus, aer, Inferi. 15
Nullus per urbes errat Argolicas leo;
Stymphalis icta est; Maenali nulla est fera;
Sparsit peremptus aureum serpens nemus.
Et hydra vires posuit; et notos Hebro
Cruore pingues hospitum fudi greges; 20
Hostisque traxi spolia Thermodontiae.
Vidi silentum fata; nec tantum redi;
Sed trepidus atrum Cerberum vidit dies,
Et ille solem. Nullus Antaeus Libys
Animam resumit; cecidit ante aras suas 25

- Busiris; una est Geryon sparsus manu,
 Taurusque populis horridus centum pavor.
 Quodcunque tellus genuit infestum, occidit,
 Meaque fustum est dextera. Iratis deis
- 30 Non licuit esse. Si negat mundus feras,
 Animum noverca; redde nunc nato patrem,
 Vel astra furti! Nec peto, ut monstres iter;
 Permitte tantum, genitor: inveniam viam.
 Vel si times, ne terra concipiat feras:
- 35 Properet malum quodcunque, dum terra Herculem
 Habet, videtque: nam quis invadet mala?
 Aut quis per urbes rursus Argolicas erit
 Iunonis odio dignus? — In tutum meas
 Laudes redegi; nulla me tellus silet:
- 40 Me sensit Ursae frigidum Scythicae genus,
 Indusque Phoebo subditus, Cancro Libys.
 Te, clare Titan, testor! occurri tibi,
 Quacunque fulges; nec meos lux prosequi
 Potuit triumphos; Solis excessi vices,
- 45 Intraque nostras substitit metas dies.
 Natura cessit; Terra defecit gradum;
 Lassata prior est Nox, et extremum Chaos
 In me incucurrit. Inde ad hunc orbem redi,
 Unde omne retro est. Tulimus Oceani minas;
- 50 Nec ulla valuit quater tempestas ratem,
 Quamcunque pressi. Pars quota est, quam per
 sequor?
 Iam vacuus aether non potest odio tuae
 Sufficere nuptae; quasque devincam, feras
 Tellus timet concipere, nec monstra invenit.
- 55 Ferae negantur. Hercules monstri loco
 Iam coepit esse: quanta enim fregi mala,
 Quot scelera, nudus! Quidquid immane obstitit,
 Solae manus stravere. Nec iuvenis feras
 Timui, nec infans. Quidquid est iussum, leve est;
- 60 Nec ulla nobis segnis inluxit dies.

O quanta fudi monstra, quae nullus mihi
 Rex imperavit! Institit virtus mihi
 Iunone peior. Sed quid impavidum genus
 Fecisse prodest? non habent pacem dei:
 Purgata tellús omnis in coelo videt, 65
 Quodcunque timuit: transtulit Iuno feras.
 Ambit peremtus Cancer ardentem plagam,
 Libyaeque sidus fertur, et messes alit.
 Annum fugacem tradit Astraeae leo;
 At ipse, iactans fervidam coelo iubam, 70
 Austrum madentem siccatur, et nimbos rapit.
 Invasit omnis ecce! iam coelum fera,
 Meque antecessit. Victor e terris meos
 Specto labores. Astra portentis prius
 Ferisque Iuno tribuit: ut coelum mihi 75
 Faceret timendum. Sparserit mundum licet,
 Coelumque terris peius ac peius Styge
 Irata faciat: dabitur Alcidae locus.
 Si post feras, post bella, post Stygium canem,
 Nondum astra merui: Sículus Hesperium latus 80
 Tangat Pelorus; una iam tellus erit:
 Illinc fugabo maria. Si iungi iubet:
 Committat undas Isthmos, et iuncto salo
 Nova ferantur Atticae puppes via.
 Mutetur orbis: vallibus currat novis 85
 Ister, novasque Tanais accipiat vias:
 Da, da tuendos, Iupiter, saltem deos!
 Illa licebit fulmen a parte auferas,
 Ego quam tuebor. Sive glaciale polum,
 Seu me tueri fervidam partem iubet: 90
 Hac esse Superos parte securos puta.
 Cirrhaea Paeon templa et aetheriam domum
 Serpente caeso meruit; at quoties iacet
 Python in hydra? Bacchus et Perseus deis
 Iam se intulere; sed quota est mundi plaga 95
 Oriens subactus, aut quota est Gorgon fera?

- Quis astra natus laudibus meruit suis
 Ex te et noverca? Quem tuli, mundum peto.
 Sed tu, comes laboris Herculei Licha,
 100 Perfer triumphos, Euryti victos lares
 Stratumque regnum! vos pecus rapite ocus,
 Qua templa tollens ora Cenaei Iovis
 Austro timendum spectat Euboicum mare.

**CHORUS OECHALIARUM VIRGINUM,
 IOLK.**

*Iole Choro Oechalidum mixta patriae excidium, suorum inter-
 nationem, suam denique servitutem plangit.*

- CHOR. Par ille est Superis, cui pariter dies
 105 Et fortuna fuit; mortis habet vices,
 Lente cum trahitur vita gementibus.
 Quisquis sub pedibus fata rapacia,
 Et puppem posuit fluminis ultimi:
 Non captiva dabit brachia vinculis,
 110 Nec pompae veniet nobile ferculum.
 Nunquam est ille miser, cui facile est mori.
 Illum si medio decipiat ratis
 Ponto, cum Borean expulit Africus,
 Aut Euris Zephyrum, qui mare dividunt:
 115 Non puppis lacerae fragmina colligit,
 Aut littus medio sperat in aequore.
 Vitam qui poterit reddere protinus,
 Solus naufragium non poterit pati.
 Nos turpis macies et lacrimae tenent,
 120 Et crinis patrio pulvere sordidus.
 Nos non flamma rapax, non fragor obruit:
 Felices sequeris, Mors; miseros fugis:
 Stamus. Nunc patriis messibus hic locus
 Et silvis dabitur, lapsaque sordidae
 125 Fient templa casae. Iam gelidus Dolops
 Ilac ducet pecudes, qua tepet obrutus

Stratae qui superest Oechaliae cinis.
 Illo Thessalicus pastor in oppido,
 Indocta referens carmina fistula,
 Cantu nostra canet tempora flebili; 130
 Et dum pauca deus secula contrahet,
 Quaeretur, patriae quis fuerit locus.
 Felix incolui non steriles focos,
 Nec ieiuna soli iugera Thessali;
 Ad Trachina vocor, saxa rigentia, 135
 Et dumeta iugis horrida torridis,
 Vix gratum pecori montivago nemus.
 At si quas melior sors famulas vocat:
 Illas aut volucer transferet Inachus;
 Aut Dircaea colens moenia, qua fugit 140
 Ismenos tenui flumine languidus.
 Hic mater tumidi nupserat Herculis.
 Quae cautes Scythiae, quis genuit lapis?
 Num Titana ferum te Rhodope tulit,
 Te praeruptus Athos, te fera Caspias, 145
 Quae virgata tibi praebuit ubera?
 Falsa est de geminis fabula noctibus,
 Aether cum tenuit sidera longius,
 Commisitque vices Lucifer Hespero,
 Et solem vetuit Delia tardior: 150
 Nullis vulneribus pervia membra sunt;
 Ferrum sentit hebes, lentior est chalybs;
 In nudo gladius corpore frangitur,
 Et saxum resilit; fataque negligit,
 Et mortem indomito corpore provocat. 155
 Non illum poterant figere cuspides;
 Non arcus Scythica tensus arundine;
 Non quae tela gerit Sarmata frigidus,
 Aut qui soliferae suppositus plagae
 Vicino Nabathae vulnera dirigit 160
 Parthus Gnoasiacis certior ictibus.
 Muros Oechaliae corpore propulit.

- Nil ob stare valet; vincere quod parat,
Iam victum est. Quota pars vulnere concidit?
- 165 Pro fato potuit vultus iniquior,
Et vidisse sat est Herculeas minas.
Qui vastus, Briareus, qui tumidus, Gyges,
Supra Thessalicum constitit aggerem,
Ut coelo insereret vipereas manus,
- 170 Hoc vultu riguit? Commoda cladibus
Magnis magna patent: nil superest mali:
Iratum miserae vidimus Herculem.
IOLE. At ego infelix non templa suis
Collapsa deis, sparsosve focos,
- 175 Gnatis mixtos arsisse patres,
Hominique deos, templa sepulcris;
Nullum querimur commune malum:
Alio nostras Fortuna vocat
Lacrimas; alias flere ruinas
- 180 Mea fata iubent. Quae prima querar?
Quae summa gemam? Pariter cuncta
Deflere iuvat; nec plura dedit
Pectora tellus, ut digna sonent
Verbera fati. Me vel Sipylum
- 185 Flebile saxum fingite, Superi,
Vel in Eridani ponite ripis,
Ubi prope sonat
Phaethontiadum silva sororum!
Me vel Siculis addite saxis,
- 190 Ubi fata gemam, Thessala Siren;
Vel in Edonas tollite silvas,
Qualis gnatum Daulias ales
Solet Ismaria flere sub umbra!
Formam lacrimis aptate meis,
- 195 Resonetque malis aspera Trachin!
Cypria lacrimas Myrrha tuetur
Raptum coniux Ceyca gemit;
Sibi Tantalus est facta superstes;

Fugit vultus Philomela suos, Gnatumque sonat flebilis Atthis:	200
Cur mea nondum capiunt volucres Brachia plumas? Felix, felix, Cum silva domus nostra feretur, Patrioque sedens ales in agro Referam querulo murmure casus,	205
Volucremque lolen fama loquetur! Vidi, vidi Miseranda mei fata parentis, Cum letifero stipite pulsus, Tota iacuit sparsus in aula.	210
Proh, si tumulum fata dedissent, Quoties genitor quaerendus eras! Potuine tuam spectare necem, Nondum teneras vestite genas, Necdum forti sanguine, Toxeu?	215
Quid vëstra queror fata, parentes, Quos in tutum mors aequa tulit? Mea me lacrimas fortuna rogat: Iamiam dominae captiva colos Fasosque legam. Proh saeve decor,	220
Formaque mortem paritura mihi, Tibi cuncta domus concidit uni, Dum me genitor negat Alcidae, Atque Hercules socer esse timet! Sed iam dominae tecta petantur.	225
CHOR. Quid regna tui clara parentis, Proavosque tuos respicis amens? Fugiat vultus fortuna prior. Felix, quisquis novit famulum Regemque pati,	230
Vultusque potest variare suos! Rapuit vires pondusque malis, Caus animo qui tulit aequo.	

ACTUS SECUNDUS.

**NUTRIX, DEIANIRA, LICHAS, muta
persona.**

Furens zelotypia Deianira conspecta Iole vindictam meditatur vestemque venenatam Herculi mittit.

- NUTR. **O** quam cruentus feminas stimulat furor,
235 Cum patuit una pellici et nuptae domus!
 Scylla et Charybdis, Sicula contorquens freta,
 Minus est timenda; nulla non melior fera est.
 Namque ut relaxit pellicis captae decus,
 Et fulsit Iole, qualis innubis dies,
240 Purisve clarum noctibus sidus micat:
 Stetit furenti similis ac torvum intuens
 Herculeae coniux, foeta ut Armenia iacens
 Sub rupe tigris hoste conspecto exilit;
 Aut, iussa thyrsus quatere, conceptum ferens
245 Maenas Lyaeum, dubia, quo gressus agat.
 Haesit parumper; tum per Herculeos lares
 Lymphata rapitur; tota vix satis est domus;
 Incurrit, errat, sistit. In vultus dolor
 Processit omnis; pectori paene intimo
250 Nihil est relictum. Fletus insequitur minas;
 Nec unus habitus durat, aut uno furit
 Contenta vultu: nunc inardescunt genae;
 Pallor ruborem pellit, et formas dolor
 Errat per omnes: queritur, implorat, gem t.
255 Sonuere postes: ecce! praecipiti gradu
 Secreta mentis ore confuso exerit.
 DE IAN. Quamcunque partem sedis aetheriae pre
 mis,
 Coniux Tonantis, mitte in Alciden feram,
 Quae mihi satis sit! Si qua foecundum caput

HERCULES OETAÆUS. ACT. II. 299

Palude tota vastior serpens movet,	260
Ignara vinci; si quid excessit feras	
Immane, dirum, horribile, quo viso Hercules	
Avertat oculos: hoc sinu immenso exeat	
Vel si ferae negantur: hanc animam precor	
Converte in aliquid! quodlibet possum malum	265
Hac mente fieri. Commoda effigiem mihi	
Parem dolori: non capit pectus minas.	
Quid excutis telluris extremæ sinus,	
Orbemque versas? quid rogas Ditem mala?	
Omnes in isto pectore invenies feras,	270
Quas timuit: odiis accipe hoc telum tuis:	
Ego sum noverca! Perdere Alciden potes:	
Profer manus quocunque. Quid cessas, dea?	
Utere furente! Quod iubes fieri nefas?	
Reperi! Quid haeres? Ipsa iam cesses licet,	275
Haec ira satis est. NUTR. Pectoris sani parum,	
Alumna, quæstus comprime et flammæ domæ!	
Frena dolorem! coniugem ostende Herculis!	
DEIAN. Iole meis captiva germanos dabit	
Gnatis, Iovisque fiet e famula nurus?	280
Num flamma cursus pariter et torrens ferent,	
Et Ursa pontum sicca coeruleum bibet?	
Non ibo inulta! Gesseris coelum licet,	
Totusque pacem debeat mundus tibi:	
Est aliquid hydra potius, iratæ dolor	285
Nuptæ. Quis ignis tantus in coelum furit	
Ardentis Aetnæ? Quidquid est victum tibi,	
Hic vincet animus. Capta præripiet toros?	
Adhuc timebam monstra; iam nullum est malum.	
Cessere pestes; in locum venit ferae	290
Invisa pellex. Summe proh rector deum,	
Et clare Titan, Herculis tantum fui	
Coniux timentis. Vota quæ Superis tuli,	
Cessere captæ; pellici felix fui.	
Illi meas audistis, o Superi, preces!	295

- Incolumis illi remeat! O nulla dolor
Contente poena, quaere supplicia horrida,
Incogitata, infanda! Iunonem doce,
Quid odia valeant: nescit irasci satis.
- 300 Pro me gerebas bella; propter me vagas
Achelous undas sanguine infecit suo,
Cum lenta serpens fieret, in taurum truce
Nunc flecteret serpente deposita minas,
Et mille in hoste vinceret uno feras.
- 305 Iam displicemus, capta praelata est mihi.
Non perferetur: qui dies thalami ultimus
Nostri est futurus, hic erit vitae tuae.
Quid hoc? recedit animus, et ponit minas;
Iam cessit ira. Quid miser langues dolor?
- 310 Perdis furorem; coniugis tacitae fidem
Mihi reddis iterum. Quid vetas flammam ali?
Quid frangis ignes? Hunc mihi serva impetum! —
Pares eramus; non erat votis opus.
Aderit noverca, quae manus nostras regat,
- 315 Nec invocata. NUTR. Quod paras demens scelus?
Perimes maritum, cuius extremus dies
Primusque laudes novit, et coelo tenus
Erecta terras fama suppositas habet?
Rogos in istos terra consurget parens,
- 320 Domusque soceri prima et Aetolum genus
Sternetur omne; saxa iamdudum et faces
In te ferentur; vindicem tellus suum
Defendit omnis. Una quot poenas dabis?
Effugere terras crede et humanum genus
- 325 Te posse; fulmen genitor Alcidae gerit.
Iam iam minaces ire per coelum faces
Specta, et tonantem fulmine excusso diem!
Mortem quoque ipsam, quam putas tutam, time:
Dominatur illic patruus Alcidae tui.
- 330 Quocunque perges, misera, cognatos deos
Illi videbis. DEIAN. Maximum fieri scelus

HERCULES OETAeus. ACT. II. 301

Et ipsa fateor; sed dolor fieri iubet.

NUTR. Moriere. DEIAN. Moriar Herculis nempe
incliti

Coniux, nec ullus nocte discussa dies
Viduam notabit, nec meos pellex toros 335

Captiva capiet. Ante ab occasu dies
Nascetur, Indos ante glacialis polus,
Scythasve tepida Phoebus inficiet rota,
Quam me relictam Thessalae adspiciant nurus!
Meo iugales sanguine extinguiam faces! 340

Aut pereat, aut me perimat! elisis feris
Et coniugem addat! inter Herculeos licet
Me quoque labores numeret: Alcidae toros
Moritura certe corpore amplectar meo.
Ire, ire ad umbras Herculis nuptam libet; 345

Sed non inultam. Si quid e nostro Hercule
Conceptit iole: manibus evellam meis
Ante, et per ipsas pellicem invadam faces!
Me nuptiali victimam feriat die
Infestus, Iolen dum supra exanimem ruam! 350

Felix iacet, quicumque, quos odit, premit.
NUTR. Quid ipsa flammis pascis et vastum foves
Ultero dolorem, misera? quid cassum times?
Dilexit Iolen nempe, cum staret parens,
Regisque natam peteret. In famulae locum 355

Regina cecidit: perdidit vires amor,
Multumque ab illo traxit infelix status,
Illicita amantur; excidit, quidquid licet.
DEIAN. Fortuna amorem psior inflamat magis.
Amat vel ipsum, quod caret patrio lare, 360

Quod nudus auro crinis et gemma iacet;
Ipsas misericors fors aerumnas amat.
NUTR. Hoc usitatum est Herculi, captas amat.
Dilecta Priami nempe Dardanii soror
Concessa famulo est. Adice, quot nuptas prius, 365
Quot virgines dilexit: erravit vagus.

- Arcadia nempe virgo, Palladios choras
Dum nectit, Auge, vim stupri passa excidit,
Nullamque amoris retinet Herculei notam.
- 370 Referam quid alias? Nempe Thespiades vacant,
Brevique in illas arsit Alcides face.
Hospes Timoli Lydiam fovit nurum,
Et amore captus ad leves sedit colos,
Udum feroci stamen intorquens manu.
- 375 Nempe illa cervix spolia deposuit ferae,
Crinemque mitra pressit, et famulus stetit,
Hirtam Sabaea marcidus myrrha comam.
Ubique caluit, sed levi caluit face;
Haerere amantes post vagos ignes solent.
- 380 Famulamne et hostis praeferet gnatam tibi?
DEIAN. Ut alta silvas forma vernantes habet,
Quas nemore nudo primus investit tepor;
At cum solutos expulit Boreas Notos,
Et saeva totas bruma decussit comas,
- 385 Deforme solis adspicis truncis nemus:
Sic nostra longum forma percurrens iter,
Deperdit aliquid semper, et fulget minus,
Nec illa venus est. Quidquid in nobis fuit
Olim petatum, cecidit et partu labat;
- 390 Materque multum rapuit ex illo mihi,
Aetas citato senior eripuit gradu.
Vides, ut altum famula non perdat decus?
Cessere cultus penitus, et paedor sedet;
Tamen per ipsas fulget aerumnas decor,
- 395 Nihilque ab illa casus et fatum grave
Nisi regna traxit. Hic meum pectus timor,
Altrix, lacescit; hic rapit somnos pavor.
Praeclara totis gentibus coniux eram;
Thalamosque nostros invido voto nurus
- 400 Optabat omnis: quo nimis quisquis deos
Orabat ullos. Nuribus Argolicis fui
Mensura voti. Quem Iovi socerum parem,

Altrix, habebō? quis sub hoc mundo mihi
 Dabitur maritus? Ipse, qui Alcidae imperat,
 Facibus suis me iungat Eurystheus licet, 405
 Minus est. Toro caruisse regnantis leve est;
 Alte illa cecidit, quae viro caret Hercule.

NUTR. Conciliat animos coniugum partus fere.

DEIAN. Sic ipse forsā dividet partus toros.

NUTR. Famula illa trahitur interim donum tibi. 410

DEIAN. Hunc, quem per urbes ire praeclarum vides,
 Et viva tergo spolia gestantem ferae;

Qui regna miseris donat et celsis rapit,

Vasta gravatus horridam clava manum;

Cuius triumphos ultimi Seres canunt, 415

Et quisquis alius orbe consep̄to iacet:

Levis est, nec illum gloriae stimulat decor.

Errat per orbem, non ut aequetur Iovi,

Nec ut per urbes magnus Argolicas eat;

Quod amet, requirit; virginum thalamos petit. 420

Si qua est negata, rapitur; in populos furit;

Nuptas ruinis quaerit; et vitium impotens

Virtus vocatur. Cecidit Oechalia inclita,

Unusque Titan vidit atque unus dies

Stantem et cadentem. Causa bellandī est amor. 425

Toties timebit, Herculi gnatam parens

Quoties negabit: hostis est, quoties socer

Fieri recusat; si gener non est, furit.

Post haec quid istas innocens servo manus,

Donec furentem simulet, ac saeva manu 430

Intendat arcus, meque natumque opprimat?

Sic coniuges expellit Alcides suas;

Haec sunt repudia! Nec potest fieri nocens:

Terris videri sceleribus causam suis

Fecit novercam. Quid stupēs, segnis furor? 435

Scelus occupandum est! perge, dum fervet manus!.

NUTR. Perimes maritum? DEIAN. Pellicis certe

meae.

NUTR. At love creatum. DEIAN. Nempe et Alcmena satum.

NUTR. Ferrone? DEIAN. Ferro. NUTR. Si nequis? DEIAN. Perimam dolo.

440 NUTR. Quis iste furor est? DEIAN. Quem meus coniux docet.

NUTR. Quem nec noverca potuit, hunc perimes virum?

DEIAN. Coelestis ira quos premit, miseros facit; Humana nullos. NUTR. Parce, miseranda, et time!

DEIAN. Contempsit omnes ille, qui mortem prius.

445 Libet ire in enses! NUTR. Maior admisso tuus,

Alumna, dolor est: culpa par odium exigit.

Cur saeva modicis statuis? Ut laesa es, dole.

DEIAN. Leve esse credis pellicis nuptae malum?

Quidquid dolorem pascit, hunc, nimium puta.

450 NUTR. Amorne clari fugit Alcidae tibi?

DEIAN. Non fugit, altrix; remanet, et penitus se det

Fixus medullis (crede); sed magnus dolor

Iratu amor est. NUTR. Artibus magicis fere

Coniugia nuptae precibus admixtis ligant.

455 Vernare iussi frigore in medio nemus,

Missumque fulmen stare; concussi fretum

Cessante vento; turbidum explicui mare,

Et sicca tellus fontibus patuit novis;

Habuerere motum saxa. Discussi fores:

460 Umbrae stetit; et mea iussi prece

Manes loquuntur. Sonuit infernus canis;

Nox media solem vidit, et noctem dies.

Mare, terra, coelum et Tartarus servit mihi;

Nihilque leges ad meos cantus tenent:

465 Flectemus illum; carmina invenient iter.

DEIAN. Quas Pontus herbas generat, aut quas Thessala

Sub rupe Pindus, aut ubi inveniam malum,

HERCULES OETAEBUS. ACT. II. 305

Cui cedat ille? Carmine in terras mago
 Descendat astris luna desertis licet,
 Et bruma messes videat, et cantu fugax 470
 Stet deprehensum fulmen, et versa vice
 Medius coactis ferveat stellis dies:

Non flectet unum. NUTR. Vicit et Superos amor.

DEIAN. Vincetur uni forsán et spoliúm dabit,
 Amorque summus fiet Alcidae labor. 475

Sed te per omne coelítum numen precor,
 Per hunc timorem: quidquid arcani adparo,
 Penitus recondas, et fide tacita premas!

NUTR. Quid istud est, quod esse secretum petis?

DEIAN. Non tela sunt, non arma, non ignis mi-
 nax. 480

NUTR. Praestare fateor posse me tacítam fidem,
 Si scelere careat: interim scelus est fides.

DEIAN. Circumspice, ágedum, ne quis arcana aucupet;
 Partemque in omnem vultus inquirens eat.

NUTR. En, locus ab omni tutus arbitrio vacat! 485

DEIAN. Est in remoto regiae sedis loco
 Arcana tacitus nostra defendens specus.

Non ille primos accipit soles locus,
 Non ille seros, cum ferens Titan diem
 Lassam rubenti mergit Oceano rotam; 490
 Illic amoris pignus Herculei latet.

Altrix, fatebor: Nessus est auctor mali,
 Quem grávida Nephele Thessalo genuit duci,
 Qua celsus astris inserit Pindus caput,
 Ultraque nubes Othrys eductus riget. 495

Namque ut, subactus Herculis clava horridi,
 Achelous, omnes facili in species dari,
 Tandem peractis omnibus patuit feris,
 Unoque turpe subdidit cornu caput:

Me coniugem dum victor Alcides habet, 500

Repetebat Argos. Forte per campos vagus
 Evenos, altum gurgitem in pontum ferens,

SEN. TRAG.

U

Par paene summis turbidus silvis erat.

Transire Nessus vorticem solitus vadis

505 Pretium poposcit; meque iam dorso ferens,

Qua iungit hominem spina deficiens equo,

Frangebat ipsas fluminis tumidi minas.

Iam totus undis Nessus exierat ferox,

Medioque adhuc errabat Alcides vado,

510 Vasto rapacem vorticem scindens gradu.

Ast ille ut esse vidit Alciden procul:

„Tu praeda nobis,“ inquit, „et coniux eris!“

Prohibetur undis: meque complexus ferens

Gressum citabat. Non tenent undae Herculem:

515 „Infide vector,“ inquit, „immixti licet

Ganges et Ister vallibus iunctis eant,

Vincemus ambo; consequar telo fugam!“

Praecessit arcus verba. Cum longum ferens

Arundo vulnus tenuit haerentem fugam,

520 Mortemque fixit: ille, iam quaerens diem,

Tantum fluentem vulneris dextra excipit,

Traditque nobis ungulae insertum suae,

Quam forte saeva sciderat avulsam manu

Tum verba moriens addit. „Hoc,“ inquit, „magae

525 Dixere amorem posse defigi malo

Hoc docta Mycale Thessalas docuit nurus,

Unam inter omnes luna quam sequitur magas

Astris relictis. Illitas vestes dabis

Hac, inquit, ipsa tabe, si pellex tuos

530 Invisa thalamos tulerit, et coniux levis

Aliam parenti dederit altisono nurum.

Hoc nulla lux adspiciat, hoc tenebrae tegant

Tantum remotae: sic potens vires suas

Sanguis tenebit.“ Verba deprendit quies,

535 Mortemque lassis intulit membris sopor.

Tu, quam meis admittit arcanis fides,

Perge, ut nitentes virus in vestes datum

Mentem per artus adeat, et tactu intimas

HERCULES OETAÆUS. ACT. II. 307

Intret medullas. NUTR. Ocius iussa exequar,
Alumna; precibus tu deum invictum advoca, 540
Qui certa tenera tela dimittit manu.

DEIAN. Te, te precor, quem mundus et Superiti-
ment

Et aequor, et, qui fulmen Aetnaeum quatit,
Timende matri teliger saevae puer:
Intende certa spiculum velox manu, 545

Non e sagittis levibus; e numero, precor,
Graviore profer, quod tuae nondum manus
Misere in aliquem: non levi telo est opus,
Ut amare possit Hercules. Rigidas manus
Intende, et arcum cornibus iunctis para! 550

Nunc, nunc sagittam prome, qua quondam horridus
Iovem petisti, fulmine abiecto deus
Cum fronte subito tumuit, et rapidum mare
Taurus puellae vector Assyriae scidit.
Immitte amorem! vincat exempla omnia! 555

Amare discat coniugem! Si quas decor
Ioles inussit pectori Herculeo faces,
Extingue totas: perbibat flammam mei.
Tu fulminantem saepe domuisti Iovem,
Tu turba nigri sceptrum gestantem poli, 560

Turbas ducem maioris, et dominum Stygis:
Tuque, o noverca gravior irata deus,
Cape hunc triumphum, solus et vince Herculem!
NUTR. Prolata vis est, quaeque Palladia colu
Lassavit omnem texta famularem manum. 565

Nunc congeratur virus, ut vestis bibat
Herculeam pestem; precibus augebo malum.
In tempore ipso gnavus occurrit Lichas.
Celandam vis est dira: ne pateant doli.
DEIAN. O, quod superbae non habent unquam do-
mus, 570

Fidele semper regibus nomen, Licha,
Cape hos amictus, nostra quos nevit manus,

- Dum vagus in orbem fertur, et victus mere
 Tenet feroci Lydiam gremio nurum,
 575 Nunc poscit Iolen. Sed iacur fors horridum
 Flectam merendo: merita vicerunt malos.
 Non ante vestes induat coniux, iube,
 Quam ture flammās pascāt et placet deos,
 Cana rigentem populo cinctus comam.
 580 Ipsa in penates regios gressus feram,
 Precibusque amoris horridi matrem colam.
 Vos, quas paternis extuli comites focis,
 Calydoniae, deflete lugendam vicem

CHORUS AETOLARUM MULIERUM.

Mulieres Calydoniae Deianirae sortem deflent; ambitionem, avaritiam, luxum, ceteraque mortalium studia inania detestantur; privatam fortunam laudant.

- Flemus casus, Oenei, tuos,
 585 Comitum primos turba per annos;
 Flemus dubios, veneranda, toros
 Nos Acheloi tecum solitae
 Pulsare vadum, cum iam tumidas
 Vere peracto poneret undas,
 590 Gracilisque gradu serperet aequo,
 Nec praecipitem volveret amnem
 Flavus rupto fonte Lycormas;
 Nos Palladias ire per aras,
 Et virgineos celebrare choros;
 595 Nos Cadmeis orgia ferre
 Tecum solitae condita cistis,
 Cum iam pulso sidere brumae
 Tertia soles evocat aestas,
 Et spiciferae concessa deae
 600 Attica mystas claudit Eleusin.
 Nunc quoque, casum quemcunque times,
 Fidas comites accipe fati:

HERCULES OETAeus. ACT. II. 309

Nam rara fides,
 Ubi iam melior fortuna ruit.
 Tu quicunque es, qui scepra tenes, 605
 Licet omne tua vulgus in aula
 Centum pariter limina pulset:
 Cum tot populis stipatus eas,
 In tot populis vix una fides.
 Tenet auratum limen Erinnys; 610
 Et cum magnae patuere fores,
 Intran Fraudes, cautique Doli,
 Ferrumque latens; cumque in populos
 Prodire parant, comes Invidia est.
 Noctem quoties summovet Eos, 615
 Regem toties credite nasci.
 Pauci reges, non regna colunt.
 Plures fulgor concitat aulae.
 Cupit hic regi proximus ipsi
 Claras latas ire per urbes: 620
 Urit miserum gloria pectus.
 Cupit hic gazis implere famem;
 Nec tamen omnis plaga gemmiferi
 Sufficit Istri, nec tota sitim
 Lydia vincit, nec, quae Zephyro 625
 Subdita tellus stupet aurato
 Fluminae clarum radiare Tagum;
 Nec, si totus serviat Hebrus,
 Ruraque dives cingat Hydaspes,
 Intraque suos currere fines 630
 Spectet toto flumine Gangem.
 Avidis, avidis natura parum est.
 Colit hic reges regumque lares,
 Non ut presso vomere semper
 Nunquam cesset curvus arator; 635
 Vel mille secent arva coloni:
 Solos optat, quas ponat, opes.
 Colit hic reges, calcet ut omnes

- Perdatque alios, nullumque levet;
640 Tantum ut noceat, cupit esse potens.
Quota pars moritur tempore fati!
Quos felices Cynthia vidit,
Vidit miseros enata dies.
Rarum est felix idemque senex.
645 Caespes Tyrio mollior ostro
Solet impavidos ducere somnos;
Aurea rumpunt tecta quietem,
Vigilesque trahit purpura noctes.
O si pateant pectora ditum!
650 Quantos intus sublimis agit
Fortuna metus! Bruttia Coro
Pulsante fretum mitior unda est.
Pectora pauper secura gerit.
Tenet e patula pocula fago,
655 Sed non trepida tenet illa manu.
Carpit faciles vilesque cibos,
Sed non strictos respicit enses;
Aurea miscet pocula sanguis.
Coniux modico nupta marito
660 Non disposito clara monili
Gestat pelagi dona rubentis;
Nec gemmiferas detrahit aures
Lapis Eoa lectus in unda
Nec Sidonio mollis aheno
665 Repetita bibit lana rubores;
Nec Maeonia distinguit acu,
Quae Phoebeis subditus Euris
Legit Eois Ser arboribus.
Quaelibet herbae tinxere colos,
670 Quas indoctae nevere manus;
Sed non dubios fovet illa toros;
Sequitur dira lampade Erinnys
Quarum populi coluere diem.
Nec sibi felix pauper habetur,

HERCULES OETAÆUS. ACT. II. 311

Nisi felices cecidisse videt.	675
Quisquis medium defugit iter, Stabili nunquam tramite curret. Dum petit unum præbere diem, Patrioque puer constitit axe, Nec per solitum decurrit iter,	680
Sed Phoebeis ignota secat Sidera flammis errante rota, Secum pariter perdidit orbem. Medium coeli dum sulcat iter:	685
Tenuit placitas Daedalus oras, Nullique dedit nomina ponto; Sed dum volucres vincere veras Icarus audet, patriasque puer Despicit alas, Phoeboque volat Proximus ipsi:	690
Dedit ignoto nomina ponto. Male pensantur magna ruinis. Felix alius magnusque sonet; Me nulla vocet turba potentem.	695
Stringat tenuis littora puppis, Nec magna meas aura phaselos Iubeat medium scindere pontum. Transit tutos Fortuna sinus, Medioque rates quaerit in alto, Quarum feriunt suppara nubes.	700
Sed quid pavido territa vultu, Qualis Baccho saucia Thyas, Fertur rapido regina gradu? Quae te rursus fortuna rotat, Miseranda, refer. Licet ipsa neges: Vultus loquitur, quodcunque tegis.	705

ACTUS TERTIUS.

DEIANIRA, CHORUS.

Deianiram, periculo veneni ad solem expositi flammisque concipientis facto, consilii sui poenitet.

- DEIAN. Vagus per artus errat excussos tremor;
 Erectus horret crinis; impulsis adhuc
 Stat terror animis, et cor attonitum salit,
 710 Pavidumque trepidis palpitat venis iecur.
 Ut fractus Austro pontus etiamnum tumet,
 Quamvis quiescat languidis ventis dies:
 Ita mens adhuc vexatur excusso metu.
 Semel profecto premere felices deus
 715 Cum coepit, urget; hos habent magna exitus.
 CHOR. Quis tam impotens, o misera, te casus ro-
 tat?
- DEIAN. Ut missa palla est tabe Nessea illita,
 Thalamisque moerens intuli gressum meis:
 Nescio quid animus timuit, et fraudem struit.
 720 Libet experiri. Solibus virus ferum
 Flammiisque Nessus sanguinem ostendi arcuit.
 Hic ipse, fraudes esse, praemonuit dolus;
 Et forte nulla nube respersus iubar
 Laxabat ardens fervidum Titan diem.
 725 Vix ora solvi patitur etiamnum timor:
 Medios in ignes solis et clarum facem,
 Quo tincta fuerat palla vestisque inlita,
 Abiectus horret sanguis, et Phoebi coma
 Tepefactus ardet. Vix queo monstrum eloqui.
 730 Nives ut Eurys solvit, aut tepidus Notus,
 Quas vere primo lubricus perdit Mimas;

HERCULES OETAÆUS. ACT. III. 313

Utque involutos frangit Ionio salo
Opposita fluctus Leucas, et lassus tumor
In littore ipso spumat; aut coelestibus
Adpersa tepidis tura laxantur focis: 735
Sic languet omne vellus, et perdit comam;
Quin ipsa tellus spumeos motus agit,
Et quidquid illa tabe contactum est, labat.
Dumque ista miror: causa mirandi perit,
Timensque tacita sequitur, et quassat caput. 740
Gnatum paventem cerno et ardenti pede
Gressus ferentem. Prome, quid portes novi!

HYLLUS, DEIANIRA, NUTRIX.

Intellecto ex Hyllō funestū numeris malo, Deianira sibi mortem consciscit.

HYL. I, profuge! quaere, si quid ulterius patet
Terris, freto, sideribus, Oceano, Inferis!
Ultra labores, mater, Alcidae fuge! 745

DEIAN. Nescio quod animus grande praesagit malum.

HYL. Regna, triumphā, templā Iunonis pete:

Haec tibi patent; delubra praeclusa omnia.

DEIAN. Effare, qui me casus insontem premat.

HYL. Decus illud orbis atque praesidium unicum, 750

Quem fata terris in locum dederant Iovis,

O mater, abiit. Membra et Herculeos toros

Urit lues nescio qua. Qui domuit feras,

Ille, ille victor vincitur, moeret, dolet.

Quid quaeris ultra? DEIAN. Miseras properant

suas 755

Audire miseri. Fare: quo posita in statu

Iam nostra domus est? O lares, miseri lares,

Nunc vidua, nunc expulsa, nunc feror obruta!

HYL. Non sola moeres Herculem; toto iacet

Mundo gemendus. Fata ne, mater, tua

760

Privata credas: iam genus totum obstrepit;

- Hunc eiulatum, quem gemis, cuncti gemunt;
Commune terris omnibus pateris malum.
Luctum occupasti: prima, non sola, Herculem,
765 Miseranda, moeres. DEIAN. Quam prope a leto
tamen,
Ede, ede, quaeso, iaceat Alcides meus.
HYL. Mors refugit illum, victa quae in regno suo
Semel est; nec audent fata tam vastum nefas
Admittere. Ipsas forsitan trepida colus
770 Clotho manu proiecit, et fatum Herculis
Timet peragere. Proh diem! infandum diem!
Hocne ille summo magnus Alcides erit?
DEIAN. Ad fata et umbras atque peiorem polum
Praecedere illum dicis, an possum prior
775 Mortem occupare? Fare, si nondum occidit!
HYL. Euboica tellus vertice immenso tumens
Pulsatur omni latere; Phrixum mare
Scindit Caphareus; servit hoc Austro latus;
At qua nivosi patitur Aquilonis minas,
780 Euripus undas flectit instabilis vagas,
Septemque cursus volvit, et totidem refert,
Dum lassa Titan mergat Oceano iuga.
Hic rupe celsa, nulla quam nubes ferit,
Annosa fulgent templa Cenaei Iovis.
785 Ut stetit ad aras omne votivum pecus,
Totumque tauris gemuit auratis nemus:
Spolium leonis sordidum tabo exiit,
Posuitque clavae pondus, et pharetra graves
Laxavit humeros. Veste tum fulgens tua,
790 Cana revinctus populo horrentem comam,
Succendit aras. „Accipe has,“ inquit, „focis,
Non false, messes, genitor; et largo sacer
Splendescat ignis ture, quod Phoebum colens
Dives Sabaeis colligit truncis Arabs! —
795 Pacata tellus,“ inquit, „et coelum, et freta:
Feri subactis omnibus victor redi:“

HERCULES OETAEUS. ACT. III. 315

Depone fulmen.“ Gemitus in medias proces,
 Stupente et ipso, cecidit; hinc coelum horrido
 Clamore complet. Qualis impressa fugax
 Taurus bipenni vulnus et telum ferens 800
 Delubra vasto trepida mugitu replet;
 Aut quale mundo fulmen emissum tonat:
 Sic ille gemitus sidera et pontum ferit,
 Et vasta Chalcis sonuit, et voces Cyclas
 Excepit omnis; hinc petrae Capharides, 805
 Hinc omne voces reddit Herculeas nemus.
 Flentem videmus. Vulgus antiquam putat
 Rabiem redisse: tum fugam famuli petunt.
 At ille vultus ignea torquens face,
 Unum inter omnes quaerit et sequitur Lichan. 810
 Complexus aras ille tremebunda manu,
 Mortem metu consumsit, et parvum sui
 Poenae reliquit. Dumque tremebundum manu
 Tenuit cadaver: „Hac manu, hac,“ inquit, „ferar,
 O fata, victus? Herculem perimit Lichas? 815
 Ecce alia clades; Hercules perimit Lichan.
 Facta inquinentur: fiat hic summus labor.“
 In astra missus fertur, et nubes vago
 Spargit cruore. Talis in coelum exiit
 Arundo Getica visa dimitti manu, 820
 Aut quam Cydon excussit; inferius tamen
 Et tela fugient. Truncus in pontum cadit,
 In saxa cervix; funus ambobus iacet.
 „Resistite,“ inquit: „non furor mentem abstulit;
 Furore gravius istud atque ira malum est. 825
 In me iuvat saevire.“ Vix pestem indicat,
 Et saevit: artus ipse dilacerat suos,
 Et membra vasta carpit avellens manu:
 Exuere amictus quaerit. Hoc solum Herculem
 Non posse vidi; trahere conatus tamen 830
 Et membra traxit: corporis palla horridi
 Pars est, et ipsam vestis immiscet cutem.

Levis una mors est, levis; at extendi potest.

_____

HERCULES OETAeus. ACT III. 317

Eligere nescis, anime, cui telo incubes?
 Utinam esset, utinam fixus in thalamis meis
 Hercules ensis! huic decet ferro immeri. — 870

Una perire dextera nobis sat est?
 Coite gentes! saxa et incensas faces
 Iaculetur orbis; nulla nunc cesset manus.
 Corripite tela: vindicem vestrum abstuli. 875

Impune saevi sceptrâ iam reges gerent;
 Impune iam nascetur indomitum malum;
 Redduntur arae cernere adsuetae hostiam
 Similem colenti. Sceleribus feci viam;
 Ego vos tyrannis, regibus, monstris, feris,
 Saëvisque raptò vindice opposui deis. 880

Cessas, Tonantis socia? non spargis facem,
 Imitata fratrem, et mittis ereptam Iovi,
 Meque ipsa perdis? Laus tibi erepta inclita est,
 Ingens triumphus: æmuli, Iuno, tui
 Mortem occupavi. NUTR. Quid domum impulsam
 trahis? 885

Erroris est hoc omne, quodcunque est, nefas.
 Haud est nocens, quicunque non sponte est nocens.
 DEIAN. Quicunque factò ignoscit et parçit sibi,
 Errare meruit: morte damnari placet.

NUTR. Nocens videri, qui mori quaerit, cupit. 890

DEIAN. Mors innocentes sola deceptos facit.

NUTR. Titana fugies? DEIAN. Ipse me Titan fugit.

NUTR. Vitam relinques? DEIAN. Miseram, ut Al-
 den sequar.

NUTR. Superest, et auras ille coelestes trahit.

DEIAN. Vinci Hercules cum potuit, hinc coepit
 mori. 895

NUTR. Gnatum relinquens, fataque abrumpes tua?

DEIAN. Quamcunque natus sepelit, hæc vixit diu?

NUTR. Virum sequeris. DEIAN. Praegredi castae
 solent.

NUTR. Si te ipsa damnas: scelere te, misera, arguis.

- 900 DEIAN. Nemo nocens sibi ipse poenas abrogat.
NUTR. Multis remissa est vita, quorum error nocens.
Non dextra, fuerat. Fata quis damnat sua?
DEIAN. Quinque fata iniqua sortitus, fugit.
NUTR. Hic ipse Megaren nempe confixam suis
- 905 Stravit sagittis atque natorum indolem,
Lernaea figens tela furibunda manu.
Ter parricida factus ignovit tamen
Sibi: nam furoris fonte Cinyphio scelus
Sub axe Libyco tersit, et dextram abluit.
- 910 Quo, misera, pergis? quid tuas damnas manus?
DEIAN. Damnata meas devictus Alcides manus:
Placet scelus punire. NUTR. Si novi Herculem:
Aderit cruenti forsitan victor mali,
Dolorque fractus cedit Alcidae tuo.
- 915 DEIAN. Exedit artus virus, ut fama est, hydrae,
Immensa pestis coniugis membra abstulit.
NUTR. Serpentis illi virus enectae autumas
Haud posse viaci, qui malum et vivum tulit?
Elisit hydram, dente cum infixio stetit
- 920 Media palude, victor, effuso obrutus
Artus veneno. Sanguis hunc Nessi opprimet,
Qui vicit ipsas horridas Nessi manus?
DEIAN. Frustra tenetur ille, qui statuit mori.
Proinde lucem fugere decretum est mihi.
- 925 Vixit satis, quicumque cum Alcide occidit.
NUTR. Per has aniles ecce! te supplex comas,
Atque ubera ista paene materna obsecro:
Depone tumidas pectoris laesi minas,
Mortisque dirae expelle decretum horridum!
- 930 DEIAN. Quicumque misero forte dissuadet mori,
Crudelis ille est. Interim poena est mori,
Sed saepe donum: pluribus venia obfuit.
NUTR. Defende saltem dexteram, infelix, tuam;
Fraudisque facinus, esse, non nuptae, sciant.
- 935 DEIAN. Defendar illic: Inferi absolveant ream;

HERCULES OETAÆUS. ACT. III. 319

A me ipsa damnor. Purget has Pluton manus.
 Stabo ante ripas, immemor Lethe, tuas,
 Et umbra tristis coniugem excipiam meum.
 Sed tu, nigrantis regna qui torques poli,
 Para laborem! Scelera quae quisque ausus est, 940
 Hic vicit error; Iuno non ausa Herculem est.
 Eripere terris. Horridam poenam para!
 Sisyphia cervix cesset, et nostros lapis
 Impellat humeros. Me vagus fugiat latex,
 Meamque fallax unda deludat sitim. 945
 Merui manus praebere turbinibus tuis,
 Quaecunque regem Thessalum torques, rota!
 Effodiat avidus hinc et hinc vultur fibras.
 Vacet una Danaïs: has ego explebo vices:
 Laxate manes! Recipe me comitem tibi, 950
 Phasiaca coniux! peior haec, peior tuo
 Utroque dextra est scelere, seu mater nocens,
 Seu dira soror es. Adde me comitem tuis,
 Threicia coniux, sceleribus! Gnatam tuam,
 Althaea mater, recipe! nunc veram tuam 955
 Agnosce prolem! Quid tamen tantum manus
 Vestrae abstulerunt? Claudite Elysium mihi,
 Quaecunque fidae coniuges nemoris sacri
 Lucos tenetis! Si qua respersit manus
 Viri cruore, nec memor castae facis 960
 Stricto cruenta Belias ferro stetit:
 In me suas agnoscat et laudet manus.
 In hanc abire coniugum turbam libet;
 Sed et illa fugiet turba tam diras manus.
 Invicte coniux, innocens animus mihi, 965
 Scelestas manus est. Proh nimis mens credula!
 Proh Nesse fallax, atque semiferi doli!
 Auferre cupiens pellici, eripui mihi.
 Recede, Titan, tuque, quae blanda tenes
 In luce miseros, vita: cariturae Hereule 970
 Lux vilis ista est. Exigam poenas tibi,

- Reddamque vitam! Fata an extendo mea,
Mortemque, coniux, ad tuas servo manus?
Virtusne superest aliqua, et armatae manus
- 975 Intendere arcum tela missurum valent;
An arma cessant, teque languenti manu
Non audit arcus? Si potest letum dare:
Animosa, coniux, dexteram expecto tuam:
Mors differatur. Frange, ut insontem Lichan;
- 980 Alias in urbes sparge, et ignotum tibi
Emitte in orbem! perde, ut Arcadiae nefas,
Et quidquid aliud restitit! Ab illis tamen,
Coniux, redisti. HYL. Parce iam, mater, precor.
Ignosce fati! Error a culpa vacat.
- 985 DEIAN. Si vera pietas, Hylle, quaerenda est tibi:
Iam perime matrem! Pavida quid renuit manus?
Quid ora flectis? Hoc erit pietas scelus.
Ignave, dubitas? Herculem eripui tibi;
Haec, haec peremit dextra, cui debes patri
- 990 Avum Tonantem. Maius eripui decus,
Quam luce tribui. Si tibi ignotum est nefas:
A matre disce. Seu tibi iugulo placet
Mersisse ferrum, sive maternum libet
Invadere uterum: mater intrepidum tibi
- 995 Praebeat animum. Non erit totum scelus
A te peractum: dextera sterner tua,
Sed mente nostra. Gnatus Alcidae times?
Ita nulla peragas iussa, nec frangens mala
Erres per orbem; si qua nascetur fera:
- 1000 Referas parentem. Dexteram intrepidam para!
Patet ecce! plenum pectus aerumnis: feri.
Scelus remitto. Dexterarum parcent tuae
Eumenides ipsae. Verberum crepuit sonus:
Quaenam ista, torquens angue vipereo comam,
- 1005 Temporibus atras squalidis pinnas quatit?
Quid dira me flagrante persequeris face
Megaera? Poenas poscis Alcidae? Dabo.

HERCULES OETAeus. ACT. III. 321

Iamne Inferorum, diva, sedere arbitri?
 Sed, ecce, diras carceris video fores!
 Quis iste saxum immane detritis gerit 1010
 Iam senior humeris? Ecce, iam vectus lapis
 Quaerit relabi! Membra quis praebet rotae?
 Hic, ecce, pallens dira Tisiphone stetit,
 Causam poposcit! Parce verberibus, precor,
 Megaera, parce! sustine Stygias faces: 1015
 Scelus est amoris. Sed quid hoc? Tellus labat,
 Et aula tectis crepuit excussis! Minax
 Unde iste coetus? Totus in vultus meos
 Decurrit orbis, hinc et hinc populi fremunt,
 Totusque poscit vindicem mundus suum. 1020
 Iam parcite, urbes! — Quo fugam praeceps agam?
 Mors sola portus dabitur aerumnis meis.
 Testor nitentis flammeam Phoebi rotam,
 Superosque testor: Herculem in terris adhuc
 Moritura linquo. HYL. Fugit attomita. Hei mi-
 hi! 1025
 Peracta iam pars matris est: statuit mori
 Nunc nostra superest, mortis auferre impetum.
 O misera pietas! si mori matrem vetas:
 Patri es scelestus; si mori pateris: tamen
 In matre peccas. Surgit hinc illinc nefas. 1030
 Inhibenda tamen est, verum et eriplam scelus.

CHORUS.

Sumta ab Herculis robore labefactato occasione, Chorus omnia interitus obnoxia, nihil natum aeternum canit; quum sententiam ab auctore Orpheo commendat, ejusque artem obiter celebrat.

Verum est, quod cecinit sacer
 Thressae sub Rhodopes iugis,
 Aptans Pieriam chelyn,
 Orpheus, Calliopae genus: 1035
 SEN. TRAG. X

- Aeternum fieri nihil:
Illius stetit ad modos
Torrentis rapidi fragor;
Oblitusque sequi fugax
1040 Amisit liquor impetum;
Et dum fluminibus mora est,
Defecisse putant Geten
Hebrum Bistones ultimi.
Advexit volucrem nemus,
1045 Et silva residens venit;
Aut si quae aera pervolat,
Auditis vaga cantibus
Ales deficiens cadit.
Abrupit scopulos Athos;
1050 Centauros obiter ferens,
Et iuxta Rhodopen stetit
Laxatam nive candidus.
Et quercum fugiens suam,
Ad vatem properat Dryas;
1055 Ad cantus veniunt suis
Ipsae cum latebris ferae;
Iuxtaque pavidum pecus
Sedit Marmaricus leo;
Nec damae trepidant lupos;
1060 Et serpens latebras fugit,
Tunc oblita veneni.
Quin per Taenarias fores
Manes cum tacitos adit:
Moerentem feriens chelyn,
1065 Cantu Tartara flebill
Et tristes Erebi deos
Vicit, nec timuit Stygis
Iuratos Superis lacus.
Haesit non stabilis rota
1070 Victo languida turbine;
Increvit Tityi iecur,

HERCULES OETAÆUS. ACT. III. 323

Dum cantus volucres tenet; Audito quoque navita Inferni ratis aequoris Nullo remigio venit.	1075
Tum primum Phrygius senex Undis stantibus immemor Excussit rabidam sitim, Nec pomis adhibet manus; Sed cum linqueret Inferos Orpheus carmina fundens: Et vinci lapis improbus, Et vatem potuit sequi.	1080
Consumtas iterum deae Supplent Eurydices colos; Sed dum respicit immemor; Nec credens sibi redditam Orpheus Eurydicen sequi; Cantus praemia perdidit; Quae nata est iterum, perit.	1085
Tum solamina cantibus Quaerens, flebilibus modis Haec Orpheus cecinit Getis: Leges in Superos datas, Et qui tempora digerens Quatuor praecipitis deus Anni disposuit vices.	1090
Nulli non avidi colus Parcas stamina nectere. Quod natum est, poterit mori Vati credere Thracio Devictus iubet Hercules. Iamiam legibus obrutis Mundo cum veniet dies:	1095
Australis polus obruet, Quidquid per Libyanr iacet, Et sparsus Garamas tenet;	1100
	1105

- Arctous polus obruet,
 Quidquid subiacet axibus,
 1110 Et siccus Boreas ferit.
 Amisso trepidus polo
 Titan excutiet diem;
 Coeli regia concidens
 Ortus atque obitus trahet;
 1115 Atque omnes pariter deos
 Perdet mors aliqua et chaos;
 Et Mors fata novissima
 In se constituet sibi.
 Quis mundum capiet locus?
 1120 Discedet vja Tartari,
 Fractis ut pateat polis?
 An quod dividit aethera
 A terris spatium, sat est
 Et mundi nimium malis?
 1125 Quis tantum capiet nefas
 Fati? quis superis locus
 Pontum, sidera, Tartara,
 Regna unus capiet tria?
 Sed quis non modicus fragor
 1130 Aures attonitas movet?
 Est, est Herculeus sonus!
-

ACTUS QUARTUS.

HERCULES, CHORUS.

Euulans Hercules conqueritur, indigne ferens, se indigna morte perire, femineis scilicet dolis.

HERC. Convertè, Titan clare, anhelantes equos!
 Emitte noctem: pereat hic mundo dies,

HERCULES OETAUS. ACT. IV. 325

Quo morior; atra nube inhorrescat polus
 Obsta novercae! Nunc, pater, coecum chaos 1135
 Reddi decebat; hinc et hinc compagibus
 Ruptis uterque debuit frangi polus.
 Quid parcis astris? Herculem amittis, pater.
 Nunc partem in omnem, Iupiter, specta poli,
 Ne quis gigas Thessalica iaculetur iuga, 1140
 Et fiat Othrys pondus Encelado leve!
 Laxabit atri carceris iamiam fores
 Pluton superbus; vincula excutiet patri,
 Coelumque reddet. Ille, qui pro fulmine
 Tuisque facibus natus in terris eram, 1145
 Ad Styga revertor. Surget Enceladus ferox,
 Mittetque, quo nunc premitur, in Superos onus.
 Regnum omne, genitor, aetheris dubium tibi
 Mors nostra faciet. Antequam spoliū tui
 Coelum omne fiat, conde me tota, pater, 1150
 Mundi ruina! frange, quem perdis, polum!
 CHOR. Non vana times, gnate Tonantis:
 Iam Thessalicam Pelion Ossam
 Premet, et Pindo congestus Athos
 Nemus aethereis inseret astris. 1155
 Vincet scopulos inde Typhoeus,
 Et Tyrrhenam feret Inarimen;
 Feret Aetnaeos inde caminos
 Scindetque latus montis aperti,
 Nondum Enceladus fulmine victus. 1160
 Iam te coeli signa sequentur.
 HERC. Ego, qui relictā morte, contempta Styge,
 Per media Lethes stagna cum spolio redi,
 Cum paene trepidis excidit Titan equis;
 Ego, quem deorum regna senserunt tria, 1165
 Morior; nec ullus per meum stridet latus
 Transmissus ensis; haud meae telum necis
 Saxum est, nec instar montis abrupti latus,
 Aut totus Othrys; non truci rictu gigas

- 1170 Pindo cadaver obruit toto meum:
Sine hoste vincor; quodque me torquet magis
O misera virtus! summus Alcidae dies
Nullum malum prosternit; impendo, hei mihi,
In nulla vitam facta! Proh mundi arbiter,
1175 Superique, quondam dexteræ testes meae,
Proh cuncta tellus, Herculis vestri placet
Mortem perire? Dirus o nobis pudor!
O turpe fatum! femina Herculeae necia
Auctor feretur; auctor Alcides quibus?
1180 Invicta si me cadere feminea manu
Voluere fata, perque tam turpes colos
Mea mors cucurrit: cadere potuissem, hei mihi,
Iunonis odio: feminae caderem minis,
Sed coelum habentis. Si nimis, Superi, fuit:
1185 Scythico sub axe genita domuisset meas
Vires Amazon. Feminae cuius manu
Iunonis hostis vincor? Hinc gravior tui,
Noverca, pudor est! Quid diem hunc laetum ro-
cas?
Quid tale tellus genuit iratae tibi?
1190 Mortalis odia femina excessit tua.
Adhuc ferebas esse te Alcidae imparem;
Victa es duobus: pudeat irarum deos.
Utinam meo cruore satiasset suos
Nemeaea rictus pestis, aut centum anguibus.
1195 Vallatus hydram tabe pavissem mea!
Utinam fuisset praeda Centauris datus,
Aut inter umbras, victus, aeterno miser
Saxo sederem, spolia cum traxi ultima
Fato stupente! Nunc ab inferna Styge
1200 Lucem recepi, lucis evici moras;
Ubique me mors fugit, ut telo inclito
Mortis carerem. Proh feri victi et ferae!
Non me triformis sole conspecto canis
Ad Styga reduxit; non sub Hesperio polo

HERCULES OETAÆUS ACT. IV. 327

Ibera vicit turba pastoris feri; 1205
 Non gemina serpens; perdidit mortem, hēi mihi,
 Toties honestam; titulus extremus quis est?
 CHOR. Viden', ut laudis conscia virtus
 Non Lethaeos horreat amnes?
 Pudet auctoris, non morte dolet. 1210
 Cupis extremum finire diem
 Vasta tumidi mole gigantis,
 Et montiferum Titana pati,
 Rabidaque necem debere ferae;
 Sed tua causa est miseranda magis, 1215
 Quod nulla fera est, nullusque gigas:
 Iam quis dignus necis Herculeae
 Superest auctor, nisi dextra tua?
 HERC. Heu! qualis intus scorprios, quis fervida
 Plaga revulsus cancer infixus meas 1220
 Urit medullas? Sanguinis quondam capax
 Tumidi iecur pulmonis arentes fibras
 Distendit; ardet felle siccato iecur,
 Totumque lentus sanguinem avexit vapor.
 Primam cutem consumsit; hinc aditum nefas 1225
 In membra fecit, abstulit costis' latus,
 Exedit artus penitus, et totas malum
 Hausit medullas: ossibus vacuis sedet.
 Nec ossa durant ipsa, sed compagibus
 Discussa ruptis mole conlapsa fluunt. 1230
 Defecit ingens corpus, et pesti satis
 Herculea non sunt membra. Proh, quantum est
 malum,
 Quod esse vastum fateor! o dirum nefas!
 En cernite, urbes, cernite ex illo Hercule
 Quid iam supersit! Herculem agnoscis, pater? 1235
 Hisne ego lacertis spolia Nemeaei mali
 Elisa pressi? tensus hac arcus manu
 Astris ab ipsis detulit Stympthalidas?
 His ego citatam gressibus vici feram,

- 1240 Radiante clarum fronte gestantem caput?
His fracta Calpe manibus emisit fretum?
His tot ferae, tot scelera, tot reges iacent?
His mundus humeris sedit? haec moles mea est?
Haecne illa cervix? has ego opposui moras
- 1245 Coelo ruenti? quis mea custos manu
Trahetur ultra Stygius? ubi vires prius
In me sepultae! Quid patrem adpello Iovem?
Quid per Tonantem vindico coelum miser?
Iam iam meus credetur Amphitryon pater.
- 1250 Quaecunque pestis viscere in nostro lates,
Procede: quid me vulnere occulto petis?
Quis te sub axe frigido pontus Scythes,
Quae pigra Tethys genuit, aut Maurum premens
Ibera Calpe littus? O dirum malum,
- 1255 Utrumne serpens squalidum crista caput
Vibrans, an aliquod es mihi ignotum malum?
Numquid cruore es genita Lernaee ferae,
An te reliquit Stygius in terris canis?
Omne es malum nullumque. Quis vultus tibi est?
- 1260 Concede saltem scire, quo peream malo.
Quaecunque pestis, sive quaecunque es fera:
Palam timeres. Quis tibi in medias locum
Fecit medullas? Ecce, derepta cute
Viscera manus detexit; ulterior tamen
- 1265 Inventa latebra est. O malum simile Herculi!
Unde isto fletus? unde in has lacrimae genas?
Invictus olim vultus et nunquam malis
Lacrimas suis praebere consuetus (pudet!)
Iam flere didicit. Quis dies fletum Herculis,
- 1270 Quae terra vidit? Siccus aerumnas tuli.
Tibi illa virtus, quae tot elisit mala,
Tibi cessit uni! primo et ante omnes mihi
Fletum abstulisti! durior saxo horrido
Et chalybe vultus et vaga Symplegade
- 1275 Rictus meos infregit, et lacrimam expulit!

HERCULES OETAEUS. ACT. IV. 329

Flentem, gementem, summe proh rector poli,
 Me terra vidit; quodque me torquet magis,
 Noverca vidit. Urit ecce! iterum fibras;
 Ipcaluit ardor. Unde nunc fulmen mihi?
 CHOR. Quid non possit superare dolor? 1280
 Quondam Getico durior Haemo,
 Nec Parrhasio lentior axe,
 Saevo cessit membra dolori;
 Fessumque movens per colla caput
 Latus alterno pondere flectit; 1285
 Fletum virtus saepe resorbet.
 Sic Arctoas laxare nives
 Quamvis tepido sidere Titan
 Non tamen audet, vincitque faces
 Solis adusti glaciale iubar. 1290

HERCULES, ALCMENA.

Lamentantem Herculem solatur Alcmena.

HERC. Converte vultus ad meas clades, pater!
 Nunquam ad tuas confugit Alcides manus;
 Non, cum per artus hydra foecundum meos
 Caput explicaret. Inter infernos lacus
 Possessus atra nocte cum Fato steti, 1295
 Nec invocavi. Tot feras vici horridas,
 Reges, tyrannos; non tamen vultus meos
 In astra torsi: semper haec nobis manus
 Votum spopondit. Nulla me propter sacro
 Micuere coelo fulmina; hic aliquid dies 1300
 Optare iussit. Primus audierit preces,
 Idemque summus. Unicum fulmen peto.
 Giganta crede: non minus coelum mihi
 Adserere potui; dum patrem verum puto,
 Coelo peperci. Sive crudelis, pater, 1305
 Sive es misericors: commoda gnato manum!
 Propera ante mortem, et occupa hanc laudem tibi!

- Vel, si piget, manusque detrectat nefas:
 Emitte Siculo vertice ardentem, pater,
 1310 Titanas in me, qui manu Pindum ferant,
 Aut te, Ossa, qui me monte proiecto opprimant!
 Abrumpat Erebi claustra, me stricto petat
 Bellona ferro. Mitte Gradivum truce!
 Armetur in me dirus: est frater quidem.
 1315 Sed ex noverca. Tu quoque Alcidae soror
 Tantum ex parente, cuspidem in fratrem tuum
 Iaculare, Pallas! Supplices tendo manus
 Ad te, noverca: sparge tu saltem, precor,
 Telum! perire feminae possum manu.
 1320 Iam fracta, iam satiata, quid pascis minas?
 Quid quaeris ultra? Supplicem Alciden vides.
 Et nulla tellus, nulla me vidit fera
 Te deprecantem; nunc mihi irata quidem
 Opus est noverca. Nunc tuus cessat dolor?
 1325 Nunc odia ponis? parcis, ubi votum est mori?
 O terra et urbes, non facem quisquam Herculi,
 Non arma tradet? tela subtrahitis mihi?
 Ita nulla saevas terra concipiat feras
 Post me sepultum, nec meas unquam manus
 1330 Imploret orbis; si qua nascentur mala,
 Nascatur alius: undeque infelix caput
 Mactate saxis; vincite aerumnas meas!
 Ingrate cessas orbis? excidimus tibi?
 Adhuc malis ferisque suppositus fores,
 1335 Nisi me tulisses. Vindicem vestrum malis
 Eripite, populi! Tempus hoc vobis datur
 Pensare merita! mors erit pretium omnium.
 A L. C. M. Quas misera terras mater Alcidae petam?
 Ubi natus, ubinam est? Certa si visus notat,
 1340 Reclinis ecce! corde anhelanti aestuat;
 Gemit: peractam est. Membra complecti ultimam,
 O gnate, liceat spiritus fugiens meo.

HERCULES OETAeus. ACT. IV. 331

Legatur ore! brachia amplexu cape!
 Ubi membra sunt? ubi illa, quae mundum tulit,
 Stelligera cervix? quis tibi exiguum tui 1345
 Partem reliquit? HERC. Herculem spectas quidem,
 Mater; sed umbram et vile nescio quid mei
 Agnosce! Mater, ora quid flectis retro
 Vultumque mergis? Herculem dici tuum
 Partum erubescis? ALCM. Quis feram mundus
 novam, 1350

Quae terra genuit, quodve tam dirum nefas
 De te triumphat? Herculis victor quis est?
 HERC. Nuptae iacentem cernis Alciden dolis.
 ALCM. Quis tantus est, qui vincat Alciden, dolus?
 HERC. Quicunque, mater, feminae iratae sat est. 1355
 ALCM. Et unde in artus pestis aut ossa incidit?
 HERC. Aditum venenis palla femineis dedit.
 ALCM. Ubinam ista palla est? membra nudata in-
 tuor.

HERC. Consumpta mecum est. ALCM. Tantane in-
 venta est lues?
 HERC. O mater, hydram et mille cum Lernaefe-
 ras 1360

Errare mediis crede visceribus meis.
 Quae tanta nubes flamma Sicaniæ bibit,
 Quae Lemnos ardens, quae plaga igniferi poli,
 Vetans flagranti currere in zona diem?
 In ipsa me iactate, pro comites, freta, 1365
 Mediosque in omnes! — Qui sat est Ister mihi?
 Non ipse terris maior Oceanus meos
 Franget vapores; omnis in nostris malis
 Deficiet humor, omnis arescet latex.
 Quid, rector Erebi, me remittebas Iovi? 1370
 Decuit tenere. Redde me tenebris tuis!
 Talem subactis Herculem ostende Inferis:
 Nil inde ducam; quid times iterum Herculem?
 Invade, Mors, non trepida: iam possum mori.

1375 ALCM. Compesce lacrimas saltem, et aerumnas
doma,

Malisque tantis Herculem indomitum refer,
Mortemque vince, quod soles; vince Inferos!
HERC. Si me catenis horridus vinctum suis
Praeberet avidae Caucasus volucris dapem:

1380 Scythia gemente flebilis gemitus mihi
Non extitisset. Si vagae Symplegades
Utraque premerent rupe: redeuntis minas
Ferrem ruinae. Pindus incumbat mihi
Atque Haemus et qui Thracios fluctus Athos

1385 Frangit, Iovisque fulmen excutens Mimas!
Non ipse si in me, mater, hic mundus ruat,
Superque nostros flagret incensus toros
Phoebus axis, degener mentem Herculis
Clamor domaret. Mille decurrant ferae,
1390 Pariterque lacerent; hinc feris clangoribus
Aetheria me Stymphalis, hinc taurus minax
Cervice tota pulset; et quidquid fuit.
Solum quoque ingens, surgat hinc illinc simul!
Artusque nostros dirus immittat Sinis;

1395 Sparsus silebo. Non ferae excutient mihi,
Non arma gemitus; nil, quod impelli potest.
ALCM. Non virus artus, gnate, femineum coquit;
Sed dura series operis et longus tibi
Pavit cruentos forsitan morbos labor.

1400 HERC. Ubi Morbus, ubinam Pestis, aut si aliquid
mali

Adhuc in orbe est? Veniat! — Huc aliquis mihi
Intendat arcus! — Nuda sufficiet manus.

Procedat, agendum, huc! ALCM. Hei mihi, sen-
sum quoque

Excussit illi nimius impulsus dolor.

1405 Removete, quaeso, tela, et infestas, precor,
Rapite hinc sagittas: igne suffusae genae
Scelus minantur. Quas petam latebras anus?

HERCULES OETAËUS. ACT. IV. 333

Dolor iste furor est: Herculem solus domat. —
 Cur deinde latebras aut fugam vecors petam?
 Obire forti meruit Alcmene manu. 1410
 Vel scelere pereat, antequam letum mihi
 Ignavus aliquis mandet, ac turpis manus
 De me triumphet. Ecce, lassatus malis
 Sopore fessas adligat venas dolor,
 Gravique anhelum pectus impulsu quatit 1415
 Favete, Superi! si mihi gnatum inclitum
 Miserae negatis: vindicem saltem, precor,
 Servate terris! abeat excussus dolor,
 Corpusque vires reparet Herculeum suas!

HYLLUS, ALCMENA, HERCULES,

PHILOCTETES, muta persona.

*Reversus Hyllus nuntiatur Herculi, Deianiram, postquam se
 Nessi dolo deceptam compererit, sibi mortem conscivisse.*

H Y L. Proh lux acerba, proh capax scelerum dies! 1420
 Nurus Tonantis occidit; gnatus iacet;
 Nepos supersum. Scelere materno hic perit;
 Fraude illa capta est. Quis per annorum vices,
 Totoque in aevo poterit aerumnas senex
 Referre tantas? Unus eripuit dies 1425
 Parentem utrumque! Cetera ut sileam mala,
 Parcamque fati: Herculem amitto patrem.
A L C M. Compesce voces, inclitum Alcidae genus,
 Miseraeque fato similis Alcmenae nepos:
 Longus dolorem forsitan vincet sopor. 1430
 Sed ecce! lassam deserit mentem quies,
 Redditque morbo corpus, et luctus mihi.
H E R C. Quid hoc? rigenti cernitur Trachin iugo,
 An inter astra positus evasi genus
 Mortale tandem? Quis mihi coelum parat? 1435
 Te, te, pater, iam video! placatam quoque
 Specto novercam. Qui sonus nostras ferit

- Coelestis aures? Iuno me generum vocat.
 Video nitentem regiam clari aetheris,
 1440 Phoebique tritam flammea zonam rota! —
 Cubile video noctis hinc; tenebrae vocant.
 Quid hoc? quis axem cludit et ab ipsis, pater,
 Deducit astris? Ora Phoebus modo
 Afflabat axis: tam prope a coelo fui;
 1445 Trachina video. Quis mihi terras dedit?
 Oete modo infra steterat, ac totus fuit
 Suppositus orbis: tam bene excideras, dolor.
 Cogis fateri ... Parce, et hanc vocem occupa!
 Haec, Hylle, dona matris; hoc munus parat.
 1450 Utinam liceret stipite ingesto impiam
 Effringere animam, quale Amazonium malum
 Circa nivalis Caucasi domui latus!
 O cara Megare, tunc, cum furerem, mihi
 Coniux fuisti? Stipitem atque arcus date!
 1455 Dextra inquinetur: laudibus maculam imprimam:
 Summus legatur femina Herculeus labor.
 HYL. Compesce diras, genitor, irarum minas:
 Habet; peractum est; quas petis poenas, dedit:
 Sua perempta dextera mater iacet.
 1460 HERC. Rectè dolori est: manibus irati Herculis
 Occidere meruit; perdidit comitem Lichas.
 Saevire in ipsum corpus exanime impetus
 Atque ira cogit. Cur minis nostris caret?
 Ipsum cadaver pabulum accipiant ferae!
 1465 HYL. Plus misera læso doluit; hinc aliquid quo-
 que
 Detrahare velles. Occidit dextra sua,
 Tuo dolore. Plura, quam poscis, tulit.
 Sed non cruentae sceleribus nuptae iaces,
 Nec fraude matris; Nessus hos struxit dolos,
 1470 Ictus sagittis qui tuis vitam exspuit:
 Cruore tincta est palla semiferi, pater,
 Nessusque nunc has exigit poenas sibi.

HERCULES OETAEUS. ACT. IV. 335

HERC. Habet; peractum est; fata se nostra explicant.
 Lux ista summa est: quercus hanc sortem mihi
 Fatidica quondam dederat, et Parnassio 1475
 Cirrhaea quatiens templa mugitu nemus:
 „Dextra peremti, victor Alcide, viri
 „Olim iacèbis; hic tibi emenso freta
 „Terrasque et umbras finis extremus datur.
 Nil querimur ultra: decuit hunc finem dari, 1480
 Ne quis superstes Herculis victor foret.
 Nunc mors legatur clara, memoranda, incita,
 Me digna prorsus: nobilem hunc faciam diem.
 Caedatur omnis silva, et Oetaeum nemus
 Concipiat ignes; Herculem accipiat rogos, 1485
 Sed ante mortem. Tu genus Poeantium,
 Hoc triste nobis, iuvenis, officium adpara!
 Herculea totum flamma succendat diem.
 Ad te preces nunc, Hylle, supremas fero.
 Est clara captas inter, in vultu genus 1490
 Regnumque referens, Euryto virgo edita,
 Iole; tuis hanc facibus et thalamis para.
 Victor cruentus abstuli patriam, lares,
 Nihilque miserae praeter Alciden dedi;
 Et iste rapitur. Penset aerumnas suas 1495
 Iovis nepotem foveat et gnatum Herculis.
 Tibi illa pariat, quidquid ex nobis habet.
 Tuque ipsa planctus pone funereos, precor,
 O cara genitrix; vivit Alcides tibi:
 Virtute nostra pellicem feci tuam 1500
 Credi novercam. Sive nascente Hercule
 Nox illa certa est; sive mortalis meus
 Pater est; licet sit falsa progenies mihi:
 Materna culpa cesset et crimen Iovis:
 Merui parentem: contuli coelò decus. 1505
 Natura me concepit in laudes Iovis.
 Quin ipse, quanquam Iupiter, credi meus
 Pater esse gaudet. Parce iam lacrimis, parens:

- Superba matres inter Argolicas eris.
 1510 Quid tale Iuno genuit? Aetherium gereas
 Sceptrum, et Tonanti nupta, mortali tamen
 Coelum tenens invidit: Alciden suum
 Dici, esse voluit. Perage nunc, Titan, vices
 Solus relictus: ille, qui vester comes
 1515 Ubique fueram, Tartara et Manes peto.
 Hanc tamen ad imos perferam laudem inclitam,
 Quod nulla pestis fudit Alciden palam,
 Omnesque pestes vicit Alcides palam.

C H O R U S.

Solem orat, ut toti mundo Hercules mortem nuntiet. Herculis apotheosin praedicat, Iovemque precatur, ut vel nulli producantur tyranni, feræ, monstra, vel redeat Hercules malorum vindex.

- O decus mundi, radiate Titan,
 1520 Cuius ad primos Hecate vapores
 Lassa nocturnae levat ora bigae,
 Dic sub Aurora positis Sabaeis,
 Dic sub Occasu positis Iberis,
 Quique ferventi quatuntur axe,
 1525 Quique sub plauastro patiuntur Ursae,
 Dic, ad aeternos properare Manes
 Herculem et regnum canis inquieti,
 Unde non unquam remeavit ullus!
 Sume, quos nubes radios sequantur;
 1530 Pallidus moestas speculari terras,
 Et caput turpes nebulae pererrent.
 Quando, proh Titan, ubi, quo sub axe
 Herculem in terris alium sequeris?
 Quas manus, orbis miser, invocabis,
 1535 Si qua sub Lerna numerosa pestis
 Sparget in centum rabiem dracones;
 Arcadum si quis populis vetustis

HERCULES OETAeus. ACT. IV. 337

Fecerit silvas aper inquietas;
 Thraciae si quis Rhodopes alumnus
 Durior terris Helices nivosae 1540
 Pascet humano stabulum cruore?
 Quis dabit pacem populo timenti,
 Si quid irati Superi per urbes
 Iusserint nasci? iacet omnibus par,
 Quem parem tellus genuit Tonanti. 1545
 Planctus immensas resonet per urbes,
 Et, comas nullo cohibente nodo,
 Feminae exertos feriant lacertos;
 Solaque, obductis foribus deorum,
 Tempa securae pateant novercae 1550
 Vadis ad Lethen Stygiumque litus,
 Unde te nullae referent carinae;
 Vadis ad Manes miserandus, unde
 Morte devicta tuleras triumphum?
 Umbra nudatis venies lacertis, 1555
 Languido vultu, tenuique collo;
 Teque non solum feret illa puppis.
 Non tamen viles eris inter umbras;
 Aeaconque inter geminosque Cretas
 Facta discernes, series tyrannos. 1560
 Parcite, o dites, inhibete dextras:
 Laudis est, purum tenuisse ferrum;
 Dumque regnabas, minimum procellis
 In tuas urbes licuisse Fati.
 Sin locum virtus habet inter astra: 1565
 Sedis Arctoeae spatium tenebis,
 An, gravis Titan ubi promit aestus?
 An sub Occasu tepido nitebis,
 Unde commissio resonare ponto
 Audies Calpen? Loca quae sereni 1570
 Deprimes coeli? quis erit recepto
 Tutus Alcida locus inter astra?
 Horrido tantum procul a Leone

- Det pater sedes calidoque Cancro:
1575 Ne tuo vultu tremefaeta leges
Astra conturbent, trepidetque Titan.
Vere dum flores venient tepenti,
Et comam silvis hiemes recident,
Vel comam silvis revocabit aestas,
1580 Pomaque autumnno fugiente cedent,
Nulla te, terris rapiet vetustas.
Tu comes Phoebo, comes ibis aëtris!
Ante nascetur seges in profundo,
Vel fretum dulci resonabit unda;
1585 Ante descendet glacialis Ursae
Sidus, et Ponto vetito fruetur,
Quam tuas laudes populi quiescant.
Te, pater rerum, miseri precamur:
Nulla nascatur fera, nulla pestis;
1590 Non duces saevos miseranda tellus
Horreat; nulla dominetur aula,
Qui putet solum decus esse regni,
Semper intensum tenuisse ferrum.
Si quid in terris iterum timetur,
1595 Vindicem terrae petimus relictæ.
Hem, quid hoc? mundus tonat! Ecce, moeret,
Moeret Alciden pater. An deorum
Clamor, an vox est timidæ novercæ?
Hercule an viso fugit astra Iuno?
1600 Passus an pondus titubavit Atlas?
An magis diri tremuere Manes
Herculem, et visum canis Inferorum
Fugit abruptis trepidus catenis?
Fallimur: laeto venit, ecce, vultu,
1605 Quem tulit Poëas, humerisque tela
Gestat et notas populis pharetras,
Herculis heres!
-

ACTUS QUINTUS.

CHORUS, PHILOCTETES.

Philoctetes Herculis mortem atque funus nunciat.

CHOR. Effare casus, iuvenis, Herculeos, precor,
Vultuque quonam tulerit Alcides necem.

PHIL. Quo nemo vitam. CHOR. Laetus adeone
ultimos 1610

Invasit ignes? PHIL. Esse iam flammās nihil
Ostendit ille, qui sub hoc mundo, Hercules,
Virtute vinci docuit indomita omnia.

CHOR. Inter vapores quis fuit forti locus?

PHIL. Quod unum in orbe vicerat nondum ma-
lum, 1615

Et flamma victa est; hæc quoque accessit feris;
Inter labores ignis Herculeos abit.

CHOR. Edissere, agedum! flamma quo victa est
modo?

PHIL. Ut omnis Oeten moesta corripuit manus:
Huic fagus umbras perdit, et toto iacet 1620

Succisa trunco; flectit hic pinum ferox
Astris minantem, et nube de media vocat;
Ruitura cautes movit, et silvā trahit
Secum minorem. Chaonis quondam loquax
Stat vasta late quercus et Phoebum vetat, 1625

Ultraque totos porrigit ramos nemus;
Gemit illa multo vulnere impresso minax,
Frangitque cuneos; resilit incussus chalybs,
Vulnusque ferrum patitur, et rigidum est parum.
Commota tandem est; tum cadens latam sui 1630
Duxit ruinam. Protinus radios locus

- Admisit omnes: sedibus pulsae suis
 Volucres pererrant nemore succiso diem,
 Quaeruntque lassis garrulae pennis domos.
- 1635 Iamque omnis arbor sonuit, et sacrae quoque
 Sensere quercus horridam ferro manum,
 Nullique priscum profuit ludo nemus.
 Adgeritur omnis silva, et alternae trabes
 In astra tollunt Herculi angustum rogam.
- 1640 Rapiunt alta flammam pinus et robur tenax,
 Et brevior ilex; silva sed complet rogos
 Populea salva, frontis Herculeae nemus.
 At ille, ut ingens nemore sub Nasamonio
 Aeger reclini pectore immugit leo,
- 1645 Fertur. Quis illum credat ad flammam rapi?
 Vultus petentis astra, non ignes, erat.
 Ut pressit Oeten, ac suis oculis rogam
 Lustravit omnem: fregit impositas trabes,
 Arcumque poscit. „Accipe haec,” inquit, „sate
- 1650 Poeante, dona; munus Alcidae cape!
 Has hydra sensit; his iacent Stympthalides,
 Et quidquid aliud eminens vici malum.
 Virtute felix iuvenis, has nunquam irritas
 Mittes in hostem; sive de media voles
- 1655 Auferre volucres nube: descendent aves,
 Et certa praedae tela de coelo fluent.
 Nec fallat unquam dexteram hic arcus tuam:
 Librare telum didicit, et certam dare
 Fugam sagittis; ipsa non fallunt iter
- 1660 Emissa nervo tela. Tu tantum, precor,
 Adcommoda ignes et faciem extremam mihi! —
 Hic nodus,” inquit, „nulla quem capiet manus,
 Mecum per ignes flagret. Hoc telum Herculem
 Tantum sequatur. Hoc quoque acciperes,” ait,
- 1665 „Si ferro posses. Adiuvet domini rogam.”
 Tum rigida secum spolia Nemeaci mali
 Arsura poscit. Latuit in spolio rogam

Ingemuit omnis turba, nec lacrimas dolor
 Cuiquam remisit. Mater in luctum furens
 Diduxit avidum pectus, atque utero tenus 1670
 Exerta vastos ubera in plactus ferit;
 Superosque et ipsum vocibus pulsans Iovem
 Implevit omnem voce feminea locum.
 „Deforme letum, mater, Herculeum facis:
 Compesce lacrimas,“ inquit. „Introrsus dolor 1675
 Femineus abeat. Iuno cur laetum diem
 Te flente ducat? Pellicis gaudet suae
 Spectare lacrimas. Contine infirmum iecur
 Mater: nefas est ubera atque uterum tibi
 Laniare, qui me genuit.“ Et dirum fremens 1680
 Qualis per urbes duxit Argolicas eanem,
 Cum victor Erebi Dite contempto redit,
 Tremente Fato, talis incubuit rogo.
 Quis sic triumphans laetus in curru stetit
 Victor, quis illo gentibus vultu dedit 1685
 Leges tyrannus, quanta pax obitus tulit?
 Haesere lacrimae; cecidit impulsus dolor
 Nobis quoque ipsis; nemo morituro ingemit;
 Iam flere pudor est. Ipsa, quam sexus iubet
 Moerere, siccis haesit Alcmene genis; 1690
 Stetitque nato paene iam similiis parens.
 CHOR. Nullasne in astra misit ad Superos preces
 Arsurus, aut in vota respexit Iovem?
 PHIL. Iacuit sui securus, et, coelum intuens,
 Quaesivit oculis, arce an ex aliqua pater 1695
 Despiceret illum. Tum manus tendens ait:
 „Quacunque parte prospicis gnatum, patër,
 Te, te, pater, quem nocte commissa dies
 Quaesivit unus, si meas laudes canit
 Utrumque Phoebe littus, et Scythiae genus, 1700
 Et, omnis, ardens ora, quam torret dies;
 Si pace tellus plena, si nullae gemunt
 Urbes, nec aras impias quisquam inquinat;

- Si scelera desunt: spiritum admitte hunc, precor,
 1705 In astral! Nec me mortis infernae locus,
 - Nec moesta nigri regna conturbant Iovis;
 Sed ire ad illos umbra, quos vici, deos,
 Pater, erubescō. Nube discussa diem
 Pande, ut deorum vultus ardentem Herculem
 1710 Spectet. Licet tu sidera et mundum neges,
 Ultro, pater: cogere. Si voces dolor
 Abstulerit ullas: pande tum Stygios lacus,
 Et redde Fatis! adproba gnatum prius!
 Ut dignus astris videar, hic faciet dies.
 1715 Leve est, quod actum est; Herculem hic, geni-
 tor, dies
 Inveniet, aut damnabit.“ Haec postquam edidit:
 Flammas poposcit. „Moc age, Alcidae comes,
 Non segnis,“ inquit: „corripe Oetaeam facem.
 Noverca cernat, quo feram flammas modo.
 1720 Quid dextra tremuit? num manus pavida impium
 Scelus refugit? Redde iam pharetras mihi,
 Ignave, iners, inermis! En nostros manus
 Quae tendat arcus! Qui sedet pallor genis?
 Animo faces invade, quo Alciden vides
 1725 Vultu iacere! respice arsurum, miser!
 Vocat ecce! iam me genitor, et pandit polos.
 Venio, pater!“ Vultusque non idem fuit.
 Tremente pinum dextera ardentem impulsi.
 Refugit ignis, et reluctantur faces,
 1730 Et membra vitant; sed recedentem Hercules
 Insequitur ignem. Caucasum, aut Pindum, aut
 Athon
 Ardere credas: nullus erumpit sonus;
 Tantum ingemiscit ignis. O durum iecur!
 Typhon in illo positus immanis rogo
 1735 Gemuisset ipse, quique convulsam solo
 Imposuit humeris Ossan Enceladus ferox;
 At ille medias inter exurgens faces

HERCULES OETAEUS. ACT. V. 343.

Semiustus ac lauiatus, intrepidus, rubens:
 „Nunc, o parens Herculea, sic stare ad rogam
 Te, mater,“ inquit, „si decet fieri Herculem.“ 1740
 Inter vapores positus et flammae minas,
 Immotus, inconcussus, in neutrum latus
 Correpta torquens membra, adhortatur, monet,
 Gerit aliquid ardens. Omnibus fortem addidit
 Animum ministris; urere ardentem putes. 1745
 Stupet omne vulgus; vix habent flammae fidem:
 Tam placida frons est, tanta maiestas viro.
 Nec properat uri; cumque iam forti datum
 Leto satis pensavit; igniferas trabes
 Hinc inde traxit, minima quas flamma occupat, 1750
 Totasque in ignem vertit, et qua plurimus
 Exundat ignis, recipit intrepidus, ferox.
 Nunc ora flammis implet (ast illi graves
 Luxere barbae); cumque iam vultum minax
 Adpeteret ignis, lamberent flammae caput: 1755
 Non pressit oculos. Sed quid hanc moestam intueor
 Sinu gerentem? Reliquias magni Herculis
 Cineremque iactans squalida Alcmene gemit.

ALCMENA, PHILOCTETES.

Suam ex Herculis morte cladem Alcmena dolet.

ALCM. Timete, Superi, fata: tam parvus cinis
 Hercules est: huc ille decrevit gigas. 1760
 O quanta, Titan, in nihil moles abit!
 Anilis, heu me, recipit Alciden sinus!
 Hic tumulus illi est. Ecce, vix totam Hercules
 Complevit urnam! quam leve est pondus mihi,
 Cui totus aether pondus incubuit leve! 1765
 Ad Tartara olim regnaque, o gnate, ultima
 Rediturus ibas; quando ab inferna Styge
 Remeabis iterum? non ut et spoliū trahas,
 Rursumque Theseus debeat lucem tibi;

- 1770 Sed quando solus? Mundus impositus tuas
Compescet umbras, teque Tartareus canis
Inhibere poterit? Quando Taenareas fores
Pulsabis, aut quas mater ad fauces agar,
Qua mors aditur? — Vadis ad Manes, iter
- 1775 Habiturus unum. Quid diem questu tero?
Quid misera duras vita? quid lucem hanc tenes!
Quem parere rursus Herculem possum Iovi?
Quisnam parentem gnatus Alcmene suam
Tantus vocabit? O nimis felix, nimis,
- 1780 Thebane coniux, Tartari intrasti loca
Florente nato; teque venientem Inferi
Timuere forsan, quod pater tantum Herculis
Vel falsus aderas. Quas petam terras anus,
Invisa saevis regibus, si quis tamen
- 1785 Rex est relictus saevus? Hei miserae mihi!
Quicumque caesos ingemunt gnati patres,
A me petent supplicia; me cuncti obruent.
Si quis minor Busiris, aut si quis minor
Antaeus urbes fervidae terret plagae:
- 1790 Ego praeda ducar. Si quis Ismarius greges
Thracis cruenti vindicat: carpent greges
Mea membra diri. Forsitan poenas petet
Irata Iuno: totus uretur dolor.
Secura victo tandem ab Alcide vacat;
- 1795 Pellex supersum, supplicia de qua exigat.
Ne parere possem, fecit hic natus mihi
Uterum timendum. Quae petam Alcмене loca?
Quis me locus, quae regio, quae mundi plaga
Defendet, aut quas mater in latebras agar
- 1800 Ubique per te nota? Si patriam petam
Laresque miseros: Argos Eurystheus tenet.
Marita Thebes regna et Ismenon petam,
Thalamosque nostros, in quibus quondam Iovem
Dilecta vidi, proh nimis felix, nimis,
- 1805 Si fulminantem et ipsa sensissem Iovem?

Utinam meis visceribus Alcides foret
 Exemtus infans! Nunc datum est miserae, datum,
 Videre natum laude certantem Iovi:
 Ut et hoc daretur scire, quid fatum mihi
 Eripere posset! Quis memor vivet tui, 1810
 O gnate, populus? Omne iam ingratum est genus.
 Petam Cleonas? Arcadum populos petam,
 Meritisque terras nobiles quaeram tuis?
 Hic dira serpens cecidit; hic ales fera;
 Hic rex cruentus: hic tua fractus manu, 1815
 Qui te sepulto possidet coelum, leo.
 Si grata terra est: populus Alcmenen tuam
 Defendat omnis. Thracias gentes petam,
 Hebrique populos? Haec quoque est meritis tuis
 Deiciens tellus: stabula cum regno iacent; 1820
 Hic pax cruento rege prostrato data est:
 Ubi enim negata est? Quod tibi infelix anus
 Quaeram sepulcrum? De tuis totus rogis
 Contendat orbis. Reliquias magni Herculis
 Quis populus, aut quae templa, quae gentes colent? 1825
 Quis iam petet, quis poscet Alcmenes onus?
 Quae tibi sepulcra, gnate, quis tumulus sat est?
 Hic, totus orbis; fama erit titulus tibi.
 Quid, anime, trepidas? Herculis cineres tenes.
 Complectar ossa: reliquiae auxilium dabunt; 1830
 Erunt sat haec praesidia: terre bunt tuae
 Reges vel umbrae. PHIL. Debitos gnato quidem
 Compesce fletus, mater Alcidae incliti!
 Non est gemendus; nec gravi urgendus nece,
 Virtute quisquis abstulit fatis iter. 1835
 Aeterna virtus Herculem fieri vetat.
 Fortes vetant moerere, degeneres iubent.
 AL. CM. Sedabo questus? Vindicem amisi parens
 Terrae atque pelagi, quaque purpureus dies
 Utrumque clara spectat Oceanum rota. 1840
 Quot misera in uno condidi gnatos parens?

- Regno carebam, regna sed poteram dare.
 Una inter omnes terra quas matres gerit,
 Votis peperci; nil ego a superis peti
 1845 Incolume nato: quid dare Hercules mihi
 Non poterat arder? quis deus quidquam mihi
 Negare poterat? vota in hac fuerant manu:
 Quidquid negaret Iupiter, daret Hercules.
 Quid tale genitrix ulla mortalis tulit?
 1850 Deflevit aliqua mater, et toto stetit
 Succisa foetu, bisque septenos greges
 Deplanxit una; gregibus aequari meus
 Quot ille poterat? Matribus miseris adhuc
 Exemplar ingens deerat; Alcmena dabo.
 1855 Cessate matres, pertinax si quas dolor
 Adhuc iubet lugere, quas luctus gravis
 In saxa vertit! cedite his cunctae malis!
 Agedum, senile pectus, o miserae manus,
 Pulsate! et una funeri tanto sat est
 1860 Grandaeva anus defecta, quod totus brevi
 Iam quaeret orbis? Expedi in planctus tamen
 Defessa quamquam brachia! Invidiam ut deis
 Lugendo facias, advoca in planctum genus!

ALCMENA.

Tristis Alcmena naeniam canit.

- Flete Alcmenen,
 1865 Magnique Iovis plangite natum,
 Cui concepto lux una perit,
 Noctesque duas contulit Eos:
 Ipsa quiddam plus luce perit.
 Totae pariter plangite gentes,
 1870 Quarum saevos ille tyrannos
 Iussit Stygias penetrare domos,
 Populisque madens ponere ferrum!
 Fletum meritis reddite tantis!

HERCULES OETAeus. ACT. V. 347

Totus, totus personet orbis!	
Fleat Alciden coerula Crete,	1875
Magno tellus cara Tonanti!	
Centum populi brachia pulsent!	
Nunc Curetes, nunc Corybantes,	
Arma Idaea quassate manu:	
Armis illum lugere decet.	1880
Nunc nunc funus plangite verum:	
Iacet Alcides non minor ipso,	
Creta, Tonante.	
Flete Herculeos, Arcades, obitus,	
Nondum Phoebe nascente genus!	1885
Iuga Parthenii Nemeaeque sonent,	
Feriantque graves Maenala planctus!	
Magno Alciden poscite gemitu:	
Stratus vestris setiger agris;	
Alesque sequi iussa sagittas,	1890
Totum pennis velata diem.	
Flete, Argolicae, flete, Cleonae:	
Hic terrentem moenia quondam	
Vestra leonem	
Fregit nostri dextera nati.	1895
Date Sithoniae verbera matres,	
Gelidusque sonet planctibus Hebrus!	
Flete Alciden,	
Quod non stabulis nascitur infans,	
Nec vestra greges viscera carpunt!	1900
Fleat Antaeo libera tellus,	
Et rapta fero plaga Geryonae!	
Mecum miserae plangite gentes!	
Audiat ictus utraque Tethys!	
Vos quoque, mundi turba citati,	1905
Flete Herculeos, numina, casus:	
Vestrum Alcides cervice meus	
Mundum, Superi, coelumque tulit,	
Cum stelligeri vector Olympi	

- 1910 Pondere liber spiravit Atlas.
Ubi nunc vestrae, Iupiter, arces?
Ubi promissi regia mundi?
Nempe Alcides mortalis obit,
Nempe sepultus. Quoties telis
- 1915 Facibusque tuis ille pepercit!
Quoties ignis spargendus erat!
In me saltem iaculare facem,
Semelenque puta! Iamne Elysias,
O gnate, domus, iam littus habes,
- 1920 Ad quod populos Natura vocat;
An post raptum Styx atra canem
Praeclusit iter; teque in primo
Limine Ditis fata morantur?
Quis nunc Umbras, gnate, tumultus
- 1925 Manesque tenet?
Fugit abducta navita cymba,
Et Centauris Thessala motis
Ferit attonitos ungula Manes,
Anguesque suos hydra sub undis
- 1930 Territa mersit,
Teque labores, o gnate, timent?
Fallor, fallor, vesana parens,
Nec te Manes Umbraeque timent:
Non Argolico rapta leoni
- 1935 Fulva pellis contacta iuba
Laevos operit dura lacertos,
Vallantque feri tempora dentes;
Donum pharetrae cessere tuae,
Telaque mittet iam dextra minor:
- 1940 Vadis inermis, gnate, per umbras,
Ad quas semper mansurus eris!

ALCMENA, HERCULES.

Solatur lugentem matrem Hercules in deorum collegium translatus.

HERC. Quid me tenentem regna siderei poli,
Coeloque tandem redditum, planctu iubes
Sentire fatum? Parce: nam virtus mihi
In astra et ipsos fecit ad Superos iter. 1945

ALCM. Unde sonus trepidas aures ferit?
Unde meas inhibet lacrimas fragor?
Agnosco, agnosco: victum est Chaos!
A Styge, nate, redis iterum mihi,
Fractaque non semel est Mors horrida! 1950
Vicisti rursum Noctis loca,
Puppis et infernae vada tristia;
Pervius est Acheron iam languidus,
Et remeare licet soli tibi.

Nec te Fata tenent post funera! 1955
An tibi praeclusit Pluton iter,
Et pavidus regni metuit sibi?
Certe ego te vidi flagrantibus
Impositum silvis, cum plurimus
In coelum fureret flammae metus 1960
Arsisti certe; cur ultima
Non tenuere tuas umbras loca?

Quid timuere tui manes, precor?
Umbra quoque es Diti nimis horrida?
HERC. Non me gementis stagna Cocyti tenent, 1965

Non puppis umbras furva transvexit meas:
Iam parce, mater, questibus! Manes semel
Umbrasque vidi; quidquid in nobis tui
Mortale fuerat, ignis invitus tulit;
Paterna coelo pars pars data est, flammis tua. 1970
Proinde planctus pone, quos gnato paret
Genitrix inerti; luctus in turpes eat.

350 L. ANN. SEEN. HERCUL. OETAEUS. ACT. V.

- Virtus in astra tendit, in mortem timor
Praesens ab astris, mater, Alcides cano.
1975 Poenas cruentus iam tibi Eurystheus dabit:
Curru superbum vecta transcendes caput.
Me iam decet subire coelestem plagam:
Inferna vici rursus Alcides loca.
A L C M. Mane parumper! — Cessit, ex oculis abit,
1980 In astra fertur. Fallor, an vultus putat
Vidisse natum? Misera mens incredula est.
Es numen, et te mundus aeternus tenet:
Credo triumphis. Regna Thebarum petam,
Novumque templis additum numen canam.

CHORUS.

*Herculi inter deos relato adspirat Chorus, novumque numen
adorat.*

- 1985 Nunquam Stygias fertur ad umbras
Inclita virtus. Vivite, fortes!
Vos Lethaeos saeva per amnes
Nec fata trahent; sed cum summas
Exiget horas consumpta dies:
1990 Iter ad Superos gloria pandet.
Sed tu, domitor magne ferarum,
Orbisque simul pacator, ades!
Nunc quoque nostras respice terras;
Et si qua novo bellua vultu
1995 Quatiet populos terrore gravi:
Tu fulminibus frange trisulcis!
Fortius ipso genitore tuo
Fulmina mittes.
-

O C T A V I A.

DRAMATIS PERSONAE.

OCTAVIA.

NUTRIX OCTAVIAE.

CHORUS ROMANORUM.

SENECA.

PRAEFECTUS.

POPPAEA.

AGRIPPINA.

NERO.

NUNTIUS.

ARGUMENTUM.

Claudius Drusus Caesar Messalinae, quae illi Britannicum et Octaviam pepererat, quod Silio nupsisset, mori iussae, Agrippinam filiam fratris sui Germanici, viduam Cn. Dom. Aenobarbi Neronis, superinduxit; cuius filio Neroni Octaviam suam in matrimonium dedit. Claudio et Britannico veneno sublati, Nero Imp. Octaviam, quam oderat, repudiat, Poppaeam Sabinam ducit. Cuius divortii causa commoti populi tumultum multa caede reprimit, et Octaviam in Pandatarium ablegatam interfici iubet.

ALIUD ARGUMENTUM HIERONYMI BALBI.

- Impia sors, vario versans mortalia cursu,
Proh pudor! indignum ad fastigia celsa Neronem
Vexerat, et rerum latas donarat habenas.
Huic sata Dardania generosa Octavia stirpe
5 Iuncta fuit diris avibus thalamoque sinistro:
Ille etenim, infami Poppaeae raptus amore,
Connubium antiquum sprexit tedasque iugales.
Hoc facinus crebris soboles Romana querelis
Increpat, infestaque Neronem voce lacessit.
10 Heu, nihil est saevi violentius aure tyranni:
Ille ardet stimulis, totusque immersus in iras
Uxorem egregiam morti devovit acerbae.
Tum vero exoritur questus iuvenumque senumque,
Ore madent lacrimis, totam dolor occupat urbem.
-

ACTUS PRIMUS.

OCTAVIA.

Vitae pertaesa miseras suas deflet Octavia.

Iam vaga coelo sidera fulgens
Aurora fugat;
Surgit Titan radiante coma,
Mundoque diem reddit clarum.
Age, tot tantis onerata malis, 5
Repete adsuetos iam tibi questus,
Atque aequoreas vince Halcyonas,
Vince et volucres Pandionias:
Gravior namque his fortuna tua est.
Semper genitrix deflenda mihi, 10
Prima meorum causa malorum,
Tristes questus natae exaudi,
Si quis remanet sensus in Umbris!
Utiram ante manu grandaeva sua
Mea rupisset stamina Clotho, 15
Tua quam moerens vulnera vidi,
Oraque foedo sparsa cruore!
O lux semper funesta mihi,
Tempore ab illo
Nox es tenebris invisa magis! 20
Tulimus saevae iussa novercae,
Hostilem animum, vultusque truces.
Illa illa meis, tristis Erinnyes,
Thalamis Stygios praetulit ignes;
Teque extinxit, miserande pater, 25
Modo cui totus paruit orbis
Ultra Oceanum,
Cuique Britanni terga dedere,
Ducibus nostris ante ignoti,

SEX. TRAG.

Z

- 30 Iurisque sui. Coniugis, heu mel!
 Pater, insidiis oppressa iaces,
 Servitque domus cum prole tua
 Capta tyranno!

NUTRIX OCTAVIAE.

*Propter ahmnae suae Octaviae calamitatem sublimis et au-
 licae vitas conditionem exsecratur.*

- Fulgore primo captus et fragili bono
 35 Fallacis aulae quisquis attonitus stupet:
 Subito labantis ecce! Fortunae impetu,
 Modo praepotentem, cernat eversam domum
 Stirpemque Claudii, cuius imperio fuit
 Subiectus orbis, paruit liber diu
 40 Oceanus, et recepit invitus rates.
 En, qui Britannis primus imposuit iugum,
 Ignota et ante classibus texit freta,
 Interque gentes barbaras tutus fuit
 Et saeva maria, coniugis scelere occidit,
 45 Mox illa nati; cuius extinctus iacet
 Frater venenis; mœret infelix soror,
 Eademque coniux; nec graves luctus valet
 Ira coacta tegere. Crudelis viri
 Secreta refugit semper; atque odio pari
 50 Ardens maritus mutua flagrat face.
 Animum dolentis nostra solatur fides
 Pietasque frustra: mutat immitis dolor
 Consilia nostra; nec regi mentis potest
 Generosus ardor, sed malis vires capit.
 55 Heu, quam nefandum prospicit noster timor
 Scelus, quod utinam nomen avertat deum!

OCTAVIA, NUTRIX

Lugentem Octaviam nutrix consolatur, et a vindicta, quam cogitat, dehortatur.

OCT. O mea nullis aequanda malis Fortuna! Licet repetam luctus, Electra, tuos! Tibi moerenti Caesum licuit flere parentem; Scelus ulcisci vindice fratre, Tua quem pietas hosti rapuit, Texitque fides; Me crudeli sorte parentes Raptos prohibet lugere timor, Fratrisque necem deflere vetat, In quo fuerat spes una mihi, Totque malorum breve solamen. Nunc, in luctus servata meros, Magni resto nominis umbra.	60
NUTR. Vox, heu, nostras perculit aures Tristis alumnae! Cessas thalamis Inferre gradus, tarda senectus?	63
OCT. Excipe nostras lacrimas, nutrix, Testis nostri fida doloris!	70
NUTR. Quis te tantis solvet curis, Miseranda, dies?	75
OCT. Qui me Stygias mittet ad umbras.	
NUTR. Omina, quaeso, sint ista procul!	
OCT. Non vota meos tua nunc casus, Sed fata regunt. NUTR. Dabit adflicta. Meliora deus tempora mitis. Tu modo blando vince obsequio Placata virum. OCT. Vincam saevos Ante leones tigresque truces, Fera quam saevi corda tyranni. Odit genitos sanguine claro,	80
	85

Spernit Superos hominesque simul;
Nec fortunam capit ipse suam,

- 90 Quam dedit illi per scelus ingens
Infanda parens. Licet ingratum
Dirae pudeat munere matris
Hoc imperium cepisse; licet
Tantum munus morte rependat:

- 95 Feret hunc titulum post fata tamen
Femina longo semper in aevo.

NUTR. Animi retine verba farentis!
Temere emissam comprime vocem!

OCR. Toleranda quaevis patiar: haud unquam
queant

- 100 Nisi morte tristi nostra finiiri mala.
Genitrice caesa, per scelus rapto patre,
Orbata fratre, miseriis, luctu obruta,
Moerore pressa, coniugi invisā, ac meae
Subiecta famulae, luce non grata fruor,
105 Trepidante semper corde, non mortis metu,
Sed sceleris. Absit crimen a fatiis meis,
Mori iuvabit: poena nam gravior nece est
Videre tumidos et truces miserae mihi
Vultus tyranni, iungere atque hosti oscula;
110 Timere nutus, cuius obsequium meus
Haud ferre posset fata post fratris dolor,
Scelere interemti, cuius imperium tenet
Et morte gaudet auctor infandae necis,
Quam saepe tristis umbra germani meis
115 Offeritur oculis, membra cum solvit quies,
Et fessa fetu lumina oppressit sopor!
Modo facibus atris armat infirmas manus,
Oculosque et ora fratris infestus petit;
Modo trepidus idem refugit in thalamos meos;
120 Persequitur hostis, atque inhaerenti mihi
Violentus ensem per latus nostrum rapit.
Tunc tremor et ingens excutit somnos pavor,

OCTAVIA. ACT. I.

357

Renovatque luctus et metus miseræ mihi.

Adice his superbam pellicem, nostræ domus

Spoliis nitentem; cuius in munus suam

125

Stygiae parentem natus imposuit rati,

Quam dira post naufragia superato mari

Ferro interemit, saevior pelagi fretis.

Quæ spes salutis post nefas tantum mihi?

Inimica victrix imminet thalamis meis;

130

Odioque nostri flagrat, et pretium stupri

Iustæ maritum coniugis captat caput.

Emergere undis, et fer auxilium tuæ

Natæ invocanti, genitor; aut Stygios sinus

Tellure rupta pande, quo praeceps ferar!

135

NUTR. Frustra parentis invocas manes tui,

Miseranda, frustra, nulla cui prolis suæ

Manet inter umbras cura; qui nato suo

Praeferre potuit sanguine alieno satum,

Genitamque fratris coniugem captus sibi

140

Toris nefandis flebili iunxit face.

Hinc orta series facinorum, caedes, doli,

Regni cupido, sanguinis diri sitis:

Mactata soceri concidit thalamis gener

Victima, tuis ne fieret hymenaeis potens.

145

Proh facinus ingens! feminae est munus datus

Silanus, et cruore foedavit suo

Patrios penates, criminis ficti reus.

Intravit hostis hei mihi! captam domum

Dolis novercae, Principis factus gener,

150

Idemque natus, iuvenis infandi ingeni

Capaxque scelerum, dira cui genitrix facem

Accendit, et te iunxit invitam metu;

Tantoque victrix facta successu ferox

Ausa imminere est orbis imperio sacri.

155

Quis tot referre facinorum formas potest,

Et spes nefandas feminae, et blandos dolos

Regnum petentis per gradus scelerum omnium?

- Tum sancta Pietas extulit trepidos gradus,
 160 Vacuumque Erinny's saeva funesto pede
 Intravit aulam, polluit Stygia face
 Sacros penates, iura naturae furens
 Fasque omne rupit: miscuit coniux viro
 Venena saeva; cecidit atque eadem sui
 165 Mox scelere nati. Tu quoque extinctus iaces,
 Desponde nobis semper infelix puer,
 Modo sidus orbis, columen Augustae domus,
 Britannice, heu mei nunc levis tantum cinis
 Et tristis Umbra; saeva cui lacrimas dedit
 170 Etiam noverca, cum rogis artus tuos
 Dedit cremandos, membraque et vultus deo
 Similes volanti flamma fervens abstulit.
 o c t. Extinguat et me, ne manu nostra cadat.
 N U T R. Natura vires non dedit tantas tibi.
 175 o c t. Dolor, ira, moeror, miseriae, luctus dabunt.
 N U T R. Vince obsequendo potius immitem virum.
 o c t. Ut fratrem adentum scelere restituat mihi?
 N U T R. Incolumis ut sis ipsa, labentem ut domum
 Genitoris olim sobole restituas tua.
 180 o c t. Expectat aliam Principis sobolem domus;
 Me dira miseri fata germani trahunt.
 N U T R. Confirmet animum civium tantus favor.
 o c t. Solatur iste nostra, non relevat, mala.
 N U T R. Vis magna populi est. o c t. Principis ma
 ior tamen.
 185 N U T R. Respiciet ipse coniugem. o c t. Pellex vetat.
 N U T R. Invisa cunctis nempe. o c t. Sed cara est viro.
 N U T R. Nondum uxor est. o c t. Iam fiet, et geni
 trix simul.
 N U T R. Iuvenilis ardor impetu primo furit;
 Languescit idem facile, nec durat diu
 190 In venere turpi, ceu levis flammae vapores:
 Amor perennis coniugis castae manet.
 Violare prima quae toros ausa est tuos,

OCTAVIA. ACT. I.

359

Animumque domini famula possedit diu,
 iam metuit eadem. o c r. Nempae praelatam sibi
 Subiecta et humilis; atque monumenta extruit
 Quibus timorem fassa testatur suum.

195

N U T R. Et hanc levis fallaxque destituet deus

Volucer Cupido. Sit licet forma eminens

Opibus superba: gaudium capiet breve.

Passa est similes ipsa dolores

200

Regina deum,

Cum se formas vertit in omnes

Dominus coeli divumque pater,

Et modo pennas sumsit oloris,

Modo Sidonii cornua tauri,

205

Aureus idem fluxit in imbri.

Fulgent coelo sidera Ledaë;

Patrio residet Bacchus Olympo;

Deus Alcides possidet Heben,

Nec Iunonis iam timet iras,

210

Cuius gener est, qui fuit hostis.

Vicit sapiens tamen obsequium

Coniugis altae pressusque dolor:

Sola Tonantem tenet aethereo

Secura toro maxima Iuno;

215

Nec mortali captus forma

Deserit altam Iupiter aulam.

Tu quoque, terris altera Iuno,

Soror Augusti coniuxque, graves

Vince dolores!

220

o c r. Iungentur ante saeva sideribus freta,

Et ignis undae, Tartaro tristi polus,

Lux alma tenebris, roscidae nocti dies,

Quam cum scelesti coniugis mente impia

Mens nostra, semper fratris extincti memor.

225

Utinam nefandi Principis dirum caput

Obruere flammis Coelitum rector paret,

Qui saepe terras fulmine infesto quatit,

- Mentesque nostras ignibus terret sacris,
230 Novisque monstris! Vidimus coelo iubar
Ardens cometam pandere, infestam facem
Qua plaustra tardus noctis aeterna vice
Regit Bootes, frigido Arctoo rigens.
En! ipse diro spiritu saevi ducis
235 Polluitur aether; gentibus clades novas
Mirantur astra, quas regit dux impius.
Non tam ferum Typhona neglecto Iove
Irata tellus edidit quondam parens;
Haec gravior illo pestis: hic, hostis deum
240 Hominumque, templis expulit Superos suis,
Civesque patria; spiritum fratri abstulit;
Hausit cruorem matris; et lucem videt,
Fruiturque vita, noxiamque animam trahit!
Proh summe genitor, tela cur frustra iacis
245 Invicta toties temere regali manu?
In tam nocentem dextra cur cessat tua?
Utinam suorum facinorum poenas luat
Nero, ipse divo Domitio genitus patre,
Orbis tyrannus, quem premit turpi iugo
250 Morumque vitiis nomen Augustum inquinat.
N U T R. Indignus ille, fateor, est thalamis tuis;
Sed cede fatis atque fortunae tuae
Alumna, quaeso; neve violenti move
Iran mariti. Forsitan vindex deus
255 Existet aliquis, laetus et veniet dies
O C T. Gravi deorum nostra iam pridem domus
Urgetur ira, prima quam pressit Venus,
Furore miserae dira genitricis meae:
Quae nupta demens nupsit incesta face,
260 Oblita nostri, coniugis, legum immemor.
Illo soluta crine, succincta anguibus,
Ultrix Erinnyes venit ad Stygios toros,
Raptasque thalamis sanguine extinxit faces;
Incendit ira Principis pectus truci

OCTAVIA. ACT. I.

361

Caedem in nefandam. Cecidit infelix parens 265

Heu! nostra ferro, meque perpetuo obruit

Extincta luctu. Coniugem traxit suum

Natumque ad umbras; prodidit lapsam domum.

NUTR. Renovare luctus parce cum fletu pia,

Manes parentis neve sollicita tuae, 270

Graves furoris quae sui poenas dedit.

CHORUS.

Poppaeae nuptias detestatur Chorus Octaviae favens. Degenerem, lentam nimis et servilem Romanorum arguit patientiam, et in scelera Neronis invehitur.

Quae fama modo venit ad aures,

Utinam falso credita perdat

Frustra toties iactata fidem,

Nec nova nostri coniux thalamos 275

Principis intret, teneatque suos

Nupta penates Claudia proles!

Edat partu pignora pacis,

Qua tranquillus gaudeat orbis,

Servetque decus Roma aeternum! 280

Fratris thalamos sortita tenet

Maxima Iuno;

Soror Augusti sociata toris

Cur a patria pellitur aula?

Sancta quid illi prodest pietas, 285

Divusque pater?

Quid virginitas castusque pudor?

Nos quoque nostri sumus immemores

Post fata ducis, cuius stirpem

Prodimus, aevi suadente metu. 290

Vera priorum virtus quondam

Romana fuit, verumque genus

Martis in illis sanguisque viris.

Illi reges hac expulerunt

295 Urbe superbos;

Ultique tuos sunt bene manes,
Virgo, dextra caesa parentis,
Ne servitium paterere grave,
Nec proba ferret praemia victrix

300 Dira libido.

Te quoque bellum triste secutum est,
Mactata tua miseranda manu,
Nata Lucreti,
Stuprum saevi passa tyranni!

305 Dedit infandi sceleris poenas

Cum Tarquinio Tullia coniux,
Quae per caesi membra parentis
Egit saevos impia carrus,
Laceroque seni violenta rogos,

310 Nata, negavit.

Haec quoque nati videre nefas
Secula maius, cum Tyrrhenum
Rate ferali Princeps captam
Fraude parentem misit in aequor.

315 Properant placidos linquere portus

Iussi nautae; resonant remis
Pulsata freta:

Fertur in altum provecta ratis,
Quae resoluta robore labens

320 Pressa dehiscit, sorbetque mare.

Tollitur ingens clamor ad astra,
Cum femineo mixtus planctu.

Mors ante oculos dira vagatur;
Quaerit leti sibi quisque fugam:

325 Alii lacerae puppis tabulis

Haerent nudi, fluctusque secant;
Repetunt alii littora nantes;
Multos mergunt fata profundo.

Scindit vestes Augusta suas,

330 Laceratque comas,

Rigat et moestis fletibus ora.
Postquam spes est nulla salutis:
Ardens ira iam victa malis:
„Haec,“ exclamat, „mihi pro tanto
Munere reddis praemia, nate? 335
Hac sum, fateor, digna carina,
Quae te genui, quae tibi lucem
Atque imperium nomenque dedi
Caesaris, amens.
Exere vultus Acheronte tuos, 340
Poenisque meis pascere, coniux:
Ego causa tuae, miserande, necis,
Natoque tuo funeris auctor.
En, ut merui,
Ferar ad manes inhumata tuos, 345
Obruta saevis aequoris undis!“
Feriunt fluctus ora loquentis;
Ruit in pelagus,
Rursumque salo pressa resurgit;
Pellit palmis cogente metu 350
Fata, et cedit fessa labori.
Mansit tacitis in pectoribus
Spreta tristi iam morte fides:
Multi dominae ferre auxilium
Pelago fractis viribus audent, 355
Brachia quamvis lenta trahentem
Voce hortantur, manibusque levant.
Quid tibi saevi fugisse maris
Profuit undas?
Ferro es nati moritura tui, 360
Cuius facinus vix posteritas,
Tarde semper credula, credet.
Furit, ereptam pelagoque dolet
Vivere matrem
Impius, ingens geminatque nefas: 365
Ruit in miserae fata parentis,

Patiturque moram sceleris nullam.

Missus peragit iussa satellites:

Reserat dominae pectora ferro.

370 Caedis moriens illa ministrum

Rogat infelix,

Utero dirum condat ut ensem.

„Hic est, hic est fodiendus,“ ait,

„Ferro, monstrum qui tale tulit!“

375 Post hanc vocem,

Cum supremo mixtam gemitu,

Animam tandem per fera tristem

Vulnera reddit.

ACTUS SECUNDUS.

SENECA.

Philosophus, seculi sui vitia detestatus, prisci aevi simplicitatem laudat, utque omnia in dies in deteriora ruerint commemorat.

Quid me, potens Fortuna, fallaci mihi

380 Blandita vultu, sorte contentum mea

Alte extulisti, gravius ut ruerem edita

Receptus arce, totque prospicerem metus?

Melius latebam procul ab invidiae malis

Remotus inter Corsici rupes maris,

385 Ubi liber animus et sui iuris mihi

Semper vacabat; studia recolenti mea.

O quam iuvabat, quo nihil maius parens

Natura genuit, operis immensi artifex,

Coelum intueri, solis et cursus sacros,

390 Mundique motus, salis et alternas vices,

Orbemque Phoebes, astra quem cingunt vaga,

Lateque fulgens aetheris magni decus!

Qui si senescit, tantus in coecum chaos
 Casurus iterum: nunc adest mundo dies
 Supremus ille, qui premat genus impium 395
 Coeli ruina: rursus ut stirpem novam
 Generet renascens melior; ut quondam tulit
 Iuvenis, tenente regna Saturno poli.
 Tunc illa virgo, nominis magni dea,
 Iustitia, coelo missa cum sancta Fide 400
 Terris, regebat mitis humanum genus.
 Non bella norant, non tubae fremitus truces,
 Non arma gentes; cingere assuerant suas
 Muris nec urbes. Pervium cunctis iter,
 Communis usus omnium rerum fuit; 405
 Et ipsa tellus laeta foecundos sinus
 Pandebat ultro, tam piis felix parens
 Et tuta alumnis. Alia sed soboles minus
 Conspecta mitis. Tertium sollers genus
 Novas ad artes extitit, sanctum tamen; 410
 Mox inquietum, quod sequi cursu feras
 Auderet arces; fluctibus tectos graves
 Extrahere pisces rete; vel calamo levi
 Decipere volucres; premere subiectos iugo
 Tauros feroces; vomere immunem prius 415
 Sulcare terram, laesa quae fruges suas
 Interius alte condidit sacro sinu.
 Sed in parentis viscera intravit suae
 Deterior aetas: eruit ferrum grave
 Aurumque; saevas mox et armavit manus; 420
 Partita fines regna constituit, novas
 Extruxit urbes; tecta defendit suis
 Aliena telis, aut petit praedae imminens.
 Neglecta terras fugit et mores feros
 Hominum, et cruenta caede pollutas manus, 425
 Astraea virgo, siderum magnum decus.
 Cupido belli crevit atque auri fames.
 Totum per orbem maximum exortum est mahum,

Luxuria, pestis blanda; cui vires dedit

430 Roburque longum tempus atque error gravis.

Collecta vitia per tot aetates diu

In nos redundant. Seculo preminur gravi,

Quo scelera regnant, saevit impietas furens,

'Turpi libido venere dominatur potens,

435 *Luxuria victrix orbis immensas opes*

Iampridem avaris manibus, ut perdat, rapit.

Sed ecce! gressu fertur attonito Nero,

Trucique vultu. Quid ferat, mente horreo.

NERO, PRAEFECTUS, SENECA.

Incasum monet suum Neronem philosophus, qui tyrannicis institutis pertinaciter insistit, proximumque diem nuptiis cum Poppaea destinat.

NERO. Perage imperata: mitte, qui Plauti mihi

440 Sullaeque caesi referat abscissum caput.

**PRAEF. Iussa haud morabor: castra confestim
petam.**

SEN. Nihil in propinquos temere constitui decet.

NERO. Iusto esse facile est, cui vacat pectus metu.

SEN. Magnum timoris remedium clementia est.

445 NERO. Extinguere hostem maxima est virtus ducis.

SEN. Servare cives maior est patriae patri.

NERO. Praecipere mitem convenit pueris senem.

SEN. Regenda magis est fervida adolescentia.

NERO. Aetate in hac satis esse consilii reor.

450 s.e.n. Ut facta Superi comprobent semper tua!

NERO. Stulte verebor, ipse cum faciam, deos.

SEN. Hoc plus verere, quod licet tantum tibi.

NERO. Fortuna nostra cuncta permittit mihi.

SEN. Crede obsequenti parcius; levis est dea.

455 N K R O. Inertis est nescire, quid liceat sibi.

SEN. Id facere, laus est, quod decet; non, quod licet.

NERO. Caleat iacentem vulgus. SEN. Invisum
opprimit.

NERO. Ferrum tuetur principem. SEN. Melius fides.

NERO. Decet timeri Caesarem. SEN. At plus diligi.

NERO. Metuant necesse est... SEN. Quidquid expri-
mitur, grave est. 460

NERO. Iussisque nostris pareant. SEN. Iusta impera.

NERO. Statuam ipse. SEN. Quae consensus efficiat
rata.

NERO. Despectus? Ensis faciet. SEN. Hoc absit nefas.

NERO. An patiar ultra, sanguinem nostrum peti,
Inultus et contemptus ut subito opprimar? 465

Exilia non fregere summos procul

Plautum atque Sullam, pertinax quorum furor

Armat ministros sceleris in caedem meam.

Absentium cum maneat etiam ingens favor

In urbe nostra, qui fovet spes exulum; 470

Tollantur hostes ense suspecti mihi.

Invisa coniux pereat, et carum sibi

Fratrem sequatur. Quidquid excelsum est, cadat.

SEN. Pulchrum eminere est inter illustres viros,
Consulere patriae, parcere afflictis, fera 475

Caede abstinere, tempus atque irae dare,

Orbi quietem, seculo pacem suo.

Haec summa virtus; petitur hac coelum via.

Sic ille patriae primus Augustus parens

Complexus astra est, colitur et templis deus. 480

Illum tamen Fortuna iactavit diu

Terra marique per graves belli vices,

Hostes parentis donec oppressit sui.

Tibi numen incruenta summittit suum,

Et dedit habenas imperi facili manu, 485

Nutque terras, maria, subiecit tuo.

Invidia tristis victa consensu pio

Cessit. Senatus equitis accensus favor

- Plebisque votis, atque iudicium patrum est.
 490 Tu pacis auctor, generis humani arbiter,
 Electus; orbem tu sacra specie regis,
 Patriae parens; quod nomen ut serves petit,
 Suosque cives Roma commendat tibi.
 NERO. Munus deorum est, ipsa quod servit mihi
 495 Roma et Senatus; quodque ab invitis preces
 Humilesque voces exprimit nostri metus.
 Servare cives principi et patriae graves,
 Claro tumentes genere, quae dementia est,
 Cum liceat una voce suspectos sibi
 500 Mori iubere? Brutus in caedem ducis,
 A quo salutem tulerat, armavit manus.
 Invictus acie, gentium domitor, Iovi
 Aequatus altos saepe per honorum gradus,
 Caesar nefando civium scelere occidit.
 505 Quantum cruoris Roma tunc vidit sui,
 Lacerata toties! Ille, qui meruit pia
 Virtute coelum, divus Augustus, viros
 Quot interemit nobiles, iuvenes, senes,
 Sparsos per orbem, cum suos mortis metu
 510 Fugerent penates et trium ferrum ducum,
 Tabula notante deditos tristi neci?
 Exposita rostris capita caesorum patres
 Videre moesti; flere nec licuit suos,
 Non gemere, dira tabe polluto foro,
 515 Stillante sanie per putres vultus gravi.
 Nec finis hic cruoris aut caedis stetit:
 Pavere volucres et feras saevas diu
 Tristes Philippi; hausit et Siculum mare
 Classes, virosque saepe cedentes. Suis
 520 Concussus orbis viribus. Magnus ducum
 Superatus acie, puppibus Nilum petit
 Fugae paratis, ipse periturus brevi.
 Hausit cruorem incesta Romani ducis
 Aegyptus iterum, nunc leves umbras tegit.

Illic sepultum est impie gestum diu 525

Civile bellum; condidit tandem suos

Iam fessus enses victor, hebetatos feris

Vulneribus, et continuit imperium metu.

Armis fideque militis tutus fuit,

Pietate nati factus eximia deus, 530

Post fata consecratus et templis datus.

Nos quoque manebunt astra, si saevo prior

Ense occuparo, quidquid infestum est mihi,

Dignaque nostram sobole fundaro domum.

SEN. Implebit aulam stirpe coelesti tuam 535

Generata divo, Claudiae gentis decus,

Sortita fratris, more Iunonis, toros.

NERO. Incesta genitrix detrahit generi fidem;

Animusque nunquam coniugis iunctus mihi.

SEN. Teneris in annis haud satis clara est fides, 540

Pudore victus cum tegit flammam amor.

NERO. Hoc equidem et ipse credidi frustra diu,

Manifesta quamvis pectore insociabili

Vultuque signa proderent odium mei;

Tandem quod ardens statuit ulcisci dolor, 545

Dignamque thalamis coniugem invenit meis

Genere atque forma, victa cui cedat Venus,

Iovisque coniux, et ferox armis dea.

SEN. Probitas fidesque coniugis, mores, pudor,

Placeant marito: sola perpetuo manent, 550

Subiecta nulli, mentis atque animi bona;

Florem decoris singuli carpunt dies.

NERO. Omnes in unam contulit laudes deus.

Talemque nasci fata voluerunt mihi.

SEN. Recedat a te, temere ne credas, amor. 555

NERO. Quem submovere fulminis dominus nequit,

Coeli tyrannum, saeva qui penetrat freta

Ditisque regna, detrahit Superos polo?

SEN. Volucrum esse amorem fingit immitem deum

Mortalis error, armat et telis manus, 560

SEN. TRAG.

A a

- Arcusque sacros miscuit saeva face;
 Genitumque credit Venere, Vulcano satum.
 Vis magna mentis, blandus atque animi calor
 Amor est; iuventa gignitur; luxu, otio
- 565 Nutritur inter laeta Fortunae bona.
 Quem si fovere atque alere desistas, cadit,
 Brevisque vires perdit extinctus suas.
 NERO. Hanc esse vitae maximam causam reor,
 Per quam voluptas oritur. Interitu caret,
- 570 Cum procreetur semper humanum genus
 Amore grato, qui truces mulcet feras.
 Hic mihi iugales praeferat taedas deus,
 Iungatque nostris igne Poppaeam toris.
 SEN. Vix sustinere posset hos thalamos dolor
- 575 Videre populi; sancta nec Pietas sinat!
 NERO. Prohibebor unus facere, quod cunctis licet!
 SEN. Maiora populus semper a summo exigit.
 NERO. Libet experiri, viribus fractus meis
 An cedat animis temere conceptus favor.
- 580 SEN. Obsequere potius civibus placidus tuis!
 NERO. Male imperatur, cum regit vulgus duces.
 SEN. Nil impetrare cum valet, iuste dolet.
 NERO. Exprimere ius est, ferre quod nequeunt
 preces!
- SEN. Negare durum est. NERO. Principem cogi
 nefas.
- 585 SEN. Remittat ipse. NERO. Fama sed victum
 feret.
 SEN. Levis atque vana. NERO. Sit licet, multos
 notat.
- SEN. Excelsa metuit. NERO. Non minus carpit
 tamen.
- SEN. Facile opprimetur. Merita te divi patris,
 Aetasque frangat coniugis, probitas, pudor!
- 590 NERO. Desiste tandem, iam gravis nimium mihi,
 Instare! Linceat facere, quod Seneca improbat.

Et ipse populi vota iam pridem moror,
Cum portet utero pignus et partem mei.
Quin destinamus proximum thalamis diem?

ACTUS TERTIUS.

AGRIPPINA.

*Ab Inferis prodit Agrippina, facies exitiales praeferens
nuptiis Poppaeae et Neronis, cuius mortem praedicit.*

Tellure rupta Tartaro gressum extuli, 595

Stygiam cruenta praeferens dextra facem

Thalamis scelestis. Nubat his flammis meo

Poppaea nato iuncta, quas vindex manus

Dolorque matris vertet ad tristes rogos.

Manet inter umbras impiae caedis mihi 600

Semper memoria, Manibus nostris gravis

Adhuc inultis, reddita et meritis meis

Funesta merces puppis, et pretium imperi

Nox illa, qua naufragia deflevi mea.

Comitum necem, natiq̃ue crudelis nefas 605

Deflere votum fuerat; haud tempus datum est

Lacrimis; sed ingens scelere geminavit nefas.

Peremta ferro, foeda vulneribus, sacros

Intra penates spiritum effudi gravem,

Erepta pelago, sanguine extinxi meo 610

Nec odia nati, saevit in nomen fetus

Matris tyrannus: obrui meritum cupit;

Simulacra, titulos destruit, mortis metu,

Totum per orbem, quem dedit poenam in meam

Puero regendum noster infelix amor. 615

Extinctus umbras agitat infestus meas,

Flammisque vultus noxios coniux petit,

Instat, minatur, imputat fatum mihi

Tumulumque nati; poscit auctorem necis.

Iam parce: dabitur. Tempus haud longum peto: 620

- Ultrix Erinays impio dignum parat
 Letum tyranno, verbera, et turpem fugam,
 Poenasque, quis et Tantali vincat sitim,
 Dirum laborem Sisyphei, Tityi alitem,
 625 Ixionisque membra rapientem rotam.
 Licet extruat marmoribus atque auro tegat
 Superbus aulam; limen armatae ducis
 Servent cohortes; mittat immensas opes
 Exhaustus orbis; supplices dextram petant
 630 Parthi cruentam; regna, divitias, ferant
 Veniet dies tempusque, quo reddat suis
 Animam nocentem sceleribus, iugulum hostibus,
 Desertus et destructus et cunctis egens.
 Heu, quo labor, quo vota ceciderunt mea?
 635 Quo te furor provexit attonitum tuus
 Et fata, nate, cedat ut tantis malis
 Genitricis ira, quae tuo scelere occidit?
 Utinam, antequam te parvulum in lucem edidi
 Aluique, saevae nostra lacerassent ferae
 640 Viscera! sine ullo scelere, sine sensu, innocens,
 Meus, occidisses; iunctus atque haerens mihi
 Semper quietam cernereres sedem Inferum,
 Proavos, patremque, nominis magni viros
 Quos nunc pudor luctusque perpetuus manet
 645 Ex te, nefande, meque, quae talem tuli.
 Quid tegere cesso Tartaro vultus meos,
 Noverca, coniux, mater infelix meis?

OCTAVIA, CHORUS.

Octavia dissimulata tristitia faventem sibi populum orat, ne divortium sui lugeat. Chorus tamen ipsius vicem dolet.

- o c r. Parcite lacrimis urbis festo
 Laetoque die:
 650 Ne tantus amor nostrique favor
 Principis acres suscitet iras,

Vobisque ego sim causa malorum!
 Non hoc primum pectora vulnus
 Mea senserunt; graviora tuli.
 Dabit hic nostris finem curis 655
 Vel morte dies. Non ego saevi
 Cernere cogar coniugis ora,
 Non invisos intrare mihi
 'Thalamos famulae;
 Soror Augusti, non uxor, ero. 660
 Absint tantum tristes poenae,
 Letique metus. —
 Scelerum diri, miseranda, viri,
 Potes haec, demens, sperare memor?
 Hos ad thalamos servata diu, 665
 Victima tandem funesta cades.
 Sed quid patrios saepe penates
 Respicias udis confusa genis?
 Propera tectis efferre gradus!
 Linque cruentam principis aulam! 670
 CHOR. En illuxit suspecta diu
 Fama toties iactata dies!
 Cessit thalamis
 Claudia diri pulsa Neronis,
 Quos iam victrix Poppaea tenet, 675
 Cessat pietas dum nostra, gravi
 Compressa metu, segnisque dolor.
 Ubi Romani vis est populi,
 Fregit claros quae saepe duces,
 Dedit invictae leges patriae, 680
 Fasces dignis civibus olim,
 Iussit bellum pacemque, feras
 Gentes domuit,
 Captos reges carcere clausit?
 Gravis, en, oculis undique nostris 685
 Iam Poppaeae fulget imago,
 Iuncta Neroni!

Affligat humo violenta manus
 Similes nimium vultus dominae,
 690 Ipsamque toris detrahat altis;
 Petat infestis mox et flammis
 Telisque feri Principis aulam!

ACTUS QUARTUS.

NUTRIX, POPPAEA.

Territa Poppaea nutrici narrat somnium; quam illa vana interpretatione solatur.

NUTR. Quo trepida gressum coniugis thalamis
 tui

Effers, alumna, quodve secretum petis
 695 Turbata vultu? cur genae fletu madent?
 Certe petitus precibus et votis dies
 Nostris refulsit. Caesari iuncta es tuo
 Taeda iugali, quem tuus cepit decor,
 Et culpa Senecae tradidit vinctum tibi
 700 Genitrix amoris, maximum numen, Venus.
 O qualis altos, quanta, pressisti toros,
 Residens in aula! Vidit attonitus tuam
 Formam Senatus, tura cum Superis dares,
 Sacrasque grato spargeres aras mero,
 705 Velata summum flammeo tenui caput;
 Et ipse lateri iunctus atque haerens tuo
 Sublimis inter civium laeta omnia
 Incessit, habitu atque ore laetitiam gerens
 Princeps superbo. Talis emersam freto
 710 Spumante Peleus coniugem accepit Thetis,
 Quorum toros celebrasse Coelestes ferunt,
 Pelagique numen omne consensu pari.
 Quae subita vultus causa mutavit tuos?
 Quid pallor iste, quid ferant lacrimae, doce.

OCTAVIA. ACT. IV.

375

P O P. Confusa tristi proximae noctis metu 715

Visuque, nutrix, mente turbata feror,
Defecta sensu. Laeta nam postquam dies
Sideribus atris cessit, et nocti polus.

Inter Neronis iuncta complexus mei
Somno resolvor; nec diu placida frui 720

Quieta licuit: visa nam thalamos meos
Celebrare turba est moesta; resolutis comis
Matres Latinae flebiles planctus dabant;

Inter tubarum saepe terribilem sonum
Sparsam cruore coniugis genitrix mei 725

Vultu minaci saeva quatiebat facem.
Quam dum sequor, coacta praesenti metu:

Diducta subito patuit ingenti mihi
Tellus hiatus; lata quo praeceps, toros
Cerno iugales pariter et miror meos, 730

In quis resedi fessa. Venientem intuo
Comitante turba coniugem quondam meum
Natumque; properat petere complexus meos

Crispinus, intermissa libare oscula:
Irrupit intra tecta cum trepidus mea, 735

Ensemque iugulo condidit saevum Nero.
Tandem quietem magnus excussit timor;
Quatit ora et artus horridus nostros tremor,

Pulsatque pectus; continet vocem timor,
Quam nunc fides pietasque produxit tua. 740

Heu, quid minantur Inferum manes mihi,
Aut quem cruorem coniugis vidi mei?

N U T R. Quaecunque mentis agitat infestus vigor,
Ea per quietem sacer et arcanus refert

Veloxque sensus. Coniugem, thalamos, rogos 745

Vidisse te miraris, amplexu novi
Haerens mariti? Sed movent laeto die
Pulsata palmis pectora, et fusae comae.

Octaviae discidia planxerunt sacros
Intra penates fratris, et patrium larem. 750

Fax illa, quam secuta es, Augustae manu
 Praelata, clarum nomen invidia tibi
 Partum ominatur. Inferum sedes toros
 Stabiles futuros spondet aeternae domus.

- 755 Iugulo quod ensem condidit Princeps tuus:
 Bella haud movebit, pace sed ferrum teget.
 Recollige animum; recipe laetitiam, precor,
 Timore pulso! redde te thalamis tuis!
 P O P. Delubra et aras petere constitui sacras,
- 760 Caesis litare victimis numen deum,
 Ut expientur noctis et somni minae,
 Terrorque in hostes redeat attonitus meos.
 Et vota pro me suscipe, et precibus piis
 Superos adora, manet ut praesens metus.

CHORUS.

Laudat Chorus Poppaeae formam.

- 765 Si vera loquax fama Tonantis
 Furta et gratos narrat amores,
 Quem modo Ledae pressisse sinum
 Tectum plumis pennisque ferunt;
 Modo per fluctus raptam Europen
- 770 Taurum tergo portasse truem:
 Quae regit, et nunc deseret astra;
 Petet amplexus, Poppaea, tuos,
 Quos et Ledae praeferre potest,
 Et tibi, quondam cui miranti
- 775 Fulvo, Danaë, fluxit in auro.
 Formam Sparte iactet alumnae
 Licet, et Phrygius praemia pastor:
 Vincet vultus haec Tyndaridos,
 Qui moverunt horrida bella,
- 780 Phrygiaeque solo regna dedere.
 Sed quis gressu ruit attonito,
 Aut quid pectore portat anhelos?

NUNTIUS, CHORUS.

Motum populi nuntiat ob repudiatam Octaviam nuptiasque Poppaeae.

- NUNT. Quicunque tectis miles exsultat ducis,
 Defendat aulam, cui furor populi imminet!
 Trepidi cohortes, ecce! Praefecti trahunt 785
 Praesidia ad urbis; victa nec cedit metu
 Concepta rabies temere, sed vires capit.
- CHOR. Quis iste mentes agitat attonitas furor?
- NUNT. Octaviae favore percussae agmina
 Nunc efferata per nefas ingens ruunt. 790
- CHOR. Quid ausa facere, quove consilio, doce.
- NUNT. Reddere penates Claudiae Divi parant,
 Torosque fratris, debitam partem imperi.
- CHOR. Quos iam tenet Poppaea concordī fide?
- NUNT. Hic urit animos pertinax nimium favor, 795
 Et in furorem temere praecipites agit.
 Quaecunque claro marmore effigies stetit
 Aut aere fulgens, ora Poppaeae gerens,
 Afflicta vulgi manibus, et saevo iacet
 Eversa ferro; membra per partes trahunt 800
 Deducta laqueis; obruunt turpi diu
 Calcata coeno. Verba conveniunt feris
 Immixta factis, quae timor recipit meus.
 Sepire flammis Principis sedem parant
 Populi, nisi irae coniugem dedat novam, 805
 Reddat penates Claudiaē victus suos.
 Ut noscat ipse civium motus, mea
 Voce haud morabor iussa Praefecti exequi.
- CHOR. Quid fera frustra bella movetis?
 Invicta gerit tela Cupido. 810
 Flammis vestros obruet ignes,
 Quibus extinxit fulmina saepe,
 Captumque Iovem coelo traxit.

- Laesi tristes dabit poenas
 815 Sanguine vestro: non est patiens
 Fervidus irae facilisque regi.
 Ille ferocem iussit Achillem
 Pulsare lyram; fregit Danaos,
 Fregit Atridem; regna evertit
 820 Priami; claras diruit urbes;
 Et nunc animus, quid ferat, horret,
 Vis immitis violenta dei.

ACTUS QUINTUS.

NERO, PRAEFECTUS.

Aestuans ira Nero propter tumultum populi in ipsum saeviri iubet, et Octavium veluti matris causam, deportatam in Pandatarium, interfici.

- NERO. O lenta nimium militis nostri manus,
 Et ira patiens post nefas tantum mea,
 825 Quod non cruor civilis accensas faces
 Extinguit in nos, caede nec populi madet
 Funerea Roma, quae viros tales tulit!
 Admissa sed iam morte puniri parum est:
 ~ Graviora meruit impium plebis scelus;
 830 At illa, cui me civium subicit furor,
 Suspecta coniux et soror semper mihi,
 Tandem dolori spiritum reddat meo,
 Iramque nostram sanguine extinguat suo;
 Mox tecta flammis concidant urbis meis;
 835 Ignes, ruinae, noxium populum premant,
 Turpisque egestas, saeva cum luctu fameae.
 Exsultat igens seculi nostri bonis
 Corrupta turba, nec capit clementiam
 Ingrata nostram, ferre nec pacem potest;
 840 Sed inquieta rapitur hinc audacia,
 Hinc temeritate fertur in praeceps sua.

Malis domanda est, et gravi semper iugo
 Premenda; ne quid simile tentare audeat,
 Contraque sanctos coniugis vultus meae
 Attollere oculos. Fracta per poenas metu 845
 Parere discet Principis nutu sui.

Sed adesse cerno, rara quem pietas virum
 Fidesque castris nota praeposuit meis.

PRAEF. Populi furorem caede paucorum, diu
 Qui restiterunt temere, compressum affero. 850

NERO. Et hoc sat est? sic miles audisti ducem?
 Compescias? haec vindicta debetur mihi?

PRAEF. Cecidere motus impii ferro duces.

NERO. Quid illa turba, petere quae flammis meos
 Ausa est penates; Principi legem dare; 855
 Abstrahere nostris coniugem caram toris;
 Violare, quantum licuit, incesta manu
 Et voce dira? debita poena vacat?

PRAEF. Poenam dolor constituet in cives tuos?

NERO. Constituet, aetas nulla quam famae eximat. 860

PRAEF. Quam temperet non ira, non noster timor?

NERO. Iram expiabit prima quae meruit meam.

PRAEF. Quam poscat, ede: nostra ne parcat manus.

NERO. Caedem sororis poscit et dirum caput.

PRAEF. Horrore victum trepidus adstrinxit rigor. 865

NERO. Parere dubitas. PRAEF. Cur meam dam-
 nas fidem?

NERO. Quod parcis hosti. PRAEF. Femina hoc
 nomen capit?

NERO. Si scelera cepit. PRAEF. Estne, qui son-
 tem arguat?

NERO. Populi furor. PRAEF. Quis regere demen-
 tes valet?

NERO. Qui concitare potuit. PRAEF. Haud quen-
 quam reor. 870

NERO. Mulier, dedit natura cui primum malo
 Animum, ad nocendum pectus instruxit dolis;

Sed vim negavit: ut ne inexpugnabilis
 Esset, sed aegras frangeret vires timor,
 875 Vel poena; quae iam sera damnatam premit,
 Diu nocentem. Tolle consilium ac preces,
 Et imperata perage: devectam rate
 Procul in remotum littus interimi iube:
 Tandem ut residat pectoris nostri tumor.

CHORUS, OCTAVIA.

*Chorus perniciosum multis favorem populi fuisse canit,
 mox dura fata mulierum domus Caesareae commemorat.*

- 880 CHOR. O funestus multis populi
 Dirusque favor, qui cum flatu
 Vela secundo ratīs implevit,
 Vexitque procul, languidus idem
 Deserit alto saeвоque mari!
- 885 Flevit Gracchos miseranda parens,
 Perdidit ingens quos plebis amor
 Nimiusque favor genere illustres,
 Pietate, fide, lingua claros,
 Pectore fortes, legibus acres.
- 890 Te quoque, Livi, simili leto
 Fortuna dedit,
 Quem neque fasces texere sui,
 Nec tecta domus. Plura referre
 Prohibet praesens exempla dolor.
- 895 Modo cui patriam reddere cives
 Aulam et fratris voluere toros,
 Nunc ad poenam letumque trahi
 Flentem, miseram, cernere possunt.
 Bene paupertas humili tecto
- 900 Contenta latet:
 Quatiunt altas saepe procellae,
 Aut evertit Fortuna domos.
 OCT. Quo me trahitis? quodve tyrannus

Aut exilium regina iubet,	
Si mihi vitam fracta remittit	905
Tot iam nostris et victa malis?	
Si caede mea cumulare parat	
Luctus nostros: invidet etiam	
Cur in patria mihi saeva mori?	
Sed iam spes est nulla salutis:	910
Fratris cerno miseranda ratem.	
Haec est, cuius vecta carina	
Quondam genitrix, nunc et thalamis	
Expulsa soror miseranda vehar.	
Nullum Pietas nunc numen habet,	915
Nec sunt Superi;	
Regnat mundo tristis Erinnyes.	
Quis mea digne deflare potest	
Mala? quae lacrimis nostris questus	
Reddet aëdon? cuius pennas	920
Utinam miserae mihi Fata darent!	
Fugerem luctus ablata meos	
Penna volucris, procul et coetus	
Hominum tristes, caedemque feram.	
Sola in vacuo nemore, et tenui	925
Ramo pendens, querulo possem	
Gutturæ moestum fundere murmur.	
С Н О К. Regitur fati mortale genus,	
Nec sibi quidquam spondere potest	
Firmum et stabile:	930
er quae casus volvit varios	
Semper nobis metuenda dies.	
Animum firment exempla tuum,	
Iam multa domus quae vestra tulit.	
Quid saevior est Fortuna tibi?	935
Tu mihi primum	
Tot natorum memoranda parens,	
Nata Agrippae, nurus Augusti,	
Caesaris uxor, cuius nomen	

- 940 Clarum toto fulsit in orbe,
Utero toties enixa gravi
Pignora pacis; mox exilium,
Verbera, saevas passa catenas,
Funera, luctus, tandem letum,
- 945 Cruciata diu.
Felix thalamis Livia Drusi
Natisque ferum ruit in facinus
Poenamque suam.
Iulia, matris fata secuta,
- 950 Post longa tamen tempora ferro
Caesa est, quamvis crimine nullo.
Quid non potuit quondam genitrix
Tua, quae rexit Principis aulam,
Cara marito, partuque potens?
- 955 Eadem, famulo subiecta suo,
Cecidit diri militis ense.
Quid, cui licuit regnum in coelum
Sperare, parens tanta Neronis?
Non funesta violata manu
- 960 Remigis ante,
Mox et ferro lacerata diu,
Saevi iacuit victima nati?
o c t. Me quoque tristes mittit ad Umbras
Ferus et Manes, ecce, tyrannus!
- 965 Quid iam frustra miseranda moror?
Rapite ad letum,
Quibus in nos ius Fortuna dedit!
Testor Superos — Quid agis, demens?
Parce precari, quibus invisa es,
- 970 Numina divum! Tartara testor,
Erebique deas scelerum-ultrices,
Et te, genitor, dignum tali
Morte et poena,
Non invisa est mors ista mihi.
- 975 Armate ratem, date vela fretis,

Ventisque petat puppis rector

Pandatariae littora terrae!

CHOR. Lenes aurae, zephyrique leves,

Tectam quondam nube aetheria

Qui vexistis raptam saevae

980

Virginis aris Iphigeniam,

Hanc quoque tristi procul a poena

Portate, precor, templa ad Triviae!

Urbe est nostra mitior Aulis,

Et Taurorum barbara tellus:

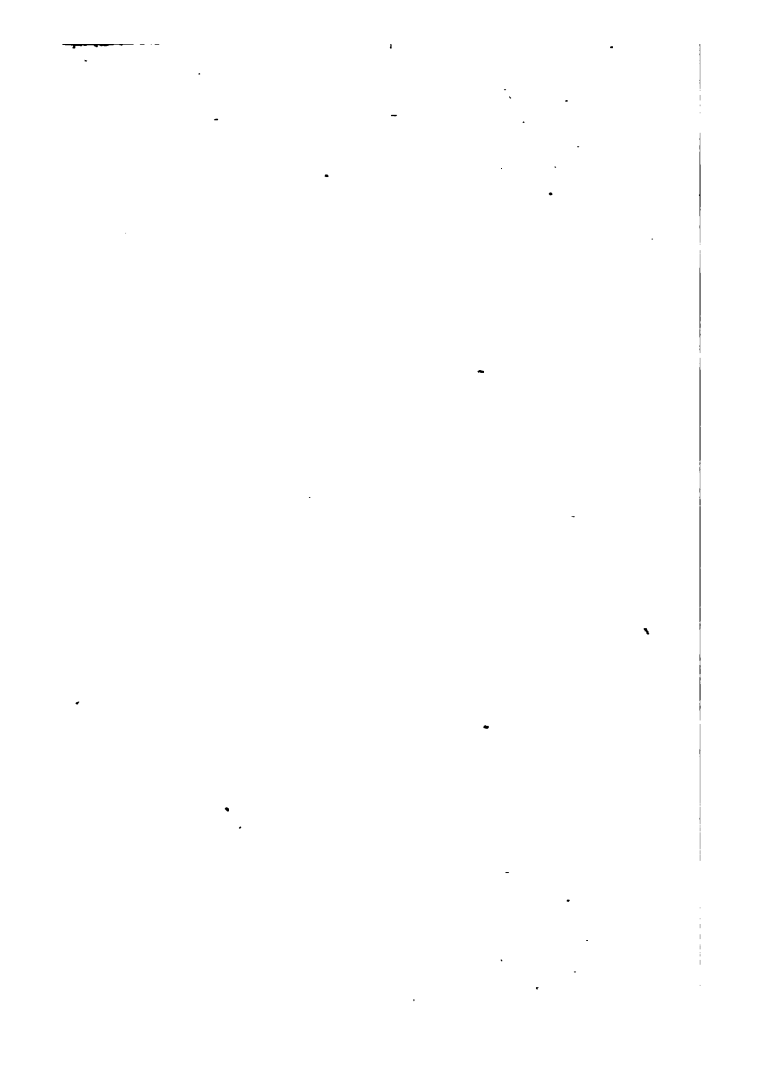
985

Hospitis illic caede litatur

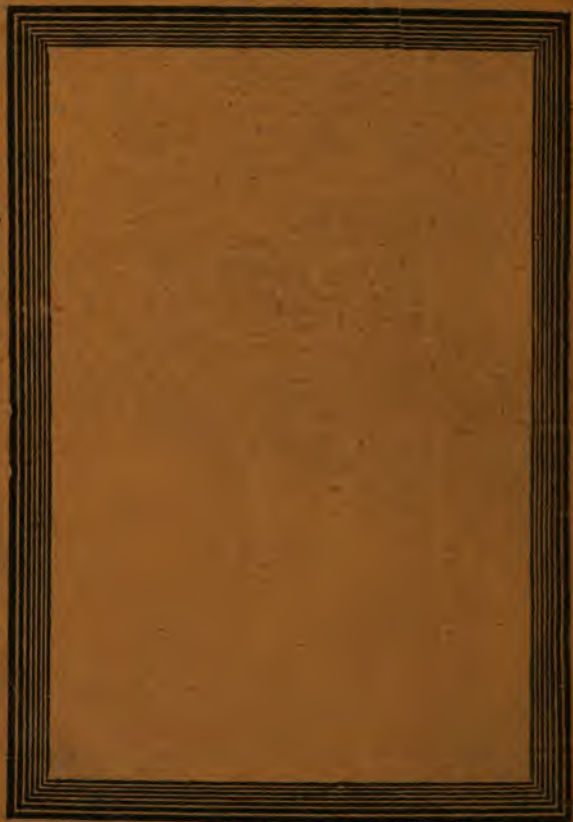
Numen Superum;

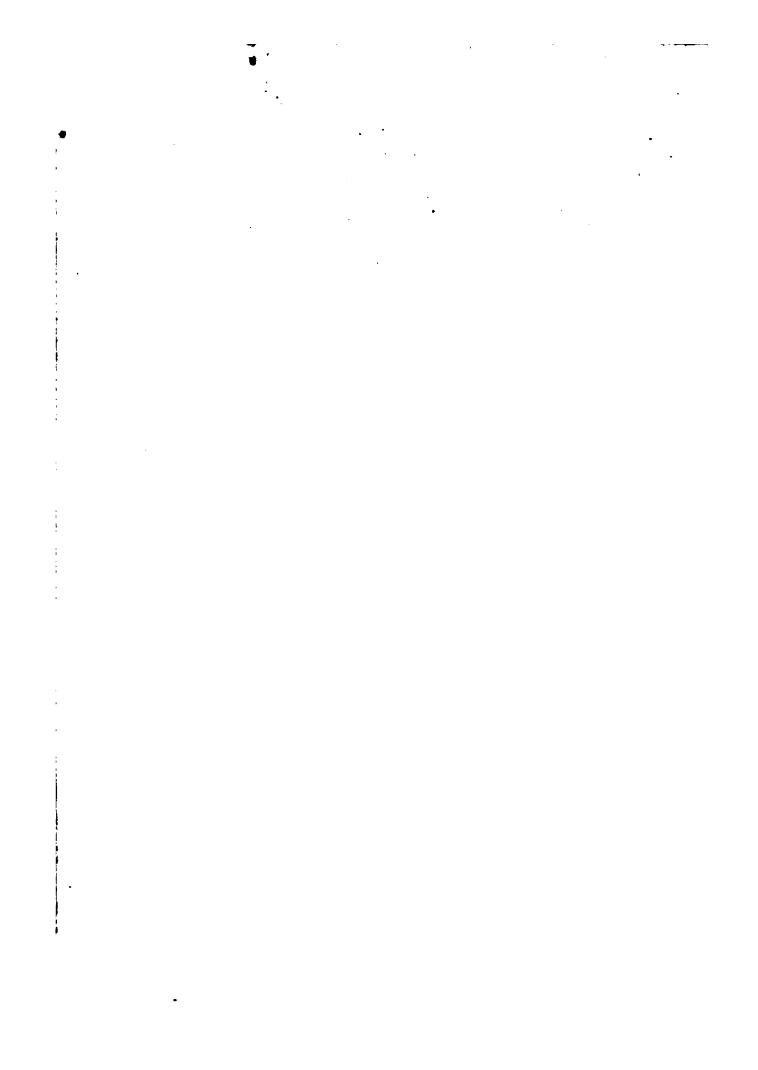
Civis gaudet Roma errore.

---

1. The first part of the document is a list of names and titles, including the names of the authors and the titles of the works. This list is organized in a table format with columns for the author's name, the title of the work, and the year of publication. The names are listed in alphabetical order, and the titles are listed in the order in which they appear in the text. The years of publication are listed in the order in which they appear in the text.

MAR 26 1936

